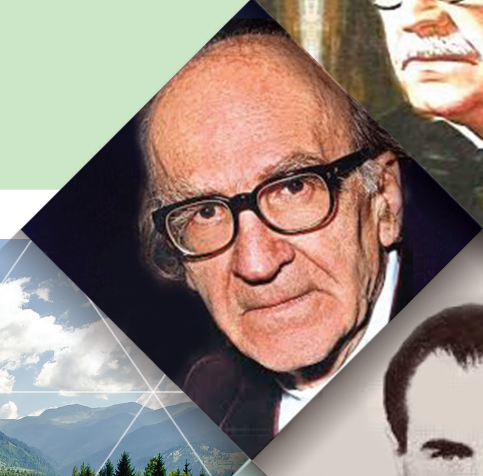

LIMBA ȘI LITERATURA
ROMÂNĂ

2019 LILIA GORVORNEAN,
MARIA VASILICIUC, LILIA SANDULOV

Lilia Govornean
Maria Vasiliciuc
Lilia Sandulov

LIMBA
ȘI LITERATURA
ROMÂNĂ

11

REȚINEȚI!

SINTAXA - este partea gramaticii care include o sumă de reguli despre structura și valoarea îmbinărilor de cuvinte, a propozițiilor și frazelor.

CUVÂNTUL - este unitatea sintactică minimală și în același timp element component al unităților sintactice majore. El este succesiunea relativ stabilă de sunete, având cel puțin un sens, capabil să îndeplinească o funcție în comunicare – elementul de bază.

FRAZA - este un enunț alcătuit din două sau mai multe propoziții.

PROPOZIȚIA - este un enunț cu un singur predicat. Ea este unitatea sintactică fundamentală, delimitată prin conținut și structură.

TEXTUL - este ansamblul de enunțuri orale sau scrise, care au între ele o legătură de sens și sunt produse de emițător cu intenția de a comunica.

ENUNȚUL - este o comunicare (propoziție sau frază) structurată în jurul unui sau mai multor predicate („El este programator, iar eu sunt un computer.”). Există și enunțuri nestructurate, constituite din elemente echivalente cu un predicat („Desigur”, „Da.”)

DISCURS *discursuri*, s. n. Specie a genului oratoric, constând dintr-o expunere făcută în fața unui auditoriu pe o temă politică, morală etc.; cuvântare. Tratare în scris a unui subiect de natură științifică sau literară. – Din fr. discours, lat. discursus.

Temelia gramaticală a unei propoziții o constituie părțile ei principale: subiectul și predicatul.

Unitatea sintactică, alcătuită din câteva propoziții gramatical independente una de alta, se numește frază formată prin coordonare. Unitatea sintactică, alcătuită din propoziții gramatical independente și propoziții subordonate, se numește frază formată prin subordonare.

FRAZA reprezintă o unitate superioară a sintaxei, rezultat al relațiilor stabilite între două sau mai multe propoziții legate între ele prin înțeles. Unitatea de bază a sintaxei este propoziția.

PROPOZIȚIA - este cea mai mică unitate sintactică prin care se exprimă o comunicare. Propoziția are un singur predicat. Cele mai multe propoziții au predicatul exprimat. Acestea pot fi alcătuite numai din predicat, din predicat și subiect, din predicat, subiect și părți secundare.

REȚINEȚI!

MODERNISMUL reprezintă în artă și literatura secolului al XX-lea o mișcare culturală care cuprinde mai multe curente literare: simbolismul, avangardismul, expresionismul, futurismul etc.

REALISMUL este un curent literar care se manifestă în secolul XIX și are drept centru de iradiere Franța. Mișcare, curent, atitudine în creația sau teoria literară și artistică având ca principiu de bază reflectarea realității în datele ei esențiale, obiective, caracteristice.

SIMBOLISMUL a fost o mișcare artistică și literară de la sfârșitul secolului al XIX-lea, potrivit căreia valoarea fiecărui obiect și fenomen din lumea înconjurătoare poate fi exprimată și descifrată cu ajutorul simbolurilor.

UMANISMUL este o mișcare socială și culturală apărută în sec. XIV, care a promovat ideea încrederii în valoarea omului și a perfecționării sale, a militat pentru dezvoltarea liberă și multilaterală a personalității umane, pentru o cultură laică, atitudine de încredere în valoarea omului.

NEOMODERNISMUL este un curent ideologic, literar definit de spiritul creator postbelic, caracterizat prin respingerea formelor grave și prin redarea temelor grave într-o manieră ludică, de joc, ce ascunde însă tragicul.

NATURALISMUL este o ramură a realismului, o mișcare literară proeminentă la sfârșitul secolului XIX în Franța și în restul Europei.

ROMANTISMUL este tendința către complexitate, fantezie creatoare, exacerbarea eului poetic, recomandă folosirea celor mai particulare însușiri și manifestări.

EXPRESIONISMUL a fost un curent artistic modernist inițial prezent în poezie și pictură, caracterizat de prezentarea lumii din perspectivă strict subiectivă, distorsionată intenționat, pentru a crea momente emoționale care să transmită idei și stări de spirit.

CURRENT LITERAR se numește o mișcare literară de o anumită amploare care reunește un număr de scriitori în baza unui program estetic și a unor înclinații relativ comune și constituie o rezultantă generală a tendințelor unei anumite epoci.

CLASICISMUL este tendința spre simplitate, logică, claritate, echilibru și recomandă evitarea contrastelor puternice, a exceselor, a detaliilor.

SUPRAREALISMUL este un curent literar și artistic apărut în prima jumătate a sec. XX, care pune accentul pe activitatea spontană a imaginației și pe exploatarea iraționalului în creația artistică.

Lilia Govornean, Maria Vasiliciuc, Lilia Sandulov

LIMBA și LITERATURA ROMÂNĂ

(curs integrat, nivelul de standard)

**Manual pentru clasa a 11-a cu limba română de predare
a instituțiilor de învățământ general**

Recomandat de Ministerul Învățământului și Științei al Ucrainei

Львів
Видавництво «Світ»
2019

УДК 821.135.1(075.3)

Г 57

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ МОН України від 12.04.2019 № 472)*

Видано за державні кошти. Продаж заборонено

Говорнян Л.

Г 57 Румунська мова та література (інтегрований курс, рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. з навч. румунською мовою закл. заг. серед. осв. / Л. Говорнян, М. Васильчук, Л. Сандулова. – Львів : Світ, 2019. – 248 с.

ISBN 978-966-914-192-7

Підручник призначений для учнів 11 класу з навчанням румунською мовою закладів загальної середньої освіти. Підручник відповідає вимогам «Державного стандарту базової і повної середньої освіти» та навчальній програмі з Інтегрованого курсу «Румунська мова та література» (рівень стандарту) для учнів 10-11 класів з навчанням румунською мовою закладів загальної середньої освіти. Усі художні твори розглядаються в межах чотирьох тематичних розділів. Кожен підрозділ включає коротку біографічну довідку про письменника, текст програмового твору, його аналіз здійснений відповідно до найновіших досягнень літературознавства, інформацію про визначені Програмою теоретичні поняття. Принцип подачі навчального матеріалу з румунської мови – традиційний і об'єднує різні аспекти його вивчення – теоретичний, практичний та пошуково-творчий. Дидактичний матеріал орієнтується на роботу у парах, групах.

Практичні завдання та теоретичний матеріал, поглиблюють та доповнюють знання учнів як із функціональної, так з практичної стилістики та культури мови. Запропоновані вправи спрямовані на формування мовних, мовленнєвих, інтелектуальних і творчих умінь десятикласників.

Підручник враховує вікові, психологічні особливості учнів 11-го класу.

УДК 821.135.1(075.3)

© Говорнян Л.С., Васильчук М.Д., Сандулова Л.Ф., 2019

© Говорнян С.Л., художнє оформлення, 2019

ISBN 978-966-914-192-7

© Видавництво «Світ», оформлення, 2019

DRAGI ELEVI!

Ne-am propus să scriem un manual deopotrivă prietenos și serios, cu ajutorul căruia să înțelegeți că a ști să comunicați (adică să ascultați, să vorbiți, să citiți și să scrieți) înseamnă să puteți descoperi o seamă de lucruri interesante despre lume, dar și să fiți performanți la orice altă disciplină școlară. Am dorit ca manualul nostru să vă

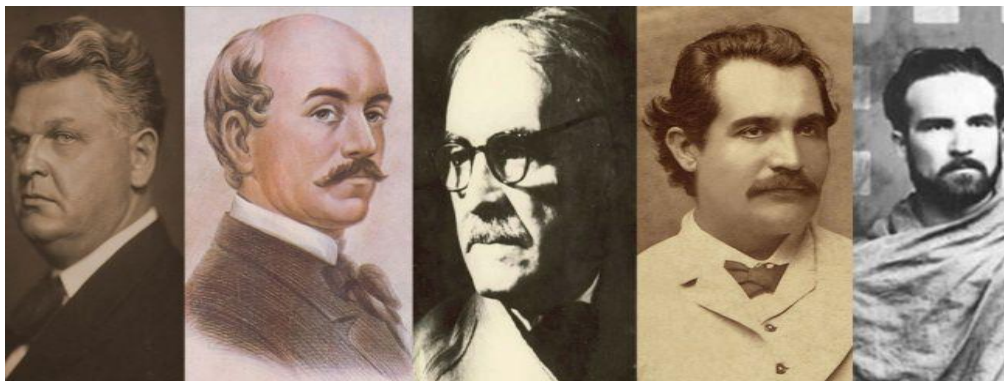
determine capacitățile, să vă dezvolte gândirea critică, creativitatea, curiozitatea și sensibilitatea pentru frumos. Am încercat să creăm punți între școală și viață, astfel încât voi, elevii, să descoperiți un sens în ceea ce învățați și să vă asumați această experiență de cunoaștere.

Manualul respectă modelul comunicativ-funcțional al limbii române. Prin abordarea didactică a conținuturilor, manualul permite construirea unor situații de învățare care să conducă la dezvoltarea progresivă a tuturor competențelor specifice prevăzute de programă, precum și a celor transversale, necesare în viața cotidiană, încurajând creativitatea, gândirea critică și dezvoltarea puterii de decizie.

Parcursul acestui manual este gândit ca un traseu de cunoaștere, propunând o călătorie prin universul familiar și o explorare a acestuia cu instrumentele specifice disciplinei limba și literatura română. O călătorie care începe din interior, cu explorarea emoțiilor și care continuă afară, cu jocurile specifice vârstei, în universul apropiat al casei și al străzii. Apoi, vă veți întâlni cu eroi-modele de comportament și veți explora lumi imaginare ori veți face palpitate călătorii înapoi în timp, pentru a cunoaște trecutul. Manualul nostru are drept scop a vă invita la îmbogățirea și înțelegerea mai profundă și mai sistematică a literaturii. Veți citi și veți interpreta basme, povestiri, nuvele, romane, poezii... Manualul vă ajută să desprindeți tehnici de analiză a textului literar, să însușiți noțiunile de teorie literară și limbajul critic necesare exprimării opiniilor voastre privitoare la materialul propus. Fiecare unitate din manual vă permite să vă formați o perspectivă asupra materiei atât în domeniul limbii, cât și al literaturii. Manualul reprezintă o invitație la lectură, a deschiderii intelectuale și, în același timp, un antrenament pentru dezvoltarea spiritului critic.

AUTORII

I. PERSONALITĂȚI. EXEMPLE. VALORI

TUDOR ARGHEZI (1880 - 1967)

Tudor Arghezi – poet, prozator și gazetar cu o carieră literară întinsă și foarte bogată. S-a născut la 23 mai 1880 la București, județul Gorj. Numele său adevărat a fost Ion N. Theodorescu; pseudonimul Arghezi este explicat de scriitor ca fiind în legătură cu Argesis, vechiul nume al râului Argeș. .

Între 1891–1896 a urmat cursurile Liceului „Sfântul Sava”, perioadă în care se împrietenește cu viitorii scriitori Gala Galaction și N. D. Cocea. În 1896, la 16 ani are loc debutul său literar, sub îndrumarea lui Alexandru Macedonski, în revista *Liga Ortodoxă*. Poetul se semnează cu numele Ion Theo. Nu-și încheie studiile, începe să lucreze la fabrică.

În 1905 pleacă într-o călătorie prin străinătate, la Paris, apoi prin Elveția, la Mănăstirea Cordelierilor. În 1912 se întoarce în România. Până în 1916 publică versuri, pamflete și articole polemice la *Facla*, *Viața Românească*, *Teatru*, *Rampa*. Primul său volum de poezie, *Cuvinte potrivite* apare, cu întârziere, în 1927. Sub direcția sa, în anul 1928, apare ziarul *Bilete de papagal*. Debutul în proză se produce în 1929, odată cu apariția cărții *Icoane de lemn*.

În 1931 apare volumul de versuri *Flori de mucigai*. Tot atunci publică pentru copii, volumul în proză *Cartea cu jucării*, inaugurând o direcție

Casa Memorială „Tudor Arghezi” București (România)

secundară în creația sa, ce va continua mai apoi cu volumele: *Cântec de adormit Mitzura, Buruienii, Mărțișoare, Prisaca, Zdreanță etc.*

În 1934 apare romanul *Ochii Maicii Domnului* în care este evocată dragostea maternă și devotamentul filial. Urmează în 1935 *Versuri de seară*, romanul *Cimitirul Buna-Vestire* – 1936, volumul de versuri *Hore* – 1939, romanul *Lina* – 1942.

În 1967, pe 14 iulie, se stinge din viață, fiind înmormântat alături de soția sa Paraschiva, în grădina casei din strada Mărțișor (București).

TESTAMENT

Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte,
Decât un nume adunat pe o carte,
În seara răzvrătită care vine
De la străbunii mei până la tine,
Prin râpi și gropi adânci
Suite de bătrânii mei pe brânci
Și care, tânăr, să le urci te-așteaptă
Cartea mea-i, fiule, o treaptă.

Așează-o cu credință căpătâi.
Ea e hrisovul vostru cel dintâi.
Al robilor cu saricile, pline
De osemintele vărsate-n mine.

Ca să schimbăm, acum, întâia oară
Sapa-n condei și brazda-n calimară

Bătrânii au adunat, printre plāvani,
Sudoarea muncii sutelor de ani.
Din graiul lor cu-ndemnuri pentru vite
Eu am ivit cuvinte potrivite
Și leagăne urmașilor stāvāni.
Și, frāmāntate mii de sāvāmāni
Le-am prefācut īn versuri și-n icoane,
Fācui din zdrențe muguri și coroane.
Veninul strāns l-am preschimbat īn miere,
Lāsānd īntreagā dulcea lui putere.

Am luat ocarā, și torcānd ușure
Am pus-o cānd sāvmbie, cānd sāvnjure.
Am luat cenușā morților din vatrā
Și am fācut-o Dumnezeu de piatrā,
Hotar īnalt, cu douā lumi pe poale,
Pāzīnd īn piscul datoriei tale.

Durerea noastrā surdā și amarā
O grāmādii pe-o singurā vioarā,
Pe care ascultānd-o a jucat
Stāvānul, ca un țap īnjunghiat.
Din bube, mucegaiuri și noroi
Iscat-am frumuseți și prețuri noi.
Biciul rābdat se-ntoarce īn cuvinte
Si izbāvește-ncet pedesitor
Odrasla vie-a crimei tuturor.
E-ndreptāțirea ramurei obscure
Ieșitā la luminā din padure
Și dānd īn vārf, ca un ciorchin de negi
Rodul durerii de vecii īntregi.

Ītinsā leneșā pe canapea,
Domnița suferā īn cartea mea.
Slova de foc și slova fauritā
Īmpārechiate-n carte se mārītā,
Ca fierul cald īmbrāțișat īn clește.
Robul a scris-o, Domnul o citește,
Fār-a cunoaște cāv-n adāncul ei
Zace mānia bunilor mei.

Poezia *Testament* face parte din seria artelor poetice moderne ale literaturii române din perioada interbelică. Poezia este așezată în fruntea primului volum arghegian, *Cuvinte potrivite* (1927), și are rol de program (*manifest*) literar, realizat însă cu mijloace poetice. Este o artă poetică, deoarece autorul își exprimă propriile convingeri despre arta literară, despre menirea literaturii, despre rolul omului de creație, a artistului în societate.

Este o artă poetică modernă, pentru că în cadrul ei apare o triplă problematică, specifică liricii moderne: transfigurarea socialului în estetic, estetica urâtului, raportul dintre inspirație și tehnica poetică.

E vorba de o permanență a preocupării argheziene de a formula crezul poetic, *Testament* fiind prima dintre artele poetice publicate în diferite volume: *Flori de mucigai*, *Epigraf*, *Frunze pierdute etc.*

Tema poeziei o reprezintă creația literară în ipostaza de meșteșug, creație lăsată ca moștenire unui fiu spiritual.

Textul poetic este conceput ca un monolog adresat de tată unui fiu spiritual căruia îi este lăsată drept unică moștenire „cartea”, metonimie care conturează opera literară.

Discursul liric are un caracter adresat, iar lirismul subiectiv se realizează prin atitudinea poetică transmisă în mod direct și, la nivelul expresiei, prin mărcile subiectivității: pronumele personale, adjectivele posesive, verbele la persoana I și a II-a singular, alternând spre diferențiere cu persoana a III-a, topica afectivă (inversiuni și dislocări sintactice). În poezie, eul liric apare în mai multe ipostaze: *eu/ noi*, *eu/ tatăl -fiul* (în dialogul imaginar inițial), „*de la străbunii mei până la tine*” (în relația „*străbunii*” - *eu - tu*), *Robul - Domnul* (în finalul poeziei).

Titlul poeziei are o dublă valoare: una denotativă și alta conotativă. Astfel creația arghegiană devine o moștenire spirituală adresată urmașilor cititori sau viitorilor trudituri ai condeiului.

Textul poetic este structurat în șase strofe cu număr inegal de versuri, încălcarea regulilor prozodice fiind o particularitate a modernismului. Discursul liric este organizat sub forma unui monolog între tată și fiu, între străbuni și urmași, între rob și Domn.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Citiți expresiv poezia *Testament*.
2. Comentați semnificația titlului poeziei.
3. Identificați cuvântul – cheie în poezie.
4. Descoperiți tema, ideea și motivele poeziei *Testament*.

5. Spicuiți și analizați figurile de stil prezente în poezie.
6. Comentați structura poeziei.
7. Explicați semnificația sintagmelor următoare: *slova de foc, slova făurită*.
8. Faceți analiza prozodică a poeziei *Testament*.
9. Cunoașteți noțiunea de testament.

EVALUARE

1. Identificați ideea fiecărei strofe din poezie.
2. Selectați versurile echivalente prin semnificație poetică.
3. Faceți comentariul literar al poeziei *Testament*.
4. Memorizați poezia *Testament*.

REȚINEȚI!

Testamentul ca termen literar presupune o operă târzie a unui scriitor considerată ca o ultimă expresie a concepțiilor sale estetice sau literare.

CRITICII SPUN!

„Artist cu variate mijloace de expresie, cu o sensibilitate alcătuită din rezonanțe de orgă și suavități de cor cu îngerii. Tudor Arghezi și-a creat o limbă poetică, scăpărând așchii învăluite în pulbere fină; în cartea liricii noastre, începută de Eminescu, poetul Cuvintelor potrivite se așează imediat în primul rând.” (*Pompiliu Costantinescu*)

NOȚIUNI DE SINTAXĂ (ACTUALIZARE)

TERMINOLOGIE

- **discursul**
- **relația text-frază, propoziție**
- **părți principale de propoziție**
- **părți secundare de propoziție**
- **tipuri de propoziții**
- **raporturi de coordonare**
- **raporturi de subordonare**

REAMINTIȚI-VĂ!

Discursul este o suită ordonată de semne lingvistice situate între două întreruperi evidente ale comunicării.

Propoziția este o comunicare scrisă cu un singur predicat.

Clasificarea propozițiilor:

I. După alcătuire:

- propoziția simplă: *predicat + subiect*;
- propoziția dezvoltată: *predicat + subiect + complement sau atribut*;

II. După aspect:

- propoziție afirmativă;
- propoziție negativă;

III. După scopul comunicării:

- enunțiativă
- interogativă

Propoziția enunțiativă:

a) *propoziție propriu-zisă*: Toamna e în toi.

b) *propoziția optativă exprimă o dorință*: De s-ar opri ploaia!

c) *propoziție imperativă*: Pleacă de aici!

Propoziția interogativă

a) *propoziție propriu-zisă*: Ce se întâmplă?

b) *propoziție optativă*: Ce s-ar face fără noi?

Fraza este o comunicare alcătuită din cel puțin două propoziții.

Clasificarea frazei:

După rolul în frază propoziția poate fi:

Propoziție principală și propoziție subordonată (secundară).

Propoziția regentă este propoziția de care depinde o propoziție subordonată. Poate fi: *propoziție principală sau propoziție secundară.*

Propozițiile subordonate depind de un anumit cuvânt din propoziția regentă numit element regent.

Textul este un ansamblu de enunțuri orale sau scrise.

Enunțurile trebuie să fie înlănțuite într-un mod coerent respectând:

1. o ordine logică;
2. o ordine spațială;
3. o ordine temporară.

Tema textului este reprezentată de semnificația lui și de cele mai multe ori este indicată prin titlu. Textul este format din: *alineate, fraze, propoziții, cuvinte, sunete.*

Raportul de coordonare se realizează prin:

Juxtapunere (virgula): *Merge, dansează, cântă.*

Conjunții coordonatoare:

Copulative: *și, nici.*

Adversative: *dar, iar, însă, ci, ba.*

Disjunctive: *sau, ori, fie.*

Conclusive: *deci, așadar, prin urmare, în concluzie.*

Raportul de subordonare se realizează prin:

Conjunții subordonatoare: *că, ca, să, ca....să, să, dacă, de, deoarece, căci, încât, fiindcă.*

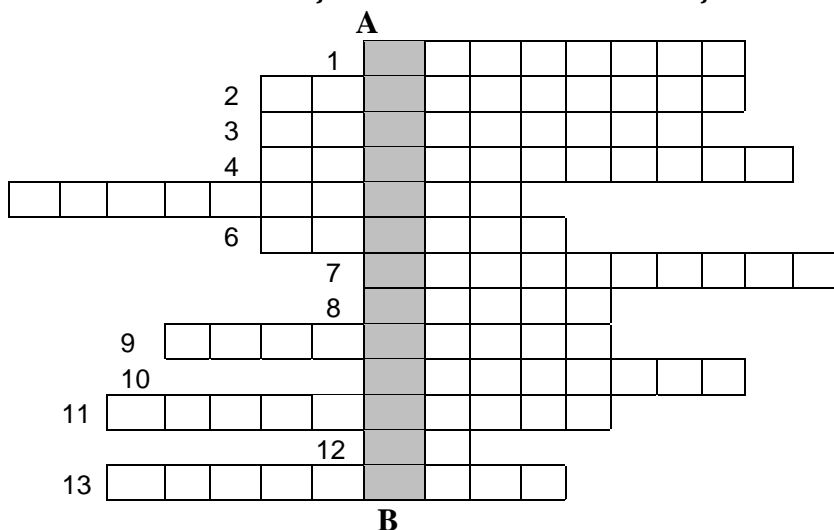
Pronume relative: *care, cine, ce, cât, câtă, câți, câte, cui, cel ce, cei ce, cele ce.*

Adverbe relative: *unde, de unde, până unde, când, de când, până când, cum.*

Pronume nehotărâte: *oricare, oricine, orice, oricui.*

Adverbe nehotărâte: *oriunde, oricum, oricând.*

PE COLOANA **AB** VEȚI DESCOPERI TITLUL LECȚIEI DE ASTĂZI

1. Cuvinte care se scriu diferit, dar au înțeles asemănător ...
2. Subiectul este o parte de propoziție ...
3. Relația dintre două propoziții diferite ...
4. Parte de vorbire care exprimă sunete din natură ...
5. Propoziția care are înțeles de sine stătător ...
6. Vă ajută la înțelegerea unei lecții noi ...
7. Partea de vorbire care arată și exprimă o însușire a unui lucru ...
8. Mai multe predicate alcătuiesc o ...
9. Partea de vorbire care arată ordinea prin numărare este ...
10. Partea de vorbire care arată însușirea unei acțiuni.
11. *Pe, la, spre* sunt ...
12. Pronumele personal pentru persoana a III-a, singular este ...
13. Complementul direct este un verb ...

RECUNOAȘTEȚI!

1. *Identificați propozițiile în cadrul frazelor. Stabiliți tipul propozițiilor (principale, secundare).*

„A vorbi despre limba în care gândești, a gândi – gândire nu se poate face decât numai într-o limbă – în cazul nostru a vorbi despre limba română este ca o duminică. Frumusețea lucrurilor concrete nu poate fi decât exprimată în limba română. ... Ce patrie minunată este această limbă! Ce nuanță aparte îmi dau seama că ea are! Această observație, această revelație am avut-o abia atunci când am învățat o altă limbă.”

„Nu spun că alte limbi, alte vorbiri nu ar fi minunate și frumoase. Dar atât de proprie, atât de familiară, atât de intimă îmi este limba în care m-am născut, încât nu o pot considera altfel decât iarbă. Noi, de fapt, avem două părți coincidente, odată este patrie de pământ și de piatră și încă odată este numele patriei de pământ și de piatră.

Numele patriei este tot patrie. O patrie fără de nume nu este o patrie. Limba română este patria mea. De aceea, pentru mine, muntele munte se zice, de aceea, pentru mine iarba iarbă se spune, de aceea, pentru mine izvorul izvorăște, de aceea, pentru mine viața se trăiește.”

(Nichita Stănescu)

EXERSAȚI!

1. *Realizați analiza sintactică a frazelor date având în vedere următorul algoritm de analiză: identificarea și sublinierea predicatelor, încercuirea elementelor de relație, numerotarea propozițiilor și stabilirea tipului subordonatelor:*

a) „Ceea ce umbrea întreaga vâlcea a grădinii era un salcâm uriaș care la început, pentru că era stufos și înalt, nu se băga în seamă.” *(Marin Preda)*

b) „... și de astă dată încep să strige fără teamă, ca și când ceea ce se spusese înainte l-ar fi răscolit rău.” *(Marin Preda)*

c) „Ceea ce puteam, ceea ce aș fi dorit eu să fac era să te apăr de o brutală confruntare cu efectele acestor legi...” *(Cezar Petrescu)*

d) „De-aici urmează că nu el poate fi vinovat de aceea ce s-a întâmplat ci soarta, care i-a turnat în sânge pornirea neînfricată spre crimă.”

(Liviu Rebreanu)

e) „Povestea frumos și mi se părea ciudat că nimic din acele impresii nu

s-a răsfrânt în puținul cât l-am scris.” (Dumitru Anghel)

2. *Alcătuți două fraze, folosind raporturile sintactice (coordonare, subordonare).*

3. *Îndepliniți cerințele în următoarele exemple.*

a) „Pe lângă plopii fără soț

Adesea am trecut;

Mă cunoșteau vecinii toți

Tu nu m-ai cunoscut.” (Mihai Eminescu, *Pe lângă plopii fără soț...*)

b) „...împăratul acela, aproape de bătrânețe,... a scris frățâne-său craiului, să-i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să-l lase împărat în locul său după moartea sa.” (I. Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

c) E. Cațavencu: „Iertați-mă, fraților, dacă sunt mișcat, dacă emoțiunea mă apucă așa de tare...” (Ion Luca Caragiale)

a) Identificați predicatelor.

b) Marcați elementele de relație.

c) Delimitați propozițiile.

d) Precizați felul propozițiilor (și termenul regent).

e) Menționați raporturile de coordonare și de subordonare la nivelul frazei.

4. *Alcătuți un discurs pe tema: **A fi om e lucru mare.***

5. *Precizați tipurile de propoziții după aspect.*

a) Munca te ridică, dar lenea te strică.

b) E ușor a scrie versuri,/ Când nimic nu ai a spune (Mihai Eminescu)

c) Unde-i unu nu-i putere,/ La nevoi și la durere./ Unde-s doi puterea crește/ Și dușmanul nu sporește (Folclor)

6. *Identificați jonctivele în următoarele fraze.*

...Omul să fie mulțumit cu sărăcia sa, căci, dacă e vorba, nu bogăția, ci liniștea colibe tale te face fericit. Dar voi să faceți după cum vă trage inima, și Dumnezeu să vă ajute și să vă acopere cu aripa bunătății sale. Eu sunt acum bătrână, și fiindcă am avut și am atât de multe bucurii în viață, nu înțeleg nemulțumirile celor tineri și mă tem ca nu cumva, căutând acum la bătrânețe un noroc nou, să pierd pe acela de care am avut parte până în ziua de astăzi și să dau la sfârșitul vieții mele de amărăciunea pe care nu o cunosc decât din frică. Voi știți, voi faceți; de mine să nu ascultați. Mi-e greu să-mi părăsesc coliba în care mi-am petrecut viața și mi-am crescut copiii și mă cuprinde un fel de spaimă când mă gândesc să rămân singură într-însa: de aceea, poate că mai ales de aceea, Ana îmi părea prea tânără, prea așezată, oarecum prea blândă la fire, și-mi vine să râd când mi-o închipuiesc cârciumăriță. (Ioan Slavici)

7. *Identificați predicatelor, delimitați propozițiile și menționați raporturile sintactice.*

„– De unde dai, milostivul Dumnezeu să-ți dea, zise baba, și mult să te înzilească, luminate crăișor, că mare norocire te așteaptă. Puțin mai este, și ai să ajungi împărat, care n-a mai stat altul pe fața pământului așa de iubit, de slăvit și de puternic. Acum, luminate crăișor, ca să vezi cât poate să-ți ajute milostenia, stai liniștit, uită-te drept în ochii mei și ascultă cu luare-aminte ce ți-o spune: du-te la tată-tău și cere să-ți dea calul, armele și hainele cu care a fost el mire, și atunci ai să te poți duce unde n-au putut merge frații tăi; pentru că ție a fost scris de sus să-ți fie dată această cinste...” (Ion Creangă, *Povestea lui Harap Alb*)

8. Analizați enunțurile de mai jos, faceți schema.

„Începând din anul 1891 O. Kobyleanska s-a transferat la Cernăuți și călătoriile sale, relațiile dezvoltate cu scriitorii ucraineni Lesia Ukrainka, Natalia Kobrynska, Osyp Makovei, Ivan Franko, Vasil Stefanik și Mihailo Koțiubinski au dus la schimbarea vederilor sale culturale și politice, implicându-se în mișcarea femeilor ucrainene din Bucovina și a început să scrie în limba ucraineană.

Inițial, ea a continuat să scrie în limba germană și apoi să-și traducă scrierile în ucraineană, sau să ceară traducerea lor de către anumiți autori.

9. Subliniați predicătele, despărțiți frazele în propoziții și numerotați-le, apoi faceți schema raporturilor dintre propoziții și indicați felul propozițiilor (principale sau subordonate).

a) Ai sosit, dulce uitare,

Din cumplitul meu necaz

Și din dragostea cea mare

Nici o urmă n-a rămas. (Veronica Micle, *Uitarea*)

b) ...atunci a răs domnul profesor Wondracek și l-a întrebat pe Budulea dac-a înțeles, iară Budulea a răspuns că da.

— Atunci să-mi spui, grăi profesorul cu îndoială, Budulea-și netezi părul de pe frunte, își potrive hainele pe trup, ieși din bancă și înaintă... la locul unde stăteau băieții când își spuneau lecția.

(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

10. Construiți trei fraze în care să se afle două sau mai multe propoziții principale și o propoziție subordonată. Subliniați predicătele, despărțiți frazele în propoziții, faceți schema raporturilor dintre propoziții și notați felul propozițiilor.

11. Alcătuiți o compunere despre locul unde v-ați născut, locul unde v-ați petrecut copilăria. Extrageți din textul compunerii frazele, analizați-le. Faceți schema.

Olga Kobyleanska

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Alcătuți câte o propoziție conform cerințelor:*
  - a) enunțiativă propriu-zisă;
  - b) interogativă optativă;
  - c) enunțiativă imperativă;
2. *Împărțiți următoarele fraze în propoziții și precizați felul lor, după criteriile studiate.*
  - a) Zicea că de când e el n-a văzut oi scrise în condică. (Mihail Sadoveanu)
  - b) – Nu știi... aș vrea să nu se mai întâmple asta!
  - c) – Ce-ai spune dacă te-aș întreba ce cauți aici?
3. *Stabiliți părțile de propoziție și realizați schema propoziției.*

Aseară prin grădina amorfă
Din tufe de pelin cu frunze mici
A apărut în taină un arici
O mică vietate ghemuită. (George Topârceanu)

FOLOSIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Scrieți o compunere pe tema: „Sunt cetățean al Ucrainei!” Folosiți propoziții și fraze, indicați tipurile de propoziții.
2. Scrieți un text de volum mic după imaginea dată, folosind propoziții și fraze, indicați tipurile de propoziții (*principale, secundare, regente, subordonate*).

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

Deosebiți tipul propozițiilor (*principale, subordonate*). Explicați topica și punctuația.

- a) – Mă rog de tine, ploaie,
Când zbori către planete,
Stropește gura mamei
Și-o apăară de sete. (Grigore Vieru)
- b) – Nu mă lăsa, așează-mi-te-alături

- Și ține-mi capul strâns să nu tresar
Când somnul bont la care-s condamnată
Se-ascute, răsucindu-se-n coșmar. (*Ana Blandiana*)
- c) Eu nu ți-am spus nicicând: „Mi-ești dragă,
Mi-ești soare dulce-n dimineți...” –
Cum te-am iubit o viață-ntreagă,
Te voi iubi-ncă mii de vieți. (*Vasile Romanciuc*)

FRAZA

TERMINOLOGIE

- **relații sintactice în frază**
- **raport de coordonare, raport de subordonare**
- **inerența**
- **elemente de relație în frază:**
flexiunea, joncțiunea, juxtapunerea, topica, intonația, pauza

REAMINTIȚI-VĂ!

Fraza constituie o unitate sintactică comunicativă alcătuită din două sau mai multe propoziții, aflate în **raport de coordonare** sau de **subordonare**.

Fraza este caracterizată prin:

- *unitate logică*
- *unitate semantică*
- *unitate gramaticală*
- *unitate de intonație*

Relațiile sintactice sunt:

- *relația de inerență*
- *relația de coordonare*
- *relația de subordonare*

Mijloacele de realizare a relațiilor sintactice sunt:

- *Flexiunea*
- *Joncțiunea*
- *Juxtapunerea*

Topica apare în propoziție și în frază și se referă la ordinea cuvintelor în propoziție și a propozițiilor în frază; limba română are o topică relativ liberă; servește la recunoașterea apozitiei față de termenul regent care este antepus (*Profesorul Ionescu este sever. Ionescu, profesorul este sever*)

și, uneori, la diferențierea subiectului de numele predicativ, care urmează verbului copulativ (*Ion este prietenul meu. Prietenul meu este Ion.*)

Intonația apare în propoziție și în frază și se referă la variația de înălțime a vocii, fiind un mijloc fonetic de realizare a relațiilor sintactice; diferențiază subiectul de numele predicativ, chiar dacă acesta este antepus verbului copulativ. (*Ionescu este profesorul meu.*)

Pauza apare în propoziție și în frază și se referă la întreruperea vorbirii, fiind, împreună cu intonația, un mijloc fonetic de realizare a relațiilor sintactice; poate marca absența unui predicat (*El a mers acasă și ea, în oraș.*) sau prezența unor părți de propoziție izolate de restul enunțului (*Dana, harnică, a făcut repede exercițiile.*)

RECUNOAȘTEȚI!

1. Identificați mijloacele de realizare a relațiilor sintactice.

Teiul lui Eminescu din Iași este vizitat în fiecare an de mii de turiști, dar și de localnici, fiind în continuare popular în rândul îndrăgostiților și al iubitorilor de poezie. Autoritățile fac tot posibilul ca arborele, care ar fi depășit demult vârsta de jumătate de secol, să fie ținut în viață. În fiecare an, mai ales în

sezoanele de vară-toamnă, Teiul lui Eminescu din Parcul Expoziției este vizitat de mii de turiști, dar și de localnici.

Teiul este unul argintiu (*Tilia tomentosa Moench*) cu o vârstă estimată la 540 de ani. Astfel, conform tabelelor Agenției pentru Protecția Mediului Iași, vârsta arborelui este de circa 458 de ani, iar, potrivit unei expertize științifice efectuate în 2013 de către biologul Ionel Lupu, vârsta probabilă a arborelui este de circa 540 de ani.

Lupu și-a bazat expertiza pe analiza a două carote de lemn, extrase din arbore cu ajutorul unui burghiu Pressler.

EXERSAȚI!

1. Identificați raporturile de coordonare și subordonare din fragment:
Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în

părțile noastre pe când începusem și eu, drăgăliță-Doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei, în satul Humulești, din târg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți, care se țin tot de una: Vatra

Casa Memorială „Ion Creangă” Humulești (România)

satului, Delenii și Bejenii. Ș-apoi Humuleștii, și pe vremea aceea, nu erau numai așa, un sat de oameni fără căpătâi, ci sat vechi răzășesc, întemeiat în toată puterea cuvântului: cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mândre, care știau a învăța și hora, dar și suveica, de vuia satul de vatale în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți și dascăli și poporeni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor.

Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai

era! Prin îndemnul său, ce mai pomi s-au pus în țintirim, care era îngrădit cu zăplaz de bârne, streșinit cu șindilă, și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericii pentru școală; ș-apoi, să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Ilioei, dascălul bisericii, un holtei zdravăn, frumos și voinic, și sfătuia pe oameni să-și dea copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiat prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea. (*Ion Creangă*)

Scenă din filmul „Amintiri din copilărie”, 1964, regia de Elisabeta Bostan

2. Descoperiți relațiile sintactice și mijloacele de realizare în exemplele date.

O iubire mare e mai curând un proces de autosugestie... Trebuie timp și trebuie complicitate pentru formarea ei. De cele mai multe ori te obișnuiești greu, la început, să-ți placă femeia fără care mai târziu nu mai poți trăi. Iubești întâi din milă, din îndatorire, din duioșie, iubești pentru că știi că asta o face fericită, îți repeți că nu e loial s-o jignești, să înșeli atâta încredere. Pe urmă te obișnuiești cu surâsul și vocea ei, așa cum te

obișnuiești cu un peisaj. Și treptat îți trebuie prezența ei zilnică. Înăbuși în tine mugurii oricăror altor prietenii și iubiri. Toate planurile de viitor ți le faci în funcție de nevoile și preferințele ei. Vrei succese ca să ai surâsul ei. Psihologia arată că au o tendință de stabilizare stările sufletești repetate și că, menținute cu voință, duc la o adevărată nevroză. Orice iubire e ca un monoideism, voluntar la început, patologic pe urmă. (Marin Preda)

3. Transformați propozițiile în fraze, adăugați jonctivele potrivite. Indicați tipul propozițiilor.

a) Omul muncitor de pâine nu duce dor. b) Ziua bună se cunoaște de dimineață. c) Norocul și-l face omul. d) Am făcut după învățătură. e) Mă mir de rezistență. f) Problema e rezolvarea situației.

4. Alcătuiți patru fraze și stabiliți raporturile (coordonare, subordonare)

5. Împărțiți următorul text în fraze, iar frazele în propoziții. Comentați tipul fiecărei propoziții (principală, secundară, subordonată, regentă).

Înfiorarea vieții mărunte se strecura prin marginea aceasta de pădure, ca-n orice dimineață de vară. Zboruri de găze cu aripi străvezii, cu aripioare albastre se încrucișau, fluturi jucau pe deasupra ierbii dese, în care începeau să se îngrămădească mireisme calde. Și într-un covru scurmat în pământ, între

frunze și păiuș, sta un iepure roșcat, pitit pe labe, cu urechile lăsate pe spatule gheboșat, în mângâierea căldurii dormita; își lumina ochii deodată, apoi îi întuneca încet și-și mișca botul crăpat, ca-ntr-un vis.

Pe cărări, înlăuntru, era încă umezeală. Numai ici-colo, mișcarea vieții: răzbătea o chemare nedeslușită moale, stânsă; o gârneață subțire se clătina încet; foșneau un timp foile galbene ale anilor trecuți.

(Mihail Sadoveanu)

6. Alcătuiți o frază conform următoarei cerințe:

- trei propoziții principale, în raport copulativ;
- o propoziție subordonată, introdusă prin pronumele relativ *ce*;
- o completivă directă, introdusă prin conjuncția *să*;

7. Citiți textul, identificați predicatele, delimitați propozițiile, indicați elementele de relație și raporturile de coordonare, subordonare ale frazei.

La marginea satului te întâmpină din stânga o cruce strâmbă pe care e răstignit un Hristos cu fața spălăcită de ploii și cu o cunună de flori veștede agățată de picioare. Suflă o adiere ușoară și Hristos își tremură jalnic trupul de tinichea ruginită pe lemnul mâncat de carii și înnegrit de vremuri. Satul parcă e mort. Zăpușeala ce plutește în văzduh țese o tăcere năbușitoare. Doar în răstimpuri fâșâie alene frunzele adormite prin copaci.

Un fuior de fum albăstriu se opintește să se înalțe dintre crengile pomilor, se bălăbănește ca o matahală amețită și se prăvale peste grădinile prăfuite, învăluindu-le într-o ceață cenușie.

În mijlocul drumului picotește câinele învățătorului Zaharia Herdelea, cu ochii întredeschiși, suflând greu. O pisică albă ca laptele vine în vârful picioarelor, ferindu-se să nu-și murdărească lăbuțele prin praful uliței, zărește câinele, stă puțin pe gânduri, apoi iuțește pașii și se furișează în livada îngrădită cu nuiele, peste drum. (Liviu Rebreanu)

8. Realizați analiza sintactică a frazelor date având în vedere următorul algoritm de analiză: identificarea și sublinierea predicatelor, încercuirea elementelor de relație, numerotarea propozițiilor și stabilirea raporturilor sintactice.

a) „Ceea ce umbrea întreaga vâlcea a grădinii era un salcâm uriaș care la început, pentru că era stufos și înalt, nu se băga în seamă.” (Marin Preda)

b) „... și de astă dată începu să strige fără teamă, ca și când ceea ce se spusese înainte l-ar fi răscolit rău.” (Marin Preda)

c) „Ceea ce puteam, ceea ce aș fi dorit eu să fac era să te apăr de o brutală confruntare cu efectele acestor legi...” (Cezar Petrescu)

d) Cad frunze peste capul meu și-al tău,

Peste-ale tale gânduri și-ale mele,

Cad frunze ca părerile de rău,

De stăm pe loc, ne-acoperă cu ele. (Leonida Lari, Cad frunze)

e) „Povestea frumos și mi se părea ciudat că nimic din acele impresii nu s-a răsfrânt în puținul cât l-am scris.” (Dumitru Anghel)

f) „Fiind numai scriitor, Coșbuc n- a cunoscut multe onoruri. Ce nu era în legătură cu arta, pentru el nu avea nici o importanță. A cântat, pentru că sufletul lui a fost numai cântec.” (Liviu Rebreanu)

9. Subliniați predicatele, despărțiți frazele în propoziții și faceți schema raporturilor dintre propoziții.

a) – Du-te chiar acum la stăpânul moșiei și spune-i că te prinzi să-i dai în girezi tot grâul cât îl are sămănat. (*Ion Creangă, Povestea lui Stan Pățitul*)

b) Și m-am apucat să cânt și am cântat din fluier până ce veni luceafărul colo, deasupra mea, spânzurat de-o frunză. (*Tudor Arghezi, Basmul*)

c) Au trecut de la meșterul de atunci vreo șase mii de ani și bucuriile au rămas vii, în sunetul ulciorului pe care l-am dezgropat acum și (pe care) l-am așezat între cristale. Aceluia, meseria scumpă i-a fost, și mâna lui mai trăiește, colea, lângă mâna mea care i-o atinge pe a lui... (*Tudor Arghezi, Ulciorul de lut*)

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Identificați raporturile sintactice în frazele următoare, explicați semnele de punctuație.

Pădurea avea în răstimpuri înfiorări rare, după care urmau alinări, liniști ca din alte lumi. Și căprioara sta singură; și sângele i se scurgea în iarba moale a țărmlui. Își plecă o dată botul uscat spre luciul, apoi iar rămase neclintită. Din nesfârșite depărtări răzbăteau vibrările melancolice ale cornului, tot mai stânse; bătaia copoilor amuțise; sara venea, și prin bradul de pe pisc trecu o oftare. În liniște, pe cerul întunecos din fundul apei, începu să tremure lacrima de aur a celei dintâi steluțe. Căprioara avea un muget abia auzit, și ochii îi luceau în cea din urmă lumină a malului. Așa sta singură și murea, sub pletele mestecenilor cu, trunchiuri albe. (*Mihail Sadoveanu, În pădurea Petrișorului*)

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

Identificați raporturile sintactice din exemplele date. Explicați punctuația.

a) – Pentru ce-am plecat, / Unde mă îndrept? / S-au întunecat / Sensurile-n piept, / Dar o flacără / Mă cheamă acolo / Sub straturi de nea / Și vreau să treacă / Liniștea mea. (*Nicolae Labiș*)

b) – Vreme trece, vreme vine, / Toate-s vechi și nouă toate; / Ce e rău și ce e bine / Tu te-ntreabă și socoate; / Nu spera și nu ai teamă, / Ce e val ca valul trece; / De te-ndeamnă, de te cheamă, / Tu rămâi la toate rece. (Mihai Eminescu)

FOLOSIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Comunicați oral pe tema: *Sunt un copil fericit*, folosind adecvat propoziții și fraze, țineți cont de folosirea corectă a intonației și pauzei.

LUCIAN BLAGA (1852 - 1912)

Poetul, dramaturgul și filozoful, Lucian Blaga, s-a născut la 9 mai 1895, în satul Lăncrăm din județul Alba, sat ce poartă-n nume „*sunetele lacrimii*”. Copilăria sa a stat, după propria mărturisire, „*sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului*”, autodefinindu-se „*mut ca o lebădă*”, deoarece viitorul poet nu a vorbit până la vârsta de patru ani. Fiu de preot, Isidor Blaga despre care află de la frații lui că „*era de o exuberanță și de o volubilitate deosebit de simpatică*”, este al nouălea copil al familiei, iar mama lui este Ana Blaga, pe care autorul o va pomeni în scrierile sale ca pe „*o ființă primară*”. Își face studiile primare la școala germană din Sebeș-Alba, apoi urmează

liceul „Andrei Șaguna”, din Brașov și Facultatea de Teologie din Sibiu (1914-1917), unde se înscrie pentru a evita înrolarea în armata austro-ungară. În 1920 absolvă Universitatea din Viena. În 1919 Sextil Pușcariu îi publică *Poeemele luminii*, mai întâi în *Glusul Bucovinei și Lamura*, apoi în volum. După terminarea studiilor, se stabilește la Cluj. Este membru fondator al revistei *Gândirea* (apărută în 1921), de care se desparte în 1942, și înființează la Sibiu, revista *Saeculum* (1942-1943). În 1910 debutează în *Tribuna* din Brașov cu poezia *Pe țărnișă*, urmată de cea intitulată *Noapte* și este ales președinte al societății literare din școală.

În 1936 este ales membru al Academiei Române. Între 1939 și 1948 este profesor la Catedra de filozofie și cultură a Universității din Cluj, apoi cercetător la Institutul de Istorie și Filozofie din Cluj (1949-1953) și la Secția de istorie literară și folclor a Academiei, filiala Cluj (1953-1959). După 1943, nu mai publică nici un volum de versuri originale, deși continuă să lucreze. Abia în 1962, opera sa reîntră în circuitul public. Inaugurată cu *Poeemele luminii* (1919), opera poetică antumă a lui Blaga cuprinde, până în 1943, încă șase volume: *Pașii profetului* (1921), *În marea trecere* (1924), *Lauda somnului* (1929), *La cumpăna apelor* (1933), *La curțile dorului* (1938), *Nebănuitele trepte* (1943).

Poeziile nepublicate în timpul vieții au fost grupate de autor în patru cicluri: *Vârsta de fier* 1940-1944, *Corăbii de cenușă*, *Cântecul focului*, *Ce aude unicornul* (volumul Poezii 1962). Poezie de cunoaștere, construită pe marile antinomii universale (*lumină/întuneric*, *iubire/moarte*, *individ/cosmos*) și având ca temă centrală misterul existenței, creația sa lirică evoluează dinspre elanurile vitaliste spre „tristețea metafizică” și dinspre imagismul pregnant metaforic spre o simplitate clasică a expresiei.

Opera dramatică pornește de la miturile și legendele autohtone: e vorba de: *Zamolxe* (1921), *Tulburarea apelor* (1923), *Meșterul Manole* (1927), *Cruciada* (1930), *Avram Iancu* (1934), *Daria*, *Fapta și Învierea* (1925), *Arca lui Noe* (1944), *Anton Pann* (1965).

Opera filozofică este organizată în patru trilogii: *Filozofia stilului* (1924), *Cunoașterea luciferică* (1933), *Spațiul mioritic* (1936), *Geneza și sensul culturii* (1937).

Crezul artistic al lui Blaga este: „Câteodată, datoria noastră în fața unui adevărat mister nu e să-l lămurim, ci să-l adâncim așa de mult, încât să-l prefacem într-un mister și mai mare.” (*Pietre pentru templul meu*).

Se stinge din viață la 6 mai 1961 și este înmormântat în satul natal, Lancrăm.

A fost unul dintre cei mai mari poeți pe care i-a avut poporul român și care vă dăinui veșnic prin operele sale, care dovedesc puterea geniului românesc.

EU NU STRIVESC COROLA DE MINUNI A LUMII

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
și nu ucid
cu mintea tainele, ce le-ntâlnesc în calea mea
în flori, în ochi, pe buze ori morminte.

Lumina altora
sugrumă vraja nepătrunsului ascuns
în adâncimi de întuneric,
dar eu,
eu cu lumina mea sporesc a lumii taină –
și-ntocmai cum cu razele ei albe luna
nu micșorează, ci tremurătoare
mărește și mai tare taina nopții,
așa îmbogățesc și eu întunecata zare
cu largi flori de sfânt mister
și tot ce-i neînțeles
se schimbă-n neînțelesuri și mai mari
sub ochii mei –
căci eu iubesc
și flori și ochi și buze și morminte.

UNIVERSUL OPEREI

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii stă în fruntea volumului de versuri *Poemele luminii*. Volumul întreg pleacă de la un simbol dominant în lirica lui Blaga – lumina. Poezia este o artă poetică, fiindcă autorul își exprimă crezul literar, precum și rolul creatorului.

Tema. Poezia reprezintă atitudinea poetică în fața marilor taine ale universului, cunoașterea lumii în planul creației poetice fiind posibilă

numai prin iubire.

Fiind formată din 3 secvențe poetice, poezia se bazează pe o relație antitetică. Prima secvență prezintă perspectiva subiectivă a eului liric asupra lumii (cunoașterea luciferică), cea de a doua secvență reprezintă perspectiva obiectivă impersonală a celorlalți (reliefață prin ipostaza luminii lunii), iar cea de a treia secvență (antiteza cunoașterii luciferice cu cea paradisiacă și, în final, acceptarea elementelor *Corolei* din prima secvență – simetrie), concluzia.

Titlul. E vorba de cunoașterea luciferică. Pronumele „eu” reprezintă atitudinea poetului filozof de a proteja misterele lumii. „Nu strivesc” exprimă refuzul cunoașterii raționale și alegerea cunoașterii poetice.

„*Corola de minuni*” reprezintă o imagine a perfecțiunii, a absolutului în care florile, buzele, ochii, mormintele reprezintă petalele corolei, adică misterele universului. Începutul poeziei reprezintă o reluare a titlului, sensul său fiind întregit de versurile finale. În poezie se simte prezența lirismului subiectiv evidențiat de folosirea formelor pronominale și verbale de persoana întâi: *nu strivesc, nu ucid, sporesc, îmbogățesc, iubesc*.

Sunt bine conturate cele două planuri poetice.

Primul plan este cel în care eul liric pledează pentru menținerea misterului prin alegerea unei atitudini contemplative în raport cu diferite întrupări: florile sugerează firavităatea, ochii – cunoașterea, buzele – afectivitatea, mormintele – moartea. Al doilea plan este planul celor care încearcă să cunoască rațional lumea și prin acest lucru îi spulberă misterul. Există relații de opoziție: *lumina mea-lumina altora*, relații de simetrie: *eu nu strivesc – eu sporesc*. „*Lumina altora*” semnifică cunoașterea paradisiacă, iar „*Lumina mea*” cunoașterea luciferică. „*Largi fiori de sfânt mister*” exprimă emoția poetică, extazul în fața misterelor universului. Cuvântul cheie al poeziei este *mister* cu sinonimele sale: *taină, nepătruns, ascuns, întunecata zare, neînțeles*.

Elemente prozodice

Versul este liber, metrica este variabilă, iar ritmul este interior, determinat de gândirea metaforică. În poezie este folosit *ingambamentul*, (procedeu prin care ideea dintr-un vers se continuă în următorul).

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Citiți expresiv poezia *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*.
2. Extrageți verbele care se asociază prezenței eului poetic.
3. Determinați tema, ideea și motivele poeziei.
4. Descoperiți discursul poetic bazat pe baza unei opoziții cu termeni inegali.
5. Identificați cele trei versuri ce conțin semnificația verbului. Discutați

semnificația aceluși verb în relație cu verbele asociate eului liric.

6. Extrageți din poezie sintagmele expresive ce sugerează ideea misterului. Puneți în discuție semnificația lor.

7. Ce semnifică ultimele două versuri ale poeziei?

8. Considerați poezia *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* o artă poetică?

9. Dialogați pe marginea concepției lui Blaga despre poezie și concepția argheziană pe această temă.

10. Ce înseamnă pentru poet „lumina”? Argumentați-vă răspunsul.

EVALUARE

1. Comentați semnificația versurilor: *și tot ce-i ne-nțeles / se schimbă-n ne-țelesuri și mai mari.*

2. Argumentați într-un text de volum mic adevărul următorului aforism: *Datoria noastră în fața unui adevărat mister nu e să-l lămurim, ci să-l adâncim așa de mult, încât să-l prefacem într-un mister și mai mare.*

3. Analizați poezia și demonstrați că se poate vorbi despre atitudinea filozofică a lui Lucian Blaga în fața universului.

4. Memorizați poezia *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii.*

5. Stabiliți la nivel de sintaxă ce fel de construcție realizează versurile: *și-n tocmai cum cu razele ei albe luna...*

a) construcție explicativă;

b) construcție incidentă;

c) comparație de tip homeric.

CRITICI SPUN!

„Poeziile lui Blaga sunt bucăți de suflet, prinse sincer în fiecare clipă și redade de o superioară muzicalitate în versuri care, frânte cum sunt, se mlădie împreună cu mișcările sufletești înseși. Această formă elastică permite a se reda și cele mai delicate nuanțe ale cugetării și cele mai fine acte ale simțirii.

E și filosofie înăuntru, o melancolică, dar nu deprimantă filosofie, care leagă împreună toate aspectele din afară ale naturii și, înlăuntru, toate mișcările prin care și noi îi răspundem”. (*Nicolae Iorga, „Rânduri pentru un tânăr”, în Neamul românesc. 1 mai 1919*)

„Impactul pe care l-a avut Lucian Blaga asupra poezilor români de diferită orientare stilistică și în diferite perioade ilustrează anume caracterul închis, autarhic al universului său poetic.

Blaga este cu adevărat poetul care pune, ca și Marele Anonim considerat centrul existențial al misterului, mereu limite, exercită o cenzură transcendentă asupra celui care caută să se apropie de el.”

(*Mihai Cimpoi*)

SINTAXA FRAZEI.

PREDICATUL ȘI PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ

TERMINOLOGIE

- **predicatul verbal**
- **predicatul nominal**
- **propoziția predicativă**
- **funcții sintactice**

REAMINȚIȚI-VĂ!

Predicatul este partea principală de propoziție, de care depinde existența unei propoziții, care spune ceva despre *subiect*, conferă subiectului o acțiune, o caracteristică, o stare, o identitate, o însușire.

În general predicatul indică *ce face, cine este, ce este, cum este* subiectul.

Predicatul verbal este exprimat printr-un *verb* la un mod personal, o *locuțiune verbală*, o interjecție predicativă sau un *adverb predicativ*.

El *aleargă* trei kilometri.

Elevul *este lăudat* de către profesori.

Maria *se gândește* la plecare.

Haide mai repede!

Probabil că ar trebui să te străduiești mai mult.

Predicatul nominal atribuie subiectului o însușire, o identitate sau o calitate și este format din două componente: un *verb copulativ* și un *nume predicativ* (exprimat prin diverse părți de vorbire).

Exemple: a) Cartea este frumoasă. b) Meseria este brățară de aur. c) El este profesorul nostru.

Propoziția subordonată predicativă este aceea care, aflată lângă un verb copulativ din regentă, înlocuiește numele predicativ în cadrul unei fraze. Răspunde la întrebările: *ce? cum? ce fel de?*

Exemple: Ea este^{1/} / *cea care m-a ajutat.*^{2/}

TERMENI REGENȚI:

• **verb copulativ care constituie predicatul nominal incomplet al regentei:** a fi, a deveni, a ieși, a se face, a ajunge, a părea, a însemna, a rămâne, a se naște etc.

Exemple: a) Hotărârea lor este ^{1/} (că) vor veni. ^{2/} b) El a devenit ^{1/} (ce) și-a dorit. ^{2/} c) Asta înseamnă ^{1/} (că) n-a fost atent. ^{2/} d) Mihai a rămas ^{1/}

(cum) îl știi. ^{2/} e) El părea ^{1/} (că) este obosit. ^{2/}

ELEMENTE DE RELAȚIE:

- **pronume relative:** cine, care ce, cât, cel ce. **Exemplu:** Întrebarea este ^{1/} (ce) vor face. ^{2/}
- **adjective pronominale relative:** Problema este ^{1/} (a cui) propunere o susținem. ^{2/}
- **pronume nehotărâte:** oricare, oricine, orice, oricât: **Exemplu:** Banul este ^{1/} (al oricui) îl muncește. ^{2/}
- **adjective pronominale nehotărâte:** Premiul este ^{1/} (pentru orice) om câștigă. ^{2/}
- **adverbe relative:** unde, cât, cum, când, încotro.
Exemplu: Nedumerirea noastră este ^{1/} (când) va veni. ^{2/}
- **adverbe nehotărâte:** oricum, oricât. **Exemplu:** El este ^{1/} (oricum) vrea. ^{2/}
- **conjunții subordonatoare:** că, să, ca ... să, dacă, de.
Exemple: a) Propunerea mea este ^{1/} (să) plecăm ^{2/} b) Întrebarea este ^{1/} (dacă) va reuși. ^{2/}
- **locuțiuni subordonatoare conjuncționale:** după cum, ca și cum, ca și când, de parcă. **Exemple:** a) Totul era ^{1/} (după cum) planificaseră. ^{2/}
b) Este ^{1/} (de parcă) n-ar fi. ^{2/}

ELEMENTE CORELATIVE: nu are elemente corelative, nici elemente de relație specifice.

TOPICĂ:

- **antepusă verbului copulativ din regentă:** Problema este ^{1/} (ce) vrea. ^{2/}
- **postpusă (când vorbitorul insistă asupra celor spuse în propoziția predicativă):** (Cine) sunteți ^{1/} sunteți. ^{2/}

PUNCTUAȚIE: nu se desparte de regentă prin virgulă indiferent de locul pe care îl ocupă.

Observați!

Verbele copulative a fi, a rămâne și a părea, pot fi utilizate și sub formă de verbe impersonale, necesitând a fi urmate de o propoziție subiectivă.

Propoziția subordonată predicativă nu se desparte niciodată prin virgulă de regenta sa, așa cum nici între subiect și predicat nu se pune virgulă.

RECUNOAȘTEȚI!

1. *Identificați propozițiile subordonate predicative.*

- a) Nu-i pentru cine se pregătește, e pentru cine se nimerește.

b) Nu e după cum vrea omul, e după cum se poate.

c) Adevărul este cum îl știu eu, nu este cum îl văd alții.

2. *Citiți cu atenție afirmația de mai jos, dacă sunteți siguri că afirmația este adevărată, încercuiți litera A, dacă voi credeți că este falsă, încercuiți litera F. A – F*

3. Încercuiți litera corespunzătoare răspunsului corect:

În enunțul: Ceea ce și-a dorit din copilărie este să călătorească mult, predicativa este:

b) Ceea ce și-a dorit; b) este; c) să călătorească mult.

4. *Subliniați predicatele, identificați tipul lor.*

a) „E adevărat că drumurile sunt impractabile, că lipsesc alimentele, că e greu să obții victorii cu o mână de oameni în mare parte neinstruiți, pe care trebuie să-i porți zi de zi în marșuri forțate.”
(M. Neagoe, Napoleon)

b) „E de mirare cum a putut stăruii acolo acest adăpost șubred în care a sălășluit în trecătorea viață un fiu genial oamenilor de munte.” (M. Sadoveanu)

c) „Femeilor le-a plăcut să-și împodobească mai întâi casa, pictând în jurul ferestrelor orientate spre miazăzi chenare care înveselesc lumina. Apoi, le-a plăcut să împodobească și ele, cu lungi marame de borangic, cu cămăși și fote înflorate, ce dovedesc că au știut să privească atent cerul, și aripile fluturilor, și toate florile câmpului.” (Geo Bogza)

d) „Repeta câteva ori de-a rândul unul din acele cântece al căror ritm iute și chiar glumeț pare că se îngână cu vibrațiunile melancolice și prelungite ale instrumentului ce le produce.” (Alexandru Odobescu)

EXERSAȚI!

1. *Scrieți în spațiile libere, propozițiile predicative obținute prin expansiunea numelor predicative subliniate:*

a) Ideea mea a fost venirea lor aici .....

b) Satul nostru a rămas frumos.....

c) Versurile sunt de memorat.....

2. *Subliniați predicatele din frazele de mai jos și indicați felul acestora; încercuiți elementele de relație, despărțiți frazele în propoziții și indicați felul acestora.*

a) „Se pare cum că alte valuri

Cobor mereu pe-aceiași vad,

Se pare cum că-i altă toamnă,

Ci-n veci aceleași frunze cad.” (Mihai Eminescu)

b) „La răspântia căilor singuratice, unde călătorul e minune și glasul omului, poveste, în fața unei cruci de iatagane ruginite stă coliba Șuierenilor.” (*Barbu Șt. Delavrancea, Șuier*)

c) „Să duci electricitatea la țară înseamnă să crezi în jurul milioaneilor de oameni o zonă puternică ce îi va proteja.” (*Geo Bogza, Porțile marelui*)

3. Scrieți două fraze alcătuite din: a) PP+PP+PR: b) PP+PR+PP.

4. Introduceți într-o frază, o subordonată predicativă printr-un *adverb relativ*.

5. *Lucrați în grupe:*

Citiți cu atenție textele de mai jos:

a) Delimitați frazele în propoziții.

b) Identificați propozițiile predicative.

c) Identificați elementele introductive (*de relație*).

Grupa I:

a) „Întrebarea era ce caută el acolo și de ce-l privește pe furiș, în asemenea chip, acest boier bătrân.” (*Mihail Sadoveanu, Frații Jderi*)

b) „Doar să te porți de acum tare bine, să mai fiu ceea ce am fost pentru tine.” (*Ion Creangă, Amintiri din copilărie*)

c) Subiectul dezbaterii era care roman citit reflecta mai bine realitatea.

d) „Banul din negoț este al oricui ar voi să te înșele.” (*B. Șt. Delavrancea*)

e) Câștigătoarea cupei devine orice echipă care va rezista neînvingătoare cinci etape.

Grupa II

a) „Dar Ipate acum nici de treabă nu-și mai căuta (...), era cum e mai rău.” (*Ion Creangă, Povestea lui Stan Pățitul*)

b) „A cere cuiva să fie erou în împrejurările joshnice ale unei societăți decăzute îi ca și cum ai cere unui vultur închis într-o odăiță să zboare la o mie de metri desupra pământului.” (*Nicolae Iorga, Cugetări*)

c) „Norocu-i după cum și-l face omul.” (*Folclor*)

d) „Scena cea mai frumoasă era când se întorcea cu banii de la Finanțe.” (*Ion Alexandru Brătescu-Voinaș, Microbul*)

e) „Las', mamă, că lumea asta nu-i numai cât se vede cu ochii.” (*I. Creangă*)

Grupa III

a) „Ridicând ochii și clipind, Vitoriei i se păru că brazii sunt mai negri decât de obicei.” (*Mihail Sadoveanu, Baltagul*)

b) „Înțelegerea a fost să ne aștepte la drumul Păstrăvenilor.”

(*Mihail Sadoveanu, Nicoară Potcoavă*)

c) „Și au slujit așé din stăpân în stăpân, până au agiuns de era pașă.”

(*Ion Neculce, O samă de cuvinte*)

d) „Scopul societății este ca România să fie bine și (ca) tot românul să prospere.” (*Ion Luca Caragiale*)

e) Întrebarea este dacă vine și el.

6. *Subliniați predicatele din textul de mai jos și analizați-le conform algoritmului știut:*

Floarea din câmpie se plângea odată:

Ah, eu sunt menită pe câmpii să pier;

Ploaia să mă ude, vântul să mă bată,

De toți trecătorii eu să fiu călcată,

Vecinic să mă ardă soarele din cer!

Ah! De-aș fi-n pădure! Ce bine-i de-o floare,

Când îi dau copacii umbră și răcoare! (George Cosbuc, *Soarta florilor*)

7. *Alcătuieți enunțuri în care verbele următoare să aibă valorile morfologice indicate:*

A avea: predicativ și auxiliar;

A vrea: predicativ și auxiliar;

A fi: predicativ, copulativ și auxiliar.

8. Înlocuiți verbul „a fi” din enunțurile de mai jos cu unul dintre verbele a se afla, a exista, a se găsi:

Ea este din clasa noastră. Munții sunt de când pământul. În penarul meu era o radieră frumoasă. Mirela nu mai fusese de mult timp la bunicii ei. De când e bunica pe lumea asta, nu fu alta ca ea. Astă vară am fost la mare. A fost odată ca niciodată. Colegul meu fusese mai atent la începutul anului școlar decât era acum. Fetița este gingașă și frumoasă.

9. *Scrieți o compunere descriptivă (8-10 randuri) în care să prezentați imaginea mării într-o zi însorită de vară. Subliniați și analizați predicatele. Vă puteți folosi de începutul propus:*

„Apusul la malul mării este magic.

Parcă totul ar fi un basm. Soarele încearcă să se odihnească în oglinda splendidă a mării. Cerul albastru se reflectă în apa străvezie. Nisipul ud

de la mal, este ca o catifea. Valurile apei unduite, se lovesc de stâncile mari și rezistente...”

10. Analizați predicatele din următoarele texte:

a) E ușor a scrie versuri
Când nimic nu ai a spune
Înșirând cuvinte goale
Ce din coadă au să sune.

(Mihai Eminescu)

b) Altul este al tău nume,
Alții ochii tăi acum,
Numai eu rămân același,
Bat mereu același drum.

(Mihai Eminescu)

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Identificați predicatelor nominale, din următoarele enunțuri și arătați prin ce părți de vorbire sunt exprimate numele predicative:

a) Bunicul fusese foarte iscusit în vremea lui. b) Problema era să vorbească el cu tine și să te pună exact în fața gravității situației; puteai să o eludezi, dar poate că gândindu-te mai bine, puteai să-ți iei și răspunderea totală. (*Marin Preda*) c) Primarul este om de seamă în ziua de azi. d) Banca fu din lemn de catalpă. e) Toată lumea a fost contra fumatului, cu excepția vecinului.

2. Construiți enunțuri în care verbul **a fi** să aibă următoarele sensuri: *a costa, a se întâmpla, a dura, a avea loc*.

3. Alegeți din lista de mai jos verbele copulative potrivite pentru fiecare propoziție subordonată: *părea, înseamnă, era, e*. Observați modificările apărute la nivel de frază:

a) *Obiceiul lui ..... să nu șadă ziua niciodată. (Grigore Alexandrescu)*
b) *Soarele ..... că lunecase pe alt tărâm. (Mihail Sadoveanu)* c) *Treaba potecilor ..... să se taie și să se încrucișeze între ele. (Mihail Sadoveanu)*
d) *Asta ..... că v-ați compromis grav. (Karl May)*

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

1. Verbul *a fi* este predicat verbal atunci, când are sens de: *a exista, a merge, a proveni, a se afla, a se găsi*.

a) Era pe la sfârșitul lui august... (*M. Sadoveanu*) b) El a devenit om cu literă mare.

2. Completați enunțurile următoare cu formele corespunzătoare ale structurilor indicate între paranteze pentru a realiza acordul numelui predicativ. a) Lanurile și copacii ..... (a fi frumoși). b) Lalelele și trandafirii .....(a fi parfumat). c) Peretele și fereastra .....(a fi vopsite). d) Băieții și fetele .....(a fi deștepți). e) Casa și gardul .....(a fi îngrijiți).

FOLOSIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Alcătuiți două fraze în care aceeași propoziție predicativă să fie introdusă prin două elemente de relație diferite, ca valoare morfologică.

2. Exprimați-vă opinia într-o compunere de 10-12 rânduri, despre importanța relațiilor afective pe care le trăiește un om de-a lungul vieții în formarea propriei personalități.

LUCIAN BLAGA MEȘTERUL MANOLE

PERSOANE:

Vodă

Manolfi

Mira

Starețul Bogumil

Găman

Zidarii

Un Bâiat De Curte

Copn Și Ajutoare

Un Sol Și Doi Sulițași

Alți Suliț Ași

Trei Cărauși, Boieri,

Călugări, Femei, Norod Și Robi

Mănăstirea Argeșului (România)

ACTUL ÎNTÂI

Cămara de lucru a Meșterului Manole. Multe, foarte multe lumânări aprinse pe masă, pe blidar, în fereastră. Pe masă e un chip mic de lemn al viitoarei biserici. Starețul Bogumil, șezând în fața mesei, privește drept înaintea, din când în când clipește repede din ochi. Găman, figură ca de poveste, barba lungă împletită, haina de lână ca un cojoc, doarme într-un colț mișcându-se neliniștit în somn, când și când scoate sunete ca un horcăit și ca un suspin în același timp. Meșterul Manole, la masă, aplecat peste pergamente și planuri, măsură chinuit și frământat. Noapte târziu.

SCENA I

MANOLE, BOGUMIL, GĂMAN

MANOLE: *(ducându-și mâna deznădăjduit prin păr).*

Ajută-mă cuvioase – altfel! Altfel! – Nu cu sfaturi mai presus de fire! O, câte piedici și împotriviri!

BOGUMIL: *(fără a se mișca, cu voce monotonă, ca a unuia care-și are un drum, de la care nu se mai abate)* Nu mai măsură!

MANOLE: Nici magie albă nu fac, nici magie neagră. Împotriva cugetului, ochiul se mai bizuie încă...

BOGUMIL: Pe măsurări? De șapte ani tot măsură cu cel unghi de arama, și nici o izbândă.

MANOLE: Ce să încep?

BOGUMIL: Ți-am spus.

MANOLE: Nu. Eu nu!

BOGUMIL: Va trebui.

MANOLE: Bolta, ce s-a prăbușit ieri, n-a fost prea grea. Cercetează și tu.

N-am așezat temelile pe șovăiala nisipului. Adâncimile și înălțimile a suta oară le măsur. Socotelile sunt bune, tăiate în cremene toate. Și cele pentru arcuri, și cele pentru laturi, deopotrivă spre miazăzi și miazănoapte.

BOGUMIL: De-acum tac. Orice alt cuvânt e de prisos.

MANOLE: Părinte Bogumile ajută-mă!

BOGUMIL: Numai în iad se socotește. Acolo în împărăția virtuților întoarse, toate sunt după măsură: și coarnele dracilor, și cozile galbene. Acolo numărul stăpânește în întocmiri, în sinoade, în bolți și în clădiri... Privește numai cu luare-aminte semnele roșii de pe pergamentele astea afurisite: unele țapene, altele șerpuitoare și-ntortocheate. Orice număr pare o iscălitură schimonosită de drac. Uite, numărul ăsta trebuie să fie iscălitura lui Mamon, că are burta mare. Asta a lui Scaraoțchi că e subțire și pare uscată de tușea cea seacă. Asta trebuie să fie a lui Moloh, că se sprijinește cu îngâmfare în sceptor. Asta trebuie să fie a lui Belzebub că-i flutură steagul nerușinării pe cap. Vezi barba mea? Sunt bătrân, dar socoteală în viața mea mult greșită – încă n-am făcut. Și dacă totuși fac, o fac ca în ceruri: zic unu și gândesc trei. Mă jur pe Paraclit. În împărăția lui Dumnezeu, a socoti e un păcat ceva mai mic decât necinstirea sâmbetii, dar neapărat mai greu decât călcarea poruncii a șasea. Nu, Manole, pe mine nu mă prinzi în jocul acesta necurat.

MANOLE: *(se ridică amenințător)*

Cine-mi dărâamă zidurile?

BOGUMIL: Încotro ameninți Manole? Spre stânga, unde în clipa aceasta răsare o zodie nebună, spre dreapta, unde norocul apune? Spre puterile de sus, sau spre cele de jos?

MANOLE: În toate părțile părinte, în toate părțile. Sunt veșnic la început de drum. Se petrec lucruri necurate pretutindeni. Între pietrele atâtor împotrivi care voință nu s-ar fi măcinat până acum?! *(Pauză scurtă.)*

BOGUMIL: *(după un lung suspin).*

Într-o seară am ieșit pe malul Argeșului. Apele erau crescute până-n gura vadului. Și în năvala apelor – un sicriu plutind văzui. Apoi altul – pe urmă altul – pe urmă cinci – pe urmă zece – și tot mai multe – pe urmă fără de număr – ca o plutire de trunchiuri spre marile ferestraie. Și cum n-a fost vedenie trebuie să cred că a fost aievea. Tot atât de adevărat e că în sat copiii nu mai cresc și țâța femeilor nu mai dă lapte. Printre oameni umblă vântul cu veștile. Zidurile tale s-ar prăbuși, fiindcă le clatină strigoi neliniștiți. Într-o zi au dezgropat cimitirul și ca să nu mai rămâie nici un mort în pământ, au dat drumul sicriilor pe Argeș. O săptămână întregă au tot venit pe Argeș cele o mie de sicrie – sunând surd ca buți hodorigite. *(Cu un suspin.)*

Ci eu știu că nu morții răi zădărnicesc înălțarea bisericii. Mai sunt și

alte puteri, mai mari decât morții răi.

MANOLE: Ți-am spus, să nu mai vorbim.

BOGUMIL: Și eu ți-am spus: lasă-mă să mă rog. Dar tu nu vrei să faci jertfa, și pe mine nu vrei să mă lași să mă rog. *(Se ridică.)*

Mă duc!

Femeile noastre au ieșit lângă râu la miezul nopții și au stâns lumânări în apă, pentru a dezlega blestemul, dacă e blestem. Dar nu a fost. Tu ai aprins candelă deasupra chipului mic – tot în zadar. Un singur lucru mai poate să ajute.

MANOLE: A fost odată săpat în piatră : să nu ucizi. Și alt fulger de atunci n-a mai căzut să șteargă poruncile !

BOGUMIL: Mă duc să mă rog. Pentru tine – eu nevrednicul – ca să învingi zădărniciile.

MANOLE: *(strigă)*

Cum e? Cine e? Ce e?

BOGUMIL: Nu e apă și nu e foc – sunt puterile! Ele disprețuiesc întinderea locului și ies când vor de sub legile vremii. Le crezi aici, și ele din întâia beznă răspund. Le crezi acolo, și ele dănțuiesc cu înfricoșare în noi. Zi: Doamne, Doamne.

MANOLE: Doamne, Doamne, de ce m-ai părăsit?

BOGUMIL: Străbătut de roșeața amurgului cobor de la mânăstire aici. După miezul nopții bat drumul înapoi. În fiecare zi mai aproape de pământ, barba mi-o piaptăn prin spini. Acasă mă rog. Aici mă rog – și pe drum, și pretutindeni. Pentru tine și pentru biserica ta, pentru tine și steaua răsăritului. Lipsește încă ceva, dar nu suntem părăsiți.

GĂMAN: *(sare dintr-o dată în picioare, cuprins de panică, cu glas greu)*

– Meștere, meștere, meștere. *(Încet de tot.)*

– Meștere! *(Apoi tot mai tare.)*

Se deschid porțile fără de chei. Acum iese o putere ce gălgâie, acum o zburătoare în văzduh s-azvârle, acum o cărămidă, acum un os, acum un cap – ochi bazaochi, frunte-vălătuc – toate negre, nici una curată. Țsta ce-i! A-u, a-u, a-u!! *Pomilui nas, Boje moi!* Tăria albastră a lumii plesnește, bul-bulbul se sughe balta ! Iată stihii frecate una de alta și pietre sfărâmate în fălci subpământene. Huruie moara smintelilor dedesubt și se învârte. De acolo, în pofida noastră, și de mai departe se dă drumul sorților. Ce stați? Ce întrebați ? Puteri fără noimă n-au de lucru și macină din stâncă făină pentru gurile morților. E o învârtire. E un vârtej. Și auie trist, cu amenințare, ca în noapte de început, ca în noapte de sfârșit! *Pomilui nas, Boje moi! (Amândoi îl privesc cu fiori.)*

MANOLE: Zmeul nostru bătrân visează rău și ghicește faptele de-părtărilor. (...)

– Da, inimă ne trebuie – rece! Și mai ales ție – sânge rece de șarpe sau serafim. Sufletul unui om clădit în zid ar ține laolaltă încheieturile lăcașului până-n veacul veacului. Nu vrei să pui odată capăt acestei griji? Ce e trupul ăsta? Râia sufletului. Făptuiește, nu cumpăni! Sufletul iese din trupul hărăzit viermilor albi și păroși și intră învingător în trupul bisericii, hărăzit veșniciei. Pentru suflet e un câștig. Manole, fă-ți cruce largă și picură-ți pe inimă ceara aceasta topită : numai jertfa cea mare poate să ajute!

MANOLE: Din singurătate am purces să clădesc, dar, veșnic în vuiet și larmă ropotul de copite subpământene vine cu noaptea – și în vârtej cărămidă de cărămidă se sfarmă. Cu uitătură din altă lume tu îmi șoptești aceeași povață: jertfa.

Ci eu, părinte, nu pot, nu vreau și nu pot!! Pentru a fi bun de-o ispravă atât de întunecată, trebuie să fi clădit mai puține altare decât Manole, și trebuie să fi fost cel puțin un an călău la curtea domnească. Inima mea speriată nu e pentru asemenea fapte. Biserica mi se cere, jertfa mi se cere. O, părinte, cât e de greu. Nicăieri gândul nu încetează să se frământe. Când văd copaci îmi zic: iată copaci – sprijin porților. Și stau și privesc. Cer albastru când văd, îmi zic: de ce nu vrea fapta să mi-o binecuvânte?! Și mă ridic și mă uit. Pretutindeni pasul mi-l aud în biserică crescând subț răsunetul bolților. În Câmpul Duminecii i-aud clopotele. Pe șes o văd întoarsă în apa morților. Înălțarea ei veșnic întârzie și pământul se scutură. Nimic nu ajută – ce să fac? Totul a fost în zadar – ce începem? Încă de-o mie de ori, lucrare de nebun înainte îmi flutură. Până la sfârșitul zilelor, încă o dată și încă o dată, de nenumărate ori în deșert și iar în deșert! Nu, din chinul acesta nu voi scăpa nici mâine, nici poimâine, și schelăria nu va rămânea în dreaptă trăinicie pentru catapeteasmă, niciodată!!

GAMAN (*scâncind*).

O, o, o ! – sufletul meu!

MANOLE: Suspină, Gămane, nu numai pentru adâncă ta amărăciune, ci și pentru a noastră, a tuturor deopotrivă. Că suntem drepti și ni se răspunde strâmb. Și fără nădejde suntem ținuți în tinda înfăptuirii.

BOGUMIL: Eu mă duc. Cetele de sus să-ți lumineze hotărârea. În drum mă voi ruga pentru liniștea ta, la întâia cruce. La a doua și la a treia.

MANOLE: (*îl oprește, se cufundă în gânduri*) Rămâi încă.

BOGUMIL: Ce e, Manole? Ce cumpănești? Ce chibzuiești? Ce nu intră în numere? Ce nu se lasă măsurat?

MANOLE: Jertfa aceasta de neînchipuit – cine-o cere? Din lumină, Dumnezeu nu poate s-o ceară, fiindcă e jertfă de sânge, din adâncimi, puterile necurate nu pot s-o ceară, fiindcă jertfa e împotriva lor.

BOGUMIL: Firește, cât timp cântărești, așa este. Pe întâiul nu ți-l poți închipui crud, cum pe celelalte nu le închipui fără de minte. Dar crezi tu

oare că măsuri și înălțimile și adâncimile sortii cu plumbul atârnat de sfoară? Și dacă întru veșnicie bunul Dumnezeu și crâncenul Satanail sunt frați? Și dacă își schimbă obrăzarele înșelătoare că nu știi când e unul și când e celălalt? Poate că unul slujește celuiilalt. Eu, stareț credincios, nu spun că este așa, dar ar putea să fie. Și-atunci toate socotelile minții stângace sunt fără de rost și singură stăpânitoare rămâne credința sângeroasă, pe care noi oamenii o aducem cu noi din întunecime de veac. Cine vrea jertfa? Întrebările noastre nu răzbat până-n prăpăstiile albastre, de unde ni s-ar putea răspunde, de aceea în nici o vorbă de a mea nu vei găsi nici o umbră de întrebare. Noapte bună, meștere. Voi întâlni hotărârea ta la cea din urmă cruce. (*Îi pune mâna pe umăr, așteaptă.*)

MANOLE: (*Nu răspunde.*)

BOGUMIL: Noapte bună, meștere!

MANOLE: (*frânt*). Noapte bună. – Mi-așa de greu, părinte.

BOGUMIL: (*Iese prin ușa din stângă.*)

SCENA II

MANOLE, GĂMAN

MANOLE: (*în picioare lingă masă, pune mina pe chipul mic al bisericii*).

Povara bisericilor și-o ține pretutindeni cu umilință pământul. Grea este țara de lăcașuri sfinte. De lemn sau de piatră, ele stau neclintite cum e carul cel mare deasupra furtunei. Numai pentru minunea mea nu se găsește var destul de tare s-o lege, și piatră necuprinsă de blestem s-o sprijinească sub ceruri. Unde-i piatra, care nu se va clătina, și unde-i Zidarul cel mare? Prin pământescă alcătuire slăvindu-l, m-am depărtat oare prea mult de el? Trăim în neștire și poate că totul se-ntâmplă la fel.

GAMAN: (*sare în panică*). Meștere, meștere, meștere!

(*Încet*) Meștere! (*Se scutură.*)

MANOLE: (*Stă neclintit în tristețe.*)

GAMAN: U-u-uuuu! Se umflă gușile! Scrâșnește ca din măsele grozave – ies flăcări din foi ! încăierarea nu se oprește. Neguri se vânzolesc. Spre noi vârtejurile cresc. Întinde-ți mâinile! Îndoiaie-ți genunchii!! E ziua de apoi! *Boje moi! Boje moi!* Cine mă trimite de aici ? Rămân aici. Manole, lângă tine rămân.

(*Se trezește.*)

Ce faci, Manole? Nu mai fi trist! *Gospodi, pomolim-sea!* Biserica ta astăzi încă nu e nimic, dar cineva ne numără pașii.

MANOLE: Da. De jos ni se numără, dar de sus – nu.

GAMAN: (*privește cu uimire biserița*).

Ce-i biserica ta? Și ce vor schimonositele, deșiratele și coclitele?

Ce gânduri Manole? Cu adevărat de nici un folos nu este să ne tot în-

trebăm. Meștere, să nu mai tâlcuim. Manole, sunt mai bătrân decât... Manole, de sfârșit nu sunt departe. Meștere – biserica ta, mă vreau clădit în ea, eu! Sufletul meu s-o tot ocolească, abia șoptind și abia mișcându-se, ca o boare bătrână și fără de moarte.

MANOLE: Totul e în zadar. Tu ești zmeul meu nebun și sfânt. Culcă-te, sau întoarce-te iar. Întoarce-te iar, de unde ai venit, în pădurile cu bărbi și cu iezere – e locul tău, unde sălbăticiuni își bagă botul în sicriul apelor. În bruma ochiului vârsta ți-e scrisă și-n glas! Numeri mult peste o sută de ani?

Zmeule, pădurosule, bunele, ce înseamnă puținul că ne dăruim pe noi alături de jertfa cea mai mare, ce ni se cere?

Și ni se cere jertfa cea mai mare. Culcă-te și dormi.

GAMAN: Dorm, dorm. Cu urechea pe sorbul pământului. *(Se culcă iar în colț, scâncind.)*

MANOLE: Dormi numai, dormi, că eu rămân de pază. *(Se așază la masă.)*

Înăuntru un gol se deschide – mâhnire fără întrebări. Deasupra întunerice se-nchide – deznădejdea nesfârșitelor încercări. Mi se mistuie somnul și sângele. Ar trebui să-nchid ochii, dar pleoapele de lume nu mă despart. Lăuntric, un demon strigă: clădește! Pământul se-mpotrivește, și-mi strigă: jertfește! Ah, Doamne, totul e încă neîntrerupt. Jos, apele se răscoală împotriva pietrelor reci. Sus, stihiiile se ridică împotriva legii de veci. În adânc, vifore prind să necheze. Nici o încercare nu vrea să-nceteze. Visul s-a tot depărtat spre veșnicul niciodată. *(Intră Mira.)*

SCENA III

MANOLE, MIRA, GĂMAN

MIRA: *(vine din dreapta, apare în ușă într-o simplă cămașă lungă, albă, desculță)* Manole, pot să viu?

MANOLE: Vino, Mira, vino.

MIRA: Nu mai e nimeni aici?

MANOLE: Starețul a plecat.

MIRA: Și matahala?

MANOLE: Doarme.

MIRA: Să viu?

MANOLE: Vino.

MIRA: *(vine în odaie).* Nesuferitul acela, bine c-a plecat! Ce-ați tot vorbit? *(Stinge, sărind, pe rând, lumânările.)*

Am tras cu urechea la voi, dar n-am prea înțeles... când și când câte-un cuvânt... deznădejde... Paradit... socoteli... ziduri... credință... suflet...

(La fiecare cuvânt suflă câte-o luminare și o stinge ștregărește.)

Pământ... Nu vreau să mai știu nimic de toate astea... Ce încurcătură de

graiuri! Om să fii – să înțelegei ceva.

MANOLE: Vino, Mira. Nu le stinge pe toate.

MIRA: Pentru noi lumina cea din colț ajunge. – Nu crezi?

(Se așază la el pe genunchi și-și bagă mâna în părul lui.)
Meșterul meu era pe cale să se certe cu cerul?

MANOLE: *(O privește lung.)*

MIRA: Și te-ai dat la descântece – uite, ai presărat nisip pe pergamente.

MANOLE: E din cojocul lui Găman. Când se scutură ies din el colb și nisip ca dintr-o vânturătoare.

MIRA: E grozav.

(Sufală de la distanță spre singura luminare ce-a mai rămas aprinsă pe masă.)

MANOLE: N-o stinge.

MIRA: *(Ia mâna lui Manole și acopere cu ea mucul luminării. Luminarea se stinge.)* Vreau să nu mai visezi. Ce ții lumânările tot aprinse?

MANOLE: Voiam să lumineze ferestrele, păzitorii să găsească drumul în noapte.

MIRA: E târziu?

MANOLE: După cântatul buimac al cocoșilor – miezul nopții.

MIRA: După oiștea carului mare trebuie să fie mult mai târziu. Noapte de noapte, starețul te ține de vorbă. Manole, pierzi prea mult somn.

MANOLE: De șapte ani pierd credință, pierd ziduri și somn. Nici tu n-ai dormit?

MIRA: M-am molipsit de neodihna voastră. M-am zvârcolit în cămară. Am ieșit pe prispă. Am intrat. Am ieșit.

Mai poate cineva dormi? Namila se tot scutură, ca un munte. Păsările din streșini stau cu ochii deschiși spre nevăzute primejdii.

MANOLE: Eu aici, era să bat cu pumnii în porțile de sus.

MIRA: Manole, știi. Tu, tu, inimă fără odihnă, gând treaz, visare fără popas.

Mai lasă zidul. Mai lasă turlele. Rod iarăși grijile negre?

MANOLE: Lângă tine, blestemul nu găsește cuvânt.

MIRA: Fruntea asta nu se mai netezește niciodată?

Manole apleacă-te și surâzi. — Uită-te în ochii mei. Ce ascunzi în tine?

Scenă din filmul „Meșterul Manole”
(Moldova Film, 1995. Regia Ion Popescu)

MANOLE: Frică, Mira. Frică de drumul pe care mă găsesc. Că nu știu unde sunt și unde duce. Și nu știu dacă suie, sau coboară. Și nu știu dacă m-apropiu, sau mă depărtez. Ce bine că ești aici. Tu început și sfârșit, tu totul.

MIRA: Meșterul meu – visează. Pentru el femeia adusă de peste apă nu e tocmai totul, dar să zicem jumătate din tot. Cealaltă jumătate e ea. *(Arată spre bisericuță.)*

Și cu drept cuvânt. – Las', las', nu tăgădui! Nu mă supăr deloc că mă pui în cumpănă cu minunea asta înfricoșată de puteri.

Scenă din filmul „Meșterul Manole”
(Moldova Film, 1995. Regia Ion Popescu)

MANOLE: Între voi două nici o deosebire nu fac, pentru mine sunteți una.

MIRA: *(șăgalnic)* Iată pentru ce în fiecare dimineață zic: ce bine că nu vrea să se înalțe.

MANOLE: Gândești că prea mult m-aș duce să-mbrățișez piatra, nu-i așa? Și că ziua mi-aș pierde-o mângâind bolțile. Te temi că noaptea mea ar fi o veșnică odihnire pe trepți, iar turla sabie între mine și tine.

MIRA: Astea n-ar fi pricină de griji, dar s-ar putea întâmpla într-o zi, pe ea s-o numești Mira – iar pe mine – biserica ta. Și zăpăceala ar fi cumplită – ha, ha!

MANOLE: Lăcașul – prilej neîntrerupt ar fi pentru tine – de răutate și joc.

MIRA: Nu, meștere, iacă glumesc. *(Se uită la amănuntele bisericii.)*

Întoarce-ți puțin jucăria... să văd și turlele... Așa, încă puțin, în cealaltă parte. — Știi, de multe ori mă gândesc, ce-ar fi dacă niciodată, dar nu! Lăcașul acesta odată va sta deocamdată stă numai pe masă într-o zi va sta însă și între dealuri.

Privește aici meștere. În adevăr, nu mi-e de glumă uită-te și tu. Ferestrele sunt prea mici, ca niște ochi adormiți. Turlele prea joase. Nu găsești?

MANOLE: Da, nu zic. Ea e bucuria noastră de la început, rostită în cântec de cărămidă și var. Prin suferință până la urmă multe se mai pot desăvârși.

MIRA: Prin suferință? Neapărat. Cum te cunosc, nu te-ai da înapoi nici de la una și mai mare. Noroc că nu vine. Și cum? Dintr-o închipuire sau faptă să-ți vie? Ți-o dorești înapoi? Haide să ne închipuim atunci – dar

mai bine nu. Te-ai supăra.

MANOLE: Nu mă supăr – spune. Ce să-mi închipui? Vrei și mai mult să-mi batjocorești biserica se pare.

MIRA: Nu, altceva cum ar fi dacă dacă aș pleca de la tine, și nu mai și nu m-ai mai găsi niciodată?

MANOLE: Să-mi închipui că tu că tu ai pleca și nu te-aș mai găsi?

MIRA: Nicăieri și niciodată.

MANOLE: *(cu nepăsare prefăcută)* Bine, mi-am închipuit.

MIRA: Nu-i așa, că atunci căutându-mă, ferestrele bisericii s-ar căsca mai mari.

MANOLE: *(o sărută cu patimă)*. Ce gust nebun de sânge și somn! *(Își stăpânește o mișcare și se face că glumește.)*

Ei bine, ai plecat și pe urmă?

MIRA: Pe urmă? Pe urmă nimic numai atât nu ți-e de-ajuns? Răule! Prin iubirea noastră au trecut zgomotoși și cu focuri ciudate aproape șapte ani. Plecarea nu te mai mișcă, să zicem, atunci, că fără veste aș muri. Știu că nici o altă femeie nu ți-ar putea fi mângâiere. Dar cel puțin turlele, turlele s-ar ridica atunci mai subțiri, cerându-mă înapoi cerului. Pe urmă mare păcat n-ar fi, dacă cerul nu ți-ar da nici un răspuns. Tu ți-ai avea în veșnică frumusețe – biserica.

MANOLE: *(se ridică, se frământă, își frânge brațele)*.

Lasă-mă, Mira. Lasă-mă. Ce vrei? Nu, nu! Voi ridica iarăși brațele! Voi îndârji înălțimile! Blestemat să fie blestemat blestemat! Mira, tu ești lumina omului. — Nu, nu!

Mira, de ce? Umilit de fiecare piatră, care știe cum trebuie în lume să stea, umilit de fiecare copac care-și înalță menirea, fără de tine m-aș...

MIRA: Liniștește-te meștere.

MANOLE: Mira!

MIRA: Meștere hotarele sunt departe și moartea de asemenea. Liniștește-te! Ești un copil. Am venit la tine să te mângâi și am glumit. Dar de când nu mai dormi, tu nu mai înțelegi.

MANOLE: Cine mă tot încearcă? De ce mă tot încearcă? Oh, oh! Iarăși am blestemat.

Scenă din filmul „Meșterul Manole” (Moldova Film, 1995. Regia Ion Popescu)

MIRA: Mai blastămă, pe urmă te liniștești.

MANOLE: Toate se clatină. Și stăm cu frică, și stăm cu spaimă. Vântul cerului îmi împrăștie fumul. Între suferință și așteptare se pare că din sufletul meu încă nu am dat, ca Abel, spicul cel mai scump și cel mai curat. De aceea darul nu găsește drumul înălțimilor și veșnic se întoarce iar în pământ.

Scenă din filmul „Meșterul Manole”
(Moldova Film, 1995. Regia Ion Popescu)

MIRA: Umbli cu gândurile întunecate ale starețului? Hobotnicul ăsta te-a făcut să crezi în păcate pe care tu nu le-ai săvârșit. Parcă n-ar fi botezat ca orice creștin.

MANOLE: De ce nu se înalță biserica? Cum mai iau lupta cu tainele? Unde e sprijinul?

MIRA: *(urmărindu-și gândul).*

Starețul tău e un călugăr fără Hristos. Câteodată îmi vine să-l mătur din casă cu gunoaiele. Gândurile lui întunecate stârnesc altele o sută în cei ce umblă cu el. Ascultă numai în toate de el... brrr... starețul tău! Dacă ar fi om, nu și-ar fi întors fața de la femeie. E dracul-pustnic!

MANOLE: E dreptcredincios!

MIRA: Și în ce măsură? Că mănâncă bureții veninoși crescuți pe cruci. Cu credințele lui încurcă un colț de țară.

GAMAN: *(Se întoarce-n somn.)*

MIRA: *(Face semn lui Manole să tacă. Ceva îi trece prin gând. Așteaptă până ce Găman se liniștește.)*

MANOLE: Au căzut și cele din urmă cărămizi.

MIRA: *(într-un fel de extaz ștregăresc, sare cu picioarele pe Găman care e întins enorm pe podele.)*

GAMAN: *(Suspină și urlă închis.)*

MIRA: Scutură-te, Gămane, voinicește ca zmeii tărâmului celuilalt, încă o dată așa scutură-te! Tu ești pământul marele, eu sunt biserica jucăria puterilor! Seninătate vreau, nestăpâniților că toți sunteți înnorați și prăpăstioși. Manole e chin. Călugărul e stafie întunecată. Tu cutremur. Țara îngrijorare. Vreau să sfârșească odată povestea aceasta de spaimă și tristă nebunie.

GAMAN: *(Se scutură din încheieturi.)*

MIRA: Mai din adânc moșule, așa, de la început, încă o dată ! Strigă, *Boje moi!*

GAMAN: (*muge și scrâșnește sinistru*)

U-u-u-u! vrrr! *Izbăvi nas na sei ceas!*

MANOLE: (*Asistă la această ciudată întâmplare, mut, căscând ochii mari, absent, ca pe altă lume.*)

MIRA: Vezi ce bine mă țin, și nu sunt nici de var, nici de cărămidă. Seninătate, când sunt între voi! Și puțină lumină! Sa se ridice sprâncenele! Inimă mai ușoară! Manole e mohorât parcă și-ar fi pierdut îngerii, ce-l păzeau fără simbrie. Și tu ești mâhnit parcă ai fi pierdut raiuri, pe care nimenea nu le-a văzut. Moșule vezi? Nu m-am prăbușit. Trupul meu e întreg, arcurile întinse, os nu s-a spintecat, stâlpii sunt drepti! Răbdare numai întunecaților. Și într-o zi nici biserica n-are să se mai năruie. Cum ar putea să stea, dacă nimenea nu lucrează răsând la ea?

(*Sare de pe Găman.*)

GAMAN: (*Se ridică pe un cot, cu sunete de durere, nearticulate.*)

MIRA: (*cu îngrijorare, se apleacă spre el.*)

Ce obosit ești, moșule! Nu te-am văzut niciodat' așa de obosit. Iartă-mă că te-am trezit.

GAMAN: O-o-obo-sit – *Gbre mi, gbre nam* – ! în văzduh a crescut pe spatele meu – o biserică.

– O, o, o, de ce nu m-ai luat Doamne, un ceas mai devreme? Vai nouă meștere! O, o! Vino ființă tânără, viață fără pereche, la zmeul vostru, vino. Mare durere simt și oboseală ca de sfârșit.

MIRA: Vreun rău ți-am făcut? Am călcat prea greu?

GĂMAN: Nu, nu. Nici un rău. *Preblaghi, gospodi.*

MIRA: (*îl mângâie.*)

Nu-i așa că nu ți-am făcut nici un rău?

GAMAN: Nici un rău, nici un rău... Mersul întâmplărilor nu se poate schimba... Lasă-mă să-ți sărut piciorușele tu – înger, tu copil, tu piatră. (*li sărută picioarele*)

MIRA: Călcâiele mele și Mira piatră?

GAMAN: Să tăcem, să tăcem. Visul se izbândește, dar liniștea, liniștea n-o mai găsim. (*Recade cu capul la pământ într-un sughiț și plâns bătrân.*)

MANOLE: O sută de ani n-a plâns niciodată. Apă moartă din ochi îi curge, nu vom înțelege niciodată de ce. Lacrimi adunate în el o sută de ani, le plânge acum. Nu vom ști niciodată pentru cine.

MIRA: Gămane, ce e? De ce nu vorbești? Dacă te vindecă, sărută-mi și mâinile. Uite-le!

GAMAN: Piciorușele vindecă, mâna alină. Pentru puțin. Gândul se împlinește, dar pacea n-o mai întâlnim.

MIRA: (*îl mângâie.*)

MANOLE: Noaptea asta o simt așa de grea. Păzitorii nu mai sosesc.

GAMAN: (*Se liniștește de tot.*)

MIRA: (*se ridică cu spaimă*). Ce-a fost? Ce-a avut? Despre ce-a vorbit?

(*Ușa se deschide, intră șase zidari, în cioareci, dar cu trupurile ca de aramă, goale până-n brâu, cu făclii.*)

UNIVERSUL OPEREI

Meșterul Manole este o dramă de idei, care are la bază mitul estetic al creației realizată prin jertfă și suferință, fiind îmbogățit cu profunde idei filozofice în perspectivă expresionistă.

Drama are patru acte, structurate în scene. Relațiile spațiale sunt complexe, iar relațiile temporale reliefează, în principal, perspectiva continuă, cronologică a evenimentelor care duc la destinul tragic al personajului.

Personajele dramei sunt: Vodă, Manole, Mira, Starețul Bogumil, Găman, iar zidarii, cei „*nouă meșteri mari*”, sunt numerotați, dar numai primii patru pot fi identificabili după succinte precizări biografice: *Întâiul, a fost cândva cioban; Al doilea, a fost cândva pescar; Al treilea, a fost cândva călugăr; Al patrulea, a fost cândva ocnaș; Al cincilea; Al șaselea; Al șaptelea; Al optulea; Al nouălea*. Sunt enumerate și personajele secundare ale dramei, între care boierii călugări, femei, norod etc. Lucian Blaga specifică locul acțiunii: *pe Argeș în jos* și timpul mitic românesc.

Blaga creează, cu modalități expresioniste, tensiunea unei vieți superioare, prin relevarea ideilor exprimate prin personajele-simbol. Manole este tulburat pentru că „*de șapte ani nici o izbândă*”, iar Bogumil descifrează în calculele lui Manole semnificații satanice, fiindcă „*numai în iad se socotește*”, pe când „*în împărăția lui Dumnezeu, a socoti e un păcat*”.

Manole găsește o soluție surprinzătoare, aceea de a uni cele două imperative lăuntrice: *jertfa și zidirea*.

Conflictul interior, neliniștea și tensiunea sufletească sunt amplificate de iubirea pătimașă a meșterului Manole pentru Mira, „*femeia adusă de peste apă*”, simbolul purității, care înțelege patima lui Manole pentru creație și faptul că pasiunea lui este dictată de destin, ca un blestem. Găman prevestește zidirea bisericii și avertizează: „*Visul se izbândește, dar liniștea, liniștea n-o mai găsim*”, apoi plânge pentru prima oară după 100 de ani, presimțind în profunzime drama ce avea să se petreacă, aceea că „*pacea n-o mai întâlnim*”.

Intriga se declanșează în scena a IV-a a primului act, când meșterii vor să abandoneze construirea bisericii, crezând că au „*clădit pe pământ năvălit*”, deși ei și-au făcut datoria cu iubire, nu vor să se mai întoarcă

„la locul prăpădului”.

Meșterii se revoltă împotriva hotărârii lui Manole, care-și motivează patima creației: „am început să clădesc fiindcă n-am putut altfel” și le mărturisește zidarilor ideea jertfei pe care trebuie s-o împlinească împreună.

Punctul culminant îl constituie momentul zidirii Mirei, care acum nu mai este „nici căprioară, nici izvor, ci altar [...] între blestemul ce ne-a prigunit și jurământul cu care l-am învins.”

Deznodământul cuprinde răzvrătirea lui Manole împotriva faptei cumplite și vrea să spargă zidul pentru a-și elibera iubita. El este obsedat de vaietul ce răzbate din zidurile bisericii, „nu scuipați că sunteți pe un mormânt, nu înjurați că sunteți pe o biserică, tăceți molcom, că unul din voi a ucis”.

Ultima dorință a lui Manole este aceea de a trage el „clopotul întâia oară pentru aceea care cântare de clopot n-a avut”.

Moartea tragică a lui Manole simbolizează idealul pentru care a trăit: iubirea și creația. Manole clădește din iubire, cu iubire.

Stilul piesei este dominat de metafore revelatorii, împletite cu proverbe și zicători, expresii populare, dând originalitate expresivității acestei drame de idei.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Recitați cu atenție dialogul dintre Manole și Bogumil.
  - a) Care este soluția pe care o oferă Bogumil?
  - b) Cum se explică refuzul categoric al lui Manole?
  - c) Extrageți din text replicile care ilustrează conflictul de idei.
2. Comentați replica lui Manole: *Lăuntric un demon strigă: clădește!* și explicați de ce opera trebuie săvârșită cu orice preț.
3. Dați o explicație că Manole amână jertfa deși știe că fără aceasta construcția nu se poate înălța.
4. Cum explicați, totuși, perseverența lui Manole din drama lui Blaga?
  - a) este el un artist ambițios, care vrea să-și demonstreze calitățile creatoare?
  - b) ilustrează condiția omului a cărui existență în lume nu se poate justifica în chip absolut decât creând?
  - c) se supune unui destin tragic?
5. Enumerați termenii conflictului între boieri și călugări și comentați semnificațiile.
6. Comentați replica mulțimii; *Nu, nu se poate! – Manole, meșter neasemănat, trebuie să trăiască! ... Noi strigăm, boierii urlă, noi apărăm,*

călugării osândesc – toți suntem jos. Manole singur e sus – singur deasupra noastră – deasupra bisericii.

7. Explicați gestul final al lui Manole.

8. Dați o explicație încetării vaietului din zid al Mirei odată cu moartea lui.

9. Comentați ultima replică a dramei, cea a unuia dintre zidari: *Doamne, ce strălucire aici și ce pustietate în noi!*

EVALUARE

1. Exprimați-vă părerea în baza ideii: De ce pentru slavă și bani oamenii sunt apti să ia altor oameni comoara cea mai de preț – viața?

2. Imaginați-vă că evenimentele dramei se desfășoară în timpul de față. Cum credeți că ar proceda în așa situații omul contemporan?

3. Realizați o paralelă între balada *Monăstirea Argeșului* și drama *Meșterul Manole* de Lucian Blaga, având în vedere conflictul și problematica pe care o generează.

4. Comparați drama *Meșterul Manole* cu o altă dramă modernă similară tematic din literatura universală.

5. Alcătuiți un eseu pe tema dramei creatorului, pornind de la afirmația următoare: *Creația culturii cere câteodată negrăite jertfe: ea ucide și devastează...*

Expresionismul

Expresionismul este o mișcare literară și artistică modernă apărută la începutul sec. XX caracterizată prin tendința exagerată de a pune în lumină viața interioară (stări de spaimă, de durere, de uimire, de exacerbare a sentimentelor) în dauna lumii din afară și a impresiilor lăsate de aceasta.

Curent artistic și literar apărut în Germania la începutul sec. XX, care pune accent pe intensitatea expresiei. Dintre numele legate de analiza și implementarea fenomenului expresionist românesc, pe lângă cel al lui Lucian Blaga, se cuvine să fie pomenite și altele precum cele ale lui Nichifor Crainic, apoi O. W. Cisek, Adrian Maniu, A. Dominic, Felix Aderca, T. Mosoiu, I. M. Sadoveanu, Ion Sân-Giorgiu, Felix Aderca, Ion Pillat, Tudor Vianu, Mihail Ralea, Eugen Lovinescu, etc.

Expresionismul a fost un curent artistic modernist, inițial prezent în poezie și pictură, care a originat în Germania la începutul secolului al XX-lea. Aceasta este caracterizată de prezentarea lumii din perspectivă strict subiectivă, distorsionată intenționat, pentru a crea momente emoționale care să transmită idei și stări de spirit. Artiștii de origine expresionistă caută să indice înțelegerea lumii prin propria lor

perspectivă sau experiență emoțională comparată cu înțelegerea „obișnuită” sau rațională a lumii materiale.

În literatură, expresionismul este adesea considerat o revoltă împotriva realismului sau naturalismului, o căutare a unei realități psihologice sau spirituale, iar nu o înregistrare a unor evenimente exterioare surprinse în secvența lor logică. În roman, termenul este legat de operele lui Franz Kafka sau James Joyce.

În teatru, August Strindberg este considerat un precursor al mișcării expresioniste, deși termenul poate fi aplicat unui grup de dramaturgi germani din primele decenii ale secolului al XX-lea, incluzând pe Georg Kaiser, Ernst Toller și Frank Wedekind. Opera lor este caracterizată de o bizară distorsionare a realului. Alți dramaturgi, deși nu erau afiliați curentului, au scris opere cu tentă expresionistă, de exemplu Karel Capek în *R.U.R.* (1921) și Eugene O'Neill în *Împăratul Jones* (1921).

Mișcarea, deși a durat puțin timp, a dat un avânt substanțial modernizării teatrului european.

Numeroase opere literare românești au intrat în atingere cu expresionismul. Astfel, majoritatea poeziilor sau pieselor de teatru ale lui Lucian Blaga pot fi afiliate acestui curent.

CRITICII SPUN!

„Lucian Blaga este poate cel mai original creator de imagini pe care l-a cunoscut literatura română până acum: imagini neașteptate și profund poetice.

Pentru a reda impresia liniștei, el cel dintâi a auzit zgomotul razelor de lună bătând în geamuri. Imaginea nu este unul din elementele poeziei lui Lucian Blaga, ci pare poezia lui însăși.

Din poezia lui Blaga reiese o bucurie de a trăi, un optimism, nu conceptual, ci pur senzorial; senzația proaspătă întreține mulțumirea vieții. Găsim deci în poet și o unitate sufletească și o oarecare atitudine.”

(Eugen Lovinescu, „Critica și literatura IV”, *Sburătorul literar*.I, 22, 11 febr., 1922)

August Macke,
Cuplu pe un drum în pădure
(Germania, 1912)

SUBIECTUL ȘI PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ

TERMINOLOGIE

- **subiect exprimat: simplu, multiplu**
- **complex, reluat**
- **subiect neexprimat: inclus, subînțeles**
- **subiect nedeterminat**
- **subordonata subiectivă**
- **elemente de relație**
- **termenul regent**
- **topica**

REAMINȚIȚI-VĂ!

Subiectul este partea principală de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului.

Subiectul răspunde la una din întrebările: cine?, ce?, adresate predicatului și arată cine săvârșește acțiunea exprimată de un verb la diateza activă sau reflexivă, cine suferă acțiunea exprimată de un verb la diateza pasivă și cui i se atribuie o însușire sau o caracteristică exprimată printr-un nume predicativ.

Subiectul stă în cazul nominativ și poate fi exprimat prin:

- substantiv:** *comun sau propriu*
- pronume:** *personal, posesiv, demonstrativ, interogativ, relativ, nehotărât, negativ.*
- numeral:** *cardinal și ordinal.*
- verb:** *infinitiv și supin*

Subiectul nu este exprimat:

- când este subînțeles:** *Merg la fotbal.*
- când este inclus în desinența verbului:**
Citesc o carte interesantă.

Când predicatul propoziției este un verb impersonal (*ninge, tună, plouă, etc*), propoziția nu are subiect deoarece acțiunea nu poate fi atribuită unei persoane:

Când plouă, pe câmp se întrerupe orice fel de activitate.

Uneori subiectul se exprimă prin mai multe părți de vorbire, formând împreună subiectul unei singure propoziții se numește subiect multiplu.

- Tata, mama și bunica au plecat la mare.*
- Eu și Ion suntem frați.*
- A cânta și a dansa în același timp nu este ușor.*

Propoziția, care în frază, are funcție de subiect al regentelor lor, se numește **propoziție subiectivă. Răspunde la întrebările: *cine? ce?***

Exemple: a) E ușor a scrie versuri. (subiect) b) E ușor ^{1/} (să) scrii versuri. ^{2/} (subiectivă).

TERMENI REGENȚI:

- **verb personal:** Vine ^{1/} (cine) poate. ^{2/}
- **verb impersonal:** este, trebuie. Trebuia ^{1/} (să) meargă. ^{2/}
- **verb personal devenit impersonal:** a rămâne, a ajunge, a păsa, a plăcea, a veni etc. Ajunge ^{1/} (cât) ai alergat. ^{2/} Rămâne ^{1/} (cine) vrea. ^{2/}
- **expresie verbală impersonală:** e bine, e rău, e ușor, e greu, e lesne, e dificil, e posibil, e drept, e recomandabil, e cu puțință, e de prisos, este de dorit, e de crezut, e culmea, e păcat, e un adevăr, e un noroc, una e, alta e, e un fapt etc.

Exemple: a) E bine ^{1/} (că) s-a întâmplat așa. ^{2/}

- **verbe reflexive și impersonale:** se cuvine, se cade, se întâmplă, se zice, se aude, se spune, se pare, se poate, se vede etc.

Exemple: a) Se zice ^{1/} (că) plouă. ^{2/} b) Se cuvine ^{1/} (să) fim civilizați. ^{2/}

- **verb impersonal cu pronume în dativ:** a-i fi dat, a-i fi sortit, a-i fi hotărât, a-i fi scris, a-i părea, a-i rămâne, a-i da prin gând, a-i trece prin minte, a-i plăcea, a-i veni etc.

Exemple: a) I-a fost dat ^{1/} (să) ajungă acolo. ^{2/} b) Mi-a convenit ^{1/} (ce) s-a propus la ședință. ^{2/}

- **adverb sau locuțiune adverbială predicativă:** desigur, firește, probabil, poate, negreșit, pesemne, cu siguranță, cu certitudine, fără îndoială, de bună seamă etc.

Exemplu: Desigur ^{1/} (că) vor veni și ei. ^{2/}

ELEMENTE DE RELAȚIE:

- **pronume relative:** cine, care ce, cât, cel ce.

Exemplu: (Cine) se scoală de dimineață ^{1/} departe ajunge. ^{2/}

- **adjective pronominale relative:** Este susținut ^{1/} (care) elev învață. ^{2/}

- **pronume nehotărâte:** oricare, oricine, orice, oricât:

Exemplu: (Oricine) muncește ^{1/} are de toate. ^{2/}

- **adjective pronominale nehotărâte:** (Orice) om muncește ^{1/} are de toate. ^{2/}

- **adverbe relative:** unde, cât, cum, când, încotro: Nu se știe ^{2/} (când) a plecat. ^{2/}

- **conjunții subordonatoare:** că, să, ca să, dacă, de.

Exemple: E bine ^{1/} (că) a venit. ^{2/} Nu se știe ^{1/} (dacă) vine. ^{2/}

- **locuțiuni subordonatoare conjuncționale:** cum că, cum de, decât să.
Exemplu: E de mirare ^{1/} (cum de) a rezistat. ^{2/}

ELEMENTE CORELATIVE: nu are elemente corelative, nici elemente de relație specifice.

TOPICĂ:

- **antepusă** (când răspunde la întrebarea cine?)
Exemplu: (Cine)- i harnic ^{1/} are totul. ^{2/}
- **postpusă** (când răspunde la întrebarea ce?)
Exemplu: E rău ^{1/} (ce) face. ^{2/}

PUNCTUAȚIE: de obicei nu se desparte de regentă prin virgulă indiferent de locul pe care îl ocupă. Când stă înaintea regentei și este reluată prin pronume demonstrativ, se desparte întotdeauna prin virgulă.

Exemplu: (Cine) aleargă mai repede, ^{1/} acela e câștigător. ^{2/}

RECUNOAȘTEȚI!

1. *Identificați subiectele și predicatelor din următoarele exemple. Precizați tipul lor.*

a) Când ușa era deschisă, îți dădeai seama cât de mare era casa când nu era deschisă, lăsa impresia unui apartament ca acelea care se fac acum, de abia te poți mișca în ele... (*Julio Cortăzar, Casa ocupată*)

b) Am trăit la începutul acestei primăveri întârziate o întâmplare stranie și tulburătoare pe care – deși n-am înțeles-o, sau poate tocmai de aceea – sunt nevoită să o povestesc. (*Ana Blandiana, O întâmplare stranie*)

2. *Formulați câteva enunțuri în baza imaginilor propuse, în care subiectiva să se găsească în prepoziția regentei.*

3. *Despărțiți în propoziții frazele următoare și identificați subiectivele.*

a) „Ar trebui să mergă la oraș, să stea doi ani, cum am stat și eu și să-și ia și atestatul.” (*Ion Slavici*)

b) „Îmi place să privesc câte-o uriașă stâncă de gheață și să-mi

închipuiesc cum că e bătrânul și înghețatul rege Nor.” (Mihai Eminescu)

c) „Ar fi fost cuminte să se abată în dreapta ori în stânga și să se ascundă în pădurea care stăpânea pretutindeni, deopotrivă de întunecos.” (Gala Galaction)

d) „Fără îndoială, că frunzișul gingaș și ecourile, și răsuflările pădurii aveau un îndemn.” (Mihail Sadoveanu)

e) „Mi s-a spus cum că n-ai mai fost așteptat de nimeni și după toate problemele ce ți-au apărut în cale, le-ai rezolvat, înlăturând obstacolele.

EXERSAȚII!

1. Subliniați subordonatele subiective din următoarele enunțuri, apoi realizați contragerea lor.

a) Cine-i harnic și muncește are tot ce dorește. (Proverb)

b) Și care din cai a veni la jăratric să mănânce acela are să te ducă la împărăție. (Ion Creangă, Povestea lui Harap Alb)

c) Eu știu că până acum creierul meu a fost până acum un mecanism cronometric precis strălucitor. (Evgheni Zamiatin, Noi)

2. Despărțiți frazele în propoziții și precizați felul subordonatelor.

a) Greu era să urci dealul pe o asemenea căldură.

b) Ceea ce mă surprinde este că pe toți, aici în București, îi văd lipsiți de solidaritate... (George Călinescu, Enigma Otiliei)

c) „Se pare cum că alte valuri/Cobor mereu pe același vad.” / (Mihai Eminescu)

d) Ca să ajungi la dorința ta, trebuie să ceri de la tată-tău paloșul... și hainele ce le purta el când era flăcău. (Petre Ispirescu)

e) Mai curios era că ceilalți nu erau pregătiți.

f) E posibil să văd ceea ce are să vină și, ca un favor, mi se trimite un avertisment? (Ovidiu Moceanu, Visul și literatura)

3. Citiți cu atenție textul și îndepliniți următoarele cerințe:

a) transcrieți din text subordonatele subiective;

b) indicați valoarea morfologică a elementelor de relație;

c) transcrieți o propoziție în care subiectul este exprimat prin substantivul comun *vis* și precizați felul lui.

Faptul de a visa a fost înțeles, întotdeauna, ca un fenomen straniu. Visul a produs și produce o stare de neliniște, fiindcă ordinea obișnuită a lucrurilor pare subminată de o întrebare inevitabilă: există o altă lume, pe care eu nu o văd decât într-o stare specială, somnul? Ce fel de lume e aceasta, ce legi o guvernează, de vreme ce, după trezire, în ciuda sentimentului că am trăit o altă viață, revin în aceeași realitate din care „am plecat”? Posed, oare, un alt trup, un alt suflet, o altă minte, de care

numai în împrejurările aduse de vis îmi dau seama? Sau, poate, mi se trimit mesaje pe care eu nu le înțeleg...

Am trăit cumva, într-o altă vreme, o viață a cărei amintire revine în vis, când, eliberat de diferite constrângeri, sufletul ajunge din nou *acolo*, în acel timp?

Cine stăpânește tainele acelei vieți?

E posibil să văd ceea ce are să vină și, ca un favor, mi se trimite un avertisment? (*Ovidiu Moceanu, Visul și literatura*)

4. *Transcrieți fragmentul, delimitați frazele în propoziții, subliniați subiectele și predicatele.*

Pe bădița Vasile îl prinsese la oaste cu arcanul, îl cetluiau acum zdravăn și-l puneau în cătușe, să-l trimită la Piatra... Iaca pentru ce scosese atunci vornicul oamenii la clacă. Așa, cu amăgele, se prindeau pe vremea aceea flăcăii la oaste... Afurisită priveliște mai fu și asta! Flăcăii ceilalți pe dată s-au făcut nevăzuți, iară noi, copiii, ne-am întors plângând pe la casele noastre. (*Ion Creangă*)

5. Alcătuiți fraze în care să fie și PS și PR, având ca regente verbele: *a fi, a însemna, a rămâne, a se face.*

6. *Identificați exemplele în care apar SB și motivați alegerea.*

- Rămâne cum ne-am înțeles.
- Rămâne unde l-ai lăsat.
- Rămâne să mai punem în discuție.

7. *Realizați expansiunea cuvintelor / sintagmelor subliniate și precizați felul propozițiilor subordonate obținute.*

a) Leneșul mai mult aleargă, scumpul mai mult păgubește. b) Clientul are întotdeauna dreptate. c) Nu se cade a-i răspunde. d) Mă doare nepăsarea voastră. e) E indicat a asculta sfaturile bătrânilor. f) Cerul părea de cristal. g) Dorința noastră este de a merge la piață. h) Bunicii au rămas buni și iubitori. i) Nemulțumirea profesorilor este gălăgia din clasa voastră. j) Vărul Săndel a rămas repetent.

8. *Înlocuiți subiectele evidențiate cu propoziții care să îndeplinească funcția de subiect, apoi despărțiți frazele în propoziții.*

- Sătulul** nu crede celui flămând. (*Proverb*)
- Oare glorie să fie **a vorbi** într-un pustiu? (*Mihai Eminescu*)
- Cineva a tras semnalul de alarmă. Din ce vagon? ... **e ușor de**

constatat: manivela semnalului nu se poate trage decât rupându-se ața înnodată și cu nodul plumbuit.

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Analizați părțile de vorbire prin care sunt exprimate subiectele din textul dat.

a) Vasile Baciuc fusese la trei avocați în Bistrița și toți trei îi spusese la fel: legea zice că copilul moștenește pe tată și tata moștenește pe copil. Asta înseamnă că să nu-și mai tocească opincile în zadar. Cu toate acestea el amenința mereu pe Ion cu judecata, nădăjduind să-l sperie, cum s-a speriat și dânsul odinioară.

Sufletul lui însă era toropit de amărăciune. (*Liviu Rebreanu, Ion*)

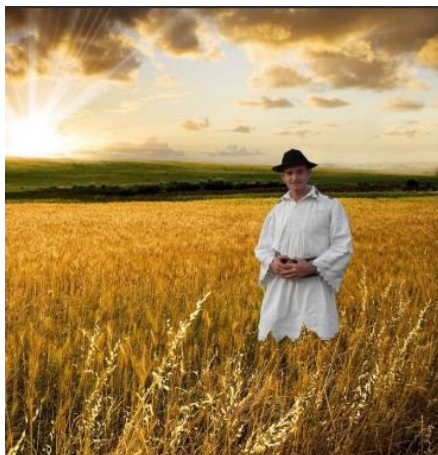
b) Fără îndoială că aș fi preferat truda, nesomnul și nemulțumirea, ca să văd cu ochii mei poporul pe care prietenul meu îl arată... ca pe cel dintâi din lume, dar e înțelept să te mulțamești cu ceea ce se poate. (*Mihail Sadoveanu*)

2. Alcătuiți trei fraze în care să existe câte o propoziție subordonată subiectivă, care să aibă ca termen regent:

- a) verb reflexiv impersonal;
- b) locuțiune adverbială;
- c) verb impersonal.

3. Exprimați-vă opinia într-o compunere de 10-12 rânduri după imaginile propuse.

Folosiți-vă de începutul dat: „Costumul popular este un certificat de înaltă iscusință și pricepere, este un etalon de frumusețe, care posedă un limbaj de comunicare a unor tradiții străvechi, o mărturie vie a unui proces de creație în masă...”

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

Indiferent de poziția subiectivei față de regentă, nu se desparte de ea prin virgulă.

a) Cine întreabă, nu greșește. b) Cine nu respectă pe alții, acela nu se respectă pe sine. c) Nu se cuvine... să comparăm după diferențele de astăzi popoarele de atunci ale Europei. (*Mihail Sadoveanu*)

d) Foaie verde siminoc, / Dragu mi-i cu cine joc, / Că miroase-a busuioc!
(*Folclor*)

FOLOSIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Redactați un text de 10-15 rânduri, în care să povestiți despre unul din visele voastre, integrați subordonate subiective.

MARIN SORESCU (1936 – 1996)

Marin Sorescu se prezintă în literatura română ca poet, dramaturg, prozator, eseist și traducător. S-a născut la 29 februarie, 1936 la Bulzești, județul Dolj. Opera lui a fost tradusă în mai mult de 20 de țări.

S-a remarcat și prin preocuparea pentru pictură, deschizând numeroase expoziții în țară și în străinătate. Clasele primare le face în comuna natală. Începe să studieze la liceul Frații Buzești la Craiova, apoi se transferă la Școala Medie Militară Predeal, pe care o absolvă în 1954. Studiile superioare le

face la facultatea de Filologie din Iași (1955-1960).

Singur printre poeți anunță debutul literar a lui Marin Sorescu (1964).

Bine cunoscute sunt și volumele din ciclul *La liliaci*, un univers poetic pornind de la un cimitir ce poartă acest nume.

Sorescu-dramaturg este autorul unei capodopere, *Iona*, care împreună cu alte piese ale sale, figurează în repertoriul multor teatre din lume. Întreaga sa creație dramaturgică poate fi considerată ca fiind excepțională: *Iona*, *Paracliserul*, *Matca*, *Există nervi*, *A treia țeapă*, *Răceala*.

Piesele sale s-au bucurat de o primire excepțională, fiind traduse și prezentate pe scene din Paris, Zürich, Tampere, Berna, Copenhaga, Geneva, Napoli, Helsinki, Dortmund, Varșovia și Port-Jefferson (SUA). Marin Sorescu a fost membru al Academiei Române, al Academiei Mallarmé din Paris, al Academiei Europene de Știință și Artă din Veneția, al Academiei de Arte, Știință și Profesii din Florența. A condus revista literară *Ramuri* și a fost președintele Uniunii Scriitorilor din Craiova.

Critici de talie internațională l-au caracterizat ca pe unul dintre cei mai reprezentativi poeți contemporani ai lumii, nominalizat pentru Premiul Nobel pentru literatură. În țară i-au fost decernate cele mai înalte distincții: Premiul Academiei (de două ori), Premiul Uniunii Scriitorilor, Premiile internaționale: Premiul Herder, Viena, 1991; Medalia de Aur pentru poezie *Ospiti Napoli*, 1970; Premiul *Fernando Riello*, Madrid 1983; Premiul *FelixRomuliana*, Belgrad 1994.

Se stinge din viață în anul 1966, la București.

TREBUIAU SĂ POARTE UN NUME

Eminescu n-a existat.

A existat numai o țară frumoasă

La o margine de mare
Unde valurile fac noduri albe,
Ca o barbă nepieptănată de crai

Și niște ape ca niște copaci curgători
În care luna își avea cuiabar rotit.

Și, mai ales, au existat niște oameni simpli
Pe care-i chema: Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare,
Sau mai simplu: ciobani și plugari,
Căroră le plăcea să spună,
Seara, în jurul focului poezii
„Miorița” și „Luceafărul” și „Scrisoarea III”.
Dar fiindcă auzeau mereu
Lătrând la stâna lor câinii,
Plecau să se bată cu tătarii
Și cu avarii și cu hunii și cu leșii
Și cu turcii.

În timpul care le rămânea liber
Între două primejdii,
Acești oameni făceau din fluierile lor
Jgheaburi

Pentru lacrimile pietrelor înduioșate,
De curgeau doinele la vale
Pe toți munții Moldovei și ai Munteniei
Și ai Țării Bârsei și ai Țării Vrancei
Și ai altor țări românești.

Au mai existat și niște codri adânci
Și un tânăr care vorbea cu ei,
Întrebându-i ce se tot leagănă fără vânt?

Acest tânăr cu ochi mari,
Cât istoria noastră,
Trecea bătut de gânduri
Din cartea cirilică în cartea vieții,
Tot numărând plopii luminii, ai dreptății, ai iubirii,
Care îi ieșeau mereu fără soț.

Au mai existat și niște tei,
Și cei doi îndrăgostiți
Care știau să le troienească toată floarea Într-un sărut.

Și niște păsări ori niște nouri
Care tot colindau pe deasupra lor

Ca lungi și mișcătoare șesuri.
Și pentru că toate acestea
Trebuiau să poarte un nume,
Un singur nume,
Li s-a spus Eminescu.

UNIVERSUL OPEREI

Poemul *Trebuiau să poarte un nume* al lui Marin Sorescu, compus la începutul anilor șaizeci poartă toate semnele epocii în care a fost compus. Poetul ne vorbește despre o țară frumoasă, așezată la „o margine de mare/ Unde valurile fac noduri,/ ca o barbă nepieptănată de crai”. Vorbește despre niște „copaci curgători/ în care luna își avea un cuibar rotit”. Nu uită să amintească de acei „oameni simpli/ Pe care-i chema Mircea cel Bătrân și Ștefan cel Mare,/ Mai simplu ciobani și plugari/ Căroră le plăcea să spună/ Seara, în jurul focului, poezii/ Miorița și Luceafărul și Scrisoarea III.” Dar fiindcă la stână se auzeau mereu lătrând câinii, ei abandonau lectura și plecau să se lupte ba cu tătarii, ba cu hunii, ba cu leșii, ba cu turcii, ba cu alte neamuri. Poetul amintește și de un „tânăr cu ochi mari cât istoria noastră” care trecea „bătut de gânduri” numărând plopii fără soțetc., uitându-se după niște nouri ce se lungeau pe migratoare șesuri...

Poezia impresionează prin simplitatea și pregnanța versurilor, puterea lor de generalizare și de sinteză – ele vin ca o concluzie despre sensurile, rosturile unei țări adunate și considerate într-o operă de poet. Așa dar, sunt bine conturate temele: țară; istorie; spiritualitate românească; universul eminescian ca expresie a acestei lumi. *Trebuiau să poarte un nume* este un poem – metaforă, cu o aură programatică: subtextul vorbește despre puterea cuvântului artistic, despre capacitatea lui încăpătoare, despre perenitatea predecesorului. Eminescu a topit în opera sa (*sau el s-a topit în ele?*) esențele, de aceea îl și redescoperim în forme perene, veșnice, netrecătoare: în apă și munți, în codri și în lună...

Eminescu nu a creat această lume (*ca Shakespeare în cealaltă poezie*); lumea aceasta a existat și el i-a împrumutat doar numele, fiind una cu ea, confundându-se cu ea, contopindu-se cu ea – esență, istorie, spiritualitate... Așadar, poezia sugerează o lume reală (*țară*) și un univers artistic al lui Eminescu, identic cu lumea. Scoțându-l pe Eminescu din peisaj, Marin Sorescu pune în locul său elementele esențiale ce definesc poezia eminesciană proiectată în inconștientul nostru colectiv. Rezultatul e unul remarcabil. Poezia rezistă la lectură, trezind sentimente de noblețe în conștiința cititorului.

Textul poetic ne dezvăluie teme și motive eminesciene de unde rezultă

un „*elogiu*” în expresie modernă, soresciană, prin care ni se spune indirect că „țara” Eminescu nu se învechește; ea mai exercită o permanentă influență asupra noastră, a tuturor, lumina poeziei lui proiectându-se asupra poeziei și spiritualității românești.

Poezia *Trebuiau să poarte un nume* poartă în sine valoarea de artă poetică a operei Luceafărului poeziei românești.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Citiți expresiv poezia. Comentați mesajul liric al poeziei.
2. Dezvăluți semnificațiile titlului.
3. Descoperiți figurile de stil.
4. Sesizați sentimentul de dragoste a lui Marin Sorescu față de opera lui Mihai Eminescu.
5. Cum percepeți valoarea etico-estetică în creația lui Marin Sorescu?
6. Comentați specificul liricii poetului.
7. Determinați tema și ideea poeziei.
8. Considerați poezia o artă poetică? Argumentați-vă răspunsul.

EVALUARE

1. Memorizați poezia *Trebuiau să poarte un nume*.
2. Cum lămuriiți începutul poeziei printr-o negație?
3. Comentați motivele poeziei eminesciene în poezia lui Sorescu.
4. Faceți analiza prozodică a poeziei.
5. Scrieți un eseu despre regenerarea neamului românesc prin creația lui Mihai Eminescu, punct de reper fiind poezia *Trebuiau să poarte un nume*.

ANA BLANDIANA (1942)

Ana Blandiana (Otilia Valeria Coman) s-a născut la 25 martie la Timișoara. Este o poetă și o luptătoare pentru libertate civică în România.

E fiică a preotului ortodox Gheorghe Coman, originar din Murani, Timiș. După retrocedarea Ardealului de Nord în 1944 familia Coman s-a mutat la Oradea, unde tatăl poetei a slujit ca preot la Biserica cu Lună, catedrala ortodoxă din Oradea. Ca fiică a unui deținut politic, a trebuit să aștepte patru ani

până când autoritățile comuniste i-au permis înscrierea la Facultatea de Filologie din Cluj.

Pentru a ocoli șicanele regimului, Otilia Coman și-a luat pseudonimul Ana Blandiana, după numele satului natal al mamei, respectiv Blandiana, Alba.

Debutază în revista *Tribuna* din Cluj cu poezia *Originalitate*, semnând pentru prima oară Ana Blandiana.

În anul 1960 se căsătorește cu scriitorul Romulus Rusan.

După o interdicție de patru ani, redebutează, de data aceasta irevocabil, în revista *Contemporanul*, condusă de G. Ivașcu.

Tatăl poetei a murit într-un accident de mașină în anul 1964, la scurt timp după eliberarea din detenția politică. Tot în acest an îi apare prima carte, *Persoana întâia plural*, versuri, cu o prefață de Nicolae Manolescu. Trei ani mai târziu lucrează ca redactor la revista *Viața Studențească*.

Ana Blandiana s-a implicat în viața civică printr-o serie de acțiuni în cadrul Alianței Civice. În prezent conduce Memorialul de la Sighet, un institut de studiere a crimelor comunismului, cu un centru de cercetare care organizează anual conferințe, sesiuni științifice și expoziții pe tema fenomenului totalitar.

De-a lungul anilor, poeta a întreprins ca invitată a unor universități, academii, organizații culturale mai multe călătorii de documentare și studiu în diverse țări europene și a participat la congrese și festivaluri de poezie. Treptat i-au mai apărut grupaje de poeme în reviste și antologii din foarte multe țări

Volume de poezie: *Persoana întâia plural*, 1964; *Calcâiul vulnerabil*, 1966; *A treia taina*, 1969; *50 de poeme*, 1970; *Octombrie, Noiembrie, Decembrie*, 1972; *Poeme*, 1974; *Somnul din somn*, 1977; *Întâmplări din grădina mea*, 1980; *Ochiul de greier*, 1981; *Ora de nisip*, 1984; *Stea de pradă*, 1986; *Alte întâmplări din grădina mea*, 1987; *Întâmplări de pe strada mea*, 1988; *Poezii*, 1988; *Arhitectura valurilor*, 1990; *100 de poeme ș.a.*

Proză: *Cele patru anotimpuri*, 1977, 2001 – *nuvele fantastice*; *Proiecte de trecut*, 1982 – *nuvele fantastice*; ambele volume au aparut sub titlul *Orașul topit și alte povestiri fantastice* 2004; *Sertarul cu aplauze*, 1992, 1998, 2002, 2004 – roman; *Imitație de coșmar*, 1995 – *nuvele*.

Ana Blandiana e decernată cu un șir de premii valoroase: *Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor din România*, 1969; *Premiul pentru poezie al Academiei Române*, 1970; *Premiul pentru proză al Asociației Scriitorilor din București*, 1982; *Premiul Internațional „Gottfried von Herder”*, Viena, 1982; *Premiul Național de Poezie*, 1997; *Premiul „Opera Omnia”*, 2001; *Premiul Internațional „Vilenica”*, 2002.

INTRANSIGENTA SĂRBĂTOARE

Dacă Eminescu ar fi fost mai puțin imaculat, cred că posterității sale i-ar fi fost mai ușor. Dacă ar fi existat în viața lui de dincolo de pagină bănuiala misterioasă a unei crime, ca la Villion sau, cel puțin, o vinovată iubire, ca la Shakespeare, sau, și mai puțin, sfidarea și neliniștea paradisurilor artificiale, ca la Baudelaire, sau, cel mai puțin, înecul în

Bustul lui Eminescu de lângă Teiul poetului din Parcul Copou, orașul Iași (România)

valuri de alcool, la Poe, dacă ar fi existat în viața lui pe pământ o singură vină, un singur lucru care să i se poată reproșa și care să-i poată fi cu mărinimie iertat, posteritatea sa ar fi fost mai ușor de purtat. Dacă el, cel mai mare, ar fi mințit, cât de simplu ar fi să spunem „și el a mințit”; dacă el, cel mai mare, ar fi furat, cât de simplu ar fi să spunem „și el a furat”; dacă el, cel mai mare, ar fi împroșcat cu noroi, cât de simplu ar fi să spunem „și el a împroșcat cu noroi”. Dar din tot ce-și poate îngădui un om, el nu și-a îngăduit decât boala și demnitatea, interzicând astfel, cu propriul său trup prăbușit și cu propria sa minte întunecată, intrarea umbrei în parnasul românesc. Odată cu el și definitiv, pentru un întreg popor, noțiunea de poet a rămas legată de aceea de imaculare.

Această necruțătoare lege, mai blândă poate la alte popoare, ne dictează fără milă admirațiile și ne stabilește implacabilă idolii, neîngăduindu-ne nici o clipă să nu fim demni de a privi statura lui fără egal și ochiul lui mare, deschis, fără somn asupra eternității. În fața lui, mai ușor îi este unui poet maculat să înceteze de a se mai numi poet, decât unui ticălos să încerce a pătrunde dincolo de pragul sfințit al poeziei.

Mă gândesc – m-am gândit adesea în împrejurări esențiale, atunci când de răspunsul pe care mi-l dădeam depindeau faptele și uneori chiar sensurile vieții mele – cum ar fi fost poporul român fără Eminescu. Nu atât fără opera lui, genială în planul poetic și înrâuritoare la infinit, ci fără viață, Eminescu ar fi avut viața lui Arghezi, sau cum am fi fost dacă Eminescu ar fi avut cariera lui Byron? Cum ar fi fost dacă Eminescu ar fi avut cariera lui Lamartine sau longevitatea lui Hugo? Desigur, altfel, fără îndoială, altfel, sunt convinsă că nu exagerez susținând că de biografia lui Eminescu

atârnă în mod miraculos, magic aproape, felul de a fi al fiecăruia dintre noi. Nu susțin că imacularea lui ne face mai curați, nici că demnitatea lui fără cusur ne împiedică să ne umilim, susțin că etalonul de platină al moralității lui a stabilit o dată pentru totdeauna valorile supreme după care știm că vom fi judecați. Iar această conștiință a raportării continue ne fixează legile imuabile ale devenirii. Trebuie să fii pământ ca să înțelegi că nu e totuna să fii comparat cu Feleacul sau cu Muntele Omul.

A discuta chestiuni de morală lângă mormântul unui mare poet poate părea nepotrivit și neesențial. Dar Eminescu nu este numai un mare poet al lumii, el este poetul nostru național. Din paginile cărților de citire el trece firesc în paginile cărților de rugăciune și din dicționarele istoriei literare, în pomelnicele cu arhangheli și martiri. Eminescu este asemenea Ciobanului din *Miorița*, cel frumos și blând, cel bogat și bătut de noroc, cel ce își contemplă destinul, neîncercând să și-l schimbe. Acesta este prototipul.

Am citit nu demult că elevii unei școli de silvicultură din Moldova au sădit pe un deal puieți, aranjându-i în forma literelor din numele lui Eminescu, pentru a sărbători

prin această vie și neobișnuită caligrafie apropiata aniversare a marelui poet. Iar știrea m-a emoționat nu numai prin fantezia fremătătoare a omagiului, ci prin neîntrerupta lui picurare, prin neboseala lui. Pentru că, iată, a venit din nou ianuarie, și jumătate din el a trecut, și am ajuns din nou în fața acestui atât de miraculos de românesc praznic, ziua nașterii lui Eminescu. Și, din nou, ca în atâtea rânduri, îl sărbătorim răscoliți de un unanim elan purificator. Trăim așa cum trăim, ne sculăm înainte de a se face ziuă, ne îngrămădim în autobuze, muncim la serviciu, alergăm la cumpărături, muncim acasă, ne creștem copiii, deschidem televizorul, îl închidem, deschidem ziarul, îl închidem, și adormim epuizați, ca să ne putem deștepta în zori, ca să o putem lua de la capăt. Și între timp reușim să ne iubim și să ne urâm, să ne invidiem unii pe alții și să ne ajutăm unii pe alții, să suferim, să fim fericiți, să fim bolnavi, să fim buni, să fim răi, să ne fie dor, să ne fie scârbă, să fim obosiți, să fim naivi, să fim tineri, să fim bătrâni, să trăim – într-o rotire năucitoare, mereu accelerată, mereu mai avidă și mai exigentă, într-un avânt care nu duce înainte mereu mai grăbiți, mai bogați și mai fără suflare. Iar această neîmblânzită mișcare de rotație, acest refren al lunecării reluate mereu mai repede și mai amplu, ca

un canon, se oprește o dată pe an. O dată pe an, de ziua lui Eminescu, sufletele noastre de adolescenți fără moarte se trezesc cu uimire în trupurile lor devenite necunoscute și ne privim unii pe alții, și fiecare pe sine, cu fermecată atenție în lumina deodată limpede dintre noi. Și atunci, în acele câteva minute, sau câteva ore, în ochii noștri care nu se deschiseseră de tot de atâta timp, încap deodată și stele-n cer, și orașul furnicar, și ramurile care ne bat în geam, și poveștile care ne vin în gând. O dată pe an, amintindu-ne de Eminescu, ne amintim de noi înșine și ne descoperim, cu nemaisperată emoție, vii. Este o sărbătoare înaltă, capabilă să purifice. Atâta vreme cât vom mai scrie numele lui cu arbori pe dealuri, atâta timp cât orașele ne vor mai fi sfințite de statuile lui și tipografiile se vor mai purifica ritmic răspândindu-i poemele, putem fi siguri de noi, putem fi siguri că *suntem*. Cultul eminescian, mereu în creștere, este cea mai vibrantă dovadă a supraviețuirii noastre.

**Monumentul lui Mihai Eminescu
(Cernăuți)**

UNIVERSUL OPEREI

În viziunea criticilor literari Ana Blandiana se prezintă ca poetă, eseistă și prozatoare.

Eseul *Intransigenta sărbătoare* face parte din volumul de debut *Coridoare de oglinzi* și drept obiectiv este omagiu adus Marelui Eminescu, cel ce a fost, este și va fi poetul nepereche. Motivul poetului trece ca un fir roșu în paginile eseului, care ne dezvăluie importanța operei și însăși a existenței poetului. A. Blandiana vorbește despre unicitatea lui Eminescu: „Dar din tot ce-și poate îngădui un om, el nu și-a îngăduit decât boala și demnitatea, interzicând astfel, cu propriul său trup prăbușit și cu propria sa minte întunecată, intrarea umbrei în parnasul românesc”.

Eseista meditează asupra unei probleme ce ține de moralitatea poetului Eminescu în raport cu moralitatea contemporanilor noștri, de unde reiese că suntem obligați să medităm profund asupra sensului vieții noastre, a faptelor și a aspectului lor din punct de vedere moral. Ana Blandiana e supusă multor întrebări ce țin de datoria fiecăruia dintre noi, purtători ai

limbii române, a culturii naționale, față de trecutul glorios al istoriei noastre și față de viitoarea generație.

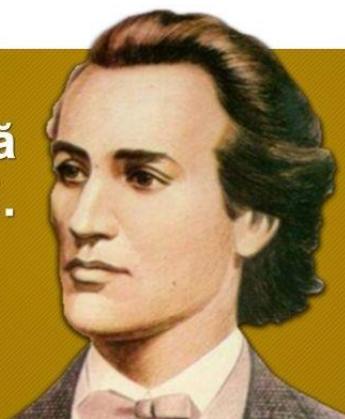
O întrebare deosebită este: „...– cum ar fi fost poporul român fără Eminescu?”. Răspunsul ne dovedește faptul „că de biografia lui Eminescu atârnă în mod miraculos, magic aproape, felul de a fi al fiecăruia dintre noi”.

În textul eseului descoperim portretul lui Eminescu care este asemenea *Ciobanului din Miorița, cel frumos și blând, cel bogat și bătut de noroc, cel ce își contamplă destinul, neîncercând să și-l schimbe*. Ana Blandiana vorbește despre lumea rapidă din ziua de astăzi, despre *neîmblânzita mișcare de rotație* care duce doar o singură dată la *Cel care se numește Eminescu: „O dată pe an, amintindu-ne de Eminescu, ne amintim de noi înșine și ne descoperim, cu nemaisperată emoție, vii. Este o sărbătoare înaltă, capabilă să purifice”*. Zilele în care îl omagiem sau îl comemorăm pe Mihai Eminescu au o semnificație cu totul și cu totul deosebită. După cum menționează autoarea, aceste sărbători ne oferă posibilitatea să ne purificăm sufletele, să devenim mai buni, să punem pe cântar faptele noastre și să le comparăm cu cele ale înaintașilor.

În final, poeta ne îndeamnă la promovarea spiritului eminescian, fiindcă *„Atâta vreme cât vom mai scrie numele lui cu arbori pe dealuri, atâta timp cât orașele ne vor mai fi sfințite de statuile lui și tipografiile se vor mai purifica ritmic răspândindu-i poemele, putem fi siguri de noi, putem fi siguri că suntem. Cultul eminescian, mereu în creștere, este cea mai vibrantă dovadă a supraviețuirii noastre”*.

**Menirea vieții tale e să
te cauți pe tine însuși.**

Mihai Eminescu

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Citiți analitic eseul.
2. Identificați tema și ideea eseului.
3. Determinați problematica operei.
4. Comentați particularitățile stilistice ale eseului.

1. Caracterizați chipul marelui Eminescu.
2. Expuneți-vă părerile despre cele citite în eseu.
3. Realizați un eseu pe tema: *Recitindu-l pe Eminescu ne reîntoarcem, ca într-un dulce somn, la noi acasă. (Mircea Eliade)*

REȚINEȚI!

Eseul este o specie de proză literară, care îmbină elemente ale tuturor stilurilor funcționale.

Compoziția eseistică oferă posibilități mari de a asocia idei venite din diferite domenii culturale.

Un eseu poate să abordeze o operă literară, sau un aspect al ei (o idee, o temă, un simbol) de pe poziții filosofice, poate să apeleze la informații sociologice sau psihologice, poate să facă asociații în diverse arte, pe o temă oarecare etc.

Stilul eseistic este erudit, iar conținutul se bazează pe o viziune complexă asupra vieții. Varietatea procedurilor stilistice, ca și faptul că nu presupune un tipar strict, fac ca această specie să se bucure de interes cam în toate domeniile culturale. Eseul constă în consemnarea unor idei, a conexiunilor dintre ele, a părerii personale, într-o manieră elegantă (stil elevat, trimiteri culturale numeroase, informație bogată etc.). Adrian Marino spunea că „eseistul încearcă să ofere o soluție, nu o impune, nici n-o dogmatizează. Doar o propune. El ridică o problemă, punându-se pe sine și pe alții la încercare. Izbutește și incită adevărul”.

CRITICII SPUN!

„Ana Blandiana este mai mult decât un mare poet. Este o mare conștiință. Exemplaritatea operei lirice și a verticalității autoarei, ne ține treji, ne obligă, ne justifică într-un fel, pe noi toți, ne dă un licăr de speranță în ce privește posibilitatea de a fi om, chiar cu majusculă.” (*Zoltan Terner*)

ATRIBUTUL ȘI PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ ATRIBUTIVĂ

TERMINOLOGIE

- **atributul: acordat
neacordat**
- **frază**
- **propoziție: principală, regentă, subordonată atributivă**

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un înlocuitor al acestuia. El răspunde la întrebările: *care?, ce fel de?, al (a, ai, ale) cui?, câți?, câte?* adresate cuvântului determinat.

Felurile atributului:

1. **Atribut adjectival;** *Soarele rotund și palid se prevede printre nori...* (Vasile Alecsandri)
2. **Atributul substantival:** *Caietul elevului e mândria lui.*
3. **Atributul pronominal:** *Și de bună seamă, ca-n toate zilele, Niculăeș grația cu oile lui.*
4. **Atributul adverbial:** *Sculatul dis-de-dimineăță este sănătos.*

Propoziția subordonată atributivă îndeplinește funcția atributului în cadrul unei fraze, determinând într-o altă propoziție un substantiv sau un substituit al acestuia.

Exemplu: *Câinele care latră nu mușcă.*

Propoziția subordonată atributivă răspunde, în cadrul unei fraze, la următoarele întrebări: *care? ce fel de? al (a, ai, ale) cui? cât?*

Propoziția atributivă poate fi introdusă în frază prin:

TERMENI REGENȚI:

- **substantiv:** El este băiatul^{1/} (pe care) l-am căutat.^{2/}
- **pronume:** Acela ^{1/} (care) învață^{2/} știe^{1/}.
- **numeral:** Al doilea, ^{1/} (care) a întârziat^{2/} / a avut mai mult de așteptat^{1/}.

ELEMENTE DE RELAȚE:

- **pronume relative:** *cine, care ce, cât, cel ce:*
  - a) Primește premiul elevul ^{1/} (care) e silitor.^{2/}
  - b) Am urmat sfatul ^{1/} (ce) mi l-ai dat.^{2/}
- **pronume interogativ:** Ascultă muzica ^{1/} (pe care) ai ascultat-o și ieri?^{2/}
- **adverbe relative:** *unde, cât, cum, când, încotro:* a) Nu se știe ziua^{1/} (când) a plecat.^{2/} b) Nu cunosc locul ^{1/} (unde) merge.^{2/}
- **adverbe interogative:** Nu cunosc locul ^{1/} (unde) merge?^{2/}
- **conjunții subordonatoare:** *ca, să, ca să, dacă:* a) A luat hotărârea ^{1/} (să) vina.^{2/} b) Întrebarea ^{1/} (dacă) vine ^{2/} și-a pus-o și el. ^{1/}
- **locuțiuni subordonatoare conjuncționale:** *de să, cum că, până să:* Într-una din zile ^{1/} (până să) plec în concediu, ^{2/} m-a vizitat Ionescu. ^{1/}

ELEMENTE CORELATIVE: nu are elemente corelative, nici elemente de relație specifice.

TOPICA:

- postpusa: Știu răspunsul întrebării¹/ (pe care) i-a adresat - o.²/
- intercalată (cu condiția să urmeze termenului regent): Ziua¹/ (în care) m-a vizitat²/ mi-o amintesc și acum.¹/

PUNCTUAȚIE: dacă este determinativă (neizolată) nu se desparte prin virgulă, iar dacă este explicativă (izolată) se desparte prin virgulă de regenta ei. Atributiva explicativă intercalată se izolează prin virgule de regenta ei.

Îndeplinește funcții sintactice diferite: *subiect, atribut sau complement* în cadrul propoziției căreia îi aparține: *Țările în care nu plouă des suferă de pe urma secetei.*

RECUNOAȘTEȚI!

1. Analizați atributele din versurile eminesciene, după modelul dat:
lung – atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, acuzativ
  - a) „Pe drumul **lung** și cunoscut / Mai trec din vreme-n vreme.”
  - b) „Un sultan dintre aceia [...] la pământ dormea...”
  - c) „Apele lucinde-n dalbe diamante”
  - d) „Speranța a lor frunte o-ncunună...”
  - e) „Zile cu trei sori în frunte...”
  - f) „Flori, juvaeruri în aer, sclipesc...”
2. Formulați enunțuri pentru a exemplifica următoarele situații sintactice:
  - a) atribut verbal, exprimat prin verb la infinitiv;
  - b) atribut substantival genitival, exprimat prin substantiv propriu;
  - c) atribut pronominal prepozițional, în cazul acuzativ.
3. Delimitați frazele, apoi precizați valoarea morfologică și funcția sintactică a elementelor de legătură:

Fraza	Val. morf.	F. sint.
a) Aceasta este problema care ne frământă pe toți.		
b) Mă interesează cartea despre care mi-ai vorbit.		
c) Întrebarea încotro se îndreaptă o cometă este îndrăzneată.		
d) Cei patru, cărora le-am înlesnit pregătirea, vor fi învingători.		
e) Ziua când s-a născut sora mea este de neuitat.		
f) Felul cum ai rezolvat problema este original.		
g) Ne preocupă gândul cine este vinovatul.		

EXERSAȚI!

1. *Construiți câte o frază în care propoziția atributivă să aibă ca termen regent:* a) un substantiv propriu, b) un pronume posesiv, c) un numeral cardinal, d) o locuțiune substantivală.

2. *Identificați subordonatele atributive din următoarele fraze și precizați elementele de relație.*

a) „Dinu Păturică, cum se instalează în postul de vătaf pe care-l dorise atât de mult, chemă pe toate slugile curții și le ținu un cuvânt prin care le spuse că în timpul fostului vătaf, se făcuse mare risipă în curtea stăpânului său și că el nu va suferi să urmeze și în timpul său asemenea fapte.” (*Nicolae Filimon, Ciocoi vechi și noi*)

b) „Păduri stufoase, în care ursul se plimbă în voie ca un domn stăpânitor, umbresc culmea acelor munți...și nu departe de aceste locuri care îți aduc aminte de natura țărilor de miazănoapte, dai ca la porțile Romei, peste câmpii arse și văruite, unde bivolul dormitează alene. Astfel, miazănoapte și miazăzi trăiesc într-acest ținut alături una de alta și armonizând împreună. Aci stejarii, brazii și fagii trufași înalță capul lor spre cer; alături Le afunzi într-o mare de grâu și porumb, din care nu se mai vede calul și călărețul...”

3. *Identificați atributele din propozițiile de mai jos, apoi transformați-le în propoziții subordonate atributive:*

a) Și cum venea seara grăbită, în birourile noastre strâmte, afumate și rău luminate, cu lămpi chioare, toată înfățișarea lui mărunță, cu vorbe neașteptate și absolut străine situației, îmi făcea o impresie stranie de nebunie. (*Mihail Sadoveanu, Ochii*)

b) Zăpada era pufoasă, mângâietoare și avea o moliciune de așternut rece. (*Mihail Sebestean, Accidentul*)

c) În văzduh mocnea răsuflarea pământului reavăn și mireasma de frunză tânără. (*Camil Petrescu, Un om între oameni*)

d) Urma vântului tăia brazdele adânci și mișcătoare în iarba rară și sălbatică. (*Costantin Hogaș, Pe drumuri de munte*)

4. *Contrageți propozițiile subordonate atributive din frazele următoare:*

a) A avut ideea să mai încerce o dată. b) Fructele care nu sunt coapte, dăunează sănătății. c) Orașul în care m-am născut este așezat în nordul țării. d) Modul cum se exprimă ne uimește pe toți.

5. *Identificați propozițiile subordonate atributive din fraza de mai jos și*

precizați elementul regent și elementul introductiv pentru fiecare subordonată.

„Mi-e greu să-mi părăsesc coliba în care mi-am petrecut viața și mi-am crescut copiii și mă cuprinde un fel de spaimă când mă gândesc să rămân singură într-însa: de aceea, poate că mai ales de aceea, Ana îmi părea prea tânără, prea așezată, oarecum prea blândă la fire, și-mi vine să râd când mi-o închipuiesc cârciumăriță.” (Ioan Slavici)

6. Alcatuiți o fraza în care să fie o propoziție subordonată atributivă introdusă prin adverbul relativ *unde*.

7. Despărțiți frazele în propoziții, identificați AT și precizați elementele de relație din cadrul lor.

a) Corbut, care se găsea la curte în centrul tuturor pregătirilor de război, știa tot ce se petrece. (Nicu Gane) b) Acum vedea clar intenția avionului, vroia să aterizeze. (Marin Preda) c) Tot ce e sens, tot ce e conținut real scapă, printre silabe și propozițiuni, ca aburul prin țevile plesnite. (Camil Petrescu) d) Omul, a cărui vârstă desigur înaintată rămânea totuși incertă, zâmbea cu cei doi dinți, clipind rar și moale, întocmai ca bufnițele supărate de o lumină bruscă, privind întrebător și vădit contrariat.

8. Construiți 4 enunțuri în care substantivul **copilărie** să se afle în patru cazuri diferite și să îndeplinească funcția sintactică de atribut.

9. Spicuiți din propozițiile atributive și din regentele lor, cuvinte cu care se face acordul pronumelui care la genitiv și al articolului posesiv. Indicați direcțiile acordului pronumelui relativ și al articolului posesiv.

a) Sunt în țara noastră, de o parte și de alta a Carpaților, două văi al căror rol a fost hotărâtor în evoluția societății omenești de pe aceste pământuri. (Geo Bogza, *Tablou geografic*).

b) Lăudată fie memoria marelui poet a cărui pană a știut să învieze umbrele glorioase ale eroicului nostru trecut. (I. Ghica, *Amintiri*)

c) În trecerea mea prin Bucovina, am petrecut cu tine câteva zile, de a căror plăcere îmi aduc ades aminte. (Vasile Alecsandri)

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Analizați frazele de mai jos, faceți schema raporturilor dintre propoziții.

a) Un paltin uriaș care creștea din albia pârâului înnegea noaptea și mai adânc deasupra pribegilor. (*Gala Galaction, Lingă apa Vodislavei*)

b) Noaptea, prin curțile care rămân deschise, Jap, cu ai lui ori singur, începea cercetările. Și i se întâmpla să găsească în cutia unde cad măturăturile bucătăriei indivizi cu o înfățișare jalnică. (*G. Galaction, Viteazul Jap*)

c) Placa înfierbântată de soare, ce o poartă pe trunchi, cu inscripția anului când a fost smuls din pământul țării lui și peste care se înclină curiozitatea trecătorilor, îl arde ca un stigmat... (*Dumitru Anghel, Cedrul*)

d) Iar Iuri Botgrozna și feciorii Gârbovului și unul Strămurare, pe care dumneavoastră nu-l cunoașteți, iar eu îl cunosc, și căpitanul Cozmuță, și vatamanul Agapie băteau în lăncieri cu săbiile și-i alungau. (*Mihail Sadoveanu, Nicoară Potcoavă*).

FOLOȘIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Scrieți trei fraze în care să se respecte următoarele scheme:

a) PP + AT; b) PP + AT + PP; c) PP + AT + PR.

2. Alcătuiți un text după imaginile propuse. Identificați frazele, numiți tipurile subordonatelor.

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

1. Corectați greșelile din următoarele fraze și continuați-le

a) Ea este prietena mea care ai remarcat-o și tu.....

b) Am renunțat la decizia ca să plecăm mâine pe munte.....

c) Omul, care îl admiri, merită respectul tuturor.....

d) Am sădit o floare a cărei frunze sunt deosebite.....

e) Na reușit să-m iau valiza și trenul .....

ARCADIE SUCEVEANU (1952)

Arcadie Suceveanu – poet, eseist și ziarist român din Republica Moldova. S-a născut la 16 noiembrie 1952 în satul Suceveni, raionul Hliboca, regiunea Cernăuți în familia lui Vasile și Catrina Sucevan.

După absolvirea studiilor efectuate la Școala de 8 ani (1959–1969) și la Școala Medie din Carapciu pe Siret (1969), a urmat cursurile Facultății de Filologie, secția Limba și Literatura Română din cadrul Universității de Stat din Cernăuți (1969–1974).

După terminarea facultății, lucrează în calitate de profesor de limba și literatura română în satul Horbova din raionul Herța (1974–1979) și apoi ca redactor și redactor-șef la Editura *Literatura artistică* din Chișinău (1979–1990), devenită ulterior *Editura Hyperion*. A fost ales ca vice-președinte executiv al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (din 1990); secretar și apoi președinte (din 2005) al Filialei Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România.

A debutat ca poet în anul 1968 cu versuri închinare mamei, în *Zorile Bucovinei*. În versurile sale, poetul se remarcă printr-un cadru vast al asociațiilor, prin dinamismul imaginilor. Prin poezie se întoarce mereu cu gândul la Bucovina. Pe lângă volume de versuri, a mai publicat eseistică, cărți pentru copii și abecedare. Este foarte apreciat și pentru cărțile destinate copiilor: *Știu ca la școală*, *Dacă vrei să fii Columb*, *Poezii de seama voastră*, *Filmul copilăriei ș.a.*

A mai publicat cronici literare, eseuri. Traduce din poezia ucraineană și rusă. Arcadie Suceveanu este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, membru al Uniunii Scriitorilor din România și membru-fondator al PEN-Clubului din Moldova.

Tradițională în aparență, creația lui Arcadie Suceveanu este modernistă în esență. El s-a integrat în opera comună de creare a unei literaturi oneste și veridice, incitante și stimulative a progresului etic și, căutând și găsind pentru aceasta modalitățile și uneltele necesare și potrivite.

Laureat al mai multor premii, între care:

Premiul Național al Republicii Moldova (1998),

Premiul Academiei Române (1997),

Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1987, 1995, 1999, 2000, 2002).

VIZIUNI LA CERNĂUȚI

Numai arhivarii și măturătorii
numai cerșetorii orașului ar putea să mai știe
numai bătrânii ceasornicari mai au viziuni:
dintre roțițele dințate ale ceasornicelor răsar
ofițerii subțiri mirosind a tutun interbelic
Celan și Mircea Streinul aurelați
de aburii decadenți ai cafelei
barba Mitropolitului Silvestru
curtată de briciul imperial
prin saloanele din Viena.

Numai arhivarii și măturătorii, numai cerșetorii
înșurubând în cer
turlele răsucite ale bisericii Sf. Nicolae, simt
orașul închis sub varul din ziduri.
Alte statui, alte măști, pentru alte ceremonii
Întinzi mâna – și dai de trupul absenței
muști din măr și mărul
e pe jumătate mâncat.

În lumină lucrează umbra păianjenului Arghirodes
cu râvnă benedectină. Mincinoase-i sunt
pânzele, himerică-i este crucea
Se înserează și în turnul Primăriei
luminează capetele primarilor decapitați
strălucește mefistofelic firma ziarului pictată
cu sângele poetului Ilie Motrescu.
Se zice că Dumnezeu a fost văzut
vorbind cu câinii vagabonzi
în preajma fabricii de drojdii peste pod.

Urci scările în noapte și-i pustiu
cobori scările, alergi pe trepte către centru și-i pustiu:
unde ți-e tinerețea umplând vechile pasaje
împingând uși grele din lemn de Bosnia
împodobite cu guri înverigate de leu?
Unde-ți sunt prietenii: Ilie Arcadie Ștefan Vasile Grigore
Mircea Simion și celălalt Ilie?
Închizi ochii și-i vezi înălțând o piramidă
de carne și sânge pe tăișul săbiei

deschizi ochii și-i vezi răzuind clopotele
de mierea imperiilor.
Alte statui, alte măști, pentru alte ceremonii
Ai vrea să te-ntorci
dar brusc înțelegi că nici n-ai plecat
te oprești speriat și-ți ascuți bătăile inimii
întinzi mâna și abia
dacă dai de tine în oglindă.

UNIVERSUL OPEREI

Arcadie Suceveanu, poet cu Bucovina-n suflet și în cuvântul cultivat la valorile autentice literaturii române interbelice și contemporane reprezintă promotorul scrisului din imbolduri lăuntrice sincere și puternice și totodată un căutător tenace al formulelor lirice originale, este un adevărat iubitor de patrie și de vatră.

Poemul *Viziuni la Cernăuți face parte din volumul Eterna Danemarcă* ce a văzut lumina tiparului la editura „Mihai Eminescu” din București în 1995. Alături de alte poezii din această carte, este o mărturie elocventă a unei noi deschideri a poetului spre lumea din jur cu problemele ei și o aprofundare a temei legate de viața omului și prețul pe care trebuie să-l plătească fiecare muritor în fața memoriei. Or, distanțându-se de anumite perioade ale vieții și aplicând în creația sa „*lecțiile postmodernismului*”, Arcadie Suceveanu evocă pagini ale istoriei neamului nostru, folosind pentru aceasta mica sa patrie – Bucovina, cu centrul ei cultural și economic, orașul Cernăuți.

Trecute prin sufletul și cugetul poetului, paginile încărcate de istorie ale Bucovinei îi oferă autorului clipe emoționante, de evocare și a prietenilor de care s-a despărțit și cu care a încercat să pătrundă în lumea minunată a culturii, științei și spiritualității naționale.

Evocarea unor personalități marcante a Cernăuților cum ar fi poeții Paul Celan, Mircea Streinul sau Ilie Motrescu, trecuți în eternitate, sau a altor figuri de primă importanță în păstrarea și dezvoltarea culturii în Bucovina, aduce în prim-plan și unele problemele actuale ale vieții noastre culturale, spirituale. Și aici autorul evocă numele unor prieteni de-ai săi, pe care nu-i mai găsește prin locurile legate de anii tinereții:

„*Urci scările în noapte și-i pustiu; / cobori scările, alergi pe trepte către centru și-i pustiu: / unde și-e tinerețea umplând vechile pasaje, / împingând uși grele din lemn de Bosnia, / împodobite cu guri înverigate de leu?*”

Încercând să dea un răspuns la întrebarea unde-i sunt prietenii, poetul face o descoperire uluitoare, și anume că de fapt el nici nu a plecat nicăieri

din mediul spiritual în care a crescut și s-a maturizat, eroul liric fiind ancorat pentru totdeauna în memoriile din copilărie și tinerețe. Or, cum spunea Borges, „*noi suntem făcuți, în bună parte, din amintirea noastră*”.

De aceea poemul *Viziuni la Cernăuți* poate fi considerat un moment important în biografia artistică a poetului Arcadie Suceveanu, talentul căruia își are izvorul în aceste plaiuri bucovinene încărcate de istorie națională milenară.

Făcând parte din generația poezilor optzeciști, Arcadie Suceveanu apelează la diverse metode și forme poetice de a-și exprima gândurile, folosind atât forma clasică a versurilor, cu rimă și ritm, păstrând cerințele prozodiei, cât și forma versului liber, practicat cu precădere în secolul XX și la începutul acestui mileniu. Dacă urmărim evoluția sa ca artist al cuvântului scris, vom vedea că atât versul clasic cât și cel liber emoționează cititorul la fel de profund, metaforele sunt la fel de proaspete și expresive, iar limbajul viu exprimând gânduri clare, profunde. Și după opinia criticii literare, aceste caracteristici vorbesc despre talentul său și valoarea literară, artistică a operei sale. Dacă urmărim evoluția sa ca artist al cuvântului scris, vom vedea că atât versul clasic cât și cel liber emoționează cititorul la fel de profund, metaforele sunt la fel de proaspete și expresive, iar limbajul viu exprimând gânduri clare, profunde.

Și după opinia criticii literare, aceste caracteristici vorbesc despre talentul său și valoarea literară, artistică a operei sale.

CRITICII SPUN

„Atât de legat de fenomenul românesc în totul, purtând în inimă partea țării întregi, simțind în propriile-i oase Carpații, și-n pieptu-i Pontul Euxin, el comunică în spațiu și timp cu Narcis, cu Hamlet și Don Quijote; pe Baudelaire îl vede răstignit și însingurat, orga lui Bach îi trimite ecouri grave; îi este dor de Dante și de Eminescu, îl solicită refrene bacoviene...”

(Constantin Cioprag)

„Îmbrăcând cămașa condiției umane, simte o frustrare, o contrariere a așteptărilor; de aceea, sensul mesajelor sale e repunerea în drepturi – polemică prin excelență – a viului, organicului, profund umanului: „*Eu duc april în fragede vagoane, / Eu port prin gări cisterne de azur, / Pe căile condiției umane / Vreau să vă plimb pe sentimentul pur*”. (Mihai Cimpoi)

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Citiți expresiv poezia. Stabiliți tema, ideea și motivele poeziei.
2. Identificați mesajul poeziei.
3. Faceți analiza stilistică a poeziei.
4. Observați plasticitatea imaginilor poetice. Expuneți-vă părerile.

5. Selectați figurile de stil.
6. Analizați poezia din punct de vedere prozodic.

EVALUARE

1. Comentați mesajul poeziei *Viziuni la Cernăuți*.
2. Argumentați ideea ce reiese din poezie.
3. Scrieți un eseu pe tema *Cernăuții mei dragi*.
4. Memorizați poezia.

RETORICA

TERMINOLOGIE

- **retorică**
- **limbajul trupului**
- **discurs**
- **stil lingvistic**
- **formula de adresare**

Retorica este știință, tehnică și, totodată, artă.

Retorica este **arta** de a convinge auditoriul cu privire la justetea ideilor. Retorica este, în același timp, **știința** ce cuprinde totalitatea conceptelor, principiilor și ideilor folosite pentru convingerea auditoriului. Retorica este, de asemenea, **tehnica** ce cuprinde ansamblul metodelor sau procedeele pe care le utilizează un orator pentru un discurs **persuasiv (convingător)**.

Pentru o fixare optimă a conținutului discursului în mintea vorbitorului, se recomandă tehnoredactarea acestuia. Ideile și argumentele folosite pentru susținerea acestora pot fi transmise cu succes și pot fi convingătoare, în primul rând, dacă transmitătorul însuși le-a înțeles foarte bine și, în al doilea rând, dacă sunt expuse în mod structurat pentru o facilă receptare.

Ideile și gândurile pot fi transmise și receptate cu ușurință dacă sunt pregătite și analizate corect înainte de comunicarea lor, iar abordarea să cuprindă toate aspectele, temele subiectului.

În comunicare, introducerea are o mare însemnătate, deoarece, dacă este una potrivită, poate capta și intensifica atenția destinatarilor discursului.

Introducerea cuprinde două momente, dintre care primul este esențial, și anume *formula de adresare și precizarea subtemelor sau a miezului temei unice*. Al doilea moment este cel care asigură trecerea de la introducerea propriu-zisă la conținutul subiectului sau temei abordate.

În afara formulilor de adresare (*Doamnelor, Domnilor, Onorată audiență, Stimați invitați etc.*), un rol important îl are intrarea în subiect sau temă. Partea introductivă nu trebuie să fie lungă, ci concisă.

Tonul vocii trebuie să varieze, gestică trebuie să fie relativ discretă, iar conținutul discursului trebuie să fie suficient de captivant.

Limbajul trupului (gestica, mimica) joacă un rol destul de important. Dacă vorbitorul are o gestică obositoare sau plictisitoare mesajul pe care acesta dorește să-l transmită auditoriului este receptat numai parțial. Excesul în folosirea gesturilor, în special dacă sunt ieșite din tipare, estompează procesul comunicare. Gesturile sunt amprente ale personalității fiecărui om și nu se recomandă a fi copiate de la modele existente. Oratorul trebuie să fie original, trebuie să controleze procesul transmiterii mesajului.

Pentru a-și atinge scopul conferențiarul trebuie să aibă sub control procesul prin care se realizează comunicarea.

Drumul oratorului spre succes sau, dimpotrivă, spre nereușită este, de multe ori, *presărat* cu acțiuni sau inacțiuni.

Prin discursul său, drept obiectiv comunicatorul are convingerea interlocutorului prin transmiterea informațiilor într-o formă cognoscibilă.

Într-un alt plan, un vorbitor de succes nu se limitează la furnizarea datelor sau informațiilor, ci va soluționa în conținutul expunerii sale toate sau o parte importantă din posibilele întrebări esențiale la care interlocutorul s-ar putea gândi.

Scopul celui care susține un discurs sau vrea să transmită un mesaj este acela de a convinge interlocutorii ori auditoriul. Dar mijloacele folosite trebuie să fie conform eticii profesionale și moralei.

Conținutul comunicării trebuie să fie argumentat, simplu și clar.

Un discurs trebuie să cuprindă argumente convingătoare, să fie simplu și cât se poate de clar.

Un *vorbitor cu energie* este ascultat cu mai mare atenție, în timp ce altul obosit, emoțional va avea un discurs neatractiv.

Cel care vorbește este convingător atunci când transmite ideea că este pasionat sau face din plăcere activitatea, astfel că starea fizică sau mentală este foarte importantă.

Stilul lingvistic al vorbitorului, utilizat în conformitate cu regulile specifice, este o cerință pentru calitatea superioară a unui discurs. Orice *greșeală de stil*, poate deforma mesajul transmis, iar aceasta, la rândul ei, afectează procesul de receptare. *Exemplele și comparațiile*, de asemenea, sunt de foarte multe ori convingătoare.

Încheierea discursului are la rândul ei o importanță deosebită. Ceea ce se spune la final se reține un timp mai îndelungat, spre deosebire de ceea ce s-a spus în prima parte a unei comunicări orale.

Arta si omul

Daca privim omul primitiv cu manifestările lui plastice sau artistice și comparăm ceea ce consumă astăzi individul din acest dar de *creație*, vedem starea dezastruoasă a omului modern.

Primum cu entuziasm cele mai noi invenții deseori dispensabile omului, ne înconjurăm cu perfecțiunile tehnice, arta e însă în totală lipsă. *Munca* pune peceta rigidă și rece pe produsele lor. Ce dornic e *sufletul* omenesc de frumos, de caldură și cu câtă aviditate colecționăm lucruri simple, dar care au ieșit dintr-o mână vibrantă. Cu câtă bucurie barbară înghesuim obiectele artizanului medieval în muzee și câtă recunoștință sinceră îi datorează chiar un artist țăranului negru

Leonardo da Vinci „Mona Liza”
1503-1519 (muzeul din Luvr,
Franța)

din padurile africane, pentru gustul lui, pentru estetica lui superioară, cu care știe să-și împodobească cu două-trei culori sau câteva încreștături obiectele lui de uz zilnic.

Bilanțul e jalnic. Deseori avem impresia că industria va dărâma complet *arta*, va acoperi acest cămin de caldură a sufletului uman. Civilizația secolului a adus roade nefericite pe acest teren. Omul are nevoie de mai mult frumos și mai mult *suflet*.

Zgomotul mașinilor e numai un cântec amețitor pentru omul grăbit, care n-are timp să trudească. Cel mai prețios produs al lor n-a contribuit cu nimica la *fericirea* lui. În timp ce mașina, monstrul, are singur drept la viață, pentru sărmanul om n-a mai rămas loc pe pământ; s-a demodat.

Acest om chinuit, trebuie să invingă! Va ieși din robia mașinii, a mecanicii, se va întoarce spre el însuși. Își va descoperi zăcămintele prețioase, le va recunoaște. Se va mira ce bogat e și va pierde groaza în contactul cu fericirea. (*Venus*)

Ce-a mai frumoasă exprimare a gândurilor omului este arta. Începuturile ei se pierd în negura istoriei. În perioada actuală cunoaștem toate etapele prin care a trecut arta. Știm că oamenii preistorici își exprimau credințele, sentimentele și își descriau modul de viață și lăsau o moștenire urmașilor prin artă.

Dintre toate manifestările umane, arta este cea mai apropiată de adevărata natură a ființei care își are sediul în el însuși. E frecvența infinitului într-un cadru finit, e curgerea naturală pe care o regăsește în supra-lumile conștiinței superioare.

Tot ceea ce omul efectuează, gândurile pe care le are în legătură cu arta, contemplația asupra operei de artă, sentimentele expuse și imprimare în obiectul creat sunt amintiri ale sinelui divin, nativ creator, exprimările pe care curent le are în lumea fizică sunt frecvența întregului.

Știința ne aduce liniște prin logică și raționamente explicative.

Arta vine cu întrebările și neliniștile sale. Creatorii de artă sunt cei cărora filosofia, religia sau știința nu le oferă răspunsuri satisfăcătoare. Ei consideră că dincolo de toate acestea mai există ceva. Și acel ceva, trăit și simțit în intimitate, tradus apoi în sunet, culoare, mișcare sau imagine, se constituie drept corpul fizic al artei. Arta reflectă ceea ce suntem și în același timp, facilitează realizarea de sine a fiecăruia. Psihologia și psihosociologia artei ne confirmă azi, ideea că întreaga creație artistică joacă un rol important în modelarea și evoluția conștiinței umane. Psihiatrul Carl Gustav Jung nota că „arta sesizează în mod intuitiv schimbările ce urmează să aibă loc în inconștientul colectiv.” Relația creativă cu arhetipurile fundamentale umane poate fi comunicată prin artă, fiind astfel, proiectată în spațiul percepției noastre.

Toate artele, poezia, muzica, ritualul, artele vizuale, teatrul, trebuie fiecare în parte dar și împreună, să creeze arta cea mai comprehensivă dintre toate, *o societate umanizată și capodopera sa, ființa umană liberă*. Arta este un triumf asupra haosului, asupra morții și timpului. După cum spunea pictorul Rene Magritte, arta evocă misterul fără de care lumea nu ar putea exista. (*Marinela Rusu*)

Omul și natura

Pământul este căminul nostru. Pentru că viața noastră se desfășoară aici, ea este influențată de acesta. Dacă pe Pământ apar probleme, nici omul nu poate trăi în armonie.

În zilele noastre, aflăm tot mai des despre dezastre naturale care au loc

în diferite zone ale planetei. Apa, de pildă. În câteva minute poate distruge totul. La ce mai folosesc atunci aurul și palatele, dacă nu pot fi oprite puhoaiile? Auzim, de asemenea, despre incendii propagate pe zone extinse. Ce să mai spunem despre uragane și tornade iscate ca din senin?

Un alt motiv de îngrijorare îl constituie *cutremurele*. Oamenii se tem, de bună seamă, de aceste dezastre, dar nu-și pun întrebarea: *care este cauza producerii lor?* Ei cred că așa-i natura, imprevizibilă și nu ai cum să te împotrivești stihilor. Dacă ajunge însă la înțelegerea adevăratelor cauze care duc la producerea dezastrelor, omul poate învăța să le prevină. Cutremurele, de pildă, își au rădăcinile în tratamentul inegal al semenilor, în inegalitatea socială, în discriminare și nedreptate. Dezastrul provocat de **apă** este produs de lăcomia oamenilor. Așa apar inundațiile. Dezastrul datorat focului vine de la agresivitatea ființei umane. Să nu uităm că pe lume există atâtea focare de război și toate acestea înseamnă acumulări de furie.

Dezastrele produse de **vânt** (de exemplu, uraganele) vin din ignoranță.

Trebuie să înțelegeți însă că aceste efecte nu apar într-o zi, două. Este vorba de o însumare în timp a acestora, pe perioade îndelungate.

Dezastrele sunt, deci, rezultat al comportamentului uman. Aceasta înseamnă că omul poate influența natura, în bine sau în rău. Dacă oamenii trăiesc în armonie, atunci și manifestările naturii sunt armonioase. Mulți cercetători caută modalități de a preveni sau evita dezastrele. Rezultatele nu sunt însă pe măsura muncii și a fondurilor alocate, pentru că cercetările nu se îndreaptă în direcția care ar trebui, nu vizează adevăratele rădăcini. Cea mai bună modalitate de evitare a dezastrelor se află la îndemâna noastră și constă în a ne schimba noi înșine. În acest fel avem grijă de natură. Iată de ce este important să lucrăm în permanență asupra noastră înșine pentru a deveni oameni buni, oameni de calitate.

Evitarea dezastrelor este o tehnică înaltă. Practica QilinGong ajută în acest sens, deoarece cel ce practică beneficiază de **cele zece avantaje** ale acesteia. Astfel, omul scapă în primul rând de angoasă. Și dacă nu ai temeri, atunci ești un om fericit, te bucuri de pace interioară, pentru că numai dacă elimini frica te vei simți un om cu adevărat liber.

(Din învățăturile Maestrului Lin Kai Ting)

II. FAMILIA ȘI SOCIETATEA

LIVIU REBREANU (1885 - 1944)

Liviu Rebreanu s-a născut la 27 noiembrie 1885 în satul Târlișua, județul Bistrița-Năsăud. Este primul copil din cei 14 ai învățătorului Vasile Rebreanu și ai Ludovicăi.

Începe școala primară sub îndrumarea tatălui său, apoi urmează diferite școli din Năsăud, din Bistrița și din Sopron (Ungaria). Din această perioadă datează și primele încercări literare: schițe, nuvele, piese de teatru, în limbile germană și magheară.

În 1902 publică o povestire într-o revistă din Budapesta. Între 1903-1906 urmează cursurile Academiei Militare din Budapesta, iar la absolvire este repartizat, ca sublocotenent la un regiment din orașul Jyla, localitate situată pe Tisa, în apropierea frontierei de astăzi dintre România și Ungaria, în care trăiește și astăzi o numeroasă comunitate românească. Unele dintre lucrările sale au fost rescrise mai târziu în limba română.

În 1908 Liviu Rebreanu se întoarce în satul Prislop, unde tatăl său era învățător, cu dorința de a se dedica scrisului. Citește mult în limba română și începe să scrie românește.

Debutează la revista *Luceafărul* din Sibiu cu schița *Codrea* (1908). La

sfârșitul anului publică, tot în această revistă, nuvela *Ofilirea*. Pentru a-și câștiga existența, Liviu Rebreanu ocupă diferite funcții administrative mărunte: ajutor de notar, funcționar de primărie. Se stabilește la București în anul 1909. Publică o serie de povestiri și schițe, precum și traduceri din Maxim Gorki: *Răfuiala*, *Cântecul șoimului*, *Volbura dragostei* ș.a. Schițele și nuvelele publicate în reviste sunt incluse în volumele *Golanii*, *Mărturisiri* și *Răfuiala*.

Debutează editorial cu volumul *Frământări*, publicat în Orăștie. În 1913 redactează romanul *Zestrea*, abandonându-l însă după ce scrisese deja trei sute de pagini și concepe ideea unei piese de teatru, *Răscoala*. În 1916 publică volumele de nuvele *Golanii* și *Mărturisirea*.

În anii primului război mondial, rămâne în capitală. E arestat de autoritățile germane, dar reușește să fugă în Moldova, la Iași, unde se retraseseră autoritățile române. Această experiență din viață va fi prezentată în nuvela de mari dimensiuni *Calvarul*, publicată în 1919. După război frecventează asiduu cenaclul *Sburătorul* condus de criticul E. Lovinescu.

În 1920 publică romanul *Ion*, care îi aduce consacrarea ca romancier. După apariția romanului *Ion*, primit cu entuziasm de critica literară, Liviu Rebreanu devine unul dintre cei mai cunoscuți și mai citați prozatori români. Pentru romanul *Ion* i se decernează Premiul Năsturel al Academiei Române.

Publică într-un ritm susținut volume de nuvele (*Cuibul visurilor*, *Catastrofa*, *Cântecul lebedei*, *Calea sufletului*), romane (*Adam și Eva*, *Ciuleandra*, *Crăișorul*, *Răscoala*, *Gorila*, *Jar*, *Amândoi*), piese de teatru (*Plicul*, *Apostolii*, *Cadrilul*), însemnări de călătorie și publicistică. Urmează *Padurea spânzuraților* (1922), carte care pleacă de la experiența tragică a fratelui său, Emil. Romanul a fost tradus în limba ucraineană de prozatorul bucovinean Ivan Kușnirîk și a văzut lumina tiparului în 1990, cu o prefață de Stanislav Semcinsky. Romanul îi consolidează definitiv reputația de scriitor.

A fost director al Teatrului Național din București și membru al Academiei Române. La vârsta de 40 de ani, în 1925 este ales președinte al Societății Scriitorilor Români, calitate în care va fi reales de șase ori consecutiv.

Călătorește mult în Europa și publică impresii din locurile pe care le-a vizitat. În 1929 i se conferă Premiul național pentru proză.

În 1939, la propunerea lui Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu este ales membru al Academiei Române, ținând discursul de recepție „Lauda țăranului român”.

Se stinge din viață, în plină glorie artistică, la 1 septembrie 1944, la Va-

lea Mare, lângă Pitești, în casa sa cumpărată în 1930, unde a scris o mare parte din opera sa. Este înmormântat la cimitirul Bellu din București.

Muzeul memorial „Liviu Rebreanu” (Bistrița-Năsăud, România)

Liviu Rebreanu se distinge în literatura noastră prin realismul viziunii, prin caracterul social al prozei sale, prin arhitectura riguroasă, desăvârșită, în marile sale creații, prin „darul masiv de a crea viață” (M. Sebastian)

ION

L.Începutul

Din șoseaua ce vine de la Cârlibaba, întovărășind Someșul când în dreapta, când în stânga, până la Cluj și chiar mai departe, se desprinde un drum alb mai sus de Armadia, trece râul peste podul bătrân de lemn, acoperit cu șindrilă mucegăită, spintecă satul Jidovița și aleargă spre Bistrița, unde se pierde în cealaltă șosea națională care coboară din Bucovina prin trecătoarea Bârgăului. Lăsând Jidovița, drumul urcă întâi anevoie până ce-și face loc printre

Scenă din filmul „Ion” după romanul cu același nume de Liviu Rebreanu (1980, România)

dealurile strâmtorate, pe urmă însă înaintează vesel, neted, mai ascunzându-se printre fagii tineri ai Pădurii Domnești, și poposind puțin la Cișmeaua Mortului, unde picură veșnic apă de izvor răcoritoare, apoi cotește brusc pe sub Râpele Dracului, ca să dea buzna în Pripasul pitit într-o scrântitură de coline.

La marginea satului te întâmpină din stânga o cruce strâmbă pe care e răstignit un Hristos cu fața spălăcită de ploii și cu o cununică de flori veștede agățată de picioare. Suflă o adiere ușoară și Hristos își tremură jalnic trupul de tinichea ruginită pe lemnul mâncat de carii și înnegrit de vremuri.

Satul parcă e mort. Zăpușeala ce plutește în văzduh țese o tăcere năbușitoare. Doar în răstimpuri fâșâie alene frunzele adormite prin copaci.

Un fuior de fum albăstriu se opintește să se înalțe dintre crengile pomilor, se bălăbănește ca o matahală ametiță și se prăvale peste grădinile prăfuite, învăluindu-le într-o ceață cenușie.

Scenă din filmul „Ion” după romanul cu același nume de Liviu Rebreanu (1980, România)

În mijlocul drumului picotește câinele învățătorului

Zaharia Herdelea, cu ochii întredeschiși, suflând greu. O pisică albă ca laptele vine în vârful picioarelor, ferindu-se să nu-și murdărească lăbuțele prin praful uliței, zărește câinele, stă puțin pe gânduri, apoi iuțește pașii și se furișează în livada îngrădită cu nuiiele, peste drum. Casa învățătorului este cea dintâi, tăiată adânc în coasta unei coline, încinsă cu un pridvor, cu ușa spre uliță și cu două ferestre care se uită tocmai în inima satului, cercetătoare și dojenitoare. Pe prichiciul pridvorului, în dreptul ușii, unde se spală dimineața învățătorul, iar după-amiază, când a isprăvit treburile casei, dna verzuie de lut. În ogradă, între doi meri tineri, e întinsă veșnic frânghia pe care acuma atârnă niște cămăși femeiești de stambă. În umbra cămășilor, în nisipul fierbinte se scaldă câteva găini, păzite de un cocoș mic cu creasta însângerată.

Drumul trece peste Părâul Doamnei, lăsând în stânga casa lui Alexandru Pop Glanetașu. Ușa e închisă cu zăvorul; acoperișul de paie parcă e un cap de balaur; pereții văruiți de curând de-abia se văd prin spărturile gardului.

Pe urmă vine casa lui Macedon Cercetașu, pe urmă casa primarului Florea Tancu, pe urmă altele... Într-o curte mare rumegă, culcate, două vaci ungurești, iar o babă șade pe prispă, ca o scoabă, prăjindu-se la soare, nemișcată, parc-ar fi de lemn... Căldura picură mereu din cer, îți usucă podul gurii, te sugrumă. În dreapta și în stânga casele privesc sfioase din dosul gardurilor vii, acoperindu-și fețele sub streșinile știrbite de ploi și de vite.

Un dulău lătos, cu limba spânzurată, se apropie în trap leneș, fără țintă. Din șanț, dintre buruienile cărunțite de colb, se repede un cățel murdar, cu coada în vânt. Lătosul nu-l ia în seamă, ca și când i-ar fi lene să se oprească. Numai când cellalt se încăpățânează să-l miroase, îi arată niște colți amenințători, urmându-și însă calea cu demnitatea cuvenită. Cățelul se oprește nedumerit, se uită puțin în urma dulăului, apoi se întoarce în buruieni unde se aude îndată un ronțait căznit și flămând...

De-abia la cărciuma lui Avrum începe să se simtă că satul trăiește. Pe prispă doi țărani îngândurați oftează rar cu o sticlă de rachiu la mijloc. Din depărtare pătrund până aci sunete de viori și chiuituri...

Duminică. Satul e la horă. Și hora e pe Ulița din dos, la Todosia, văduva lui Maxim Oprea.

Casa văduvei vine chiar peste drum de bisericuța bătrână, pleoștită și dărăpănată. Văduvia-i sărăcie lucie. Femeia a dat din rău în mai rău. Ce agonisește un cap de bărbat într-o viață întregă, o muiere nepricepută prăpădește într-un an de zile, și mai puțin. Când a împreunat Maxim mâinile pe piept, în ogradă erau clăi de fân, în cele două grajduri nu mai încăpeau vitele, în șură și sub șopron n-aveau loc carele. Se vedea de departe belșugul. Acuma ograda-i goală bătătură, iar în grajduri rage a pustiu o închipuire de vacă stearpă și veșnic flămândă.

Hora e în toi ... Locul geme de oameni ... Nucii bătrâni de lângă șură țin umbră. Doar câteva pete albe de raze răzbesc printre frunze gâdilând fețele aprinse de veselie. Zăduful ațâță sângele lumii. Peste Măgura Cocorilor atârnă soarele îngălbenit de necaz că mai are o postată bună

Scenă din filmul „Ion” după romanul cu același nume de Liviu Rebreanu (1980, România)

până la asfințit. Cei trei lăutari cântă lângă șopron să-și rupă arcușurile. Briceag, cu piciorul pe o buturugă, cu cotul stâng pe genunchi, cu obrazul culcat pe vioară, cu ochii închiși, își sfârâie degetele pe strune și cântecul saltă aprig, înfocat. Holbea e chior și are un picior mai scurt, iar la vioară numai trei coarde, dar secondează cu aceeași patimă cu care Găvan, un țigan urât și negru ca un harap, apasă cu arcul pe strunele gordunii. Din când în când Briceag se oprește să-și acordeze vioara. Holbea și Găvan atunci își îndoiesc meșteșugul ca să păstreze măsura. Apoi Briceag reîncepe mai aprins, strâmbându-se uneori la Holbea, alteori la Găvan, cu deosebire când schimbă melodia.

De tropotele jucătorilor se hurducă pământul. Zecile de perechi bat *Someșana* cu atâta pasiune că potcoavele flăcăilor scapără scânteii, poalele fetelor se bolbocesc, iar colbul de pe jos se învâltorește, se așază în straturi groase pe fețele brăzdate de sudoare, luminate de oboseală și de mulțumire. Cu cât Briceag întetește cântecul, cu atât flăcăii se îndârjesc, își înfloresc jocul, trec fetele pe sub mână, le dau drumul să se învârtească singure, țopăie pe loc ridicând tălpile, își ciocnesc zgomotos călcâiele, își plesnesc turecii cizmelor cu palmele nădușite... Glasurile se îneacă în norul de praf ce-i îmbrățișează pe toți... Numai arar vreunul mai țațoș începe o chiuitură, în tactul zvăpăiat al jocului, cu ochii pe dos, cu gâtul răgușit. Dar după două-trei versuri o sfârșește într-un iuit aspru, istovit. Apoi jocul urmează tăcut, din ce în ce parcă mai sălbatic. Flăcăii își încolăcesc brațele mereu mai strâns pe după mijlocul fetelor... Sâniile acestora tremură sub iile albe și ating din când în când pieptul flăcăilor, tulburându-le ochii și inima. Nu schimbă nici o vorbă. Nici nu se privesc. Doar pe buze fâlfâie zâmbete plăcute și fugare.

Învârtita ține de vreun ceas, fără întreruperi, și tinerii nu se mai satură. De două ori Briceag, cu cârcei în degete, a încercat să se oprească și, de amândouă orile, flăcăii s-au năpustit la el urlând desperați, cu priviri amenințătoare sau rugătoare:

– Zi, țigane! Mai zi, cioară! ...

Toate perechile se îmbulzesc în jurul lăutarilor, se ciocnesc, se izbesc cu coatele goale. Câțiva băiețandri, îngăduiți de curând la horă, amețiți de atâta învârteală, se clatină de ici-colo, abia mai ținându-se în picioare, spre marea rușine a fetelor cu care joacă. Vreo trei perechi s-au retras în șură, mai la larg, unde însă praful se urcă până-n căpriori, des de să-l tai cu cuțitul...

La câțiva pași de pâlcul jucătorilor stau fetele care au rămas nepoftite, privind cu jind, șoptindu-și uneori cine știe ce și izbucnind în râsete silite. La urechi și în cosițe au și ele buchețele de vâzdoage pestrițe și în mână câte un mănunchi mai mărișor pe care să-l dăruiască flăcăului cutare să-l

pună în pălărie. Printre fete se mai rătăcește și câte o nevestă tânără, cu năframă de mătase în cap, gata să intre în horă dacă s-ar întâmpla să-i vie chef bărbatului ei să joace. Mai la o parte mamele și babele, grămadă, forfotesc despre necazuri și-și admiră odraslele. Copii neastâmpărați aleargă printre femei și chiar prin horă, fură florile fetelor și fac haz când victimele îi ocărăsc sau se înfurie. Câțiva mai îndrăciți se lasă pe vine aproape de jucători, uitându-se cu mare băgare de seamă la poalele fetelor, iar când poalele zboară mai tare, dezvelind picioarele goale mai sus de genunchi, se întrebă repede:

- Ai văzut?
- Văzut. Da tu?
- Și eu.

Și apoi continuă să pândească poalele până ce vreo babă indignată îi ia la goană, ceea ce nu-i oprește ca peste câțva timp să reînceapă ...

Bărbații se țin mai pe departe, pe lângă casă, pe la poartă, grupuri-grupuri, vorbind de treburile obștești, aruncând numai rareori câte-o privire spre tineretul dimprejurul lăutarilor. Primarul, cu mustăți albe răsucite tinerește, cu niște ochi albaștri mari și blajini, caută să-și păstreze demnitatea apăsând vorbele și însoțindu-le cu gesturi energice, în mijlocul câtorva bătrâni frunțași. Ștefan Hotnog, un chiabur cu burta umflată pe și-o mângâie întruna parcă ar avea junghiuri, găsește fel de fel de clenciuri primarului, numai ca să arate celorlalți că lui de nimeni nu-i pasă. Între dâșii Trifon Tătaru, mititel, cu părul gălbui și glasul subțire, se uită când la unul, când la altul, înfricoșat parcă să nu se încaiere, fiindcă amândoi îi sunt rude — cam de departe, nici vorbă. Pe de lături, ca un câine la ușa bucătăriei, trage cu urechea și Alexandru Glanetașu, dornic să se amestece în vorbă, sfiindu-se totuși să se vâre între bogătași.

II. Zvărcolirea

...Se așază pe răzor, înțepeni nicovala în pământ, potrive tăișul coasei și apoi începu a-l bate cu ciocanul, rar, apăsător, cu ochii țintă la oțelul argintiu. Când isprăvi, se sculă, scoase de la brâu gresia, o înmuie bine în apa din toc și apoi mângâie ascuțișul coasei cu gresia, schimbând mereu degetele

Scenă din filmul „Ion” după romanul cu același nume de Liviu Rebreanu (1980, România)

mâinii stângi. Pe urmă, cu un pumn de iarbă, șterse toată coasa. În clipa aceea privirea i se odihnea pe delnița lui Toma Bulbuc, cosită, cu fânul adunat în căpițe care stăteau încremenite ici-colo, ca niște mormoloci speriați. Pământul negru-gălbui părea un obraz mare ras de curând... Privindu-l, Ion oftă și murmură:

— Locul nostru, săracul!... Se gândi puțin de unde să înceapă și hotărî să pornească brazda de la capătul dinspre sat, cu fața către răsărit, să-l vadă soarele când se va înălța de după dealurile Vărărei. Încercă întâi coasa în colț, făcându-și loc, apoi croi brazda în latul locului ca să se usuce mai deodată și mai repede.

Când ajunse la marginea delniței, se opri să mai netezească coasa cu gresia. Acuma stătea cu fața spre satul care, sub o ceață străvezie, tremura ușor, se întindea și se strângea, ca și când s-ar feri de

Scenă din filmul „Ion” după romanul cu același nume de Liviu Rebreanu (1980, România)

îmbrățișarea răcoroasă a dimineții. Vedea casa lor peste drum de a învățătorului Herdelea, chiar în capul satului dinspre Jidovița, despărțite prin Ulița Mare ce coboară până la Avrum, suie iar până pe la preotul Belciug, mai merge drept o bucată și apoi urcă dealul, grăbindu-se spre Sărăcuța. Lângă casa nouă a lui Vasile Baciș pornește Ulița din dos care face un ocol mare ca să treacă prin fața bisericii și să se arunce iar în Ulița Mare, dincolo de grădina popii, printre bordeiele țigănimii. Fundătura pleacă din Ulița din dos, de lângă biserică, se adâncește mereu între dealuri și, la Ștefan Ilina, se despică în două. Un braț mai scurt o ia la stânga, numai printre vreo trei-patru căsuțe, apoi se face drum de car, se cațără pe coastă și se pierde în câmp; cellalt însă merge înainte, cu casele tot mai rare, pe urmă, mereu pe lângă Pârâul Dracului, din ce în ce mai șerpuit, până ce intră în Pădurea Fulgerată...

Satul părea mititel să-l cuprinzi tot într-un pumn și să-l pui în traistă, ca o jucărie pentru copii. Hotarul însă se întindea atât de mare, încât Ion nu se mai sătura privindu-l, ca o slugă credincioasă pe un stăpân falnic și neîndurător. (...) Iubirea pământului l-a stăpânit de mic copil. Herdelea, care mereu i-a bătut capul Glanetașului să dea pe Ion la școala cea mare

din Armadia, să-l facă domn. Glanetașu s-a și învoit până în cele din urmă, mai ales că toată treaba n-avea să-l coste multe parale. Doar cărțile, pe care le putea lua vechi, și taxa de înscriere, vreo trei zloți. Ba Herdelea a alergat și s-a zbatut până ce l-au iertat și de cei trei zloți, fiindcă băiatul era silitor și cuminte. De gazdă n-avea nevoie. Copilul putea merge la școală în fiecare dimineață, să-și ducă merinde pentru amiază, iar seara să se întoarcă acasă; din Pripas până în Armadia e o plimbare de o jumătate de ceas... După două luni de învățătură însă Ion n-a mai vrut să se ducă la școala cea mare. De ce să-și sfarme capul cu atâta carte? Cât îi trebuie lui, știe. Și apoi i-e mai drag să păzească vacile pe câmpul pleșuv, să ție coarnele plugului, să cosească, să fie veșnic însoțit cu pământul... Și Glanetașu, pe cât de greu l-a dat la liceu, tot atât de lesne s-a împăcat să nu mai urmeze; doar de cei câțiva zloți aruncați pe cărți îi părea rău. Mai bine să-i fi băut decât să-i fi băgat în alte bazaconii nefolositoare. Ion însă nu s-a despărțit de tot nici de ele. Le-a păstrat și-n sărbători le-a citit și răscitit până li s-au ferfenițit foile. Iar mai târziu mereu cerea învățătorului ba cărți de povești, ba câte o gazetă veche, să se desfete...

Acuma Ion cosea din rășputeri. Brazdele se prăvăleau, drepte, grele, mirositoare. Când răsări soarele, roșu și somnoros, Ion simțea o amorțeală ușoară în șale și degetele parcă i se încleștau pe codoriștea coasei. Se îndrepta din spinare la capătul brazdelor, ștergea tăișul cu șomoioage de iarbă moale, îl atingea cu gresia, răsufla greu și iar se așeza pe lucru. Oboseala îl întărâta ca o patimă. Munca îi era dragă, oricât ar fi fost de aspră, ca o râvnă ispititoare.

Soarele urca mereu pe cer, culegând, cu razele-i calde, stropii de rouă de pe câmpuri, înviorând din ce în ce văzduhul. Pretutindeni pe hotar oamenii, ca niște gândaci albi, se trudeau în sforțări vajnice spre a stoarce roadele pământului. Flăcăului îi curgea sudoarea pe obraji, pe piept, pe spate, iar câte un strop de pe frunte i se prelingea prin sprâncene și, căzând, se frământa în humă, înfrățind, parcă, mai puternic omul cu lutul. Îl dureau picioarele din genunchi, spinarea îi ardea și brațele îi atârnavă ca niște poveri de plumb.

Înspre prânzul cel mic, oprindu-se să-și șteargă sudorile care-i țâșneau acum din sângele încins de dogoarea soarelui, iar se uită în vale, spre sat. Deodată fața i se însenină de bucurie. Pe cărare suia încet Ana, cu un coș pe care-l muta mereu dintr-o mână în cealaltă.

- Uuu, mă Anuțooo! strigă Ion, uitând într-o clipire osteneala și fierbințeala.

Fata, cam departe, ridică fruntea, îl văzu și răspunse cu glas subțire ca o ață:

- Uuu, mă Ionicăăă.

Ion îi ieși înaintea la capătul dinspre cărare al locului. Obrajii Anei erau îmbujorați de căldură și umezi de nădușeală. Puse coșul jos și zise încet:

— Duc de mâncare tatii... A ieșit cu doi oameni să taie iarba din deal.

Ion o privea și, fără să vrea, se gândea: „Cât e de slăbuță și de urâțică!... Cum să-ți fie dragă?...”

Fata însă, cu ochii în pământ, vorbi dojenitoare și cu imputare în glas:

— N-ai venit aseară... Și te-am așteptat până după miezul nopții...

— Am fost necăjit rău, Anuțo, știi bine... Ai văzut doar ce rușine mi-a făcut badea Vasile?...

— Parcă tu nu-l știi pe dânsul cum e la beție?... Apoi, după o tăcere scurtă, adăugă:

— Și te-ai răzbunat pe George...

— Că George-i cu viclesugul, ehe! făcu repede Ion cu o lucire atât de stranie în căutătura încât Ana se cutremură...

III. Iubirea

Belciug rămăsese văduv din primul an al preoției. Își iubise mult nevasta și pierderea ei i-a înăcrit sufletul. Era bolnăvicios și atât de jigărit că, văzându-l, te întrebai: cum de-și mai poate ținea viața? Când apoi a

Scenă din filmul „Ion” după romanul cu același nume de Liviu Rebreanu (1980, România)

zăcut câteva luni la spitalul din Cluj, unde medicii i-au scos un rinichi, toată lumea i-a pus cruce. Și totuși, slab, galben, prăpădit cum era, hrănindu-se mai mult cu lapte și ouă, trăia și se înverșuna parcă și-ar fi pus în gând să îngroape el tot satul. Văduvia și strășnicia i-au dobândit faima de sfânt. Veneau la dânsul oameni și din al cincilea județ, să le citească sau să-i spovedească. Țăranii îl respectau mai ales pentru că, de când i-a murit preoteasa, nimeni nu l-a simțit umblând după femei. Alți popi, chiar mai bătrâni ca dânsul, își luau țititoare tinere, care să le îndulcească văduvia. Belciug, pentru a-i găti de mâncare și a-i deretica prin casă, avea pe baba

Rodovica, atât de vestită ca evlavioasă încât ea frământa întotdeauna prescurile; încolo două slugi la vite și în ogradă... Dar preotul mai era și o fire încăpățânată. Orice contrazicere îl întărâta și chiar îl chinuia. Zile și uneori săptămâni întregi îl rodea un cuvânt sau o privire neplăcută. Dacă doreai să-ți faci vreun bine, trebuia să-i ceri să-ți faci rău.

Acuma Herdelenii și Ion nu-l lăsau să se odihnească. Se înfuria în sine când pe învățătoare, când pe feciorul Glanetașului. Dacă familia Herdelea n-ar fi luat partea lui Ion, s-ar fi potolit singur. Bătăile între flăcăi fac doar parte din programul multor duminici și sărbători. Așa însă întâmplarea lua în ochii lui o înfățișare provocatoare. Se simțea obligat să se apere. Îi părea rău că dascălul nu se arăta supărat după ciocnirea de deunăzi. Aceasta îl silea să-și ascundă și el mânia. Rămânea totuși hotărât să pedepsească pe Ion, mângâindu-se că o parte se va răsfrânge, măcar indirect, asupra învățătorului...

Miercuri seara, când, ca de obicei, flăcăii s-au strâns în fața cârciumii să mai stea de vorbă, s-a făcut pace între Ion și George, încât și-au dat mâna. Pentru un fleac de bătaie nu se poate să fie supărați niște oameni de treabă. A doua zi Toma, îndemnat de George, s-a dus iar la Belciug să-l roage frumos să ierte pe al Glanetașului.

Aceasta a pus vârf la toate. Până acum mai șovăise, căci încă nu probosise nominal pe nimeni în biserică. Totdeauna vorbea, povățuia, amenința sau dojenea de pe amvon numai în general. Intervenția împăciuitoare a lui Toma însă l-a hotărât definitiv.

Și astfel duminica următoare, rezemat cu cotul de un sfeșnic împărătesc, cum avea dânsul obiceiul să predice, după ce povățui pe oameni să mai dăruiască din când în când câte ceva pentru biserică cea nouă ale cărei lucrări vor începe în curând, vorbi de cei ce stârnesc vrajba între săteni, ispitiți și mânați de Necuratul. Apoi, oprindu-se puțin, dădu ca pildă de învrăjpire pe feciorul Glanetașului. Toată lumea întoarse capul, ca la comandă, spre Ion care se făcu galben, puse ochii în pământ, tremurând de rușine, simțind privirile celorlalți cum îl sfredeleau, neîndrăznind nici măcar să se miște pe loc. Popa urmă din ce în ce mai aspru, numindu-l capul tuturor relelor din sat, pomeni despre bătaia de la Avrum și de altele mai de demult și, cu ochii ridicați spre tavanul bisericii de lemn, îl amenință cu mânia lui Dumnezeu aici și dincolo de moarte.

Dojana preotului îl șfichiuia ca un bici de foc. Numai ticăloșii sunt astfel loviți în fața lumii întregi. Dar el de ce e ticălos? Pentru că nu se lasă călcat în picioare, pentru că vrea să fie în rândul oamenilor? Îi ardeau obrazii și tot sufletul de rușine și de necaz... Așteptă un prilej, când isprăvi popa predica, ieși afară, se duse glonț acasă, se luă la harță cu tatăl său, pentru cine știe ce, și pe urmă porni, fierbând, spre Jidovița, unde intră de-a

dreptul în cârciuma Zimălei. Bău toată ziua. Cel puțin dacă popa l-a făcut netrebnic în biserică, să fie cu adevărat netrebnic. Se plânse de necinstea ce-a îndurat-o tuturor țăranilor de prin împrejurimi care se adunau duminica în Jidovița, singurul sat ovreiesc din toată țara, așezat la o încrucișare de drumuri, având o fabrică de spirt și în fiecare casă câte o crâșmă. Mai spre seară, când rachiul îi amorți de tot simțirea, se laudă că n-are să se lase până nu va lua pe Ana de nevastă, numai ca să-i arate el popii că, dacă-i la adicătelea, nu-i pasă lui de nimeni în lume. În cele din urmă se luă la harță cu un flăcău din Parva, care, fiind treaz, îl bătu măr.

A doua zi, dezmeticindu-se din beție și din aiureala probozeniei, îi păru rău că și-a cheltuit bănișorii prin Jidovița și că s-a jeluît străinilor de ce i s-a întâmplat. Își zise că bine i-a făcut popa, pentru că într-adevăr e vinovat. Adică ce vrea dânsul? Să se însoare cu o fată care nu i-e dragă, oricât caută să se prefacă, numai pentru că are avere?... Își aminti de Florica. Ce bunătate de fată. Și frumoasă... Și cât a iubit-o până ce nu i-a trâsnit prin minte gândul să ia pe Ana!... Pe Florica i-ar da-o vădana lui Maxim Oprea cu amândouă mâinile, ar fi mulțumit, ar avea copii, s-ar trudi împreună și poate c-ar agonici mai mult decât luând-o pe cealaltă...

Se puse pe muncă mai vârtos, ca și când s-ar fi hotărât să se însoare cu fata Todosiei. Seara era frânt de oboseală și totuși se simțea mai zdravăn ca până acuma, mai pornit să

înfrunte viața. **Scenă din filmul „Ion” după romanul cu același nume de Gândurile însă îl**

frământau mereu. Își zicea din ce în ce mai des că, robotind oricât, nu va ajunge niciodată să aibă și el ceva. Vasăzică va trebui să fie veșnic slugă pe la alții, să muncească spre a îmbogăți pe alții? Toată istețimea lui nu plătește o ceapă degerată, dacă n-are și el pământ, mult, mult... Mâine-poimâine îl vor copleși poate copiii. Cu ce-i va hrăni și mai cu seamă ce le va lăsa după moarte? Nici barem cât va avea el, căci el tot rămânea cu trei locșoare, bune, rele, cum sunt... Și-l vor blestema copiii precum blestemă și el, în clipele de deznădejde, pe tatăl său, pentru că a irosit pământul ce l-a avut, și pe mamă-sa, pentru că nu i s-a împotrivit.

Umbla pe uliță cu ochii în jos și parcă nu mai îndrăzne să se uite în fața

oamenilor. Își închipuia că ar întâmpina numai priviri compătimitoare, care l-ar necăji, sau batjocoritoare, care l-ar înfuria. Zenobia, trăgând cu urechea pe ici și pe dincolo, ca toate femeile, auzea și-i spunea că lumea vorbește c-ar fi mai bine să se astâmpere cu Ana, care nu-i de nasul lui. Vorbele acestea îl mâniiau și-l încăpățâneau întâi, apoi îl moleșeau. Uneori se gândea că numai de la George pornesc zvonurile rele. Într-o seară a alergat ca un nebun să-l bată. Dacă-l întâlnea poate că-l omora. I-a rămas însă în inimă un fel de sfială față de feciorul lui Toma Bulbuc. Îl ocolea ca să nu dea ochii cu dânsul. I se părea că George are o bucurie ascunsă în privire, pentru că din pricina lui a fost umilit. Cu cât vorbele lui erau mai bune și mai blânde, cu atât îl ațâțau mai tare.

Nu se mai ducea seara pe la Ana, cum obișnuia înainte de poznă. Când a aflat însă că în schimb George a început să dea târcoale fetei, l-a cuprins o mânie mare, a trântit și a suduit toată ziua, s-a certat cumplit cu Glanetașu și era cât pe-acți să-l snopească pentru că l-a făcut fără noroc, iar pe urmă a băut singur, tăcut și posomorât, o cupă de rachiu, la Avrum, pe prispă. Îi venea să turbeze gândindu-se că pământurile lui Vasile Baciuc vor înmulți averea lui George, iar el va rămâne tot calic, mai rău chiar decât o slugă...

Se întâlnea cu Ana uneori, dar nu-i vorbea. Îi dădea binețe ca oricine. Fata avea un surâs dureros pe buze... Poate că nici ea nu-l mai vrea! Poate că dragostea ei a fost numai o închipuire a lui? Mai ales că acum, de la o vreme încoace, Vasile Baciuc prea îl îmbulzea cu prietenia, ceea ce putea însemna că nu-i mai pasă de dânsul...

Apoi, într-o sâmbătă seara, a stat primprejurul cârciumii, cu flăcăii, până pe la miezul nopții. Era foarte vesel; singur nu-și dădea seama de ce. Cânta din frunză, iar ceilalți chiuiau și tropăiau. Dintre zecile de glasuri, Ion parcă auzea numai pe al lui George, aspru și răgușit, ca de cocoș bătrân. În întunericul cenușiu îl vedea ca ziua, burduhos, țopăind greoi, printre ceilalți... I se păru atât de caraghios, încât îl umfla râsul... Când s-au despărțit, l-a pândit unde se duce? George a trecut prin fața casei lui Baciuc, s-a uitat puțin, a fluierat scurt ca și când ar fi întrebat ceva, apoi, neprimind răspuns, și-a urmat calea în mers legănat și leneș... Inima lui Ion zvâcni sălbatic de bucurie. Suspină ușurat și se hotărî să intre la Ana, să-i mulțumească și să-i ceară iertare. Totuși trecu pe dinaintea casei fără să se oprească. O luă pe Ulița din dos, grăbit, înfierbântat de bucurie, și intră încetișor în ograda văduvei lui Maxim. Doi câini ciobănești, cât niște viței, hămăiră de două ori, îl recunoscără și se gudurară la picioarele lui. Se apropie tiptil de fereastră, plecându-se ca să nu-l vadă cineva dinăuntru, și bătu cu degetul în geam de trei ori, ușor, ca o arătare. Pe urmă se așeză pe prispă și așteptă. Un câine veni lângă dânsul, îi linse mâinile noduroase, își culcă pe genunchii lui capul. Gândurile flăcăului erau atât de încâlcite că

nici nu mai încerca să le limpezească. Numai bucuria îi tremura în inimă, mereu vie și stăpânitoare... Apoi, ușa tinzii se deschise fără zgomot.

Florica ieși, în cămașă, liniștită, ca o nălucă blândă.

– Tu ești, Ionică? șopti ea foarte domol, fără mirare în glas.

– Eu, eu, mormăi Ion.

Fata se ghemui pe prispă. Răcoarea nopții îi cutremura carnea. Se lipi de flăcău, murmurând cald:

– Presimțeam că ai să vii... Te-am așteptat...

Lui Ion vorbele acestea i se păreau prefăcute. Cum a știut ea că are să vie, când nici el însuși n-a știut? Totuși se pomeni cuprinzându-i mijlocul și sărutându-i obrazii. Căldura trupului ei îl îmbăta. Simțea că începe să-i clocotească sângele, o strânse năvalnic în brațe și-i zise deodată, cu glas răgușit, ca și când o mână dușmană i s-ar fi încleștat în beregată:

– Florico, ascultă, să știi că te iau de nevastă măcar de-ar fi orice!...

Fata tresări de mulțumire. Lucirea ochilor ei străbătea întunericul nopții și se înfigea în sufletul lui îmbrățișând-o, Ion îi simțea sânii cum se striveau pe pieptul lui. Îi găsi buzele și i le crâmpoți în sărutări...

UNIVERSUL OPEREI

Apărut în anul 1920, romanul *Ion* este rezultatul unei stăruitoare experiențe nuvelistice, cu vădită preocupare pentru viața satului. Deja din activitatea de nuvelist se poate observa că Liviu Rebreanu era un prozator nu al evenimentelor, ci al psihologiei personajelor antrenate în aceste evenimente.

Romanul este alcătuit din treisprezece capitole, distribuite în două părți, fiecare purtând câte un titlu: *Glasul pământului* și *Glasul iubirii*, semnificând fiecare dintre ele vocile intrerioare ale eroului principal, Ion. La rândul lor, capitolele poartă câte un titlu: capitolul I – *Începutul*, capitolul al XIII-lea – *Sfârșitul*; celelalte capitole au un nume sugestiv pentru evenimentul esențial care se petrece: *Iubirea*, *Noaptea*, *Rușinea*, *Vasile*, *Copilul*, *Blestemul*.

Romanul *Ion* se deschide cu imaginea unui drum, care șerpuiește printre coline și ajunge în satul Pripas. Prin intrermediul drumului, scriitorul face legătura între lumea reală și lumea romanului, lumea ficțiunii. Drumul este o cale de acces și, prin el, cititorul intră în roman. După ce a asistat la bucuriile și mai ales, la dramele satului, cititorul va părăsi Pripasul pe același drum pe care a venit în incipitul romanului. Purtat în sens invers, el se depărtează de locul unde viața clocotise cu toate suferințele, patimile și năzuințele ei. De la distanță urmele se șterg, iar timpul redevine nepăsător. Lumea ficțiunii a rămas între paginile cărții.

Evenimentele romanului încep într-o zi de duminică, în care satul e strâns

la horă, în curtea Todosiei, văduva lui Maxim Oprea. Grupuri-grupuri așezate, și bătrâni; nu lipsesc frunțașii satului și, după datină, învățătorul cu familia lui și preotul care, în trecere, cinstesc cu prezența lor petrecerea din sat.

Hora e o memorabilă pagină etnografică. În bătaia îndrăcită a jocului e vigoarea flăcăilor, expresia unei vitalități primare ce izvorăște parcă din lăuta țiganului, în ritmul impetuos, în prinderea și desprinderea flăcăilor din joc.

În sat, oamenii se gospodăresc cu starea lor materială, cu priceperea și firea lor.

Alexandru Glanetașu, tatăl lui Ion, n-a păstrat zestrea Zenobiei, care avusese părinți cu avere și s-a încuscrit cu sărăcia. În primul fragment autorul prezintă circumstanțele prin care Ion a ajuns într-o stare de sărăcie care îl complexează. Ion, căruia „*pământul îi era drag ca ochii din cap*”, suferă consecințele: în ierarhia socială a satului, respectat este doar acela care posedă pământ. Neavând pământ, personajul știe că trebuie să trăiască în umilință. Ca să iasă din această situație, pune la cale un plan: o va seduce pe Ana, fiica lui Vasile Baciu, care deține mult pământ, o va sili să se mărite cu el, chiar dacă n-o iubeste, și astfel va scăpa de sărăcie.

Al doilea fragment înfațișează trăirile lui Ion care, după căsătoria cu Ana, a intrat în posesia pământului acesteia.

Dacă în primul fragment pământul este un uriaș care îl copleșește, în cel de-al doilea este „un dușman doborât”, pe care îl stăpânește după o grea luptă.

Destinele personajelor sunt determinate de faptul că familia nu se întemeiază pe sentimente, ci pe interese economice. Bătută de tată și de bărbat, Ana, fire slabă, rămasă fără rost, fără sprijin moral, se spânzură.

Florica e în altă situație. Părăsită de Ion, de teama de a nu rămâne nemăritată, s-ar fi căsătorit bucuroasă cu oricine. De aceea, când George o pețise, se bucurase nespus. Nici nu nădăjduise să aibă un asemenea noroc. Se căsătorise deci cu George, făcă să țină seama de pornirile inimii.

Sfârșitul lui Ion este tragic: este omorât de George Bulbuc într-un moment de gelozie.

Lumea intelectualității rurale e caracterizată cu mare artă. Scriitorul desenează figurile învățătorului, preotului, notarului și ale celorlalte notabilități din Pripas fără greș. Oamenii sunt prinși în viața lor obștească și intimă, cu apucăturile lor tipice, revelatorii. Duelul dintre învățătorul Herdelea și popa Belciug scoate la iveală fricțiunile dintre cei doi „*luminători*” ai satului, care își dispută popularitatea printre țărani.

Dincolo de zbaterea cotidiană, satul trăiește în datini și obiceiuri străbune. Nașterea, botezul, nunta, moartea sunt în roman momente care

fixează cadrul și pulsul vieții satului, iar ceremonialul, îndătinarea într-un mod de viață ce rămâne același, încât, dacă oamenii, după legea firii și în frământarea vieții se sting, alții le iau locul, în același sat, în care pare că nimic nu s-a schimbat.

Finalul romanului surprinde satul adunat la sărbătoarea sfințirii noii biserici, descrie drumul care iese din Pripas, viața urmându-și cursul.

Romanul *Ion*, considerat de critica literară capodopera creației lui Liviu Rebreanu, surprinde situații și caracteristici umane valabile dincolo de spațiu și de timp și, de aceea, valoarea lui va rămâne întotdeauna la fel de mare, unanim recunoscută.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Interpretați semnificațiile descrierii drumului, ce duce spre satul Pripas și care finisează acțiunea romanului.
2. Descrieți tehnica narativă a romanului cu ajutorul căreia autorul constituie momentele-cheie din viața protagonistului din operă.
3. Determinați problematica și structura romanului și explicați semnificațiile titlurilor celor două părți.
4. Identificați personajele principale și demonstrați că ele reprezintă viața satului ardelean din acea perioadă.
5. Identificați conflictele sociale prezentate de Liviu Rebreanu în roman și stabiliți personajele care reprezintă aceste conflicte.
6. Analizați particularitățile artistice ale romanului.

EVALUARE

1. Prezentați imaginea satului copleșit de zăpușeala zilei.
2. Precizați modul de expunere folosit de autor în prezentarea drumului și a satului.
3. Realizați un eseu liber pe tema *Glusul iubirii*.

REȚINEȚI!

Modernismul reprezintă în artă și literatura secolului al XX-lea o mișcare culturală care cuprinde mai multe curente literare: simbolismul, avangardismul, expresionismul, futurismul etc.

Modernismul este un curent literar inițiat în România în 1919 de Eugen Lovinescu, a cărui doctrină pornește de la ideea că există „un spirit al veacului” care impune procesul de sincronizare a literaturii române cu literatura europeană, cunoscut și ca principiul sincronismului. În literatura română, Eugen Lovinescu este cel care teoretizează modernismul ca doctrină estetică, dar și ca manifestare.

Prin intermediul revistei și al cenaclului *Sburătorul*, Eugen Lovinescu pune bazele modernismului românesc.

Ideea de la care pornește Eugen Lovinescu este aceea că civilizațiile mai puțin dezvoltate sunt influențate de cele avansate, mai întâi prin imitația civilizației superioare, „Teoria imitației” emisă de francezul Gabriel Tarde, iar după implantare, prin stimularea creării unui fond literar propriu. De aceea, teoria formelor fără fond susținută de Titu Maiorescu este acceptată și de Lovinescu, dar acesta consideră ca formele pot să-și creeze uneori fondul.

Primul obiectiv al modernismului a fost promovarea tinerilor scriitori și imprimarea unei tendințe moderniste în evoluția literaturii române, deziderat împlinit prin lansarea unor nume ce vor deveni de prestigiu pentru literatura română: Liviu Rebreanu, Ion Barbu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Tudor Vianu, Ilarie Voronca, George Călinescu, Vladimir Streinu ș.a.

În vederea modernizării (înnoirii) literaturii române, Eugen Lovinescu trasează câteva direcții noi pe care să se înscrie operele literare:

- tematica operelor literare să fie inspirată din viața citadină și nu din cea rurală: „a întoarce spatele orașului pentru a privi numai la sat înseamnă a proceda reacționar”;
- evoluția prozei de la liric la epic și a poeziei de la epic la liric;
- crearea romanului obiectiv și a romanului de analiză psihologică;
- intelectualizarea prozei și a poeziei – ilustrarea în operele literare a unor idei filozofice profunde;
- crearea intelectualului, ca personaj al operei literare.

Poezia modernă se caracterizează prin ermetism, elitism, sinceritate, frangmentarism, antimimesis, impersonalizare, simboluri personale, și nu în ultimul rând îmbinarea în imagini a concretului cu abstractul. Modernismul în literatura română se regăsește în poeziile lui Ion Barbu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi.

Din punct de vedere al prozei, modernismul se manifesta prin punerea accentului pe discontinuitatea eului și realității, pe realitatea timpului și al spațiului. Un bun exemplu pentru aceste caracteristici ale modernismului sunt romanele *În căutarea timpului pierdut* – Marcel Proust, *Ulise* – James Joyce, *Spre far* – Virginia Woolf, *Procesul* – Franz Kafka. De asemenea, în cultura română, Eugen Lovinescu este teoreticianul modernismului, curent pe care îl susține prin teoria sincronizării literaturii române cu cea europeană și a mutației valorilor.

Se manifestă începând cu sfârșitul sec. XIX, iar în literatura română ia o amploare deosebită în perioada interbelică având ca reprezentanți pe Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu.

Romanul obiectiv se caracterizează printr-o problematică socială, de ilustare a complexității sociale a individului, reflectă universul rural și citadin și are mai multe planuri și mai puține elemente de analiză. Tehnici specifice pentru romanul obiectiv sunt narațiunea, descrierea, dialogul și analiza psihologică tradițională. Romanul obiectiv românesc este reprezentat de operele lui Ioan Slavici, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, Ionel Teodoreanu, Marin Preda, Ion Druță ș.a.

CRITICII SPUN!

„Ne aflăm în fața unui scriitor obiectiv, care uimește prin puterea de a prezenta viața în complexitatea ei socială și psihologică, prin personaje surprinse în „umila și precara lor realitate socială”. (Tudor Vianu)

COMPLEMENTUL (ACTUALIZARE) COMPLEMENTELE NECIRCUMSTANȚIALE ȘI PROPOZIȚIILE SUBORDONATE NECIRCUMSTANȚIALE

TERMINOLOGIE

- **complementele necircumstanțiale**
- **propozițiile subordonate necircumstanțiale**
- **complementul direct**
- **propoziția subordonată completivă directă**
- **complementul indirect**
- **propoziția subordonată completivă indirectă**

REAMINȚIȚI-VĂ!

Complementul este partea secundară de propoziție care determină un verb, un adjectiv, un adverb sau o interjecție cu valoare predicativă.

Relația dintre verbele, adjectivele, adverbele și interjecțiile care apar în calitate de regenți și complemente, în calitate de subordonați se realizează prin:

- **Flexiune** /schimbarea formei cuvintelor/
Îi trimite **fratelui** său o scrisoare.
- **Joncțiune**/cu ajutorul prepozițiilor și locuțiunilor prepoziționale/
Intră **în sală**. Fuge **către el**.
- **Juxtapunere**/prin alăturarea a doi termeni ai relației sintactice/
Vine la noi **aproape** zilnic. Va lipsi **numai** astăzi.

REȚINEȚI!

CLASIFICAREA COMPLEMENTELOR:

- necircumstanțiale/nu exprimă împrejurări, ci fac referire la obiecte, acțiuni, însușiri, caracteristici: direct, indirect, de agent/
- circumstanțiale/exprimă împrejurările desfășurării acțiunii: de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop, condițional, concesiv, consecutiv.

COMPLEMENTUL DIRECT ȘI PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DIRECTĂ

Complementul direct arată acțiunea asupra căruia se exercită direct acțiunea exprimată de cuvântul determinat. Întrebări: *pe cine? ce?*

Se exprimă prin:

a) *substantiv sau locuțiune substantivală*

Exemplu: Ascult *o melodie* frumoasă. El n-are *spirit de observație*

b) *pronume sau locuțiune pronominală*

Exemplu: Nu citesc *orice*. N-am cumpărat *cine știe ce*.

c) *numeral cu valoare substantivală*

Exemplu: Am văzut *pe doi* dintre ei.

d) *verb la modurile infinitiv, gerunziu sau supin*

Exemplu: Încep *a scrie*.

Complementul direct determină un verb sau o interjecție predicativă.

- Cele mai multe verbe care au complement direct exprimă acțiuni;
- Mai pot avea complemente directe verbele care exprimă posesia;
- Interjecțiile determinate de complementul direct au sens de acțiune reală sau de acțiune realizabilă (iacă, iată, uite, na etc.).

Atenție!

Criteriul cel mai sigur pentru *identificarea* acestui complement este *valoarea tranzitivă a verbului* determinat.

Pentru a nu confunda complementul direct, exprimat prin substantiv fără prepoziție cu subiectul, trebuie analizat textul în ordinea:

1. predicat; **2.** subiect și demonstrat că subiectul răsfrânge acțiunea verbului asupra unui complement (deci, verbul este tranzitiv).

Pentru a nu confunda complementul direct construit cu prepoziția **pe**, cu alte complemente, un indice este repetarea, de obicei, a complementului direct prin pronumele neaccentuat la acuzativ (Am întâlnit-o pe Ileana) și, desigur, contextul.

Când între prepoziția **pe** și substantivul cu funcția de complement direct se intercalează unul sau mai multe atribute adjectivale, prepoziția este a substantivului. (Prețuim pe sânguinciosul și punctualul coleg).

Locul obișnuit al complementului direct este după verbul determinat. El poate sta și înaintea verbului determinat.

Punctuația: complementul direct nu se desparte prin virgulă de cuvântul determinat.

RECUNOAȘTEȚI!

1. Identificați și analizați complementele directe din următoarele texte, indicând valoarea lor morfologică și elementul determinat:

a) El depune flori de iarnă pe cristalul înghețat.

Crini și roze de zapadă ce cu drag le-a sărutat.

Gerul face cu-o suflare pod de gheață între maluri,

Pune streășinilor casei o ghirlandă de cristaluri,

lar pe fețe de copile înflorește trandafiri. (*Vasile Alecsandri, Gerul*)

b) Și-n viața-i fiecare și-au câștigat un nume.

O falnică poreclă, un titlu de strămoș.

Ș-o fi precum la Baia, n-o fi ca-n Valea-Albă,

Unde-am văzut pe Ursul gonit de șese turci.

Gonitu-m-au pe mine, dar i-am urcat în furci.

Va fi precum la Scheie, unde-ați văzut în silă

Maghiari schimbați în iepuri, ș-un Purice-n Movilă. (*Vasile Alecsandri*)

c) După ceremonia dulcețurilor și a cafelei, cucoana începe a-și arăta turbanul și boierul a spune novitale. Spune cum a petrecut: (...) ce mai confete și ghețate a mâncat (...) și ate multe minunății și mândrețe care face pre prietenii săi să casce gurile ascultându-l...

(*Costache Negruzzi, Scrisoarea IX, Fizionomia provițialului*)

d) El hotărește atunci a se jertfi ca altă dată și a cumpăra biruință cu primejdia vieții sale. Ridicând ochii către cer, mărinimosul domn chemă în ajutoru-i protecția mântuitoare a Dumnezeuului armatelor, smulge o secure ostășească (...) se aruncă în coloana vrăjmașă ce-l amenință (...). doboară pe toți cei ce se încearcă a-i sta împotriva... (*Nicolae Bălcescu*)

EXERSAȚI!

1. *Subliniați în următoarele texte subiectele cu o linie și complementele directe cu două linii, analizați valoarea lor morfologică. (Unele subiecte nu sunt exprimate, puneți-le în paranteză, în dreptul predicatului).*

a) Între timp, un bărbat fără soț a intrat în pâcla crâșmei, așezându-se cât mai departe de tumult (...) Frunte înaltă, chică neagră, obraz palid, aparținând mai mult luminii de lună decât vieții soarelui. A cerut vin, și-a rezemat tâmpla în pumn, cu cotul pe masă și a rămas cu umbra și cu paharul. Dar, de afară, lumina lunii l-a ajuns, trimițându-i spuma valului până la ulciorul lui. (...) Au trecut astfel clipe, până când unul dintre

studenți l-a observat pe cel singur și la o parte de lume. (Ionel Teodoreanu)
b) Tu îmi întinzi o cupă, mult plină de amaruri, / Departe ea de mine!... mai drept e ca să mor! / Iar dacă ai tu cuget și-ți pasă de-al meu dor, / Ghirai, mă lasă, lasă în ora morții grele, / Să mai sărut o dată pamântul țării mele. (Vasile Alecsandri)

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Selectați din operele artistice studiate câteva enunțuri în care să fie prezente complemente directe.
2. Construiți câteva propoziții cu complemente directe exprimate prin substantive precedate de prepoziția **pe** și cu unul sau mai multe atribute adjectivale intercalate între prepoziție și substantivul cu funcția de complement direct.

Frescă din Capela Sixtina (Roma, Italia), „Crearea lui Adam”

FOLOSIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Desfășurați în text coerent ideea proverbului „Chipul omului e oglinda sufletului”. Folosiți diferite categorii de complemente.

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

1. Selectați complementele directe din textul de mai jos. Explicați semnele de punctuație.

Prea v-ați arătat arama, sfâșiind această țară,
Prea făcurăți neamul nostru de rușine și ocară,
Prea v-ați bătut joc de limbă, de străbuni și obicei,
Ca să nu s-arate-odată ce sunteți – niște mișei!
Da, câștigul fără muncă, iată singura pornire;
Virtutea? e o nerozie; Geniul? e o nefericire. (Mihai Eminescu)

2. Rescrieți următoarele propoziții, corectând greșelile de orice natură ar fi:
a) Noii-veniți sau integrat perfect, conviețuind laolaltă cu membrii mai vechii. b) Î-mi crez eu destule complicați, numi m-ai creea și tu, fiari tu să fi. c) Crezii că v-a ploa mâine? Sar putea s-ă ploaie, dar nui sigur, nici cert.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DIRECTĂ

Propoziția subordonată completivă directă constituie în frază o realizare propozițională a complementului direct.

Subordonata completivă directă determină un verb sau o interjecție cu funcția de predicat al propoziției regente și corespunde complementului direct.

Atenție!

Interjecțiile determinate de obicei de o propoziție completivă directă sunt: iată, iacă (iaca), uite.

Verbul determinat de propoziția completivă directă exprimă o acțiune și este un verb personal la diateza activă. Alte propoziții subordonate, care răspund tot la întrebarea **ce?**, determină verbe reflexive impersonale, reflexive cu înțeles pasiv sau verbe active unipersonale (impersonale).

Propoziția completivă directă poate fi introdusă în frază prin:

TERMENI REGENȚI:

- **verb tranzitiv:** Nu știe¹/(cine) vine. ²/
- **locuțiune verbală tranzitivă:** N-a băgat de seamă ¹/ (că) plecase.²/
- **interjecție cu valoare predicativă:** Iată¹/(ce) s-a întâmplat.²/

ELEMENTE DE RELAȚIE:

- **pronume relative:** cine, care ce, cât, cel ce.
Exemplu: Nu știam ¹/(cine) va învinge. ²/
- **adjective pronominale relative.**
Exemplu: a) A întrebat ¹/(care) elev învață. ²/ b) Acum să-mi spui tu/ **cine** ești... (*Ion Creangă*)
- **pronume nehotărâte:** oricare, oricine, orice, oricât.
Exemplu: Îți dau 1 / (orice) îmi ceri. ²/
- **adjective pronominale nehotărâte:**
Exemplu: Îți ofer¹/ (orice) lucru dorești. ²/
- **pronume interogativ:** **Exemplu:** Știi ¹/ (cine) vine? ²/
- **adjectiv pronominal interogativ:**
Exemplu: Înțelegi ¹/ (ce) probleme discută? ²/
- **adverbe relative:** unde, cât, cum, când, încotro.
Exemplu: Nu știe¹/(când) a plecat. ²/
- **conjuncții subordonatoare:** că, să, ca ... să, dacă, de.
Exemple: a) Am auzit ¹/ (că) a venit. ²/ b) Nu știe ¹/ (dacă) vine. ²/
- **locuțiuni subordonatoare conjuncționale:** cum că, cum de.
Exemplu: Zicea ¹/ (cum că) ar merge acolo.²/

ELEMENTE CORELATIVE: nu are elemente corelative, nici elemente de relație specifice. Poate fi reluată în regentă când determină un verb la mod nepersonal – nepredicativ.

TOPICĂ:

- postpusă: Știu¹/ (ce) face. ²/

- antepusă: (Care) vine, ¹/nu știu nici acum. ²/
- intercalată: A dori ¹/ (să) fii altfel decât el, ²/ este o schimbare.

PUNCTUAȚIE: când stă după regentă nu se desparte prin virgulă. Când este antepusă regentei, se desparte, de obicei, prin virgulă. Când este intercalată, virgula se poate folosi după ea.

REȚINEȚI!

Locul obișnuit al propoziției subordonate complete directe este după termenul regent. Pentru evidențiere poate fi plasată și înaintea acesteia.

Completiva directă așezată după regentă nu se desparte de aceasta prin virgulă. Când stă înaintea regentei, folosirea virgulei sau liniei de pauză este permisă, dar nu obligatorie.

RECUNOAȘTEȚI!

1. *Contrageți subordonatele complete directe din frazele următoare și analizați raporturile sintactice:*

a) Ghiță dorise numai să-l întrebe în taină *dacă* nu are cumva bani de schimbat, *fiindcă* are de gând să meargă peste sărbători, neștiut de nimeni, la Pesta, *ca* să schimbe *ce* are la dânsul, mai ales galbenii, *pe care* nu îndrăznea să-i dea pe aici prin apropiere.

b) Eu nu ți-asi dori vreodată să ajungi să ne cunoști,

Nici ca Dunărea să-nece spumegând a tale oști. (*Mihai Eminescu*)

2. *Deosebiți complementele directe de alte părți de propoziție:*

a) Aud cântând. b) S-a auzit cântând. c) A început a scrie. d) E recomandat a scrie zilnic. e) Exercițiul este de rezolvat. f) Nu este greu de rezolvat.

3. *Indicați propozițiile complete directe din frazele următoare:*

a) Uite pe cine ai așteptat și cine a venit. b) N-ai ținut minte ce mi-ai promis. c) El simte cum s-ableacă peste dânsul / O undă bună ce l-ar dezmiarda. (*P.Cerna*) d) Nu știe de-i vis, ori aieve-i, / El vede cum zboară flăcâii Sucevei, / El vede ghiaurul că-i suflet de vânt. (*George Coșbuc*) e) Și văzând Spânul cât e de frumoasă fata împăratului Roș odată se răpede... (*Ion Creangă*)

3. *Stabiliți valoarea morfologică a termenului regent pentru propozițiile complete directe din frazele următoare:*

a) Nu caut vorbe pe ales, / Nici știu cum aş începe. (*Mihai Eminescu, Luceafărul*) b) Dar publicul din staluri n-a crezut / Că poate fi și-un accident adevărat... (*I.Minulescu*) c) Mie numai să-mi spuneți, dacă puteți, cine a văzut pe un om de la noi călare pe un cal negru... (*Mihail Sadoveanu, Baltagul*) d) Nu înțelegea de ce stau oamenii aceștia încremeniți, de ce n-au glas, de ce nu ridică mâinile, de ce nu se deșteaptă din somn. (*Cezar Petrescu, Fram, ursul polar*)

4. Alegeți dintre variantele de mai jos litera corespunzătoare funcției sintactice a cuvântului subliniat:

1. Am văzut o casă de <u>bani</u> .	a. subiect
2. Bunica mi-a dat <u>bani</u> .	b. nume predicativ
3. Îmi trebuie <u>bani</u> .	c. atribut substantival
4. Aceștia sunt <u>bani</u> vechi.	d. complement direct

5. Contrageți propoziția CD, transformând-o în complement direct:

a) Nu vrei să auzi nici măcar glasul părinților. b) Cândva aș vrea să revăd pământul natal. c) Vei culege ce ai semănat. d) Nu am auzit ceea ce a zis. e) Nu am înțeles ce temă am avut. f) El aude că se strigă la poartă. j) Toți copiii așteptau ca noul magazin de jucării să-și deschidă porțile.

EXERSAȚII!

1. Identificați propozițiile subordonate complete directe din textele următoare și stabiliți elementele de legătură:

a) Spune cum a petrecut; cum s-a oglindit la bal la curte; ce mai confete și ghețate a mâncat; cum îl invitau toate damele la danț; cum era balul de frumos; sala era pardosită cu oglinzi, pereții de porțelan, ușile de cristal și mobilele de chihlimbar și alte multe minunății și mândrețe care fac pre prietenii sai să casce gurile ascultându-l; și iaca materie de vorbă cel puțin pentru două luni. (*Costache Negruzzi*)

b) În acea nemărginire ne-nvârtim uitând cu totul
Cum că lumea asta-ntreagă e o clipă suspendată,
Că-dărātu-i și-nainte-i întuneric se arată. (*Mihai Eminescu*)

c) Și sosind la vre o luncă însuși el vede mirat
Ce departe e pământul și ce-nalți trunchii pădurii,
Și deși călătorește pe-a lor vârfuri, totuși murii –
Boltile groase de frunze – a lui raze nu strabat. (*Minai Eminescu*)

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Analizați raportul dintre propoziții. Transformați în propoziții subordonate gerunziile din primul exemplu.

a) De la o vreme, mama crezând că-s prin livadă undeva, iese afară și începe a striga de da duhul dintr-însa; loane, loane, loane! și Ion, pace. Văzând ea că nu dau răspuns de nicăieri, lasă toate la pământ și se ia după mine la baltă, unde știa că mă duc... (*Ion Creangă*)

b) Ghită, care nu știa nimic despre mărturisirile lui Marți, nu înțelegea unde bate comisarul cu întrebările lui, iară Pinte și comisarul, văzând mărturisirile celor doi oameni luați la cercetare, își dedeau silința să se dumirească asupra lor. (*Ioan Slavici*)

c) Nu te turbura fără de vreme, fata mea, îi zise bătrâna, liniștită ca

totdeauna. Așteaptă să vezi, pentru că nu știi dacă în ziua când se va întâmpla, Doamne ferește! – lucrul de care te temi, el îți va părea atât de grozav cum îl vezi acum în închipuirea ta; așteaptă să vezi; și dacă durerea-ți va fi adevărată, plângi trei zile de-a rândul, apoi zi: Tu, Doamne, așa ai voit, te șterge la ochi, caută-ți un alt izvor de mângâiere și mergi cu el mai departe, căci viața e scurtă și n-ai timp să te oprești mai mult în cale. *(Ioan Slavici, Moara cu noroc)*

d) Bircă îi spuse Ilinchii să se strecoare ea până lângă prispă și, când o ieși Polina, să-i spună să vină după caluș sub dudul din fundul grădinii. *(Marin Preda-Moromeții)*

e) Astfel mi s-a întâmplat o dată să aud cum cineva ar fi spus că de nenumărate ori s-a străduit el să-mi explice mie că Platon și Plotin nu sunt unul și același filozof, că sunt doi filozofi deosebiți și că eu mă încăpățânam să nu înțeleg. *(Marin Preda, Cel mai iubit dintre pământeni)*

2. Stabiliți valoarea morfologică a termenului regent pentru propozițiile complete directe din frazele următoare:

a) Nu caut vorbe pe ales, / Nici știu cum aş începe. *(Mihai Eminescu)*

b) Dar publicul din staluri n-a crezut / Că poate fi și-un accident adevărat... *(Ion Minulescu)*

c) Mie numai să-mi spuneți, dacă puteți, cine a văzut pe un om de la noi călare pe un cal negru... *(Mihail Sadoveanu, Baltagul)*

d) Nu înțelegea de ce stau oamenii aceștia încremeniți, de ce n-au glas, de ce nu ridică mâinile, de ce nu se deșteaptă din somn. *(Camil Petrescu)*

FOLOȘIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Citiți poezia, selectați complementele directe și contrageți primele cinci complete directe.

„Învață de la ape să ai statornic drum,
Învață de la flăcări că toate-s numai scrum,
Învață de la umbră să taci și să veghezi,
Învață de la stâncă cum neclintit să crezi.
Învață de la soare cum trebuie s-apui,
Învață de la piatră cât trebuie să spui,
Învață de la vântul ce adie pe poteci
Cum trebuie prin lume, de liniștit să treci
Învață de la toate, căci toate sunt surori,

Cum treci frumos prin viață, cum poți frumos să mori

Învață de la vierme, că nimeni nu-i uitat...

Învață de la nufăr să fii mereu curat.

Învață de la vultur, când umerii ți-s grei

Și du-te la furnică să vezi povara ei

Învață de la greier, când singur ești să cânti,

Învață de la lună să nu te înspăimânți.

Învață de la păsări să fii mai mult în zbor,

Învață de la toate, că totu-i trecător,

Ia seamă, fiu al jertfei prin-lumea-n care treci,

Să înveți din tot ce piere, tu să traiești în veci!" (Rudyard Kipling)

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

1. Alcătuiți câteva propoziții subordonate care nu se despart prin virgulă de regentele lor.

2. Rescrieți următoarele propoziții, corectând greșelile de orice natură ar fi.

a) Când lam văzut cât de ne-ajutorat ieste, m-i sa părut că nu v-a ajunge niciodată să priceapă ce are de făcut. b) Venindui să plece și părându-i rău că na apucat să neanunțe, lăsa-se un mesaj scris. c) Numi m-ai vorbii despre școală, fincă mam c-am săturat.

COMPLEMENTUL INDIRECT PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ

REAMINȚIȚI-VĂ!

Complementul indirect este partea secundară de propoziție care arată obiectul asupra căruia se exercită indirect o acțiune sau o însușire. Răspunde la întrebările: *cui? de cine? de ce? la cine? la ce? pentru cine? pentru ce? decât cine? decât ce?*

Complementul indirect se exprimă prin următoarele părți de vorbire:

a) *substantiv la cazurile dativ, genitiv:*

- I-am adus copilului caietul.
- Vorbim despre elevi.
- Luptăm contra drogurilor.

b) *pronume în cazurile dativ, genitiv:*

- Le-am adus câte o carte.
- N-am adus nici unuia nimic.
- Nu vor lupta împotriva nimănu.

c) *numeral cu valoare substantivală:*

➤ Le-am adus celor doi o minge.

d) *adjective:*

➤ Din alb ca varul s-a făcut roșu.

▪ **Topica:**

Complementul indirect stă de obicei după cuvântul determinat.

▪ **Punctuația:**

Complementul indirect nu se desparte prin virgulă de cuvântul determinat.

RECUNOAȘTEȚI!

1. Analizați complementele indirecte din textele următoare și arătați prin ce sunt exprimate:

a) Ceea ce caracterizează mai întâi de toate personalitatea lui Eminescu este o așa de covârșitoare inteligență, ajutată de o memorie căreia nimic din cele ce-și întipărise vreodată nu-i scapă... A vorbi de mizeria materială a lui Eminescu înseamnă a întrebuița o expresie nepotrivită cu individualitatea lui. (*Titu Maiorescu, Eminescu și poeziile lui*)

b) Dar acest pesimist nu era redus la plângerea mărginită a unui egoist nemulțumit cu soarta sa particulară, ci era eterizat sub forma mai senină a melancoliei pentru soarta omenirii îndeobște; și chiar acolo unde din poezia lui străbate indignarea... avea de-a face cu un simțământ estetic, iar nu cu o amărăciune personală. Eminescu...nu putea fi atins de un simțământ prea intens al fericirii, nu putea fi nici expus la o prea mare nefericire. (*Titu Maiorescu, Eminescu și poeziile lui*)

EXERSAȚI!

1. *Identificați complementele indirecte din textele de mai jos și analizați părțile de vorbire prin care sunt exprimate.*

a) Fiecare cum i-e vrerea, despre fete samă deie-și,

Dar ea seamănă celora îndrăgiți de singuri ei-și

Și fiindu-și sie dragă cum nu-i este nime-n lume,

Atunci el cu o privire nălucirea i-ar discoasă,

Cum că ea-frumoasă fată-a ghicit că e frumoasă. (*Mihai Eminescu*)

b) Și de crunta-mi vijelie tu te aperi c-un toiag?

Și purtat de biruință, să mă-mpiedic de-un moșneag. (*Mihai Eminescu*)

b) În adâncu-i se pătrunde/Și de lună și de soare/

Și de păsări călătoare,

Și de lună și de stele, Și de zbor de rândunele,

Si de chipul dragei mele.

(*Mihai Eminescu, La mijloc de codru*)

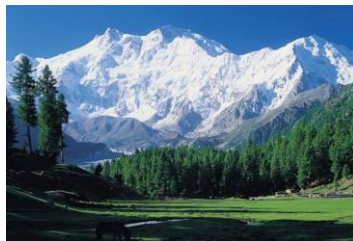
FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Identificați complementele indirecte din textele de mai jos arătând care sunt părțile de vorbire pe care le determină.

a) Mai rămâne vorbă despre asta, zise tata posomorât. Are să urmeze cum știm noi... Doar eu mă lupt cu gândul, cum să-i port de cheltuială, căci banii nu se culeg de la trunchi, ca surcelele. (*Ion Creangă*)

b) Ne luăm rămas bun de la mândrețile ținutului Prahova și căutăm spre răsărit... la munții cei plini de comori. (*Alexandru Vlahuță*)

c) Ajuns-am prin pulberi și miriști unde răzbat fără sfat numai unii. Drumeaguri ades ocolit-am prin liniști după mersul albastru al lumii. Lângă fântânile darului harului pâlpâie boalele, tipă lăstunii. Plin este satul de aromele zeului

ca un cuib de mirosul sălbăticiunii. (*Lucian Blaga, Satul minunilor*)

d) Înțelepciunea unui mag mi-a povestit odată de-un vâl, Prin care nu putem străbate cu privirea... (*Lucian Blaga, Din părul tau*)

FOLOȘIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Includeți într-un text coerent cu orice subiect toate cuvintele de mai jos: *a îndrăgi, a iubi, a prefera, a plăcea, a suporta, a suferi, a urî, a se sătura.*

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

1. Precizați accentul corect al cuvintelor: *barbar, sever, caracter, protector, regizor, translator, companie, veselă, companie, copii.*

2. Rescrieți următoarele propoziții, corectând greșelile de orice natură ar fi: a) Văzutulai rugându-se vre o dată? b) Eu nu, fiindcă nici o dată nu ia trecut asta prin cap. c) Spunele cu cuvintele tale, numai folosii sinonime neologice ce nu pot fii înțelese. d) Imaginatuțiai vreo dată că el ar putea fii.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ

REAMINTIȚI-VĂ!

Propoziția subordonată completivă indirectă constituie în frază o realizare propozițională a complementului indirect.

ÎNTREBĂRI: cui?, despre cine?, de cine?, cu cine?, la cine?, pentru cine?, împotriva cui?, contra cui?, asupra cui? etc.

TERMENI REGENȚI:

- **verb personal:** Se gândea ^{1/} (la cine) va veni. ^{2/}
- **locuțiune verbală:** Nu și-a dat seama ^{1/} (ce) s-a întâmplat. ^{2/}
- **adjectiv:** Îndemânarea este necesară ^{1/} (cui) repară. ^{2/}
- **locuțiune adjectivală:** Nu era în stare ^{1/} (să) scoată o vorbă. ^{2/}
- **adverb:** E rău ^{1/} (de cine) e sărac. ^{2/}
- **interjecție:** a) E vai ^{1/} (de cine) nu ascultă. ^{2/} b) Bravo ^{1/} (cui) câștigă. ^{2/}

ELEMENTE DE RELAȚIE:

- **pronume relative:** cine, care ce, cât: Povestește ^{1/} (cui) îl ascultă. ^{2/}
- **adjective pronominale relative:** Este mândru ^{1/} (de câte) rezultate a obținut. ^{2/}
- **pronume nehotărâte:** Se teme ^{1/} (de oricine) îl amenință. ^{2/}
- **adjective pronominale nehotărâte:** Dă premiul ^{1/} (oricărui) copil îl merită. ^{2/}
- **pronume interogative:** Se gângește ^{1/} (la cine) va veni? ^{2/}
- **adjective pronominale interogative:** S-a întrebat ^{1/} (la care) coleg va merge? ^{2/}
- **adverbe relative:** unde, cât, cum, când, încotro: Nu mă dumiresc ^{1/} (unde) e. ^{2/}
- **conjunții subordonatoare:** că, să, ca să, dacă, de: Nu mă mir ^{1/} (că) n-a reușit. ^{2/}
- **locuțiuni subordonatoare conjuncționale:** cum că, cum de: S-a mirat ^{1/} (cum de) a rezistat. ^{2/}

ELEMENTE CORELATIVE: nu are elemente corelative, nici elemente de relație specifice. Poate fi însă reluată sau anticipată în regentă prin pronume personal formă neaccentuată.

TOPICĂ:

- postpusă: Mă gândesc ^{1/} (ce) face. ^{2/}
- antepusă: (Despre ce) au discutat ^{1/} /nu m-am întrebat niciodată. ^{2/}
- intercalată: Gândindu-mă ^{1/} (la ce) a spus, ^{2/} am înțeles mesajul. ^{1/}

• **cui?** P.vb. Ci PP CI
Nu a mulțumit binefăcătorului. Nu a mulțumit ^{1/} cui a meritat. ^{2/}

• **la cine?** P.vb. Ci PP CI
Ea se gândește la mama ei. Ea se gândește ^{1/} la cine i-a dat viață. ^{2/}

• **la ce?** P.vb. Ci PP CI
Voi v-ați gândit la ceva. Voi v-ați gândit ^{1/} la ce aveți de lucrat. ^{2/}

• **de ce?** P.vb. Ci PP CI
Ei nu și-au dat seama de greșală. Ei nu și-au dat seama ^{1/} că au greșit. ^{2/}

Locul obișnuit al propoziției subordonate complementive indirecte este după termenul regent. Pentru evidențierea ei poate fi plasată și înaintea acestuia.

Completiva indirectă așezată după regentă nu se desparte de aceasta prin virgulă.

Când stă înaintea regentei, folosirea virgulei sau liniei de pauză este permisă, dar nu obligatorie.

RECUNOAȘTEȚI!

1. Identificați complementele directe și indirecte din textul de mai jos:

Trebuie să chibzuiești la alegerea tablourilor pe care le vei așeza în casă. Poți renunța fără grijă la fotografiile de familie, adăpostindu-le în albume. Vreau, de asemenea, a-ți aduce aminte că o carpetă pusă pe un perete nu e un semn de bun gust. Alege un tablou dintr-o galerie de artă și caută un loc potrivit cu spațiul și cu lumina încăperii.

2. Faceți expansiunea complementelor directe și indirecte din enunțurile de mai jos, după următorul model:

Se bucură de invitație – Se bucură că l-ai invitat.

a) Viitorul meu depinde de rezultatul la examenul de capacitate. b) Mă gândesc la viitor. c) Ador cititul. d) Știu părerea ta.

3. Identificați subordonatele, numiți felul lor.

a) El contează pe cine are încredere. b) Profesorul explică lecția cui nu a înțeles. c) El s-a lămurit că n-avea dreptate. (de ceva) d) Profesorul și-a adus aminte că n-ai scris tema. e) Eu mi-am dat seama că ești un mincinos. f) Îmi pare bine să vă ajut. j) Ne pare rău că nu plouă. h) Mi-e dor să revăd satul copilăriei. i) Dan a plecat foarte departe de cine i-a fost drag. k) Vai de cine stă aici. l) El a plecat foarte departe de cine i-a fost drag.

4. Delimitați propozițiile și subliniați subordonatele complementive indirecte:

a) Ești un copil, nu te supăra, domnule Gheorghidiu, că ți-o spun... (Camil Petrescu) b) Am visat lucruri pe care nu eram în stare să mi le doresc în realitate și cu atât mai puțin nu eram în stare să le obțin. (O. Paler) c) Eu nu mă căiesc c-am adunat în suflet și noroc. (L. Blaga)

d) Vin la tine sigur că n-ai să mă refuzi. (Ion Luca Caragiale) e) Trage cu urechea la Glanetașu, dornic să se amestece în vorbă. (Liviu Rebreanu)

EXERSAȚI!

1. Indicați felul subordonatei introduse prin conjuncția **să** în enunțurile:

- Vreau
- Trebuie
- Problema era
- Mi-am exprimat dorința
- Mă gândesc

să merg la mare.

2. Alcătuiți trei fraze în baza imaginii propuse, în care să existe completeive indirecte introduse prin *pronume relativ, adverb relativ, respectiv, conjuncție subordonatoare*.

3. *Recunoașteți complementele directe și propozițiile subordonate completeive directe.*

- Ai să înțelegei îndată ce caut în sat la dumnevoastră când ți-oi spune cum mă cheamă... (*M. Sadoveanu*)
- După citirea ordinului nu părăsește locul și Anton înțelese că maiorul îl văzuse și poate chiar auzise și ce-i spusese el lui Ion. (*Marin Preda*)
- Ce frică a simțit când s- a simțit strâns în mâna flăcăului, numai el a știut. (*Ion Alexandru Brătescu-Voinești*)
- O lume, lume! / Aș vrea să te cuprind întreagă / În piept... (*L. Blaga*)
- Vreau să te-aud, să te văd, să te gust,
O, lucrurile veșnic. (*Nichita Stănescu*)

4. *Construiți câte o frază în care pronumele relativ **care** să introducă: SB, PR, AT, CD.*

5. *Citiți cu atenție textul. Transcrieți completeivele directe și indirecte, încercuiți elementele de relație, subliniați elementele regente și identificați partea de vorbire prin care se exprimă.*

Lacul Sfânta Ana este un lac vulcanic, fiind singurul astfel de lac de pe întreg teritoriul României. Este situat pe teritoriul județului Harghita, în masivul Ciomatu, de pe stanga Oltului, în apropiere de Băile Tusnad. Lacul este așezat pe fundul craterului unui vulcan stins, denumit Ciomatu, din masivul vulcanic Puciosu, locul celei mai recente erupții vulcanice în Carpați și în Europa de Est, care a avut loc acum câteva zeci de mii de ani. Lacul Sfânta Ana, este o rezervație complexă naturală, geologică, floristică și faunistică, fiind legat de Băile Tusnad prin poteci turistice.

Lacul Sfânta Ana are o formă aproape circulară, similar cu o paletă de pictor. Lacul își completează apele numai din precipitații, neavând izvoare. În apă nu există oxigen, motiv pentru care în aceasta nu trăiește nici o vietate.

(Lacul Sfânta Ana, România)

Vârsta lacului Sfânta Ana nu a fost încă determinată cu exactitate, studiile palinologice au ajuns la concluzia că istoria lacului Sfânta Ana a început în urmă cu circa 9800–8800 ani, cu stadiul de turbarie și lac puțin adânc.

Lacul Sfânta Ana este alimentat exclusiv din precipitații, gradul de mineralizare al apei fiind din acest motiv extrem de scăzut. Iarna, lacul este acoperit cu un strat de gheață de până la 1 m. Lângă lac se află o capelă romano-catolică cu hramul Sfintei Ana.

Turiștii veniți la lacul Sfânta Ana nu au nevoie de prognozele meteorologilor pentru a afla cum va fi vremea, ei având la îndemână o metodă empirică, dar exactă, oferită de muntele vulcanic: cele două fișuri formate în munte care prevestesc vremea.

Localnicii știu că „Dacă emanațiile din fișuri pișca la nas, atunci e semn de furtună, iar dacă nu, ziua va fi însorită, tocmai potrivită pentru drumeții”

6. Precizați valoarea morfologică a termenului regent pentru propozițiile CI din frazele următoare:

- I-am dat sfaturi cui mi-a cerut.
- Mă tem că nu ajung.
- Doritor să facă excursii, s-a hotărât imediat.
- Mă gândesc la ceea ce mi-ai spus.

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Selectați complementele directe și complementele indirecte din versurile următoare:

De-oi muri, mormânt săpați-mi
 Sus pe o colină –
 Unde-i stepa nesfârșită,
 Scumpa Ucraină.
 Pe câmpiile întinse
 Niprul între dealuri
 Să se vadă, să se-audă
 Vuietul de valuri...
 Și atunci, când o să piară
 Dușmanii din țară,
 M-oi trezi și voi ieși eu
 Din mormânt afară.
 M-oi urca eu până-n ceruri,
 Unde Domnul șede,
 M-oi ruga... Da' pân-atuncea
 În Domnul n-oi crede.
 Îngropați-mă, sculați-vă,
 Jugul nimiciți-l
 Și cu-al dușmanilor sânge
 Sloboda stropiți-o.

(*Taras Șevcenko, Testament*)

FOLOȘIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Scrieți un text de volum mic cu tema „Ploaie, ploaie, vino de ne udă roada...”, folosiți complemente directe și complemente indirecte, PS complete și incomplete directe și indirecte.

a) Folosiți-vă de imaginea propusă și începutul dat.

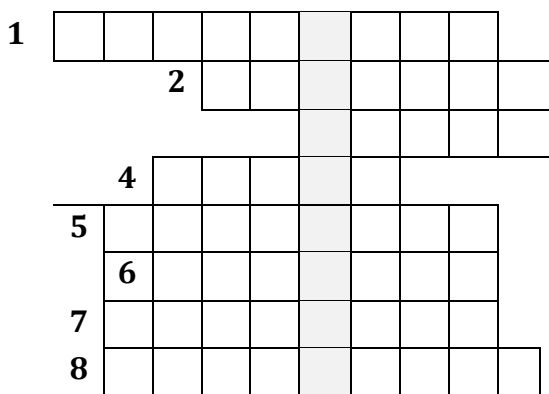
b) Ce știți despre Paparudă?

„Paparudă-rudă, / vino de ne udă / cu galeata-leata / peste toată ceata; / cu ciubărul – bărul / peste tot poporul. / Dă-ne Doamne, cheile / să descuiem cerurile / să pornească ploile, / să curgă șiroaiele / să umple pâraiele. / Hai, ploaie, hai! / udă pământurile / să crească grânele / mari cât porumbele. / Hai, ploaie, hai!”

➤ *Dezlegați careul de mai jos:*

1. Modul verbului complement indirect din enunțul: Era dornică de a merge la film.
2. Cazul substantivului complement indirect din enunțul: El luptă contra nedreptății.
3. Cazul pronumelui demonstrativ din enunțul: I-am dat acestuia o minge.
4. Modul verbului complement direct din enunțul: Am de scris o compunere.
5. Felul complementului subliniat în enunțul: Nu mă bizui pe cunoștințele tale.
6. Prin ce fel de pronume este exprimat complementul indirect în enunțul: Mă gândesc la ai mei.
7. Ce parte de vorbire determină complementul indirect în enunțul: Cerul este plin de nori.
8. Felul pronumelui complement indirect în enunțul: Mă uitam la toți de la fereastră.

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

Puneți semnele de punctuație. Identificați completivele directe și indirecte.

1. Pădurea joacă un rol important în viața noastră. În fiecare zi noi depindem de diversele bunuri și servicii care ne sunt oferite de pădure.

În afară de lemn și alte produse accesorii (nelemnose) pădurea asigură funcții vitale pentru noi. Fără păduri nu am avea aer pentru respirație, apă curată în râuri și izvoare, mediu sănătos pentru sănătatea noastră proprie. Dacă nu vom avea grijă de păduri acum, nu le vom avea în viitor.

2. Idila dintre aceștia și acest șef militar era însă la începuturile ei și nimeni nu știa ce-o să se întâmple, nu știa nici el și curând își încheie discursul, se urcă într-o mașină care îl aștepta ceva mai încolo, cu șoferul la volan, și plecă lăsând adunarea pe mâinile celor din sat... *(Marin Preda)*

3. Tu-mi ceri chiar nemurirea mea

În schimb pe-o sărutare

Dar voi să știi asemenea

Cât te iubesc de tare.

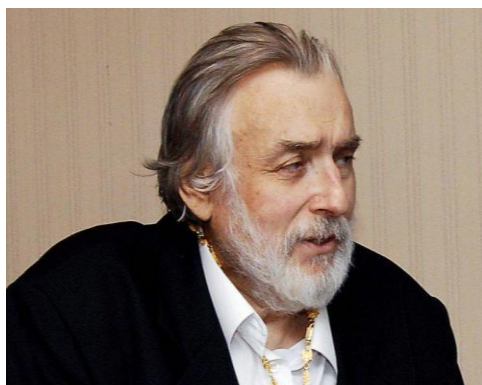
Dar mă voi naște din păcat

Primind o altă lege;

Cu vecinicia sunt legat,

Ci voi să mă dezlege. (*Mihai Eminescu*)

ADRIAN PĂUNESCU (1943 – 2010)

Adrian Păunescu este cunoscut ca poet, publicist, traducător, critic literar. S-a născut într-o familie de învățători, în comuna Copăceni din Basarabia. Copilăria și-o petrece în comuna Barca, din județul Dolj. În 1958 vine la București, unde urmează ultimele două clase la Liceul Central, apoi își continuă studiile la Craiova.

Debutază în revista *Luceafărul* în anul 1960. Între anii 1963-1968 își face studiile la Facultatea de Limba și Literatură Română a Universității din București. Este redactor-șef adjunct la *România literară*, iar în 1973 devine redactor-șef la revista *Flacăra*, pe care o conduce până în 1985.

În 1968 i se conferă premiul Uniunii Scriitorilor. Ocupă diverse funcții redacționale la *România literară*. Adrian Păunescu devine o figură importantă în mass-media românească. Cenaclul *Flacăra* și revistele pe care le-a dirijat au exercitat o atracție indiscutabilă asupra tineretului și a vieții publice din România.

La ideea lui Dumitru Popescu realizează la Televiziunea Română un ciclu de emisiuni de descoperire și valorificare a potențialului creator cultural național (*Antena vă aparține, Antena Cântării României, Gala Antenelor, Descoperirea României, Redescoperirea României*, etc.)

Din anul 1990 activează ca director al ziarelor *Țreamea* și *Totuși iubirea*.

La 7 mai înființează Cenaclul *Totuși iubirea*. În cei peste zece ani de activitate, noul cenaclu susține concerte de mare succes, în țară și dincolo de hotarele ei. O parte din activitatea de excepție a Cenaclului *Totuși iubirea* (690 de manifestări, până la 25 mai 2000) se regăsește în seria de casete audio și video editate de Fundația *Iubirea* între anii 1995–1999.

În iulie 2003 Adrian Păunescu a fost decorat de președintele Ion Iliescu, la Palatul Cotroceni, cu Ordinul Național *Steaua României*, în grad de Cavaler. La împlinirea vârstei de 67 de ani i s-a acordat *Meritul academic* pentru creația literară și pentru susținerea proiectelor Academiei Române.

Ca poet, a debutat în revista *Luceafărul* (1 mai 1960), iar editorial cu volumul *Ultrasentimente* (1965). A publicat foarte multe volume de versuri, printre care: *Mieii primi* (1967), *Fântâna somnambulă* (1968), *Istoria unei secunde* (1971), *Repetabila povară* (1974), *Pământul deocamdată* (1977), *Manifest pentru sănătatea pământului* (1980), *Iubiți-vă pe tunuri* (1981), *Rezervația de zimbri* (1982), *Totuși, iubirea* (1983), *Viața mea e un roman* (1987), *Sunt un om liber* (1989), *Poezii cenzurate* (1990), *Româniada* (1993), *Front fără învingători* (1995), *Infracțiunea de a fi* (1996), *Tragedia națională. Sonete și alte poezii noi* (1997), *Deromânizarea României* (1998), *Cartea cărților de poezie* (1999) (integrala poeziilor apărute în volume, cu un capitol de versuri inedite), *Până la capăt* (2002), *Liber să sufăr* (2003), *Din doi în doi* (2003), *Antiprimăvara* (2005), *Un om pe niște scări* (2006), *De mamă și de foaie verde* (2006), *Copaci fără pădure* (2006), *Vagabonzi pe plaiul mioritic* (2007), *Rugă pentru părinți* (a IV-a ediție, 2007), *Încă viu* (2008), *Libertatea de unică folosință* (2009).

A scris și literatură pentru copii, proză fantastică.

A primit premii și distincții pentru poezie și activitate jurnalistică, dintre care menționăm: Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1968–1971); Ordinul Crucea Germaniei (1973); Meritul Cultural – clasa a doua (1979); Premiul Academiei Române (1983); Premiul pentru literatură decernat de Revista Literatură și Artă de la Chișinău (1994); Premiul pentru poezie al Centrului Internațional Ecumenic și al Băncii Religiiilor (1995); Premiul Fundației Damian Ureche pentru poezie (1996); Premiul Fundației *Niște țărani* – 1999; Diploma și Trofeul Fundației *România 2000*, Premiul *Soarele de Aur* (2008).

Din 1994, este ales, mai mulți ani la rând, președinte al Congresului Spiritualității Românești; desfășurat la Băile Herculane. La 29 mai 2009, consiliul clubului de fotbal Universitatea Craiova, a decis să îi ofere poetului Adrian Păunescu titlul de Președinte de Onoare, titlu meritat din plin de cel care a apărut fără ezitare echipa-fanion a Olteniei de-a lungul timpului.

La 12 august 2010, a fost ales membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei. Potrivit președintelui Academiei, Gheorghe Duca, distincția a fost acordată „pentru contribuția substanțială la procesul de apropiere a celor două maluri ale Prutului, inclusiv prin organizarea spectacolelor

Flacăra și, de asemenea, pentru promovarea consecventă a adevărului științific privind limba și literatura română în Republica Moldova.

RUGĂ PENTRU PĂRINȚI

Enigmatici și cumiți
Terminându-și rostul lor
Lângă noi se sting și mor
Dragii noștri, dragi părinți.
Cheamă-i Doamne, înapoi
Că și-așa au dus-o prost
Și fă-i tineri cum au fost
Fă-i mai tineri decât noi.

Pentru cei ce ne-au făcut
Dă un ordin, dă ceva
Să-i mai poți întârzia
Să o ia de la-nceput.
Au plătit cu viața lor
Ale fiilor erori
Doamne, fă-i nemuritori
Pe părinții care mor.

Ia priviți-i cum se duc
Ia priviți-i cum se sting
Lumânări în cuib de cuc
Parcă tac și parcă ning.
Plini de boli și suferinți
Ne întoarcem în pământ
Cât mai suntem, cât mai sunt,
Mângâiați-i pe părinți.

E pământul tot mai greu
Despărțirea-i tot mai grea
Sărut mâina, tatăl meu!
Sărut mâina, mama mea!
Dar de ce priviți așa
Fata mea și fiul meu
Eu sunt cel ce va urma
Dragii mei mă duc și eu.

Sărut mâina, tatăl meu!
Sărut mâina, mama mea!

Rămas bun, băiatul meu!
Rămas bun, fetița mea!
Tatăl meu, băiatul meu,
Mama mea, fetița mea!

UNIVERSUL OPEREI

Extrem de atașat de valorile sfinte ale familiei, Adrian Păunescu scrie *Ruga pentru părinți (Repetabila povară)*, în care vorbește despre marea trecere a omului dinspre copil către părinte, dinspre viață către moarte ca fenomen firesc și implacabil al existenței noastre pe pământ.

Ideea este că fiecare dintre noi suntem, în fiecare clipă, în această călătorie care este viața, copii sau părinți, prezență sau absență.

Poezia Rugă pentru părinți a fost publicată în cel de-al X-lea volum de poezii al poetului în 1974. Este o operă elegiacă de mare intensitate lirică, pe tema timpului și a succesiunii generațiilor, care dobândește o tonalitate gravă, de litanie biblică: „*Enigmatici și cumiști / Terminându-și rostul lor / Lângă noi se sting și mor / Dragii noștri dragi părinți.*”

E ruga disperată a unui eu anonim, suma de voci din toate cutele epocilor, încercând să întoarcă timpul înapoi, să-l clintească din curgerea lui ireversibilă: „*Cheamă-i, Doamne, înapoi / Că și-asa au dus-o prost / Și fă-i tineri cum au fost / Fă-i mai tineri decât noi.*”

Invocația se adresează ființei supreme, singura menită să schimbe ordinea lumii: „*Pentru cei ce ne-au făcut, / Dă un ordin, dă ceva, / Să-i mai poți întârzia / Să o ia de la-nceput.*”

Poezia are o melancolie tragică a trecerii către orizonturile de dincolo:

„*Ia priviți-i cum se duc, / Ia priviți-i cum se sting / Lumânări în cuib de cuc / Parcă tac și parcă ning. / Părinții duc cu ei marile poveri ale unei vieți pline de suferință: / Plini de boli și suferinți / Ne întoarcem în pământ. / Cât mai suntem, cât mai sunt / Mângâiați-i pe părinți.*”

Despărțirea de părinți se face într-un timp crepuscular, cu sentimentul întârzierii într-o lume devenită tot mai străină: „*E pământul tot mai greu, / Despărțirea-i tot mai grea / Sărut-mâna, tatăl meu! / Sărut-mâna, mama mea!*”

În final, poezia devine expresia directă a trecerii generațiilor, a reluării ciclurilor vieții:

Dar de ce priviți așa / Fata mea și fiul meu? / Eu sunt cel ce va urma, / Dragii mei, mă duc și eu.

Sărut-mâna, tatăl meu, / Sărut-mâna, mama mea, / Rămas bun, băiatul meu, / Rămas bun, fetița mea.

Tatăl meu, băiatul meu, / Mama mea, fetița mea.

Poezia e o invocație adresată divinității, pe care o voce-receptacol al

destinelor o trimite ca pe un mesaj testamentar, destinat schimbării la față a lumii. Durerea sfâșietoare integrată acestei meditații lirice devine punctul central în construcția poemului, axat pe sentimentul dominant, obsesiv, iubirea de părinți și de copii, implicat față de toți oamenii care îndură calvarul existențial.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Citiți expresiv poezia. Prezentați impresiile ce vi le-a produs poezia.
2. Care este ipoteza de la care pornește autorul în această poezie?
3. Explicați semnificația versului *terminându-și rostul lor...*
4. Interpretați versul-constatare a unei dureri sufletești.
5. Prezentați câteva motive pentru care suntem datori să ne iubim părinții.

EVALUARE

1. Determinați tema, ideea și motivele poeziei *Rugă pentru părinți*.
2. Dezvăluiți semnificația titlului poeziei.
3. Formulați 3 argumente, pornind de la ipoteza *să ne onorăm rădăcinile prin părinții noștri*.
4. Memorizați poezia.

CRITICII SPUN!

„Un poet de netăgăduit talent, înzestrat cu harul de a transfigura realitatea cotidiană și, într-un fel, de a demistifica, stabilind (ca orice artist autentic) relații noi între fenomene sau între om și lumea înconjurătoare, răsturnând, dacă e cazul, înțelesuri vechi, propunând în locul lor altele inedite, și umplând cu eul său omniprezent spațiile Universului.”

(Aurel Martin)

RETORICA

TERMINOLOGIE

- **Bazele vorbirii sonore**
- **Vocea și procesul de educare a ei**
- **Dicția**
- **Intonația: ton, intensitatea rezonanței, ritm, tembru, cele șapte construcții intonaționale**

Vocea și dicția sunt cartea noastră de vizită care ne definește întru totul. Volumul vocii, ritmul vorbirii, tonalitatea, pronunțarea ne exprimă puterea, autoritatea sau slăbiciunea. Există o legătură directă între limbaj, gândire și emoție.

Dicția este modul de a pronunța cuvintele, silabele și sunetele. Dicția

este arta și știința de a vorbi clar și frumos. Dicția este cea care face diferența între un mesaj puternic, care influențează și își atinge scopul și un mesaj nedeslușit, confuz, fără valoare emoțională! O dicție bună îmbină cuvintele cu emoția, transmite starea și te conectează cu auditoriul.

Tonalitatea și ritmul vorbirii sunt două dintre instrumentele necesare vorbirii. Ele funcționează după modul în care sunt antrenate.

Dicția este arta prin care dai viață cuvintelor!

Ritmul vorbirii – trebuie să fie variat, pentru „a sparge” monotonia; se vorbește rar când se subliniază ideile principale, dar ritmul crește la pasajele de tranziție, la pasajele descriptive și la cele familiare elevilor; se recomandă evitarea vorbirii „împiedicate”, a bâlbâielilor, a ruperilor de ritm prea dese; unele pauze au rolul de a pregăti elevii pentru o idee importantă, de a capta atenția;

Intonația este o unitate suprasegmentală extensivă care constă în schimbarea înălțimii tonului pe parcursul unui enunț.

Intonația poate face diferența dintre un discurs plat și unul absolut încântător. Pentru a putea menține atenția publicului, avem nevoie de mai mult decât o pronunțare bună și

clară. Pronunția este un instrument de care ne folosim pentru a putea proiecta peste ea intonația potrivită discursului nostru. Se spune că cei mai mari vorbitori în public sunt foarte carismatici, însă această carismă nu este emanată doar de înfățișarea vorbitorului, ci de modul în care el alege să accentueze cuvintele, să facă pauzele necesare discursului sau să ridice și să coboare vocea în timp ce vorbește. Spre deosebire de accent, care marchează o silabă dintr-un cuvânt, intonația marchează mai multe silabe (secvență de enunțuri – cuvinte sau un grup de cuvinte), de aici și caracterul extensiv al acestei unități. Acestea se bazează pe intonație, adică

pe schimbarea înălțimii tonului asociată cu schimbarea intensității vocii, dar înglobează și o serie de alte componente corelate, precum: melodie, temp, durată, pauză, timbru. Prin marcarea cuvintelor sau a grupurilor de cuvinte, intonația realizează contururi intonaționale. Datorită acestui amestec de influențe, contururile intonaționale apar ca niște realități complexe, proprii variantei orale a exprimării.

EVALUARE

1. Cum trebuie să ne pregătim de prelegere?
2. Cum trebuie să ne construim discursul?
3. Care sunt trăsăturile principale ale discursului?
4. Care este modelul, varietățile discursului?
5. Ce determină condiția ascultătorilor?

MARIN PEDA (1922 – 1980)

Cel mai important prozator român postbelic Marin Preda s-a născut la 5 august 1922 în comuna Siliștea-Gumești, județul Teleorman, într-o familie de țărani.

Urmează școală primară din satul natal. Experiențele primilor ani de școală (1930-1937) converg spre descoperirea forței cuvântului, fascinația cărților și voința de a se desprinde din lumea satului. Își continuă studiile la Școala Normală din Abrud, apoi la cea din Cristur-Odorhei.

Debuteză în pagina literară *Popasuri a ziarului Timpul* cu schița *Părlitu* în 1942.

Volumul său de debut, intitulat *Întâlnirea din pământuri*, apare în anul 1948. Cu acest volum Marin Preda impune o viziune nouă și autentică asupra satului românesc, al cărui spațiu tematic s-a aflat până atunci sub autoritatea literară a lui Liviu Rebreanu.

Publică la diverse ziare și reviste schițele și povestirile: *Strigoaica*, *Salcâmul*, *Calul*, *Noaptea*, *La câmp*. Scriitorul frecventeaza cenaclul *Sburatorul* condus de criticul Eugen Lovinescu. În romanele *Risipitorii* (1962), *Întrusul* (1968), *Marele singuratic* (1972), *Delirul* (1975) sunt evidențiate coordonatele altor spații ale vieții (mediul citadin, industrial, intelectual și artistic, reconstituirea unui moment istoric).

Volumele eseistice și memorialistice *Imposibila întoarcere* (1971) și *Viața ca o pradă* (1977) dezvăluie o conștiință mobilă interogativă, implicată în destinul omului și al civilizației edificate de acesta, un moralist receptiv la spiritul modernității, dar profund atașat de valorile tradiționale.

Prin volumul întâi al romanului *Moromeții*, apărut în 1955, Marin Preda impune un univers țăranesc inedit și un personaj memorabil. Este alcătuit din trei părți și 75 de capitole, surprinzând evenimentele de la începutul și până la sfârșitul verii. 1967 este anul în care apare cel de al doilea volum al *Moromeților* cu care prozatorul pune în dezbatere procesul nefast al colectivizării care a condus la cumplita dispariție a clasei țărănești.

Ultimul roman al lui Marin Preda, trilogia *Cel mai iubit dintre pământeni*, apare în 1980. Cartea a avut un succes uriaș, probabil unic în literatura română. Este romanul unor experiențe fundamentale de viață, al unor trăiri esențiale, al unor dramatice încleștări ale omului cu circumstanțele istoriei.

În colaborare cu Nicolae Gane, Marin Preda traduce romanul *Ciuma* de Albert Camus și *Demonii* de Fiodor Dostoievski.

În anul 1956 i-a fost decernat premiul de stat pentru romanul *Moromeții*, iar în 1971 primește pentru romanul *Marele singuratic* premiul Uniunii Scriitorilor. În anul 1970 a fost numit director al editurii „Cartea Românească”, în 1968 a fost vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor. A fost ales membru corespondent al Academiei Române în 1974 și deputat în Marea Adunare Națională în 1980.

În 1973 scrie *Porțile albastre ale orașului*, *Marele singuratic* în 1976, *Intrusul* și *Imposibila iubire* în 1983, *Moromeții* în 1988, *Cel mai iubit dintre pământeni* în 1993.

Marin Preda s-a stins din viață la 16 mai 1980 la Mogoșești.

MOROMEȚII

(fragmente)

Moromete stătea pe stănoaga podiștei și se uita peste drum. Stătea degeaba, nu se uita în mod deosebit, dar pe fața lui se vedea că n-ar fi rău dacă s-ar ivi cineva... Oamenii însă aveau treabă prin curți, nu era timpul de ieșit în drum. Din mâna lui fumul țigării se ridica drept în sus, fără grabă și fără scop.

– Ce mai faci, Moromete? Ai terminat, mă, de sapă?

Iată că se ivise totuși cineva. Moromete ridică fruntea și îl văzu pe vecinul său din spatele casei apropiindu-se de podișcă. Se uită numai o dată la el, apoi începu să se uite în altă parte; se vedea că nu o astfel de

aparitie aștepta. „...Pe mă-ta și pe tine, chiorule!“ șopti atunci Moromete pentru el însuși, ca și când până atunci ar mai fi înjurat pe cineva în gând și acum îl îngloba și pe vecin, fiindcă tot apăruse; după care răspunsese foarte binevoitor:

– Da, am terminat... Tu mai ai, mă, Bălosule?

– Am terminat și eu. Mai aveam un petic dincoace în Pământuri, mi l-au săpat ai lui Țugurlan... Ce faci, Moromete, te-ai mai gândit? Îmi dai salcâmu ăla?

Moromete se uită țintă la vecinul său înțelegând pentru ce ieșise el la drum și nu răspunde la întrebare. „Da, am discutat odată să-ți vând un salcâm! Poate am să ți-l vând... poate n-o să ți-l vând... De ce trebuie să ne grăbim așa!?“ părea el să-i spună.

– Dar Victor al tău... El nu mai iese la sapă, Bălosule? Sau de când este voiajor nu-l mai aranjează? zise Moromete. Adică... admitem cazul că fiind ocupat... mai adăugă el.

Vecinul avu bănuiala că aceste cuvinte nu sunt chiar atât de nevinovate cum s-ar fi putut înțelege din glasul cu care fuseseră rostite, dar trecu peste asta.

– Păi de ce zici că nu vrei să mi-l mai dai, Moromete? Că vroiam să ți-l plătesc...

Drept răspuns, Moromete începu să se uite pe cer.

– Să ții minte că la noapte o să plouă. Dacă dă ploaia asta, o să fac grămadă de grâu, Tudore! zise el.

Va să zică de aceea nu mai avea nevoie să-i vândă salcâmul! O vreme Bălosu nu mai zise nimic, apoi se prefăcu că schimbă vorba:

– Mă întâlnii pe la prânz cu Albei. Zicea că mâine dimineață o pornește prin sat după impozite.

Moromete rămase nemișcat.

– Zice că a primit o dispoziție, sau un ordin, dracu să-l ia... Că cine are de achitat fonciere și n-o s-o achite mâine, o să le ia din casă.

Moromete se mohorî dintr-o dată. Vru să răspundă, dar se ridică pe neașteptate de pe stănoagă (...)

– Nilă, zise el, până răsare soarele trebuie să-l trântim la pământ! Hai, pune mâna pe secure!

– Salcâmul?! Întrebă flăcăul uimit.

Scenă din filmul „Moromeții” după romanul cu același nume de Marin Preda (regia de Stere Gulea, 1987, România)

Toată lumea cunoștea acest salcâm. Copiii se urcau în el în fiecare primăvară și-i mâncau florile, iar în timpul iernii jucau mija, alegându-l ca loc de întâlnire. Toamna viroaga se umplea cu apă, iar în timpul iernii îngheța. Când erau mici, Paraschiv, Nilă și Achim curățau șanțul de zăpadă și gloduri și netezeau cea mai lungă gheață de prin împrejurimi.

Scenă din filmul „Moromeții” după romanul cu același nume de Marin Preda (regia de Stere Gulea ,1987, România)

Lunecușul pornea de undeva din susul grădinii și se oprea la rădăcina copacului. În fiecare iarnă era aici o hărmălaie nemaipomenită. Ajungând la capătul ghețușului, vrând-nevrând, copiii îmbrățișau tulpina salcâmului, lipindu-și obrajii înfierbântați de scoarța lui neagră și zgrunțuroasă. Primăvara, coroana uriașă a salcâmului atrăgea roiuri sălbatice de albine și Achim se cățara ambițios în vârful lui să le prindă. Salcâmul era curățat de crăci în fiecare an și creștea la loc mai bogat.

Nilă își dădu pălăria pe ceafă și întrebă încă o dată:

– Salcâmul *asta*? De ce să-l tăiem? Cum o să-l tăiem? De ce?!...

– Într-adins, răspunse Moromete. Într-adins, Nilă îl tăiem, înțelegi? Așa, ca să se mire proștii! Pune mâna, nu te mai uita, că se face ziua.

– Cum să se mire proștii?! Întrebă Nilă supărat, neînțelegând, trecându-i pentru întâia oară prin cap că la urma-urmei tatăl lui ar putea să țină seama și de ceea ce gândește el, așa cum a fost seara trecută, când l-a întrebat ce să facă cu Achim.

Moromete se uită mirat la fiu, dar după aceea puse mâna pe secure și-i încercă tăișul.

– Vrei să știi în ce fel să se mire proștii? îl întrebă el. Să se uite și să se mire până li s-o apleca.

– Bine, dar nu e salcâmul nostru! mai protestă Nilă.

– Dar al cui e? întrebă tatăl, apucând securea de coadă.

– Nu e al ga Măriei?! răspunse Nilă, crezând că totuși tatăl n-are să încerce să taie salcâmul. Și pe urmă, ziua n-avem timp? mai bombăni el nedumerit. Ce ți-a venit acum, cu noaptea în cap?

Moromete nu-i răspunse. Începu să dea ocol salcâmului, căutând un anumit loc unde să înceapă a-l lovi. O clipă el mai rămase gânditor, apoi

deodată ridică securea și-o înfipse cu putere în coaja copacului. Din gât îi ieși un icnet adânc și lovitura țâșni de la rădăcina copacului, se lovi de uluci și se întoarse îndărăt, făcând să răsunе viroaga.

Nilă apucă și el securea în mâini și trecu de cealaltă parte a tulpinei.

– Și cui îl dai? mai întrebă el.

– Ȑstuia, răspunse Moromete arătând spre grădina lui Bălosu.

UNIVERSUL OPEREI

Moromeții este un roman realist social obiectiv, oferind o imagine amplă asupra concepției scriitorului despre lumea rurală înainte și după cel de-al doilea Război Mondial. Este o operă complexă publicată în două volume (vol. I-1955, vol. II-1967).

Romanul are ca temă satul și țăranul în perioada dintre cele două războaie mondiale, destrămarea civilizației tradiționale țărănești la care se adaugă familia, paternitatea, timpul, viața și moartea, iluzia libertății.

Subiectul constă în dezbaterea problemei mitului micii proprietăți țărănești creat de ideologia poporanistă și semănătoristă.

Marin Preda ca scriitor realist alege un caz real, cel din familia sa, pentru a da un răspuns real, continuă tradiția romanului românesc de inspirație rurală, propunând o viziune nouă, originală asupra vieții țăranului român.

Problema familiei patriarhale, a raporturilor din cadrul familiei sunt obiectul studiului autorului. Omul nu este doar un factor social afectat de relațiile de producție, ci el are și relații de familie.

Originalitatea romanului ține, în primul rând, de prestața dovedită de eroul său în toate împrejurările vieții. *Moromeții* înseamnă, de fapt, Ilie Moromete. Tot ce se întâmplă în roman, toate personajele se definesc prin raportarea la Ilie Moromete. El stăpânește în chip absolut o familie a cărei alcătuire prevestește parcă destrămarea: trei fii sunt din prima căsătorie – Paraschiv, Nilă și Achim –, în timp ce Tita, Ilinca și Niculae provin din cea de-a doua. Pentru a păstra unitatea familiei, tatăl este neînduplecat și justițiar.

Ilie Moromete are pământ, adică două loturi, unul al său, iar altul adus de Catrina. Pământul a fost obținut de Ilie Moromete prin răscumpărare. Statul le-a acordat țăranilor credite și ei își plătesc pământul în rate. Moromete devine proprietar.

El face împrumut la o bancă și-și cumpără oi și cai pentru a putea ara, semăna, prelucra pământul. Are forță de muncă asigurată de familia sa, adică de fii și fiicele sale, la care se adaugă el și Catrina.

Are și o concepție de țăran mijlocăș, adică nici nu vrea să sărăcească ca Ȑugurlan și să fie nevoit să lucreze pentru cei bogați, nici nu vrea să se

îmbogățească luând pământul altora ca Bălosu. Ilie Moromete este convins că păstrarea pământului pentru copii este forma prin care-și afirmă paternitatea. El consideră că sensul vieții nu este dobândirea valorilor materiale, ci a celor spirituale.

Fiind mereu dator, plătind impozite și rate, Ilie Moromete nu se poate descurca cu numeroasa sa familie. Mica gospodărie țărănească nu este rentabilă, fiindcă el trebuie să-și întrețină forța de muncă, adică fiii și fiicele. Crizele economice de supraproducție provocate de legea cererii și a ofertei fac ca prețul cerealelor să scadă, iar Ilie Moromete, deși a produs mai mult grâu, nu poate din vânzarea lui să acopere cheltuielile familiei. De aceea va fi nevoit să vândă din pământ. Industrializarea determină emigrarea forței de muncă de la sat la oraș. Fiii lui Moromete, Achim, Nilă și Paraschiv vor pleca la oraș spre a-și construi o altă viață în afara satului. Încercarea tatălui de a-i readuce în sat rămâne fără succes.

Factorii sociali, ca primarul Aristide sau consiliul comunal, nu fac nimic pentru sat, ci caută doar să se îmbogățească. Țăranii nu fac nimic nici ei pentru a schimba relațiile din cadrul satului. Moromete își schimbă atitudinea la sfârșitul romanului „*timpul nu mai avea răbdare*” și, după plecarea fiilor, face căraușie cu cereale, câștigă bani și-i oferă fiilor plecați la București, ca să se întoarcă.

În volumul al doilea acțiunea se reia după zece ani. Moromete o are doar pe Ilinca, fiindcă Tita s-a măritat, iar Nicolae a plecat la școală și se va întoarce ca activist. Paraschiv a devenit sudor. Achim și-a deschis o prăvălie cu banii de pe oi, iar Nilă a devenit portar la un bloc.

În volumul al doilea, Nicolae vine ca activist de partid în sat și intră în conflict cu nucleul autorităților din sat. Îl silește pe primarul Potlogă să-și predea cotele de cereale, ca să fie exemplu pentru ceilalți.

Scriitorul meditează asupra lumii în felul în care însuși eroul său, Moromete, reflectează asupra vieții, provocând neliniști și întrebări, invitându-și cititorul să gândească febril în privința neconținutei devenirii.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Rezumați subiectul primului volum al romanului *Moromeții*.
2. Demonstrați însemnătatea și originalitatea acestui roman în ansamblul prozei românești cu tematica rurală.
3. Puneți în evidență particularitățile prozei lui Marin Preda, în mod special ale romanului *Moromeții*.
4. Determinați tema, ideea și structura romanului.
5. Caracterizați personajul principal.
6. Comentați viziunea scriitorului asupra destinului țăranului.
7. Citiți romanul în întregime. Comentați scena tăierii salcâmului.

EVALUARE

1. Alegeți o secvență îndrăgită din romanul *Moromeții* și comentați-o, relevând semnificațiile, particularitățile artistice și motivul opțiunii voastre.
2. Elaborați un eseu cu tema „*Destinul lui Ilie Moromete sub îngăduința timpului*”.
3. Realizați o compunere cu titlul „*Ipostaze feminine în romanul Moromeții*”.

CRITICII SPUN!

„Marin Preda nu rămânea niciodată dator atunci când simțea că era atacat pe nedrept. Mergea până acolo încât nu voia să se împace cu aceia care îi greșiseră. Așa socotea că trebuie pedepsiți. Dar în fond, era un om bun, blând, civilizat și timid. Și veșnic recunoscător față de cei care i-au apreciat talentul literar”. (*Eugen Simion*)

COMPLEMENTELE CIRCUMSTANȚIALE ȘI PROPOZIȚIILE SUBORDONATE CIRCUMSTANȚIALE COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC, DE TIMP PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC, DE TIMP

TERMINOLOGIE

- **complementul circumstanțial de loc**
- **propoziția subordonată circumstanțială de loc**
- **complementul circumstanțial de timp**
- **propoziția subordonată circumstanțială de timp**

REAMINȚIȚI-VĂ!

Complementul circumstanțial aduce informații suplimentare cu privire la diferitele împrejurări (*loc, timp, cauză, scop, mod etc.*) în care se desfășoară o acțiune sau în care apare o caracteristică a obiectelor.

Din acest punct de vedere complementele circumstanțiale sunt:

- **de loc:** *În vatra ta și cenușa arde.*
- **de timp:** *Corbul nu aduce niciodată veste bună.*
- **de mod:** *Decât să muncești degeaba, mai bine să stai degeaba.*
- **de scop/final:** *Lucrează pentru câștig.*
- **de cauză:** *Accidentul s-a întâmplat din cauza amândurora.*

- **concesiv:** *Necunoscând limba engleză, totuși s-a descurcat.*
- **consecutiv:** *Numai muncind serios a reușit.*
- **condițional:** *În caz de vreme rea ne-am hotărât să amânăm plecarea.*

Propozițiile circumstanțiale sunt propoziții subordonate sinonime (echivalente) complementelor circumstanțiale. În consecință sunt atâtea feluri de propoziții circumstanțiale câte complemente circumstanțiale.

- **circumstanțială de loc:** *Adună^{/1} de unde n-ai semănat^{/2}.*
- **circumstanțială de timp:** *Elevii pleacă în vacanță^{/1} când termină anul scolar^{/2}.*
- **circumstanțială de mod:** *Cum îți vei așterne^{/1}, așa vei dormi^{/2}.*
- **circumstanțială de scop/finală:** *Cere mult^{/1} ca să poți căpăta puțin^{/2}.*
- **circumstanțială de cauză:** *Nu a venit^{/1} pentru că n-a fost invitat^{/2}.*
- **circumstanțială concesivă:** *Calul^{/1}, că are patru picioare^{/2} și tot se poticnește^{/1}*
- **circumstanțială consecutivă:** *Ei erau așa de mici^{/1}, încât nu se vedeau de la pământ^{/2}.*
- **circumstanțială condițională:** *Ai intrat în horă^{/1}, trebuie să joci^{/2}.*

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC

REAMINȚIȚI-VĂ!

Complementul circumstanțial de loc este partea secundară de propoziție care arată locul, punctul de plecare, direcția, spațiul străbătut, limita unei acțiuni.

Exemplu: Pe Argeș în jos / Pe un mal frumos,
Negru Vodă trece. (*Mășterul Manole*)

Exemplu: De la gărlă-pâlcuri dese
Zgomotoși copiii vin. (*George Coșbuc*)

Complementul circumstanțial de loc determină:

a) *un verb:*

Noaptea o petrecură sfătuind împrejurul focului. (*Alexandru Vlahuță*)

b) *o locuțiune verbală:*

S-a dus de-a berbeleacul până la comoara împărătească. (*I. Luca Caragiale*)

c) *o interjecție:*

Și-apoi huștiuliuc/și eu în știoalnă. (*Ion Creangă*)

Complementul circumstanțial de loc este exprimat prin:

a) *un substantiv sau un substituit al acestuia:*

A trecut întâi o boare / Pe deasupra viilor. (*George Topârceanu*)

b) *adverb sau locuțiune adverbială:*

Aveam, departe, munții în ceață, înainte se desfășurau dealurile păduroase... (*Mihail Sadoveanu*)

c) *verb la supin:*

Ba și pe la scădat am tras o raită. (*Ion Creangă*)

Complementul circumstanțial de loc are topică liberă, se poate afla atât înaintea, cât și după cuvântul determinat. În mod obișnuit nu se desparte prin virgulă de termenul regent.

RECUNOAȘTEȚI!

1. *Subliniați complementele circumstanțiale de loc și precizați părțile de vorbire prin care se exprimă:*

a) A plecat de acolo plângând. b) S-a așezat în fața ei. c) Din loc în loc răsărise iarba. d) A mers la verișorul său. e) Vine de la scădat. f) A plantat copaci în jurul casei.

2. *Subliniați complementele circumstanțiale de loc. Indicați verbele sau interjecțiile determinate:*

a) Întorc a mea vedere în urmă, înainte,

În dreapta sau În stânga, când sus, când iarăși jos,

Și-oriunde priviri multe a desfăta fierbinte

Și inimă și suflet găesc mai cu presus.

Dar icea, mai aproape s-aude o murmură;

De râu să fie oare, ce curge nevăzut?

Pe lângă el când trece păstorul, nu se-ndură

D-un pas să-și depărteze auzul un minut. (*V. Cârlova*)

b) Dintr-o peșteră, din râpă, noaprea iese, mă-mpresoară:

De pe muche, de pe stâncă, chipuri negre se cobor;

Mușchiul zidului se mișcă... pântre iarbă se strecoară

O suflare, care trece ca prin vine un fior

(*Grigore Alexandrescu, Umbra lui Mircea la Cozia*)

c) Baba ascultă și se vâără în sac. Și cum ajung acasă și trag carul în ogradă, nevasta lui l-pate lasă toate cele în car și se duce de-a dreptul în casă plângând, să găsească pe bărbatu-său și să-i spună cele întamplate.

(*Ion Creangă, Povestea lui Stan Pățitul*)

3. *Analizați complementele circumstanțiale de loc din textele următoare, arătând părțile de vorbire prin care sunt exprimate:*

a) Băteau câinii în sat fără conținere. Și dintr-odată au nălucit în margine

călăreți împânziți. S-au auzit glasuri și pe hudți, și-n dosul casei. Iar tovarășii lui Haralambie dintr-odată s-au tras și s-au risipit de lângă el și au prins a lepăda armele. (Mihail Sadoveanu, romanul „Baltagul”)

Scenă din filmul „Baltagul” (ecranizare a romanului omonim de Mihail Sadoveanu), regia Mircea Mureșan, 1966 (România)

b) Biserica era așezată pe-un dâmb cu țintirimul împrejur. În apropiere, în dreapta, se ridică gospodăria părintelui Danilă, cu case, șuri și heiuri. De partea cealaltă a bisericii mai era o căsuă, ca o ciupercă singură pe toloacă. Acolo trăia baba Maranda. (Mihail Sadoveanu, romanul „Baltagul”)

c) La Călugăreni, nu depare de Piatra Teiului, își avea așezare, în dosul unei dugheniți s-a unei crâșme, domn David. (...) Vitoria îl judeca pe Lipan. (...) I le spunea dinlăuntru, cu bănuiele și suferințe vechi. Altădată îl împunsese cu vorbe adevărate pentru plăcerea pe care o avea el să-și abată calul în preajma muierilor și să poposească lângă ele. (Mihail Sadoveanu, *Baltagul*)

4. Indicați funcția sintactică a substantivelor precedate de prepoziția *pe* în enunțurile următoare:

a) Îl văd pe colegul meu. b) Mă bizui pe ajutorul profesorului. c) Am pus cartea pe masă.

5. Alcătuiți propoziții în care să folosiți componente circumstanțiale de loc exprimate prin:

- substantiv în cazul acuzativ cu prepoziție,
- adverbe sau locuțiuni adverbiale,
- numeral cu prepoziție,
- pronume personal în cazul acuzativ cu prepoziție,
- pronume demonstrativ în cazul genitiv.

6. Citiți enunțurile și observați asemănările și deosebirile dintre ele:

a) Am ajuns la locul întâlnirii. b) Am ajuns acolo unde era întâlnirea. c) S-a întors la locul plecării. d) S-a întors de unde a plecat.

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Construiți 2 propoziții cu componente circumstanțiale de loc exprimate prin substantive; o propoziție cu componente circumstanțiale de loc exprimate prin pronume, 2 propoziții cu componente circumstanțiale de

loc exprimate prin adverbe sau locuțiuni adverbiale.

2. Alcătuiți un text de 10-15 rânduri, pe o temă la alegere (vă puteți inspira din imaginile propuse), în care să folosiți și diferite componente circumstanțiale de loc.

3. Identificați componentele circumstanțiale de loc, arătați prin ce sunt exprimate.

a) Cântă cucu pe fantână / Că mai am o săptămână; / Cântă cucu pe-o găleată, / Saptămâna mi se găță. (Folclor, Cântă cucu pe fântână)

b) Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai,
Iată vin în cale,
Se cobor la vale
Trei turme de miei
Cu trei ciobănei. (...)

Oiță bârsană, de ești năzdrăvană
Și de-a fi să mor în câmp de mohor,
Să-i spui lui vrâncean și lui ungurean
Ca să mă îngroape aici pe-aproape,
În strunga de oi, să fiu tot cu voi;
În dosul stâniei, să-mi aud câinii;... (Folclor, Miorița)

c) Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troiene călatoare adunate-n cer grămadă,
Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi,
Răspândind fiori de gheață pe ai țării umeri dalbi. (Vasile Alecsandri)

d) Bunica scoate de la ferestre perdelele de iarnă, punându-le la naftalină, într-un sipet cât o fântână de adânc, înlocuindu-le cu perdele lungi și albe ca straiul zânelor. (Ionel Teodoreanu) e) La frumoasele slujbe din Saptămâna Patimilor, va cânta în strană, iar a doua zi de Paști va spune în biserică cea dintâi predică a lui,... o repetase cu glas mare, cu gesturi de multe ori, prin coridorul întunecos al seminarului. (Ion Agârbiceanu)

f) Mai ales din crângul satului, răsfirat pe Pârâul Caprei, detunăturile sespârgeau c-o grabă amețitoare. În crângul ăsta locuiau cincizeci de mineri care munceau la Arhanghelii. (...) Ascultau pe la ferestre și bărbații și femeile care veniseră mai târziu, iar cei care întârziaseră prea mult pe-acasă, nici de păreți nu se mai puteau apropia. (Ion Agârbiceanu)

FOLOSIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Alcătuiți 5 propoziții cu complemente circumstanțiale de loc exprimate prin substantive precedate de locuțiuni prepoziționale.
2. Dați exemple de complemente circumstanțiale de loc exprimate prin pronume.
3. Construiți propoziții cu complemente circumstanțiale de loc, exprimate prin adverbe și locuțiuni adverbiale.
4. Recitiți două Pasteluri ale lui V. Alecsandri și identificați complementele circumstanțiale de loc. Alcătuiți cu ele câteva propoziții, transformați-le în fraze. Numiți tipul subordonatelor.

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

1. **Construiți câte un enunț în care:**
  - a) ghilimelele să redea un citat;
  - b) două puncte să urmeze după un substantiv care să anunțe vorbirea directă;
  - c) virgula să înlocuiască un verb omis;
  - d) virgula să despartă un cuvânt sau o construcție incidentă de restul propoziției;
  - e) virgula să despartă o subordonată de restul propoziției;
  - f) cratima, semn de punctuație, să lege două numerale care arată aproximația.
2. **Corecțați greșelile de punctuație din enunțurile:**
  - a) Vin de pe drumuri i-am răspuns după ce m-am văzut acasă.
  - b) Mă ia secera Du-te și taie porumb pe Podul Ursului.
  - c) Nu erau tot aceiași oameni lacomi săraci răi?
  - d) Sosi primăvara pomul înflori mai frumos decât altădată...
  - e) Rula filmul: Cu orice preț o producție angloamericană.
  - f) Dăduse a lehamite din mână. Asta am vrut asta am. (Fr Păcurari)

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC

Exemple:

- a) Pretutindeni vezi locuri minunate. (complement circumstanțial de loc)
- b) (Oriunde) privești, /¹ vezi locuri minunate. /² (circumstanțială de loc)

Propoziția circumstanțială de loc constituie în frază o realizare propozițională a complementului circumstanțial de loc, este subordonata care îndeplinește în frază rolul unui complement circumstanțial de loc și arată locul în care se desfășoară o acțiune sau se manifestă o însușire. Răspunde la întrebările: *unde? de unde? până unde? încotro?*

TERMENI REGENȚI:

- **verb:** Vine /¹ (de unde) a fost trimis. /²
- **locuțiune verbală:**
Exemplu: Stă de vorbă cu mine /¹ (oriunde) mă întâlnește. /²
interjecție: /¹ (unde) vrei. /²
- **adjectiv:** Victorioasă /¹ (oriunde) joacă, /² echipa a câștigat campionatul. /¹
- **locuțiune adjectivală:**
Exemplu: De treabă /¹ (oriunde) l-ai întâlni, /² te ajută la nevoie. /¹
- **adverb:** Acolo, /¹ (unde) ai fost tu, /² n-a ajuns încă nimeni. /¹
- **locuțiune adverbială:** În mijloc, /¹ (unde) a stat el, /² a fost multă lume. /¹

ELEMENTE DE RELAȚIE:

- **pronume relative:** cine, care ce, cât + prep.: Merg /¹ (la cine) mă cheamă. /²
- **adjective pronominale relative:**
Exemplu: Ne îndreptăm /¹ (spre care) coleg ne cheamă. /²
- **pronume nehotărâte:** oricare, oricine, orice, oricât + prep.: Se duce /¹ (câtre oricine) vrea. /²
- **adjective pronominale nehotărâte:**
Exemplu: Mergea /¹ (spre oricare) clădire dorea. /²
- **pronume interogative:** Mergi /¹ (la cine) am stabilit? /²
- **adjectiv pronominal interogativ:** Vii /¹ (de la ce) coleg ai fost? /²
- **adverbe relative:** unde, încotro, cât: Nu merge /¹ (unde) au stabilit. /²
Exemplu: A umblat /¹ (cât) e lumea de mare. /²
- **adverbe nehotărâte:** oriunde, oriîncotro:
Exemplu: (Oriîncotro) privești /¹ vei vedea locuri minunate. /²

ELEMENTE CORELATIVE:

- adverbul acolo cu sau fără prepoziție; nu are elemente de relație specifice.

TOPICĂ:

- **postpusă:** Vin /¹ (de unde) am fost. /²

- **antepusă:** (Unde) a fost, /¹ a aflat adevărul. /²
- **intercalată:** Acolo, /¹ (unde) ai fost tu, /² n-a ajuns încă nimeni. /¹

PUNCTUAȚIE: când stă după regentă nu de desparte de obicei prin virgulă. Când stă înaintea regentei poate fi despărțită, despărțirea fiind obligatorie dacă are element corelativ. Dacă este intercalată și așezată înaintea predicatului regentei, se izolează între virgule.

RECUNOAȘTEȚI!

1. Indicați propozițiile circumstanțiale de loc și precizați ce parte de vorbire determină:

a) Și-a luat tălpășița încotro a vrut. b) S-a oprit aici, unde locuiesc bunicii lui. c) Hai încotro se vede zarea. d) Plasată unde se termină strada, reclama nu se vede bine.

2. Dezvoltați complementele circumstanțiale de loc din enunțurile următoare, transformându-le în propoziții subordonate corespunzătoare:

a) Toate cărările din pădure se îndreaptă spre sat. b) Frații mei au locuit în casa bunicii. c) Cei doi alergau spre palatul regelui. d) De jur împrejur sunt grădini.

3. Indicați propozițiile circumstanțiale de loc și precizați ce parte de vorbire determină:

a) Ah! fie oricum fie! răspunde-n grabă Lia.
Durerea fie-mi partea sau fie-mi bucuria,
De-oi ști că-n a mea cale voi face totdeauna
Din șapte nopți o noapte, din șapte zile una,
M-oi duce mult departe c-un răpide avânt,
Depart, unde cerul se lasă la pământ,
Pe unde munții falnici apar ca nourele,
Pe unde stau de vorbă la umbră, flori cu stele.

(Vasile Alecsandri, *Legenda ciocârliei*)

b) Trăiesc încă mumele. Unde ele se tânguie-n jale păgână, / unde lacrima cade-n țărână, / rândunica mai ia și acum o gură de tină / să-și facă sub streășină casa. (Lucian Blaga, *Orizont pierdut*)

c) În numele Celuia, al cărui vecinic nume/De a-l rosti nu-i vrednic un muritor pe lume,/Când limba-i neclintită la cumpenile vremii,/Toiagul meu s-atinge încet de vârful stemei/Regești și pentru dânsa te chem-dacă traiești... (Mihai Eminescu)

d) Dar cu rușinea ce mi-a făcut cum ramâne, Maria Ta? Cu rușinea, iaca așa ramâne, moș loane, zise Cuza-Vodă, sărutându-l și pe-un obraz și pe altul, în fața mulțimii adunate acolo. Du-te și spune sătenilor dumitale, moș loane, că pe unde te-a scuipat boierul, te-a sărutat Domnitorul țerii și ți-a șters rușinea. (Ion Creangă, *Moș Ion Roată și Vodă-Cuza*)

EXERSAȚI!

1. *Construiți câte o frază în care propoziția circumstanțială de loc să aibă ca termen regent:*

- verb la mod nepersonal .....
- locuțiune verbală la mod personal .....
- adverb .....
- interjecție .....
- adjectiv.....

2. *Împărțiți în propoziții frazele de mai jos, indicați locul față de regentă și punctuația propozițiilor circumstanțiale de loc.*

a) S-a întors de unde a venit. b) Unde mergea, acolo îl întâlnea. c) Oriunde te-ai uita vezi numai minunății. Aici, unde locuim, aerul e mai curat.

3. *Construiți fraze în care propozițiile circumstanțiale de loc să fie introduse prin: orișunde, încotro, oriunde.*

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Delimitați propozițiile din cadrul frazelor și stabiliți elementele de legătură:*

a) Leagă calul unde zice stăpânul. b) Iarăși la fugă încotro vedeau cu ochii. c) Nu bate unde nu ți se deschide. d) Mă uitai cercetător spre unde-și îndrepta pisica privirile. e) Oriunde te vei duce, norocul să-ți fie prieten la drum.

2. *Analizați următoarele fraze, delimitând subordonatele complete indirecte:*

- a) Una-i lumea-nchipuirii cu-a ei visuri fericite,
Alta-i lumea cea aievea, unde cu sudori muncite
Te incerci a storce lapte din a stâncii coaste seci,
Una-i lumea-nchipuirii cu-a ei mândre flori de aur,
Alta unde cerci viața ș-o-ntocmești, precum un faur
Care-a da fierului aspru forma cugetării reci. (Mihai Eminescu)
- b) Mergi tu, luntre-a vieții mele, pe-a visării lucii valuri
Până unde-n ape sfânte se ridică mândre valuri,
Cu dumbrăvile de laur verde și cu lunci de chiparos,
Unde-s ramurile negre o cântare-n veci suspină,
Unde-i moartea cu aripi negre și cu chipul ei frumos. (Mihai Eminescu)
- c) Apoi iar se pierde-n codrii cu trunchi groși, cu frunza deasă
Unde-n arborul din mijloc e vrăjita-mpărateasă,
Unde-n sălcii mlădioase sunt copile de-mpărat;
Codrul-înaintea vrăjii-o cetate fu frumoasă. (Mihai Eminescu)
- d) Fieștecare limbă când a început să se cultiveze, a avut trebuință de

numiri noi, pe care, sau și le-a făcut de la sine, sau le-a împrumutat măcar de unde și mai vârtos de acolo de unde au văzut că este izvorul științelor și al meteșugurilor. *(Ion Heliade Rădulescu, Gramatica românească)*

e) Poartă-mă-n sus, în lauuri, ori unde vrei și-ți place,
Unde te-mpinge vântul, sau unde tu dorești;
Toate-mi sunt deopotrivă, dacă mă duci în pace,
Dacă cu mulțumire vederea-mi rătăcești. *(Grigore Alexandrescu, Barca)*

f) M-aș duce unde zboară atâtea rândunele,
Când viscolul începe, când vin vremile rele;
Pe pasurile verdeței ca ele m-aș ivi.
Din loc în loc aș trece în clipele străine,
Unde sunt alte stele și ceruri mai senine,
Dar iarași m-aș întoarce când firea ar zâmbind.

(Grigore Alexandrescu, Așteptare)

FOLOSIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Alcătuți o compunere despre viața școlară de azi. În cuprinsul compunerii să existe fraze care să includă diferite subordonate.

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

1. Explicați semnele de punctuație din versurile următoare:

De-aceea una-mi este mie
De ar vorbi, de ar tăce;
Dac-al ei glas e armonie,
E și-n tăcere-i „nu știu ce”. *(Mihai Eminescu, De-or trece anii)*

2. Corectați greșelile de ortografie din enunțul următor:

Întoarceteai când mi sor întoarce ochi la ceafă și vedeateăș când șio gășii mutu iapa.

3. Transcrieți textul corectând greșelile:

Venise la Facultatea de drept cu gândul să-i dovedească mamiu că și copiii ei trebuiesc și pot să învețe carte, ca și ceilanți copii! Fusese șeful

unei promoții celebră prin meritele studenților care făcuse parte din ea. Până și decanul îl felicitase.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP

REAMINȚIȚI-VĂ!

Complementul circumstanțial de timp este partea secundară de propoziție care arată timpul, durata, limita sau frecvența acțiunii.

Întrebări: *când? de când? până când? cât timp?*

Complementul circumstanțial de timp determină:

- a) un verb: *Ne-a vizitat ieri.*
- b) o locuțiune verbală: *Și-a adus aminte de ea azi.*
- c) o interjecție: *Iată acum alt exemplu.*
- d) un adjectiv: *Colega mea este bolnavă de ieri.*

Complementul circumstanțial de timp se exprimă prin:

- a) **adverb de timp** (cu sau fără prepoziție): *Vino mâine.*
- b) **locuțiune adverbială de timp**: *Ne întâlnim din când în când.*
- c) **substantiv**: *A plecat într-o zi de primăvară. A sosit înaintea mamei.*
- d) **pronume**: *Au sosit înaintea celorlalți.*
- e) **adjectiv**: *De tânără picta.*
- f) **verb la infinitiv**: *Am citit până a veni mama.*
- g) **verb la gerunziu**: *Ajungând acasă, s-a bucurat mult.*

RECUNOAȘTEȚI!

1. Identificați complementele circumstanțiale de timp și analizați părțile de vorbire prin care se exprimă:

Ieri, de-a lungul zilei, căutase o explicație pentru apariția neașteptată a papagalului în holul blocului. L-a prins până a nu apuca să deschidă aripile și, ajungând în apartament, l-a pus într-o cutie. Se gândea că în curând cineva o să întrebe de el și o să i-l înapoieze imediat fără regrete. Pe urmă, i-a venit ideea să pună un afiș la avizier, fiindcă s-ar putea ca cineva să-l caute zile la rând. N-a reușit să facă nimic. Dar dacă mâine l-ar duce la poliție?

2. Alcătuiți propoziții care să conțină complemente circumstanțiale de timp determinate de: un verb personal, o locuțiune verbală, un adjectiv și o interjecție.

3. *Identificați complementele circumstanțiale de timp din textele de mai jos și arătați prin ce sunt exprimate:*

a) Asta mi-o cânti dimineata, Nea lie, de când te știu eu, zice agentul tăios, fără să se mire. Pe mine perceptorul nu mă întrebă dacă dumneata ai sau n-ai. Anul ăsta s-a terminat cu n-am. (*Marin Preda, Moromeții*)

b) Deodată căruța fugi de sub mine ca un șarpe, iar eu, făcând în aer o tumbă neașteptată, mă trezii pe pave. Ce se întâmplase nu știu. Atâta numai îmi aduc aminte că, în vreme ce m-am sculat din colb, amețit și zdruncinat, echipajul meu se facuse nevăzut. (*Vasile Alecsandri, Balta Albă*)

c) Când vedem că toți aceia care vorbe mari aruncă

Numai banul îl vânează și câștigul fără muncă,

Azi, când fraza lustruită nu ne poate înșela

Astăzi alții sunt de vină, domnii mei, nu este-așa?

(*Mihai Eminescu, Scrisoarea III*)

EXERSAȚII!

1. *Precizați ce funcții sintactice au cuvintele evidențiate în enunțurile următoare, precizând și părțile de vorbire prin care sunt exprimate acestea:*

a) **Iarna** noapțile sunt lungi.

În noapțile de iarnă

temperatura este, uneori,

foarte scăzută. Primăvara

zilele și noapțile sunt **la un**

moment dat egale. Mie

Primăvara îmi place foarte

mult. **În zilele de primăvară**

temperatura aerului este

foarte plăcută. **Primăvara**

vegetația se dezvoltă mai mult ca în celelalte

anotimpuri.

c) „Și, Doamne, **frumos era pe atunci**, căci și părinții, și frații, și surorile îmi erau sănătoși, și casa ni era îndestulată, și copiii și **copilele megieșilor erau de-a pururi** în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea.” (*Ion Creangă*)

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Ce părți de vorbire determină propoziția circumstanțială de timp?*

a) Caută-mă, când ai timp. b) Când l-ai întrebat, și-

a dat seama de greșeală. c) Stăm de vorbă acum, când vreau eu.

d) Acesta este scopul propus, de când am venit aici.

2. *Observați raportul dintre timpul acțiunii din subordonată față de cel din regentă.*

- a) L-am recunoscut înainte să-l văd. b) Răspunde, când te strig!
c) Am ieșit cu sania după ce s-a depus un strat gros de zăpadă.

FOLOSIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Expuneți-vă în câteva enunțuri gândul: „Vremea trece, vremea vine...”

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

1. *Transcrieți textul corectând greșelile:*

Venise la Facultatea de drept cu gândul să-i dovedească mami că și copiii ei trebuie să învețe carte, ca și ceilanți copii! Fusesse șeful unei promoții celebră prin meritele studenților care făcuse parte din ea. Până și decanul îl felicitase.

2. *Construiți enunțuri cu următoarele ortograme:* altădată – altă dată; altfel – alt fel; decât – de cât; demult – de mult; numai – nu mai; odată – o dată.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP

REAMINȚIȚI-VĂ!

Propoziția subordonată circumstanțială de timp este subordonata care îndeplinește în frază rolul unui complement circumstanțial de timp și arată timpul când se desfășoară acțiunea din regentă sau se manifestă o însușire.

Propoziția subordonată circumstanțială de timp constituie în frază o realizare propozițională a complementului circumstanțial de timp și răspunde la întrebările: *când?, de când?, până când?, cât timp?*

TERMENI REGENȚI:

- **verb:** Vine^{/1} (când) poate. ^{/2}
- **locuțiune verbală:** Stă de vorbă cu mine^{/1} (când) mă întâlnește. ^{/2}
- **interjecție:** Hai^{/1} (când) vrei. ^{/2}
- **adjectiv:** Biruitoare^{/1} (când) a luptat la Oituz, ^{/2} armata română a câștigat și alte bătălii. ^{/1}
- **locuțiune adjectivală:** Din topor, ^{/1} (când) a crescut, ^{/2} băiatul a dat de necaz. ^{/1}
- **adverb:** Azi, ^{/1} (când) te-am căutat, 2 / nu erai acasă. ^{/1}
- **locuțiune adverbială:** Din vreme în vreme, ^{/1} (când) te întâlnesc, ^{/2} mă bucur. ^{/1}

ELEMENTE DE RELAȚIE:

- **adverbe relative:** când, cât (cât timp), cum (îndată ce), unde (îndată

ce): a) (Când) a venit, /¹ nu l-a găsit. /² b) (Cât) a stat aici, /¹ n-a scos o vorbă. 2 / (Cum) îl văzu, /¹ îl și recunosc. /²

- **adverbe nehotărâte:** oricând, orișicând, oricât: a) (Oricând) vrei, /¹ îl poți vedea. /² b) Poți sta/¹ (oricât) vrei. /²
- **conjunții:** până (nu), dacă, de, că: a) A stat/¹ (până) s-a întunecat. /² b) (Dacă) a văzut așa, /¹ nora împăratului s-a mai domolit. /²
- **locuțiuni conjuncționale:** înainte (ca...) să, îndată ce, imediat ce, după ce, pe dată ce, în timp ce, câtă vreme, cât timp, oro de câte ori etc. a) (După ce) i-a întâlnit, /¹ s-a întors. /² b) (Ori de câte ori) plouă, /¹ își ia umbrela. /²
- **pronume relative:** cine, care, cât: Au sosit/¹ (înaintea cui) doreau. /²
- **adjective pronominale relative:** Ajungem/¹ (înaintea cărui) coleg ne cheamă. /²
- **pronume nehotărâte: oricare, oricine:** Se duce/¹ (înaintea oricui) vrea. /²
- **adjective pronominale nehotărâte:** Mergea/¹ (înaintea oricărui) om dorea. /²
- **pronume interogative:** Vii/¹ (înaintea cui) am stabilit? /²
- **adjectiv pronominal interogativ:** Ajungi/¹ (înaintea cărui) coleg ți-ai propus? /²

ELEMENTE CORELATIVE:

adverbele și locuțiunile adverbiale: și, imediat, îndată, deodată, cum, atunci, numai ce, pe urmă, de atâtea ori etc. Locuțiunile adverbiale menționate sunt specifice temporalei.

TOPICĂ:

- **postpusă:** Vin/¹ (înaintea cui) vreau. /²
- **antepusă:** (Când) va veni, /¹ va fi târziu. /²
- **intercalată:** Azi, /¹ (când) ai venit tu, /² nu era nimeni acolo. /¹

RECUNOAȘTEȚI!

1. Înlocuiți complementele circumstanțiale de timp cu propoziții subor. corespunzătoare. Numiți funcțiile sintactice ale cuvintelor evidențiate.

a) **Primavara** se întorc în țara noastră berzele și cocorii.

b) **Coborând**, admiră frumusețile naturii.

c) M-am trezit **dis-de dimineață**.

d) Vino **înainte de a se însera**.

2. „Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții, și frații, și surorile îmi erau sănătoși, și casa ni era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor erau de-a pururi în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea.” (*Ion Creangă*)

a) *Identificați complementele circ. de timp și spuneți prin ce se exprimă.*

b) *Precizați valoarea stilistică a părților de vorbire cu funcția de complement circumstanțial de timp.*

3. *Împărțiți textul în propozitii, identificați subordonatele circumstanțiale de timp, analizați morfologic elementele de relație:*

a) Când vedem că toți aceia care vorbe mari aruncă

Numai banul îl vânează și câștigul fără muncă,

Azi, când fraza lustruită nu ne poate înșela,

Astăzi alții sunt de vină, domnii mei, nu este așa? (Mihai Eminescu)

b) Când sătenii nu mai aveau cu ce să plătească, îi ungeau cu păcură și îi lega de copaci ca să-i înțepe viespile și țânțarii și apoi le vindea dobitoacele și – după ce îi sărăcea cu desăvârșire – îi închidea în coșar, ca să nu poată reclama la stăpânire. (Nicolae Filimon, Ciocoi vechi și noi)

c) Și nu voi ca să mă laud, nici că voi să te-nspăimânt,

Cum veniră se făcură toți o apă și-un pământ. (Mihai Eminescu)

4. *Identificați subordonatele circumstanțiale de timp; comentați valoarea lor stilistică:*

a) De cum se face ziua și scot mánzat-afară

S-o mâi pe potecuță la iarbă colo-n crâng,

Vezi, câtu-i ziulica, și zi acum de vară.

Un dor nespus m-apucă și plâng, măicuță, plâng. (Ion Heliade Radulescu)

b) Cum o vede, fericit,

Vântul brațele-și deschide,

Și pe sânul său uimit

Copilița vesel râde,

Când deodată sus în aer

Prinure frunze ce-l ascunde

Se aude iar un vaier

Care sufletul patrunde.

(Vasile Alecsandri, Vântul de la miazăzi)

d) Oricând și oriunde e nevoie, apa e scoasă din adâncul pământului și răspândită pe fața lui de puterea, în flux neîntrerupt, a electricității. Fiindcă, în cele din urmă Dobrogea a fost conectată și ea la foșnetul și răcoarea Bistriței. (Geo Bogza, Dobrogea, Dobrogea)

d) Fire-ar afurisit să fie cine a mai desființat și catihețiile cele, tocmai acum în vremea noastră! zise Zaharia lui Gâtlan, plin de năduf, după ce-am ieșit la drum, afară. Când sa-ți petreci și tu tinerețea, apucă-te de cărturărie, parcă are omul zece vieți. (Ion Creangă, Amintiri din copilărie)

3. *Delimitați subordonatele circumstanțiale de timp, arătați prin ce sunt introduse:* „Și după ce ne-a căinat și ne-a plâns bunica, după obiceiul ei, și după ce ne-a dat de mâncare tot ce-avea mai bun și ne-a îndopat bine,

degrabă s-a dus în cămară, a scos un ulcior cu dohot de mesteacăn, ne-a uns peste tot trupul din creștet până-n tălpi și apoi ne-a culcat pe cuptior la caldură.” (Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

EXERSAȚII!

1. *Citiți versurile și precizați funcția sintactică a cuvintelor evidențiate:*
  - a) **Acum**, când sună în clopot inul / Ce l-au tăcut **în veac** părinții / Și s-au rugat pe la biserici / Pân-au sfârșit în rugă sfinții. (Ion Vatamanu)
  - b) Plouă **de cu zori** printre cuvinte –
Semn că va rodi frumos ogorul... (Ion Chilaru)
2. *Indicați funcția sintactică și termenul regent al cuvintelor evidențiate:*
  - a) La voi aleargă **totdeauna**
Truditu-mi suflet să se-nchine. (Octavian Goga)
  - b) Nemaivăzând **niciodată** acest tablou, a dorit să meargă la muzeu.
  - c) **De-a lungul timpului** a câștigat autoritate.

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Construiți enunțuri în care complementul circumstanțial de timp să fie exprimat prin: substantiv în acuzativ, adjectiv cu prepoziție, adverb și locuțiune adverbială.*
2. *Precizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate:*
  - a) La toamnă vom culege viile. b) Mă gândesc tot timpul *la vacanța* de iarnă. c) Plecarea *la mare* s-a amânat. d) Ne vom întâlni cu prietenii noștri *la Cernăuți*. e) A venit *la lume*. f) Am plecat *la cules*.
3. *Stabiliți valoarea morfologică a elementelor de relație ce introduc propoziții subordonate circumstanțiale de timp în frazele următoare:*
  - a) Privesc pe geam în timp ce plouă. b) Citește până când îți vine somnul.
  - c) Stai la noi oricât vrei. d) Cum se înserează, se retrage în casă.
4. *Identificați complementele circumstanțiale din textul dat, numiți partea de vorbire prin care sunt exprimate. Identificați în text trei fraze, numiți felul subordonatelor.*

Mugurii erau pretutindeni! Lumina delicată se cernea printre mesteceni. Înfiorarea vieții mărunte se strecura domol prin pădure.

Totul e învăluit în mantia de lumină a soarelui, care mângâie blând pământul și

toate vietățile. Bolta albastră se oglindește în apele limpezi ale râurilor. Zilele sunt mai blânde și mai lungi, iar nopțile mai scurte.

Primăvara a așternut peste tot un covor multicolor. Câmpurile și dealurile au înverzit, iar livezile se pregătesc să dea în floare. În păduri, mușchiul copacilor e moale ca o pernă de puf, iar brazii care abia și-au lepădat mantia de nea privesc mândri către soare. În desișuri a albit floarea ghiocelului și un parfum ușor de toporași se răspândește în jur.

5. Precizați funcția sintactică a structurilor subliniate. Alcătuiți cu aceste structuri câteva fraze. Numiți tipul subordonatelor și faceți schema.

a) Plecăm înaintea lor. b) S-a așezat înaintea lor. c) Am cunoscut-o la școală. d) A ajuns la timpul potrivit.

FOLOSIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Alcătuiți enunțuri în care cuvântul *dimineța* să fie:

- substantiv cu funcția sintactică de complement circumstanțial de timp;
- adverb cu funcția sintactică de complement circumstanțial de timp.

2. Alcătuiți câteva fraze în care să integrați următoarele componente circumstanțiale de timp, respectând ordinea cronologică: *peste (câteva) săptămâni, în ziua (următoare), într-o dimineță, mai târziu.*

3. Alcătuiți o compunere pe tema „Dimineța” din 10-15 propoziții și în care să folosiți și următoarele semne de punctuație: virgula (trei situații diferite), două puncte, linia de dialog, semnul întrebării și semnul exclamării.

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

1. Marcați semnele ortografice și de punctuație în textele următoare:

a) Ca să nu-și trezească servitorii atât de devreme era ora șase fără un sfert trecuse în micul oficiu din spatele cabinetului său... (*Eugen Barbu*)

b) Las că am să-ți caut ceva frumos după masă să-ți treacă.

Da. Să-mi cauți

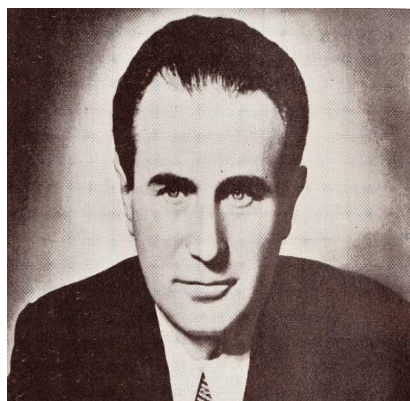
c) Și i-a auzit Făt Frumos și s-a mirat de cuvintele lor.

– Făt-Frumos i-a vorbit atunci un vraci cărturar vrem să cunoaștem și noi adevărul.” (*Mihail Sadoveanu*)

III. ASPECTE ETICE ȘI CIVICE

CAMIL PETRESCU (1894 – 1957)

Camil Petrescu se prezintă în literatura română ca romancier, dramaturg, doctor în filozofie, nuvelist și poet, rămâne în literatura noastră în special ca inițiator al romanului modern.

S-a născut la București, la 22 aprilie 1894 în familia lui Camil și Ana Cheler. Rămas orfan de ambii părinți a fost crescut la o doică din mahalaua Moșilor. După gimnaziu, continuă studiile la Colegiul *Sfântul Sava* și la *Liceul Gheorghe Lazăr* din București. Datorită rezultatelor bune la învățătură devine bursier intern, iar din 1913 urmează cursurile *Facultății de Filozofie și Litere de la Universitatea București*. Se încadrează ca profesor de liceu la Timișoara. Își ia doctoratul în filozofie cu o teză despre teatru, intitulată *Modalitatea estetică a teatrului*. A publicat un studiu în lucrarea *Istoria filozofiei*, coordonată de N. Bagdasar, legat de un câmp nou, fenomenologia în opera lui Husserl.

Debutează în revista *Facla* (1914), cu articolul *Femeile și fetele de azi*, sub pseudonimul Raul D. Între 1916–1918 participă ca ofițer la primul război mondial, iar experiența trăită acum se regăsește în romanul *Ultima*

noapte de dragoste, întâia noapte de război (1930). În 1916, e mobilizat și pleacă pe front, unde e rănit. După un stagiu într-un spital militar, ajunge iarăși în prima linie, dar cade prizonier la unguri. Ambianța războiului va intra, de asemenea, în roman. În 1918 va fi eliberat din lagărul german, revenind la București.

Încă din anul 1920 participă la ședințele cenaclului *Sburătorul* condus de Eugen Lovinescu, iar în revista omonimă publică primele poezii. Furtunosul gazetar de stânga, N. D. Cocea e modelul său spiritual. Acesta va fi prototipul viitorului său erou Gelu Ruscanu din drama *Jocul ielelor* și a eroului său, Ladima, din romanul *Patul lui Procust*.

Debutază cu volumul de *Versuri, Idee, Ciclul morții* în 1923. În 1933 publică cel mai valoros roman al său și unul dintre romanele importante ale Modernismului european, *Patul lui Procust*.

În 1939 este numit directorul Teatrului Național din București. Din 1947 este ales membru al Academiei Române.

Moare la 14 mai 1957, la București. Astfel, romanul social închinat lui Nicolae Bălcescu *Un om între oameni* rămâne neterminat.

ULTIMA NOAPTE DE DRAGOSTE, ÎNTÂIA NOAPTE DE RĂZBOI

Cartea întâia

La piatra craiului, în munte

În primăvara anului 1916, ca sublocotenent proaspăt, întâia dată concentrat, luasem parte, cu un regiment de infanterie din capitală, la fortificarea văii Prahovei, între Bușteni și Predeal. Niște șanțulețe ca pentru scurgere de apă, acoperite ici și colo cu ramuri și frunziș, întărite cu pământ ca de un lat de mână, erau botezate de noi tranșee și apărau un front de vreo zece kilometri.

În fața lor, câteva dreptunghiuri de rețele și „gropi de lup” erau menite să sporească fortificațiile. Toate capetele acestea de tranșee, risipite ici-colo, supraveghind șoseaua (?) de pe boturi de deal, nu făceau, puse cap la cap, un kilometru. Zece porci țigănești, cu boturi puternice, ar fi rămat, într-o jumătate de zi, toate întăriturile de pe valea Prahovei, cu rețele de sârmă și cu „gropi de lup” cu tot. (Gropile astea de lup erau niște gropi cât, cele pe care le fac, jucându-se, copiii în nisip, iar în fund aveau bătut câte un mic țăruș, ascuțit apoi ca o țepă în sus.) După socotelile Marelui stat-major român din 1916, adică din timpul bătăliei de la Verdun, dușmanul care venea la atac avea să calce, din nebăgare de seamă, în aceste gropi și să se împungă în țepi, fie în talpă, fie în spate. Despre „valea fortificată” a Prahovei vorbea cu respect toată țara: Parlamentul, partidele politice și

presa. Ca să nu poată fi văzute din tren aceste realizări misterioase, vagoanele nu circulau decât cu perdelele trase sau, dacă nu erau perdele, cu geamurile mânjite cu vopsea albă, iar de la Sinaia, pe fiecare culoar, erau santinele cu baioneta la armă.

La 10 mai, în același an, eram mutat în regimentul

XX, care, de un an și mai bine se găsea pe frontieră, deasupra Dâmbovicioarei în munți, tot pentru acoperire și fortificații. Aci, aceeași glumă : câteva sute de metri de tranșee-jucării erau menite să illustreze principiile tactice ale armatei române de neînving. Frontul de acoperire al batalionului nostru se întindea pe vreo zece-cincisprezece kilometri de frontieră, către vama Giuvala în dreapta, iar spre stânga până la domul alb, de piatră, al culmii i Piatra Craiului. Noi „fortificasem” însă, cu trei sute de metri de tranșee, ca mai sus, dar fără gropi de lup, numai bătătura de iarbă verde dintre căsuța care ne sluzea de popotă și căsuța unde locuia comandantul de batalion. Firește că dacă vreun nefericit s-ar fi rătăcit pe aci „să vadă” întăriturile noastre, ar fi fost arestat și probabil executat ca un spion.

Scenă din filmul „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” (România-Germania, 1980)

În realitate, vremea se trecea cu instrucție într-o poiană mai mărișoară, cu asalturi eroice, care nu erau departe de jocurile de copii din mahalaua Oborului, când ne împărțeam în români și turci, și năvăleam urlând unii într-alții. Știu bine că în acest timp se dădeau asigurări în Parlamentul țării că „suntem bine pregătiți”, că în doi ani de neutralitate „armamentul a fost pus la punct”, iar anumite persoane își luau răspunderea afirmării că suntem gata „până la ultimul nasture, până la ultimul cartuș”, iar cu știința luptei până la cucerirea oricărei poziții, fie ea socotită ca inexpugnabilă.

Pentru ceilalți, poate că această vilegiatură militară n-ar fi fost prea mult dezagreabilă. Camarazii erau oameni cumsecade, care își credeau la necaz. Prânzurile și cinele luate laolaltă, în odăița scundă a popotei, treceau potolit, între mâncăruri de birt mic, tărăgănite convorbiri despre amărăciunile concentrării prea îndelungate, despre intrigile de la comanda regimentului, despre cele mai bune sfaturi pentru pregătirea murăturilor și a borșului, menite să fie trimise prin scrisori acasă, și, în zile

mai de seamă, despre partidele politice ale țării, când cei care citeau gazeta în fiecare zi aveau prilej să strălucească prin comunicări inedite.

Pentru mine însă, această concentrare era o lungă deznădejde. De multe ori, seara, la popotă, era destul un singur cuvânt ca să trezească răscoliri și să întărite dureri amorțite.

E îngrozitoare uneori această putere a unei singure propozițiuni, în timpul unei convorbiri normale, ca să pornească dintr-o dată măcinarea sufletească, așa cum din zecile de combinații cu șapte

Scenă din filmul „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” (România-Germania, 1980)

litere ale unui lacăt secret, una singură deschide spre interior. În asemenea împrejurări, nopțile mi le petreceam în lungi insomnii, uscate și mistuitoare.

La drept vorbind însă, în astă-seară nu atât discuția, care nu mai era o simplă aluzie, m-a aruncat în halul acesta de răscolire, ba era chiar prea directă ca să mai fie atât de otrăvitoare, cât încercarea neizbutită, pe lângă comandantul batalionului, de a obține o permisie la Câmpulung.

„Popota” unde suntem acum e într-o oadaie mică, sătească, mai sus decât toate satele românești din munte. E abia mai mare ca o colibă, văruiță în alb, cu două paturi înguste la perete, acoperite cu velințe vechi, și care acum ne slujesc și drept scaune de masă. O lampă de „gaz” dă o lumină gălbuie, aproape la fel de leșinată ca a vinului, din paharele mari de apă, de dinainte. Masa e, firește, de brad, ca la cârciumile de drum mare și acoperită cu pânză țărănească. Cum fiecare ofițer are tacâmul lui de acasă, ales cu dinadins de proastă calitate, „că se pierde”, avem dinainte o împerechere de farfurii, cuțite și pahare, adunate parcă de prin bâlci. Toți cei paisprezece ofițeri ai batalionului de acoperire suntem îngrămădiți aci și, în așteptarea cafelelor, se continuă, fără ca nimeni să se sinchisească de fumăria în care ne găsim, discuția începută odată cu masa și iscată de o gazetă adusă de la aprovizionare.

Întâmplarea e între cele obișnuite, iar discuția e la fel cu toate discuțiile literare, filozofice, artistice, politice, militare, religioase ale oamenilor care, în saloane, în restaurante, în tren, în sala de așteptare a dentistului, „își

spun părerea lor" cu convingerea neînduplecată și matematică cu care larvele își țes în jur gogoși.

Un proces dezbătut la Curtea cu jurați din București a sfârșit printr-o achitare, pățimăș comentată. Un bărbat din așa-zisa societate bună și-a ucis nevasta necredincioasă și a fost absolvit de vină de către judecătorii lui.

Scenă din filmul „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” (România-Germania)

Căpitanul Dimiu, comandantul batalionului, un soi de flăcău ardelean, fără să fie din Ardeal, voinic, cu mustața bălaie, regulată ca insigna de pe șapca cheferistă, ceva mai mare însă, aproba fără codire hotărârea juraților...

– Domnule, nevasta trebuie să fie nevestă și casa, casă. Dacă-i arde de altele, să nu se mărite. Ai copii, ai necazuri, muncești ca un câine și ea să-și facă de cap?... Ei, asta nu... Dacă eram jurat, și eu îl achitam.

Căpitanul Dimiu e un conformist. Întârziat mult în grad, om cu rosturi gospodărești, nu și-ar permite să poarte la vârsta lui chipiu franțuzesc, moale, turtit, așa cum poartă căpitanii tineri, ci a rămas la modelul „Regele Carol I”, înalt, rigid ca de carton (că așa și era), teșit la spate numai.

Mai surprinzător părea că opinia contrară era susținută de căpitanul Corabu, tânăr și crunt ofițer, cu școală germană justițiar neînduplecabil, „spaima regimentului”. Acum era de nerecunoscut. Păstra asprimea frazei scurte, dar sentimentele acestea de apărător al dragostei nu i le bănuise nimeni, niciodată.

– Cu ce drept să ucizi o femeie care nu te mai iubește? N-ai decât să te desparți. Dragostea-i frumoasă tocmai pentru că nu poate cunoaște nici o silnicie. E preferință sinceră. Nu poți să-mi impui să te iubesc cu sila.

Căpitanul Floroiu, puțintel, delicat și cu fața blondă-șters, îmbătrânită înainte de vreme, era de aceeași părere.

– Cum poți să ai cruzimea să siluiești sufletul unei femei? Dreptul la dragoste e sfânt, domnule... Da, da... și aci lungea mult, cu capul întors a necaz, în profil, pe cei doi „a”. Îți spun eu... oricând... unei femei trebuie să-i fie îngăduit să-și caute fericirea. ...

– Domnule căpitan, căci căpitanul Floroiu era ceva mai nou în grad, decât comandantul de batalion – admiți dumneata, te rog spune, admiți

dumneata să ucizi o femeie care-ți declară că nu te poate iubi? Ei, cum vine asta?

– Nu știu cum vine, dar eu aş achita pe cel care și-a omorât nevasta din pricină că ea și-a părăsit bărbatul și copiii.

Am surâs din nou mieros și aprobator. Știu cât plictiseau pe camarazii mei aceste încercări care adulmecau bunăvoința comandantului, dar era peste puterile mele. Mă oferisem în ajun să execut cu plutonul o săpătură pe care alții nu o izbutiseră, și această ofertă a mea îi dezgustase. Înțelegeam limpede, ca prin sticla asta, dar ce puteam face? În mine era o foiala de șerpi, care ajungea deasupra numai într-un surâs, înseriat vieții militarești.

Am crezut acum că e momentul propice și, în șoaptă bâlbâită, jucându-mă cu furculița și cuțitul, să nu trădez emoția de moarte care mă gâtuia, i-am repetat cererea din ajun.

– Domnule căpitan... știți... vă rugasem... am la Câmpulung... Trebuie să fiu mâine seară acolo. Știți, azi am aranjat cu serviciul...

Îmi pluteau vorbele nesigure, dezarticulate, ca avioanele de hârtie albă, pe care le aruncă, prin cameră, copiii, jucându-se.

S-a întors spre mine cu un aer de negustoreasă acră și plictisită:

— Domnule sublocotenent, ți-am spus că nu se poate, nu o dată, de zece ori. Nu se poate, și nu se poate... Aici nu sunt nici eu de capul meu.

Am devenit livid și am surâs ca un câine lovit, cerând parcă scuze că înghit puneri la punct atât de grave.

Dar peste câteva clipe m-a cuprins o ură amară și seacă împotriva tuturor. Prostia pe care o vedeam mi-a devenit insuportabilă, pripit, ca o încălzire și o iritație a pielii pe tot corpul. ...

Eram acum destul de lucid ca să-mi dau seama că sunt aproape în pragul unei nenorociri, căci în asemenea împrejurări consiliile de război sunt, ca și regulamentele, necruțătoare și dau pedepse absolut disproporționate – douăzeci de ani de muncă silnică pentru o palmă dată superiorului, de pildă, dar în același timp mă simțeam evadat din mine însumi, căzut ca pe un povârniș prăpăstios.

— Corabule, ascultă-mă ce-ți spun... Asta-i părerea mea cel puțin. Cum? admiți dumneata ca să... că așa vine, nu-i așa? – și aci întoarse capul ca să găsească măcar o aprobare inițială, dar nu mi-a întâlnit decât privirea

Scenă din filmul „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” (România-Germania)

tăioasă – în sfârșit, nu-i așa? ca să-și lase casa și copiii, să-ți spună „alivoar, stimabile” și tu să nu-i rupi picioarele?... Ba să faci și pe delicatu! „Noroc și să fie de-a bună, cucoană.”

– Domnule căpitan, căci Corabu nu numai că era cu mult mai nou, dar îi era acum și subaltern – eu vă întreb încă o dată: Admiteți dumneavoastră dragoste cu sila? Dacă o femeie zice „nu-mi mai placi... să ne despărțim”... Poți dumneata să spui: „nu... ești condamnată pe toată viața, n-ai drept să divorțezi...” Da?

– Ei bine, dacă e vorba de o despărțire în regulă, atunci e altceva, firește. Eu nu vorbesc de divorț... eu zic de femeia care-și înșală bărbatul.

Am intervenit nervos și aproape șuierat... Atât de viu și ca mimică, încât toți s-au întors spre mine.

– Nu, nici atunci.

Și am reluat mai scăzut, demascându-mi premeditarea, acum când toți mă priveau uimiți.

– Discuția dumneavoastră e copilăroasă și primară. Nu cunoașteți nimic din psihologia dragostei. Folosiți un material nediferențiat.

Dacă aș fi spus asta ca opinie obiectivă, oamenii ar fi acceptat-o, poate, dar era în tonul meu, în ostentația neologismelor, o nuanță de jignire și dispreț, încât toți m-au privit mirați, nedepriși cu atitudini atât de puțin militărești, iar căpitanul Corabu, întărâtat, dar stăpânindu-se, s-a întors spre mine cu un fel de mică solemnitate acră do magistrat.

– Cum, domnule, dacă o femeie zice; „nu mai vreau”, dumneata zici: „ba da vrei? Hăi?”

– Dacă e vorba de o simplă împreunare, da... are drept să zică: nu mai vreau... Dar iubirea e altceva. Iar dacă nu știți că e, puteți, cu noțiunile dumneavoastră cumpărate și vândute cu toptanul: „așa am auzit... așa vând” să dezbateți toată viața, că tot nu ajungeți la nimic. Și privindu-i disprețuitor: Discutați mai bine ceea ce vă pricepeți. Au tresărit toți și apoi au rămas încremeniți de nedumerire, ca și când din tavan s-ar fi desprins, și ar fi căzut în mijlocul mesei, peste farfuri și pahare, o cobra încolăcită și împăiată. Izbucnirea mea era nelalocul ei, vulgară, fără temeii, între oamenii aceștia care vorbeau obișnuit după masă, dar musteala otrăvitoare din mine trebuia să răzbească. M-am sculat brusc și am ieșit bățos ca dintr-o plină ședință, mereu în uimirea tuturor.

M-a ajuns în prag, ca un cuțit în inimă, șuierătoare și groaznică, vocea căpitanului Corabu:

Sublocotenent Gheorghidiu...

– Și în aceeași clipă am auzit un rostogolit de tacâmuri, căderea unui scaun și am înțeles că, turbat, căpitanul Corabu sărise în mijlocul odăii.

Am încremenit o clipă cu spatele la ei și am gândit : sunt pierdut... liniștit

și simplu, cum poate fi un medic care ar constata că are cancer. Știam că mai lovise un ofițer.

M-am întors dintr-o dată cu tot corpul și am făcut un pas înspre mijlocul odăii. Căpitanul Corabu, care, înfipt în picioare și mult mai voinic decât mine, mă aștepta, a înlemnit cu mâna ridicată când a văzut pumnul meu crispat, gata să lovească. Mă simțeam alb, cu tot sufletul în așteptare și liniștit ca un cadavru. Era, de altfel, un fior în întreaga încăpere, care a făcut să nu mai respire nimeni. Căpitanul mi-a întâlnit privirea și a rămas ca o linie. Cred că mi-a văzut în ochi priveliști de moarte, ca peisajele lunare. Au înțeles toți că sunt hotărât să răspund și apoi să mă omor. Niciodată n-am fost lovit ca bărbat și cred că n-aș putea îndura asta. De altfel, mai ajunsesem de două ori poate, în viața mea, până în acest prag. Ba, copil chiar, era să fiu sfâșiat de un buldog, care se năpustise asupra mea, dar i-am întâlnit într-o fulgerare privirea, și a încremenit pe loc, ca și mine, alb atunci, ca și azi, probabil. Niciodată simt că n-aș putea face asta cu voință, ca un exercițiu. Cred mai curând că această privire e ca o punte supremă de la suflet la suflet, de la element la element. Am ieșit palid mereu, în tăcerea obosită și întinsă.

În sălița mică, aproape să mă lovesc de ordonanțele care scoteau tacâmurile...

– Domnule sublocotenent, la noapte compania noastră dă trei posturi!
Era plutonierul Raicu, care aștepta să terminăm masa.

– Lasă-mă în pace, și am ieșit în luminișul de iarbă și lună. E în mine acum o deznădejde mistuitoare, care numai la gândul că trebuie să mă duc acasă îmi îngroașă vinele gâtului. Simt nevoia să alerg, să umblu pe poteci. Nu știu ce să fac și mă ispitește, ca o șoaptă seacă, gândul să plec totuși la Câmpulung, acolo unde se aleg firele norocului meu. Un îndemn de prudență îmi spune însă că aș zădărnici poate totul, printr-o greșeală de impulsiv.

Orișan mă ajunge din urmă, îngrijorat, și mă întrebă de aproape:

– Gheorghidiule, ascultă, ce e cu tine?

Îmi ia brațul, dar caut să ocolesc răspunsul.

– Nimic.

– Ascultă, mă, ce a fost ieșirea de adineauri?

Nu mint deloc, firește, când, abia reținându-mă continuu și acum o fierbere, nejustificată de temperatura locului și a momentului și deci retorică, pentru spectator sau pentru cel ce nu se recunoaște în întâmplare.

– M-a scos din sărite atâta sărăcie de spirit într-o discuție Cu noțiuni primare, grosolane, eu înțelesuri nediferențiate. Ce știu ei despre dragoste, de vorbesc interminabil ? Platitudini, poncife din cărți și formule curente...

Dogme banale, care circulă și care țin loc de cugetare.

– Dai...și rămâne în gol, căci simte, acum abia, că lămuririle sunt din altă „clasă” decât i se păruse izbucnirea insolentă de adineaori.

Și totuși, el nu bănuiește nici acum, nu poate da la o parte perdeaua care-mi acoperă sufletul, ca să, știe ce răni sunt acolo, cât de mult această izbucnire a mea e un istoric și amar „pro domo”. Nu-l las să mă întrerupă măcar:

– Ce-i o iubire, ca s-o faci regulă casnică? A se șterge pe picioare la ușă... a nu-și înșela bărbatul... așa cum vrea Dimiu. Cine ar putea respecta asemenea regulament de serviciu interior al conjugalității? Dar infinit mai superficială încă e formula lui Corabu. Cum?

Scenă din filmul „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” (România-Germania)

se pot despărți așa de ușor doi amănți? Un bandaj aplicat prea multe zile pe o rană și se lipește de ea de nu-l poți desface decât cu suferințe de neîndurat... dar două suflete care s-au împletit... au crescut apoi laolaltă? Dacă admiți că o căsnicie e o asociație pentru bunul trai în viață, e rușinos, firește, să protestezi atunci când e dizolvată. Dar cum să primești formula de metafizică vulgară că iubirea sufletească e o conjugare de entități abstracte, care când se desfac, se regăsesc în aceeași formă și cantitate ca înainte de contopire: doi litri de apă și sare, puși la distilat, dau un litru și jumătate de apă și o jumătate de litru de sare; amesteci iar și iar ai doi litri de apă și sare? A crede că iubirea sufletelor e o astfel de combinaire simplistă înseamnă, firește, a discuta ca toată lumea, prosteste... O femeie își dă sufletul și pe urmă și-l reia intact. Și de ce nu? Are drept să ia înapoi exact cât a dat.

Fără să vreau, înfierbântat încă de propria mea izbucnire, de tot ce mocnisem în suflet, strâng furios brațul lui Orișan, care la început a încercat nedumerit să mă întrerupă și care acum, înțelegând, ca la lumina unei torțe, că e vorba de sentimente refulate, sugrumate îndelungă vreme, tace, ascultându-mă, pe poteca luminată de lună, sub cerul înalt, aci, între culmi de munți.

– O iubire mare e mai curând un proces de autosugestie... Trebuie timp și trebuie complicitate pentru formarea ei. De cele mai multe ori te

obișnuiești greu, la început, să-ți placă femeia fără care mai târziu nu mai poți trăi. Iubești întâi din milă, din îndatorire, din duioșie, iubești pentru că știi că asta o face fericită, îți repeți că nu e loial s-o jignești, să înșeli atâta încredere. Pe urmă te obișnuiești cu surâsul și vocea ei, așa cum te obișnuiești cu un peisaj. Și treptat îți trebuie prezența ei zilnică. Înăbuși în tine mugurii oricăror altor prietenii și iubiri. Toate planurile de viitor ți le faci în funcție de nevoile și preferințele ei. Vrei succese ca să ai surâsul ei. Psihologia arată că au o tendință de stabilizare stările sufletești repetate și că, menținute cu voință, duc la o adevărată nevroză. Orice iubire e ca un monoideism, voluntar la început, patologic pe urmă.

Îți construiești casa pentru o femeie, cumperi mobila pe care a ales-o ea, îi fixezi deprinderile cum le-a dorit ea. Toate planurile tale de viitor până la moarte sunt făcute pentru doi inși. A plecat de acasă, și ești neconținut îngrijorat să nu i se întâmple ceva...

Te străpunge ca un stilet orice aluzie despre ea și ești nebun de fericire când, după greutăți materiale și umilințe uneori, ai izbutit să-i faci o surpriză care s-o uimească de plăcere. Ei bine, într-o zi vine femeia aceasta și-ți spune că toate astea trebuie să înceteze până mâine la ora 11,35, când pleacă la gară, Shylock n-a avut curajul să taie din spatele unui om viu exact livra de carne la care avea dreptul, căci știa că asta nu se poate. Totuși, femeia crede că din această simbioză sentimentală, care e iubirea, poate să-și ia înapoi numai partea pe care a adus-o ea fără să facă rău restului. Nici un doctor nu are curajul să despartă corpurile celor născuți uniți, căci le-ar ucide pe amândouă. Când e cu adevărat vorba de o iubire mare, dacă unul dintre amanți încearcă imposibilul, rezultatul e același. Celălalt, bărbat sau femeie, se sinucide, dar întâi poate ucide. De altminteri, așa e și frumos. Trebuie să se știe că și iubirea are riscurile ei. Că acei care se iubesc au drept de viață și de moarte, unul asupra celuilalt.

Cartea a doua **Comunicat apocrif**

...Plecarea mea la București este inevitabilă. Parcă se apropie un examen dezagreabil. Am scris nevastei mele că sâmbătă seara sosesc.

Trenul nu s-a oprit la peron, ci în câmp, pe o linie de garaj; gara e în întuneric de frica zepelinurilor... Iar când vin pe Calea Victoriei goală, felinarele dau o lumină albăstruie asfaltului pustiu de par acoperite cu zăbranic, de doliu, iar casele de piatră cenușie. Nicăieri lumini aprinse. Impresia de cavou imens e copleșitoare.

M-a așteptat cu o serie întreagă de demonstrații, care altădată m-ar fi înnebunit de emoție și plăcere. Casa e toată luminată (cu storurile căptușite bine, firește, ca să nu se vadă afară) ca pentru sărbătoarea de Paști,

masa e albă, sclipitoare de cristaluri și flori, vinul rar. E o intenție de supeu în doi, ca într-o „cameră separată” de restaurant de petreceri. Îmi e imposibil să nu fac socoteala că aș putea avea toate acestea numai cu zece monede de aur și încă fără obligația de a surâde.

Mă sărută cu exces, nu vrea să mă lase să mă dezbrac, îmi scoate ea însăși mantaua...

Simt că un singur lucru m-ar fi ispitii aci... și poate mi-ar fi iluminat indiferența.

Patul mare alb, camera de baie cu majolică albă și oglinzile aburitoare. Să am asta, murdar și pătruns de frig, după un marș ca acel de la Bărcuț, ar fi în mine o dospire de recunoștință și voie bună, care s-ar revărsa poate și asupra acestei femei. Dar la spital făceam baie în fiecare zi, iar rufăria de pe mine e curată.

– Mama (nu spunea niciodată: mama, pur și simplu) nu mi-a spus nimic că ești rănit (e grav? ah... Dumnezeuule!). Vezi, asta nu înțeleg, frate, să fie supărată pe mine, dar chiar dacă nu vorbim... putea să-mi trimită vorbă prin cineva... Te-a durut rău?... Mă întreb, fără să-mi pot reține surâsul dinăuntru, ironic: „Ar fi murit de durere femeia asta, dacă aș fi fost ucis?” (...) Și totuși îmi trece prin minte, ca un nour de întrebare... Dar dacă nu e adevărat că mă înșală? dacă din nou am acceptat o serie greșită de asociații?

Dacă e o simplă coincidență, ca, de pildă, atunci când am întâlnit pe colonel, ca atâtea în viață?

Dar nu, sunt obosit și mi-e indiferent chiar dacă e nevinovată.

***

A doua zi a fost năvală de cunoscuți... Fraze goale de conținut, stupidități fără legături de rudenie cu realitatea.

În corespondență am dat și peste o scrisoare anonimă...

„Domnule, pe când d-ta lupti pentru patrie (?) nevasta d-tale te înșală ca o târfă cu un individ Grigoriade, care e la cenzură, vezi bine.

Îi poți găsi oricând între 6-8 în strada Rozelor, opt bis, unde merge la el. Căci poate că acum n-o avea nerușinarea să-l aducă tot la d-ta acasă.”

Ce n-aș fi dat altă dată pentru ca să am certitudinea că mă înșală. Cum așteptam la pândă, cu fruntea arsă și pumnii crispați!

Scenă din filmul „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” (România-Germania, 1980)

Acum, când vine, îi arăt scrisoarea zâmbind. Un moment devine palidă, mă examinează alarmată și bănuitoare, însă când mă vede liniștit, socoate că nu cred.

– E o murdărie... Știi că toți ne invidiază. Ah, lumea asta rea... Uite ce calomnii mai născocește. Dacă ar fi să te iei după toți... Poftim, să fi fost tu mai bănuitor acum... Ah, mi-e silă de oameni... Nu mai poți ieși... Firește, am fost de câteva ori în oraș, nu singură: cu Anișoara, cu Iorgu, și a venit cu noi și Grigoriade. Am fost la teatru și pe urmă la restaurant...

– Ascultă, fată dragă, ce-ai zice tu dacă ne-am despărți?

Parcă i-a despicat cineva țeasta în două. Altă avalanșă de întrebări gemute, de protestări scâncite. Mă gândesc halucinat că aș fi putut ucide pentru femeia asta... că aș fi fost închis din cauza ei, pentru crimă:

„– Vezi, aia blondă de colo...? nu... ailaltă mai grasă puțin, de la masa cu cei doi domni și doua doamne...

– Ei?

– E nevasta lui Gheorghidiu... Nu-ți mai aduci aminte...?

– A, pentru asta? Ce-a găsit la ea, dragă? să ucidă pentru ea... nu mai putea găsi alta la fel?"

A doua zi m-am mutat la hotel pentru săptămâna pe care aveam s-o mai petrec în permisie. I-am dăruit nevasti-mi încă o sumă ca aceea cerută de ea la Câmpulung și m-am interesat să văd cu ce formalitate îi pot dăruia casele de la Constanța cu tot ce e în casă, de la obiecte de preț la cărți...

UNIVERSUL OPEREI

Romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* este un roman psihologic, ce tratează insecuritatea lui Ștefan Gheorghidiu, personajul principal, în ceea ce privește relația cu soția sa, bănuind că îl înșală. Astfel, războiul este prezentat pe acest fond al presupunerilor sale, nefiind reprezentat doar ca o experiență strict militară.

Tema romanului o constituie dragostea și războiul ca experiențe ale căutătorului de absolut.

Titlul sugerează rătăcirea tânărului Ștefan Gheorghidiu prin „noaptea” incertitudinilor și a întrebărilor fără răspuns legate de iubire și de război.

Structura. Romanul este alcătuit din două cărți corespunzătoare celor două jumătăți ale titlului: Cartea I este „istoria geloziei lui Ștefan Gheorghidiu” (George Călinescu), sentiment născut în „noaptea” adâncurilor sufletești ale celui care „văzuse” năluca iubirii absolute.

Cartea a II-a constituie „un jurnal de campanie” (George Călinescu) în care este evocat spectacolul apocaliptic al războiului, în fond, tot o „noapte” sfârșită adesea în moarte. *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* reunește două planuri ale relatării:

- Unul obiectiv, exterior (cuprinzând povestirea unor întâmplări);
- Unul subiectiv, interior (alcătuit din analiza profundă și lucidă a unor sentimente: *gelozia, incertitudinea chinuitoare, durerea unor revelații, dezamăgirea, inadaptarea*).

Începutul prezintă cadrul temporal și geografic în care se afla tânărul sublocotenent Ștefan Gheorghidiu, în primăvara lui 1916. În acest cadru se va naște lunga lui retrospectivă asupra celor doi ani și jumătate ai căsniciei cu Ela.

Finalul prezintă aparent un Ștefan Gheorghidiu izbăvit, capabil să-și nege trecutul, renunțând la amintiri: *„I-am dăruit nevastă-mi încă o sumă ca aceea cerută de ea la Câmpulung și m-am interesat să văd cu ce formalitate îi pot dăruia casele de la Constanța, l-am scris că-i las absolut tot ce e în casă, de la obiecte de preț la cărți... de la lucruri personale,*

Construcția subiectului. Romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, de Camil Petrescu, este „o proză superioară” (George Călinescu), în care iubirea, războiul, predestinarea, moartea și absolutul, constituie motivele literare ale unei lungi confesiuni lucide făcute de tânărul intelectual Ștefan Gheorghidiu. Romanul este scris la persoana I, naratorul fiind și personaj.

Protagonistul. Cel care își destăinuie îndelungile frământări și interogații este tânărul Ștefan Gheorghidiu, personaj protagonist, exponențial și dinamic.

Destinul acestuia se înfăptuiește numai prin traversarea ambelor experiențe, ultima izbăvinduo-l de chinurile celei dintâi: la sfârșitul Cărții a II-a, Ștefan Gheorghidiu se desparte de Ela, căreia îi lasă *„absolut tot ce e în casă, de la obiecte de preț la cărți... de la lucruri personale, la amintiri. Adică tot trecutul”...*

Acest om *„cu un suflet clocotitor de idei și pasiuni”* (cum îl vedea Călinescu), ridică iubirea la rangul de mit care traversează timpul.

Titlul romanului relevă, prin metafora celor două *„nopti”*, rătăcirile prin bezna întrebărilor fără răspuns, demers care face din tânărul Gheorghidiu un nefericit.

Ultima noapte de dragoste este un roman modern, de tip subiectiv, încadrare motivată prin următoarele caracteristici:

- Sursa de inspirație este lumea interioară, a conștiinței naratorului-protagonist;
- Problematika romanului este complexă;
- Timpul acțiunii este doar parțial cronologic;
- Viziunea narativă este subiectivă, eul narator aflându-se în centrul acțiunii; acesta este profund implicat în ceea ce povestește, propriile trăiri fiind singurele pe care le cunoaște;

– Personajul este atipic și cunoaște frământările lăuntrice ale omului modern: neliniște, îndoiala, înstrăinarea, sentimentul eșecului, teama.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Citiți analitic romanul.
2. Determinați tema și ideea romanului.
3. Analizați construcția narațiunii.
4. Comentați semnificația titlului.
5. Încadrați scriitorul Camil Petrescu într-o perioadă a literaturii române.
6. Precizați, cel puțin, patru trăsături ale romanului modern, realist, de tip subiectiv, al experienței, psihologic.
7. Identificați secvențele relevante pentru cel puțin patru particularități ale compoziției: *început / final, temele romanului, secvențe narrative semnificative pentru ilustrarea trăsăturilor unui personaj, conflicte, perspective narrative, structură, relații de simetrie/opoziție*;
8. Utilizați adecvat concepte precum: personaj – narator, personaj – reflector, personaj – confesor.
9. Comentați relația ce există între felul în care gândește Gheorghidiu dragostea și felul în care o trăiește. Găsiți explicații pentru eșecul eroului în plan sentimental.
10. Selectați din text imagini ale cadrului spațial și temporal.

EVALUARE

1. Rezumați subiectul romanului *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*.
2. Realizați caracterizarea personajului feminin, respectând perspectiva naratorului.
3. Caracterizați personajul principal – Ștefan Gheorghidiu (extrageți din text citate care cuprind portretul personajului).
4. Elaborați un eseu pe tema: *Dacă dragoste nu e, nimic nu e. (C. Petrescu)*

REȚINEȚI!

Romanul psihologic este o specie literară a genului epic în proză care urmărește un singur plan narativ cu accent pe analiza stărilor sufletești ale personajelor.

Particularitățile romanului psihologic:

- importanța acordată trăirilor interioare,
- transformarea personajelor pe parcursul textului,
- dublarea conflictului exterior de unul interior,

- modificarea radicală a relațiilor dintre personaje,
- schimbarea interioară a individului datorită mediului impropriu acestuia.

Reprezentanți ai romanului românesc de analiză psihologică sunt: H. Papadat – Bengescu, Camil Petrescu, Anton Holban, Mircea Eliade.

CRITICII SPUN!

„Camil Petrescu este probabil cel dintâi scriitor care a simțit nevoia să coboare, în romanele sale, viața de pe scenă în stradă: „atât în sensul introducerii în limbajul eroilor a banalităților cotidiene, cât și în acela al renunțării la emfaza care marca în romanul doric vorbirea și gesturile personajelor”. (Nicolae Manolescu)

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD

TERMINOLOGIE

- **complementul circumstanțial de mod**
- **propoziția subordonată circumstanțială de mod**
- **topica**
- **punctuația**
- **elemente de relație**

REAMINTIȚI-VĂ!

Complementul circumstanțial de mod este partea secundară de propoziție care arată felul în care se desfășoară o acțiune sau felul în care se înfățișează o stare, o însușire.

Întrebări: *cum? în ce fel? în ce mod? în ce chip? cât?*

Complementul circumstanțial de mod determină:

- ✓ **un verb:** Mihai *lucrează* cu atenție.
- ✓ **locuțiune verbală:** *A băgat de seamă* greșeala cu ușurință.
- ✓ **interjecție:** *Hai* repede!
- ✓ **un adjectiv:** Era *frumoasă* ca o floare.
- ✓ **un adverb:** Ne-am distrat destul de *bine*.

Complementul circumstanțial de mod se exprimă prin:
substantiv:

a) **în cazul acuzativ** cu prepoziție: *Învață cu plăcere.*

– locuțiune prepozițională în chip: *S-a mscat în chip de prinț.*

b) **dativ** cu prepoziție: *Cânta asemenea privighetorii.*

locuțiune adverbială de mod: Timpul trece pe nesimțite.

adverb de mod: Maria învață bine.

pronume:

a) **în cazul acuzativ cu prepoziție:** George este mai înalt ca tine.

b) **dativ cu prepoziție:** Băiatul se purta asemenea a lor săi.

numeral cu valoare substantivală:

a) **acuzativ cu prepoziție:** Băiatul este mai inteligent decât cei trei.

b) **dativ cu prepoziție:** Mihnea se poartă asemenea celor doi.

Cu valoare adverbială: A muncit înzecit.

verb la modul:

– infinitiv: A vorbit fără a se gândi.

– gerunziu: Vine alergând.

interjecție: Merge lipa-lipa.

REAMINȚI-VĂ!

Propoziția circumstanțială de mod îndeplinește funcția de complement circumstanțial de mod. Au venit¹/ cum au putut²/.

Regentul propoziției modale poate fi un verb sau locuțiune verbală, adjectivală, adverbială. **1.** A alergat¹/cât ai alergat și tu²/.

2. Dă din gură¹/ cum dă o babă. **3.** Am băut apă de izvor rece¹/ cum e gheața. **4.** A aruncat piatra mai departe¹/ decât au aruncat-o ceilalți.

Elemente de relație:

a) adverbe relative: *cum, precum, cât, decât, parcă etc.*

b) locuțiuni conjuncționale: *după cum, cât ce, ca și cum, ca și când, de parcă, de aceea etc.*

c) pronume relative și adjective pronominale relative: *ce, cine care, cât.*

d) Pronume nehotărât și adjective pronominale nehotărâte : *oricare, oricine, orice.*

f) pronume interogative și adjective pronominale interogative: *ca cine*

Topica și punctuația: Circumstanțiala de mod poate sta *după regentă, înaintea ei* sau poate fi *intercalată* în regentă.

Propoziția circumstanțială de mod se desparte prin virgulă când e așezată înaintea propoziției regente și când nu se insistă în mod deosebit asupra ei:

Exemplu: Fără să se turbure cât de cât de neajunsuri, Pandele călca întâia oară pe calea cunoștințelor înalte. (*Alexandru Macedonski*)

După regentă, propoziția modală se desparte prin virgulă când nu se insistă asupra ei.

Exemplu: Copacii Cișmigiului, cât și casele de pe ulițele din vale, spărgeau întunericul cu înfățișarea lor, după cum bătea vântul.

RECUNOAȘTEȚI!

1. Subliniați complementele circumstanțiale de mod din enunțurile date:

a) Norii atârnați ca niște perdele de cer, își târau capetele pe pământ, împrăștiindu-se într-o bură de ploaie mărunță și deasă ce înghimpa ca peria. (*Emil Gârleanu, Santinela*) b) Deși aceasta era pentru dânsa ziua cea mai grea... se simțea destul de mulțumită. (*Mihail Sadoveanu*) c) Cotitura cea mare... din istoria Moldovei se săvârșea în tăcere, sub fulguirea înceată Ștefan cel Mare sărise... ca-ntr-o câmpie însorită, drept în inima pământenilor! (*E. Camilar, Povestiri eroice*)

2. Identificați complementele circumstanțiale de mod. Precizați partea de vorbire prin care se exprimă și realizați expansiunea:

a) E dulce ca o prăjitură. b) S-a deghizat în chip de prinț. c) Vine alergând. d) Merge șontâc – șontâc. e) Băiatul se poartă asemenea alor săi. f) A citit fără a se opri. j) El vorbea asemenea celor doi. h) Câștiga întreit. i) El învață bine.

3. Indicați propozițiile circumstanțiale de mod din frazele următoare și realizați contragerea acestora. Precizați valoarea morfologică a elementelor de relație:

a) S-a îndreptat fără să spună ceva. b) A procedat cum a crezut. Pe măsură ce a crescut, și-a dat seama de adevăr. c) S-a comportat ca și cumnu se petrecuse nimic. d) Copilul alerga cât putea.

e) Desfrunzit și prea bătrân,
Tremură de frig gorunul.
Au căzut și-ntâii fulgi
Și l-am prins din zbor pe unul.
Migălos lucrată-n fir,
Floarea mică și rotundă
S-a topit și a murit.

O minune de-o secundă. (*Nicolae Labiș, Fulgul*) f) Tot mai mirosea via a tămăios și coarnă. (*Ion Pilat*) j) Iar vântul, răsfățat copil, /S-apropie tiptil-tiptil. (*George Coșbuc*) h) Plecase de acasă fără de a-și fi găsit vreun cuvânt cu Ana sau cu bătrâna. (*Ioan Slavici*)

EXERSAȚI!

1. Recunoașteți propozițiile circumstanțiale de mod și precizați care sunt elementele regente:

a) L-am ajutat cât a dorit. b) S-a trezit devreme, fără să se fi odihnit suficient. c) S-au îmbrățișat de parcă nu se văzuseră de mult. d) S-a îndepărtat de obstacol precum a fost învățat. e) Și era una la părinți /Și mândră-n toate cele, / Cum e fecioara între sfinți / Și luna între stele.

(Mihai Eminescu) b) Gură fac ca roata morii, / Și de-a valma se pornesc, / Cum prin gard se gâlcevesc / Vrăbii gureșe când norii / Ploi vestesc. (George Coșbuc) f) Și mă trezesc în cireșul femeii și încep a cărăbani la cireșe în sân, crude, coapte, cum se găseau. (Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*) g) N-am să am hodină cum n-are păraul Tarcăului, până ce l-oi găsi pe Nichifor Lipan. (Mihail Sadoveanu, *Baltagul*)

2. *Alcătuți fraze în care propozițiile subordonate de mod să se afle:*

a) Înaintea regentei ..... b) după regentă ..... c) intercalată în regentă .....

3. *Citiți textul, spicuiți complementele circumstanțiale de mod și analizați-le morfologic.*

Poate mai bate încă momentul de atunci,
Poate-a tăcut îndată și-așteaptă să mai vie
Îmbrățișarea veche, din nou precum a fost,
Și lacrimile tale, în gara cenușie.

Cu limbile-i oprite pe palidul cadran,
Ne-a urmărit plecarea, de sus, ca o fereastră
De casă părăsită, cu-o rază frântă-n geam.

Nu l-ai simțit că este părtaș la jalea noastră? (Tudor Arghezi, *Despărțire*)

4. *Realizați expansiunea complementelor de mod din propozițiile următoare.*

a) Plutește lin ca un fulg. b) A primit vestea fără a se emoționa. c) După ore, s-a dus la bunici, după obicei. d) A procedat după sfatul tău.

5. *Subliniați adverbele și locuțiunile adverbiale corelative ale propozițiilor circumstanțiale de mod din frazele următoare.*

a) Așa a făcut, cum s-a priceput. b) Cum i-ai ordonat, așa a executat. c) A spus întocmai, cum a fost învățat. d) Atât a dat, cât avea.

6. *Despărțiți în propoziții frazele de mai jos și subliniați propozițiile, precizând felul lor (după toate criteriile învățate), precum și raporturile sintactice dintre ele.*

a) Ca întotdeauna, Moromete o încurcă cum putu cu legatul snopilor, dar când după câteva ceasuri soarele se urcă sus și începu să-i apese ceafa, el înfipse liniștit secera într-un snop și se alungă singur cu un glas de parcă s-ar fi pierdut. (Marin Preda) b) Cum o vede, maiorul se oprește o clipă, ca și cum ar vrea să se reculeagă, fiind surprins de inamic. (I. Luca Caragiale)

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Dați două exemple de comparații din textele literare studiate, având funcția sintactică de complement circumstanțial de mod.*

2. *Contrațegeți propoziția CM, transformând-o în complement CM.*

a) Vorbește parcă n-ar mai vrea să se oprească. b) Acest copil gândește

cum gândesc oamenii mari. c) Drumul devine mai greu pe măsură ce urcăm.

3. *Delimitați poprozițiile și subliniați termenii regenți ai propozițiilor CM din textele de mai jos.*

a) Setos îți beau mireasma și-ți cuprind obrazii/cu palmele-amândouă cum cuprinzi în suflet o minune. (*Lucian Blaga*) b) Se întoarce la han fără să știe ce-l așteaptă. (*Mihail Sadoveanu*) c) Ana însă se grăbea ca și când ar aștepta-o cineva acasă. (*Liviu Rebreanu, Ion*)

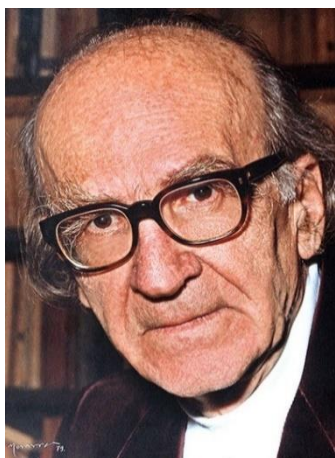
FOLOSIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Scrieți un text de volum mic, cu privire la necesitatea de a spune **adevărul** în orice situație, indiferent de consecințe. Integrați toate tipurile de propoziții subordonate care pot fi introduse prin adverbele relative *unde, când, cum*.

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

Analizați complementele și subordonatele circumstanțiale din următoarele exemple, comentați topica și punctuația lor, explicați ortografia cuvintelor evidențiate. a) Ca trestia **ne-am** îndoit în vânt, dar nu ne-am rupt. (*A.Vlahuță*) b) **Văzutu-l-am** făcând întreaga roată de nouă sute și treizeci de ori. (*Dante Aligheri*) c) Domnica a trântit ușa tinzii, așa cum **pe-a** ta nu **te-nduri s-o** trântești... (*Ion Druță*)

MIRCEA ELIADE (1907 - 1986)

Mircea Eliade a fost un gânditor și scriitor român. S-a născut la 13 martie 1907 la București, în familia lui Gheorghe Eliade și al Jeanei. Familia s-a mutat între Tecuci și București, în ultimă instanță, stabilindu-se în capitală în 1914, și și-a achiziționat o casă pe strada Melodiei, în apropiere de Piața Rosetti, unde Mircea Eliade a locuit până târziu în adolescență.

După terminarea claselor primare la școala de pe strada Mântuleasa, Eliade devine elev al *Colegiului Spiru Haret*, iar din 1925 devine student al Facultății de Litere și Filozofie din București. Devine interesat de științele naturii și de chimie, ca și de occultism, și scrie piese scurte

pe subiecte entomologice. Este interesat de filosofie și studiază lucrările lui Vasile Conta, Marcus Aurelius și Epictet, citește lucrări de istorie și în special pe Nicolae Iorga și B.P. Hașdeu. Debutul literar ține de anul 1921: *Inamicul viermelui de mătase, Cum am găsit piatra filosofală*. Patru ani mai târziu, Eliade încheie munca la volumul său de debut, volum autobiografic, *Romanul Adolescentului Miop*.

La 20 noiembrie 1928 pleacă în India, trăiește în Calcutta unde o întâlnește pe Maitreyi. Din experiența intimă a șederii în India se inspiră și romanul *Maitreyi* (1933).

De la mijlocul anilor '30, Eliade, aparținând de grupa din jurul lui Nae Ionescu a îmbrățișat ideologia Mișcării Legionare, în cadrul căreia devine un activist cunoscut. În ceea ce privește opera literară, drama *Iphigenia* a fost interpretată de unii comentatori, în frunte cu Mihail Sebastian.

Începând din 1957, Mircea Eliade se stabilește la Chicago, ca profesor de istorie comparată a religiilor la Universitatea *Loyola*. La 11 mai 1966 devine membru al Academiei Americane de arte și științe. Câțiva ani mai târziu vizitează Suedia și Norvegia și participă la Congresul de istorie a religiilor.

În anul 1977 Mircea Eliade primește premiul Bordin al Academiei Franceze. Iar în anul 1985 devine Doctor Honoris Causa al Universității din Washington.

În ultimii ani de viață, în ciuda serioaselor probleme de sănătate, Eliade a continuat să lucreze editând cele 18 volume de enciclopedie a religiilor, adunând contribuții pentru ultimul volum de istorie a credințelor și proiectând un compendiu al lucrărilor sale de istorie a religiilor care să apară sub forma unui mic dicționar.

Mircea Eliade a murit la vârsta de 79 de ani, la 22 aprilie 1986, la Chicago.

MAITREYI

Am șovăit atâta în fața acestui caiet, pentru că n-am izbutit să aflu încă ziua precisă când am întâlnit-o pe Maitreyi. În însemnările mele din acel an n-am găsit nimic. Numele ei apare acolo mult mai târziu, după ce am ieșit din sanatoriu și a trebuit să mă mut în casa inginerului Narendra Sen, în cartierul Bhowanipore. Dar aceasta s-a întâmplat în 1929, iar eu întâlnisem pe Maitreyi cu cel puțin zece luni mai înainte. Și dacă sufăr oarecum începând această povestire, e tocmai pentru că nu știu cum să evoc figura ei de-atunci și nu pot retrăi aievea mirarea mea, nesiguranța și turburarea celor dintâi întâlniri.

Îmi amintesc foarte vag că, văzând-o o dată în mașină, așteptând în fața lui „Oxford Book Stationary” – în timp ce eu și tatăl ei, inginerul, alegeam

(Mircea Eliade și Maitreyi)

cărți pentru vacanțele de Crăciun – , am avut o ciudată tresărire, urmată de un foarte surprinzător dispreț. Mi se părea urâtă, cu ochii ei prea mari și prea negri, cu buzele cărnoase și răsfrânte, cu sânii puternici, de fecioară bengaleză crescută prea plin, ca un fruct trecut în copt. Când i-am fost prezentat și și-a adus palmele la frunte, să mă salute, i-am văzut deodată brațul întreg gol și m-a lovit culoarea pielii; mată, brună, de un brun nemaiîntâlnit până atunci, s-ar fi spus, de lut și de ceară. Pe atunci locuiam încă în Wellesley Street, la Ripon Mansion, și vecinul meu de cameră era Harold Carr, impiegat la „Army and Navy Stores”, a cărui tovărășie o cultivam, pentru că avea o sumă de familii prietene în Calcutta, unde îmi petreceam și eu serile și cu ale căror fete ieșeam săptămânal la danciguri. Acestui Harold încercai să-i descriu – mai mult pentru lămurirea mea decât a lui – brațul gol al Maitreyiei și straniul celui galben întunecat atât de turburător, atât de puțin feminin, de parcă ar fi fost mai mult al unei zeițe sau al unei cadre decât al unei indiene.

Harold se bărbiera în oglinda cu picior de pe măsuța lui. Văd și acum scena: ceștile cu ceai, pijamaua lui *mauve* mânjită cu cremă de ghetete (a bătut sângeros pe *boy* pentru întâmplarea aceasta, deși o murdărise chiar el, când se întorsese într-o noapte, beat, de la balul Y.M.C.A.). Niște gologani de nichel pe patul desfăcut și eu încercând zadarnic să-mi desfund pipa cu un sul de hârtie, pe care îl răsuceam până ce se subția ca un chibrit.

– Nu zău, Allan, cum de-ți poate plăcea ție o bengaleză? Sunt dezgustătoare. M-am născut aici, în India, și le cunosc mai bine decât tine. Sunt murdare, crede-mă. Și apoi, nu e nimic de făcut, nici dragoste. Fata aceea n-are să-ți întindă niciodată mâna...

Ascultam toate acestea cu o nespusă desfătare, deși Harold nu înțelege

nimic din cele ce îmi spuseseam eu și credea că, dacă vorbesc de brațul unei fete, mă și gândesc la dragoste. Dar e ciudat cât de mult îmi place să aud vorbindu-se de rău de cei pe care îi iubesc sau de care mă simt aproape, sau care îmi sunt prieteni. Când iubesc cu adevărat pe cineva, îmi place să ascult lumea bârfindu-l; asta îmi verifică oarecum anumite procese obscure ale conștiinței mele, pe care nu le pricep și de care nu-mi place să-mi aduc aminte. S-ar spune că, paralel cu pasiunea sau interesul meu sincer față de cineva, crește și o pasiune vrăjmașe, care cere suprimarea, alterarea, detronarea celei dintâi. Nu știu. Dar surprinzându-mă plăcut impresionat de critica idioată pe care Harold – prost și fanatic ca orice eurasiatic – o făcea femeilor bengaleze, mi-am dat îndată seama că ceva mai adânc leagă încă amintirea Maitreyiei de gândurile sau dorurile mele. Lucrai acesta m-a amuzat și m-a turburat totdeauna. Am trecut în odaia mea, încercând automat să-mi desfund pipa. Nu știu ce-am mai făcut după aceea, pentru că întâmplarea nu se află notată în jurnalul meu de-atunci, și nu mi-am adus aminte de ea decât cu prilejul coroniței de iasomie, a cărei poveste am s-o scriu eu mai departe, în acest caiet.

Mă aflu, atunci, la începutul carierei mele în India. Venisem cu o sumă de superstiții, eram membru în „Rotary-Club”, foarte mândru de cetățenia și descendența mea continentală, citeam mult despre fizica matematică (deși în adolescență visasem să mă fac misionar) și scriam aproape zilnic în jurnal. După ce am predat reprezentanța locală a uzinelor „Noel and Noel” și fusesem angajat pentru desen tehnic la noua societate de canalizare a deltei, am cunoscut mai de aproape pe Narendra Sen (care de pe atunci încă era foarte cunoscut și respectat în Calcutta, fiind cel dintâi inginer laureat din Edinburgh), și viața mea a început să se schimbe. Câștigam mai puțin acum, dar îmi plăcea munca. Nu eram nevoit să mă coc în birourile din Clive Street, să semnez și să descifrez hârtii, și să mă îmbăt în fiecare seară de vară ca să mă feresc de neurastenii. Eram plecat la fiecare două-trei săptămâni, aveam inițiativa lucrărilor din Tamluk, și creștea inima în mine când vedeam construcția înălțându-se de câte ori trebuia să vin de la centru și să lucrez pe teren.

Lunile acelea au fost, într-adevăr, fericite pentru mine, căci plecam în zori cu expresul Howrah-Madras și ajungeam înainte de prânz pe șantier. Mi-au plăcut întotdeauna călătoriile în colonii. În India, cele în clasa I sunt chiar o adevărată vacanță. Gara o simțeam prietenă de câte ori scoboram din taxi și alergam vioi pe peron, cu casca maron trasă bine pe ochi, cu servitorul după mine, cu cinci reviste ilustrate subsuoară și două cutii de tutun „Capstan” în mâini (căci fumam mult la Tamluk și, de câte ori treceam prin fața tutungeriei din Howrah, mi se părea că nu cumpărasem destul „Capstan”, iar amintirea unei nopți fără tutun de pipă, silit să fumez

mahorcă lucrătorilor, mă înfiora). Nu intram niciodată în vorbă cu vecinii mei de compartiment, nu-mi plăceau acei *bara-sahib* cu studii mediocre la Oxford, nici tinerii cu romane polițiste în buzunări, nici indienii bogați, care învățaseră să călătorească în clasa I, dar încă nu învățaseră cum să-și poarte vestonul și cum să se scobească în dinți. Priveam pe fereastră câmpiile Bengalului – niciodată cântate, niciodată plânse – și rămâneam apoi mut față de mine, fără să-mi spun nimic, fără să-mi cer nimic.

Pe șantier eram singurul stăpân, pentru că eram singurul alb. Cei câțiva eurasieni, care supravegheau lucrările aproape de pod, nu se bucurau de același prestigiu; veneau la lucru în clasa [a] III-a, îmbrăcați în obișnuitele costume kaki – pantaloni scurți și bluze cu buzunare largi la piept –, și înjurau lucrătorii într-o hindustani fără greș. Perfecțiunea aceasta în limbaj și bogăția vocabularului de insulte îi scoborau în ochii lucrătorilor. Eu, dimpotrivă, vorbeam prost și fără accent, și asta le impunea, căci dovedea originea mea streină, superioritatea mea. De altfel, îmi plăcea mult să stau cu ei de vorbă, serile, înainte de a mă retrage în cort, ca să scriu și să fumez ultima pipă, pe gânduri. Iubeam bucata aceasta de pământ aproape de mare, câmpia aceasta plină de șerpi și dezolată, în care palmierii erau rari și tufele parfumate. Iubeam diminețile, înainte de răsăritul zorilor, când tăcerea mă făcea să chiui de bucurie; o singurătate aproape umană, pe acest câmp atât de verde și atât de părăsit, așteptându-și călătorul sub cel mai frumos cer care mi-a fost dat să-l văd vreodată.

Mi se păreau zilele de șantier adevărate vacanțe. Lucram cu poftă, porunceam în dreapta și stânga plin de voie bună și, dacă aș fi avut un singur tovarăș inteligent pe acolo, sunt sigur că i-aș fi spus lucruri minunate.

S-a întâmplat să întâlnesc pe Lucien Metz chiar într-una din zilele când mă întorceam – ars de soare și cu o poftă nebună de mâncare – de la Tamluk. L-am întâlnit pe peron, în timp ce așteptam ca servitorul să-mi găsească un taxi (venise tocmai expresul de Bombay, și era o afluență neobișnuită). Pe Lucien îl cunoscusem cu doi ani mai înainte, la Aden, când eu mă coborâsem acolo pentru câteva ceasuri – în drum spre India –, iar el aștepta un vapor italian ca să-l ducă înapoi în Egipt. Mi-a plăcut de la început acest gazetar incult și impertinent, cu mult talent și multă perspicacitate, care scria un reportaj economic frunzărind pe bordul unui vapor listele de prețuri și comparându-le cu cele din port, și era în stare să-ți descrie perfect un oraș numai după un ceas de plimbare în goana unui automobil. Când l-am cunoscut eu, vizitase de mai multe ori India, China, Malaya și Japonia, și era unul din aceia care vorbeau de rău pe Mahatma Gandhi, nu pentru ceea ce făcea el, ci pentru cele ce nu făcea.

– Hei, Allan! mă strigă el, câtuși de puțin uimit că mă întâlnește. Tot în

India, *mon vienx?* Ia spune, te rog, tipului ăsta, care se preface că nu-mi înțelege englezeasca - să mă ducă la Y.M.C.A., nu la hotel. Am venit să scriu o carte despre India. O carte de succes, politică și polițistă. Am să-ți spun...

Într-adevăr, Lucien venise să scrie o carte asupra Indiei moderne și se afla de vreo câteva luni aici, luând *interview-vai*, vizitând închisorile, fotografiind. Mi-a arătat chiar în acea seară albumul lui și colecția de autografe. Ceea ce îl încurca, oarecum, era capitolul asupra femeilor; nu văzuse încă *adevăratele* femei indiene. Știa foarte vag. despre viața lor în *pardah*, despre drepturile lor civile și, mai ales, despre căsătoriile între copii. M-a întrebat de mai multe ori:

- Allan, e adevărat că tipii ăștia se însoară cu fete de opt ani? Ba da, am citit eu o carte a unui tip, unul care a fost pe aici treizeci de ani magistrat.

Am petrecut o foarte agreabilă seară împreună, pe terasa „Căminului”, dar cu toate eforturile mele nu i-am putut spune prea mare lucru, căci nici eu nu cunoșteam îndeaproape viața interioară a indienelor și nu le văzusem, până atunci, decât la cinematograful și la recepții. M-am gândit însă că l-aș putea ruga pe Narendra Sen să-l invite o dată la ceai și să-l lămurească. Poate m-am gândit că, cu acest prilej, voi putea și eu privi mai îndeaproape pe Maitreyi, pe care nu o mai văzusem de-atunci, deoarece excelentele mele raporturi cu Sen se reduceau la munca noastră în comun la birou și conversațiile în mașină. Mă invitase până acum de două ori să iau ceaiul cu el, dar cum îmi prețuiam mult timpul liber, dedicându-l în întregime fizicei matematice, îl refuzasem.

Când i-am spus că Lucien scrie o carte despre India, pe care o va tipări la Paris, și când i-am mai spus anume ce capitol îi e greu să scrie, Sen m-a rugat să-l chem îndată la ceai, chiar în după-amiaza aceea. Bucuria mea, urcând scările la „Cămin”, să-i împărtășesc vestea! Lucien nu fusese până atunci într-o casă de indieni bogați și se pregătea să compună un reportaj desăvârșit.

- Sen ăsta al tău din ce castă e? se informă el.

- Brahman veritabil, dar cătuși de puțin ortodox. E membru fondator la „Rotary-Club”, e membru la „Calcutta-Club”, joacă *tennis* perfect, conduce automobilul, mănâncă pește și carne, invită europeni la el în casă și îi prezintă nevesti-si. Are să te încânte, sunt sigur.

Trebuie să mărturisesc că surpriza mi-a fost tot atât de mare ca și a lui Lucien. Casa inginerului, în Bhowanipore, o cunoșteam, căci fusese o dată acolo, cu mașina, să ridic niște planuri. Dar niciodată n-aș fi bănuț că în interiorul unei case bengaleze se pot găsi asemenea minunății, atâta lumină filtrată prin perdele transparente ca șalurile, atâta dulci la pipăit covoare și sofale din lână de Kashmir, și măsuțe cu picior asemenea unui talger de alamă bătută, pe care se aflau ceștile de ceai și prăjiturile

bengaleze, aduse de Narendra Sen pentru lămurirea lui Lucien. Stam și priveam încăperea, parcă atunci aș fi picat în India. Viețuisem doi ani aici, și niciodată nu fusesem curios să pătrund într-o familie bengaleză, să le cunosc viața lor interioară, să le admir cel puțin lucrăturile, dacă nu sufletul. Trăisem o viață de colonii, singur cu munca mea pe șantier sau în birouri și citind cărți sau văzând spectacole pe care le-aș fi putut foarte ușor afla și în continentele albe. În după-amiaza aceea am cunoscut cele dintâi îndoieli și îmi aduc aminte că m-am întors puțin abătut acasă (Lucien era entuziasmat și își verifica impresiile, întrebându-mă pe ici, pe colo dacă a înțeles bine tot ceea ce îi spusese gazda) și cu o sumă de gânduri pe care niciodată nu le adăpostisem până atunci. Totuși n-am scris nimic în jurnalul meu, și astăzi, când caut în acele caiete orice urmă care să mi-o poată evoca pe Maitreyi, nu găsesc nimic. E ciudat cât de incapabil sunt să prevăd evenimentele esențiale, să ghicesc oamenii care schimbă mai târziu firul vieții mele.

Maitreyi mi s-a părut, atunci, mult mai frumoasă, în *sari* de culoarea ceaiului palid, cu papuci albi cusuți în argint, cu șalul asemenea cireșelor galbene, și bucele ei prea negre, ochii ei prea mari, buzele ei prea roșii creau parcă – o viață mai puțin umană în acest trup înfășurat și totuși transparent, care trăia, s-ar fi spus, prin miracol, nu prin biologie. O priveam cu oarecare curiozitate, căci nu izbuteam să înțeleg ce taină ascunde făptura aceasta în mișcărilor ei moi, de mătase, în zâmbetul timid, preliminar de panică, și mai ales în glasul ei atât de schimbat în fiecare clipă, un glas care parcă ar fi descoperit atunci anumite sunete. Vorbea o englezească fadă și corectă, de manual, dar de câte ori începea să vorbească, și eu, și Lucien nu ne puteam opri să n-o privim; parcă ar fi chemat, vorbele ei!

Ceaiul a fost plin de surprize. Lucien lua note după ce gusta din fiecare prăjitură și întreba neconținut. Pentru că vorbea prost englezește și pentru că inginerul îl asigurase că înțelege franceza (fusese de două ori la Paris, la congrese, și avea în biblioteca lui nenumărate romane franțuzești, pe care, de altfel, nu le citea), el întreba din când în când în *argot-vX* lui parizian, și atunci inginerul îi răspundea zâmbind: „*Oui, oui, c'est ga*”, privindu-ne apoi extraordinar de satisfăcut. Lucien s-a rugat să-i fie îngăduit să privească mai de aproape costumul Maitreyiei, bijuteriile și ornamentele, și inginerul a acceptat cu humor, aducându-și fata de mână, căci Maitreyi se rezemase de fereastră, cu buza de jos tremurând și cu șalul căzându-i pe frunte. A fost o scenă neasemuită acel examen al veștmintelor, acea cântărire în mâini a bijuteriilor, urmată de exclamații și entuziasm, de întrebări și răspunsuri transcrise stenografie de Lucien în carnetul lui de note, în timp ce Maitreyi nu mai știa unde să se uite și tremura toată,

palidă, înspăimântată, până ce mi-a întâlnit ochii, și eu i-am zâmbit, și atunci parcă ar fi găsit un ostrov pe care să se odihnească și și-a fixat privirile în ochii mei, liniștindu-se lin, fără spasme, firesc. Nu știu cât a durat privirea aceea, dar ea nu se asemena cu nici o privire întâlnită și îmbrățișată până atunci, și după ce a încetat examenul și Maitreyi a fugit iar lângă fereastră, ne-am sfiit amândoi să ne mai privim, într-atât fusese de clandestină și de caldă comuniunea noastră.

Pentru că nu o mai puteam privi pe ea, am privit – cu alți ochi – pe inginer și m-am întrebat cum poate fi un om atât de urât și atât de inexpresiv părintele Maitreyiei. Acum puteam vedea și eu, mai de-aproape și în voie, fața inginerului, care se asemena atât de mult cu o broască, ochii atât de bulbucați și gura atât de mare, într-un cap rotund și tuciuriu, cu fruntea joasă și părul negru, încrețit, iar trupul scund, umerii încovoiați, pântecul diform și picioarele scurte. Simpatia și dragostea pe care o răspândea acest patron al meu erau cu atât mai greu de înțeles. Cel puțin pentru mine, Narendra Sen era un bărbat seducător, deștept și subtil, instruit, plin de humor, blând și drept.

Scenă din filmul „Maitreyi” (The Bengali Night, regia:Nicolas Klotz 1988)

Cum stam și-l priveam așa, intră – aducând cu ea o atmosferă stranie de căldură și panică - soția inginerului, Srimati Devi Indira, îmbrăcată într-o *sari* albastră, cu șal albastru muiat în aur și cu picioarele goale, tălpile și unghiile roșite. Doamna nu știa aproape deloc englezește și zâmbea întruna. Probabil că mâncase în acea după-amiază mult *pan*, căci avea buzele sângerii. Când am privit-o, am rămas uimit; n-aș fi crezut că e mama Maitreyiei, ci mai degrabă sora ei cea mare, într-atât era de tânără, de proaspătă și de timidă. O dată cu ea venise și cealaltă fată, Chabu, de vreo zece-unsprezece ani, care purta părul tuns și rochie de stambă, dar fără ciorapi și fără pantofi; iar pulpele și brațele ei goale, și fața ei oacheșă, frumoasă, mă făceau s-o compar în gând, amuzat, cu o țigăncușe. Ce a fost atunci, mi-e peste putință să povestesc aici. Aste trei femei, găsindu-se laolaltă în fața noastră, se strânseseră una lângă alta, cu aceeași panică în ochi, și inginerul încercă zadarnic să le încurajeze, să le facă să vorbească. Doamna a voit să servească ceaiul, dar s-a răzgândit și a lăsat-o pe Maitreyi să facă aceasta. Din greșala nu știu cui, ceainicul s-a

vărsat pe tavă și pe pantalonii lui Lucien, și atunci toți s-au repezit să-l ajute, inginerul și-a pierdut calmul și a început să-și certe familia, aspru, în bengali, iar Lucien se scuza în franțuzește, fără să izbutească să se facă înțeleș. Narendra Sen vorbi, în cele din urmă:

– *Scusez-moi! Ici votre place.*

Fetele au alergat numaidecât să schimbe fața de mătase a fotoliului, și inginerul continua să le certe, în timp ce noi doi nu știam ce să facem cu mâinile și pe cine să privim. Chiar Lucien era puțin încurcat, deși la plecare, în mașină, a făcut haz nespus de acest accident. Numai doamna rămăsese cu același zâmbet pe buzele înroșite și aceeași timiditate caldă în ochi.

Conversația n-a mai durat mult. Eu mă apropiasem de fereastră și priveam în curte, o curte ciudată, cu ziduri înalte, cu arbuști și glicine, iar dincolo, peste casă, se înălța buchetul de freamăt al unui cocotier. Priveam fără să știu de unde vine farmecul acela, liniștea aceea nemaiîntâlnită în Calcutta. Și deodată aud un răs nestăvilat, contagios, un răs de femeie și de copil în același timp, care trecea de-a dreptul în inimă și mă înfiora. Plec mai mult capul pe fereastră și atunci zăresc în curte, trântit pe cele două trepte, trupul aproape descoperit al Maitreyiei, cu părul în ochi, cu brațele pe sâni, și o văd mișcând din picioare, cutremurându-se de răs, în cele din urmă repezindu-și papucii, cu o aruncătură de gleznă, tocmai în celălalt capăt al zidului. Nu mă săturam privind-o, iar acele câteva minute mi s-au părut nesfârșite. Nu știu ce spectacol sacru îmi apărea mie răsul ei și sălbăticia acelu trup aprins. Aveam sentimentul că săvârșesc un sacrilegiu privind-o. dar nu găseam puterea să mă despart de fereastră.

Plecând, îi auzeam răsul prin toate sălile prin care am trecut.

X

Au început de atunci altfel de zile. Despre fiecare din ele aș putea scrie un caiet întreg, într-atât erau de bogate și într-atât au rămas de proaspete în amintirea mea. Ne aflam pe la începutul lui august, în vacanță. Rămâneam aproape tot timpul împreună, eu retrăgându-mă în odaia mea numai ca să mă schimb, să scriu în jurnal și să dorm. Restul timpului învățam împreună, căci Maitreyi se pregătea în particular pentru *Bachelor of Arts*, și eu o ajutam. Ceasurile noastre de atunci, ascultând comentariile *Šakimtalei*, unul lângă altul, pe covor, nepricepând un singur cuvânt din textul sanscrit, dar șezând alături de Maitreyi, pentru că îi puteam strânge pe furiș mâinile, o puteam săruta pe păr, o puteam privi și necăji, în timp ce profesorul, un *pandit* miop, îi corecta traducerea sau răspunsurile la chestionarul gramatical. Cum îmi interpreta ea pe Kalidasa și cum găsea în fiecare vers de dragoste un amănunt din dragostea noastră tănuită. Ajunsesem să-mi placă numai ceea ce îi plăcea și ei; muzica, poezia,

literatura bengaleză. Mă străduiam să descifrez în original poeziile *vaishnave*, citeam emoționat traducerea *Șakuntalei*, și nimic din cele ce mă interesau odinioară nu mai îmi rețineau acum atenția. Priveam rafturile cu

Scenă din filmul „*Maitreyi*” (*The Bengali Night*, regia: *Nicolas Klotz* 1988)

cărțile de fizică fără nici un fior. Uitasem tot, în afară de munca mea (pe care o sfârșeam în silă, așteptând să mă întorc mai curând acasă) și de Maitreyi.

Câteva zile după mărturisirea noastră veni să-mi spună că mi-a ascuns arunci ceva. Eram atât de infatuat de siguranța dragostei Maitreyiei și de voluptatea care mă cuprindea întotdeauna în apropierea ei, încât o luai îndată în brațe și încpeui s-o sărut.

– Trebuie să mă ascuți, repetă ea. Trebuie să știi tot. Tu ai mai iubit vreodată *așa*, ca acum?

– Niciodată, răspunsei repede, fără să știu dacă mint sau exagerez.

(De altfel, ce erau acele dragoste efemere și senzuale din tinerețea mea, alături de patima asta nouă, care mă făcea să uit tot și să mă mulez după sufletul și vrerile Maitreyiei?)

– Nici eu, mărturisii Maitreyi. Dar alte iubiri am mai avut. Să ți le spun?

– Cum vrei.

– Am iubit întâi un pom, din aceia pe care noi îi numim „șapte frunze”, se pregăti ea să povestească.

Încpeui să râd și o mângâiai protector, ridicul.

– Asta nu e dragoste, scumpa mea.

– Ba da, e dragoste. Și Chabu iubește acum pomul ei; dar al meu era mare, căci ședeam pe atunci în Alipore, și acolo erau arbori mulți și voinici, și eu m-am îndrăgostit de unul înalt și mândru, dar atât de gingaș, atât de mângâietor... Nu mai mă puteam despărți de el. Stam ziua întreagă îmbrățișați, și-i vorbeam, îl sărutam, plângeam. Îi făceam versuri, fără să le scriu, i le spuneam numai lui; cine altul m-ar fi înțeles? Și când mă mângâia el, cu frunzele pe obraz, simțeam o fericire atât de dulce, încât îmi pierdeam răsuflarea. Mă rezemam de trunchiul lui, ca să nu cad. Fugeam

noaptea din odaie, goală, și mă urcam în pomul meu; nu puteam dormi singură. Plângeam, sus, între frunze, până ce se apropia ziua, și începeam să tremur. O dată era să mă prindă mama, și am tras o spaimă de am rămas multe zile în pat. De atunci m-am îmbolnăvit eu de inimă. Și nu puteam sta în pat dacă nu mi se aduceau în fiecare zi ramuri proaspete din pomul meu cu „șapte frunze” ...

O ascultam cum se ascultă o poveste, dar în același timp simțeam cum se depărtează de mine. Cât de complicat îi era sufletul! Înțelegeam încă o dată că simpli, naivi și clari suntem numai noi, civilizații. Că oamenii aceștia, pe care îi iubeam atât de mult, încât aș fi voit să ajung unul din ei, ascund fiecare o istorie și o mitologie peste puțință de străbătut, că ei sunt stufoși și adânci, complicați și neînțeleși. Mă dureau cele ce spunea Maitreyi. Mă dureau cu atât mai mult, cu cât o simțeam în stare să iubească totul cu aceeași pasiune. În timp ce eu voiam să mă iubească veșnic numai pe mine. O ființă care iubește întruna, pe oricine; poate fi chin mai insuportabil pentru un amant?

Mi-o închipuiam goală și adolescentă, încleștându-se de pom cu toată nebunia pasiunii ei. Era o imagine care mă turbura, mă irita, căci mi se părea că voluptățile cunoscute de ea atunci nu i le voi putea dăruii niciodată eu. nici nu le voi putea șterge. Era altfel de dragoste unirea aceea cu frunzele și cu ramul. M-au torturat mai târziu, multe întrebări: cum se dădea ea lui? Cum o înfiorau pe carnea goală frunzele acelea cu șapte degete? Ce cuvinte i-a spus când s-a simțit pentru întâia oară posedată, robită numai lui?...

Îmi adusese, învelită în hârtie argintie, o crenguță cu frunze, presată, parfumată, uscată. Am avut o nestăvilită pornire de furie văzându-le și le-am luat, am încercat să le privesc disprețuitor, dar nu m-am putut stăpâni și le-am fărâmat în palme, mușcându-mi buzele.

– Și el tot așa a vrut să facă, îmi mărturisii Maitreyi. Dar pe el nu l-am lăsat...

Îngălbenii. Vasăzică, și *el* tot așa de mult a iubit-o, și tot atât de crâncen a suferit ghicindu-se anticipat în dragoste, printr-un pom. Unde îmi era siguranța întâietății mele, liniștea mea? Maitreyi începu să-mi sărute mâinile și să-mi spună că acum i-a uitat și pe *guru*. și pe arbore, că nu mă iubește decât pe mine, că celelalte dragoste n-au fost *asa*.

Rămăsei mut, cu o sfâșietoare durere în suflet; se năruise ceva, simțeam o sfârșeală și o furie împotriva mea, necunoscute până atunci. „Asta e gelozie?” mă întrebam.

– Dacă nu te-aș iubi numai pe tine, n-aș avea curajul să-ți spun toate acestea, plângea Maitreyi. Trebuie să-mi spui și tu toate fetele pe care le-ai iubit înainte de mine...

– N-am iubit niciodată, răspunsei eu, întunecat.

– Cum ai putut trăi fără dragoste? se minună ea. Și ești mult mai mare decât mine, te-ai fi putut dăruii în voie atâtor iubiri...

Ezitai o clipă, pe gânduri, Maitreyi mă ghici.

– Nu, nu dragostele *tale*, fetele pe care le-ai ținut în brațe. Să nu-mi spui de ele. Murdărie, nu dragoste, au fost acelea...

Începu să plângă în hohote. Pe coridor trecu șoferul, care se opri o clipă, mirat de plâns, apoi plecă mai departe, cu pași lini. (Și el era unul care ne spiona, am observat mai târziu aceasta.) Maitreyi încercă să se stăpânească adunându-și șalul la gură.

– De ce mă chinui? se revoltă ea, deodată. De ce crezi că n-am fost pură în dragostea mea și în trupul meu?

Rămăsei încremenit. „Eu o chinui? mă întrebam. îmi spune lucruri care mă ard. și tot ea se răzvrătește. Eu, care n-am spus nimic, care o iubesc ca un nebun, neputând să mă împotrivesc nici patimii mele, nici dorințelor ei. Eu, care vreau nebunește ca întreg trecutul să se șteargă, iar Maitreyi mi-l aduce neconținut în față, îl viețuiește continuu.” (Judecam și sufeream ca un civilizat, ca unul care preferă întotdeauna să uite și să acopere cu cenușă, să ignore sau să tolereze, numai liniștea și confortul lui să nu fie stingherite. Maitreyi nu cunoștea nici una din aceste superstiții albe și mi se oferea continuu, întregă, cu tot ce trecuse și fecundase sufletul ei până atunci. Căci trupul, am știut aceasta, și-l păstrase neatins; cel puțin, neatins de nici o mână virilă.)

Mi-a mai spus, tot în după-amiaza aceea, de o altă dragoste a ei. Avea pe atunci doisprezece sau treisprezece ani și se dusesse cu d-na Sen la marele templu de la Puri, la Jaganath. Pe când ocoleau, laolaltă cu mulțimea, coridoarele întunecate din jurul sanctuarului, cineva se apropie pe nesimțite de Maitreyi și îi puse o ghirlandă de flori peste cap. La cea dintâi haltă în lumină, d-na Sen observă ghirlanda și, aflând că i-a fost pusă pe întunerec, i-o scoase și o păstră pe brațul ei. Dar cum intră în întunerec, Maitreyi simți iarăși o ghirlandă în jurul gâtului. Și pe ea i-o scoase d-na Sen, la lumină. De data asta o luă la braț, dar se petrecu același lucru de cum pășiră în întunerec. Când ajunseră la sanctuar, d-na Sen avea pe braț șase ghirlande. Se uită în dreapta și în stânga foarte mâhnită, pentru că o ghirlandă atârnată de gâtul unei fecioare înseamnă logodnă. Și atunci apără un tânăr de o rară frumusețe, cu lungi plete negre pe umăr, cu ochi pătrunzători și gură roșie (suferii cumplit ascultând pe Maitreyi descriindu-mi-l), care căzu la picioarele d-nei, îi atinse tălpile cu mâna și îi spuse: „Mamă”. Atât. A dispărut apoi.

L-a iubit pe tânărul acesta ani de-a rândul, chiar după ce începuse să se îndrăgostească de Tagore. (Amănuntul l-am reținut; dacă se întâmplă să

iubească pe Tagore, deși e îndrăgostită acum de mine? Sau dacă, după mine, în timpul cât o iubesc eu, va mai veni altul?) Pe urmă i-a mărturisit lui Tagore episodul din templu, și „poetul” i-a spus că tânărul acela era un mesager al dragostei, că cele șase ghirlande erau nu știu ce lucru simbolic, și altele. Ascultând-o, mă înfioram de câtă junglă se află încă în sufletul și mintea Maitreyiei. Câte întunecimi, ce floră tropicală de simboluri și semne, ce atmosferă caldă de eventualități și senzualitate. Unde eram eu, în toate acestea? Și eram iubit de o fecioară de 16 ani, pe care nu o sărutase încă nimeni pe gură în afară de mine...

– Acum sunt numai a ta, numai a ta, izbucni Maitreyi, înlănțuindu-mă. Numai tu m-ai învățat ce este dragostea, numai tu m-ai înfiorat; ți-e m-am dat. Când ai rupt frunzele, eram fericită. Ce mult îmi place să te văd mânios ca un vânt, să mă calci în picioare, să nu-ți pese de mine. Te iubesc așa. De ce te temi?...

Într-adevăr, nu aveam nici un motiv să mă tem. Maitreyi mă căuta mereu în odaia mea, în acel ceas al după-amiezii când toți dormeau sus, sub ventilatoare. Aproape mi se dădea acolo, pe jețul imens, făcut din pai de bambus. Sărutările alunecau acum pe trup, coborând de-a lungul gâtului, pe umerii goi sub șal, pe brațe, pe piept. Când i-am mângâiat întâia dată sânii, cu o mână sinceră și înfometată, s-a adunat întreagă într-un singur fior înghețat. S-a destins apoi și și-a deschiat pieptarul, cu tot ce mai rămăsese spaimă și voluptate în priviri. Mi i-a dat înnebunită, înfricoșată, așteptând parcă un trăsnet care să ne năruie pe amândoi. Niciodată n-am văzut sânii mai frumoși, la nici o statuie din lume, căci paloarea aceea întunecată a trupului Maitreyiei se îmbujorase acum sub cea dintâi dezvelire, și frumusețea perfectă, de sculptură, a bustului se iluminase așteptându-mă.

Trupul tot era o așteptare, fața încremenise, ochii mă priveau ca pe o minune. Nu mai era senzualitate fiorul acela care o străbătea și o ucidea alături de mine. Eu mă trezeam lucid și ațâțat, experimentând în etape dragostea, în timp ce ea se dăruise toată miracolului unei atingeri bărbătești de trupul ei, fiind încă fecioară. Am înțeles mai târziu că voluptatea aceasta adâncită în carne, când era încă numai îndrăgostită, o crucifica. A avut atunci curajul să mă întrebe, cu un braț încleștat pe speteaza jețului și cu mâna cealaltă mângâindu-mi părul:

– Nu e păcat?

I-am răspuns ca de obicei, cu o consolare stupidă, câteva fraze fără nici un conținut și am continuat să mă pierd în descoperirea treptată a trupului ei. Când o priveam, la răstimpuri, uimit eu însumi de abandonarea atât de completă, o zăream cum stă cu capul pe jeț, ochii închiși, tremurând, lacrimile alunecându-i pe obraji, lipindu-i șuvițe de păr la colțul buzelor și

pe bărbie.

– Când vom fi uniți, o consolam eu, ne vom iubi fără hotare. Te voi avea toată, atunci.

– Dar *acum*, nu e păcat? revenea ea, strângându-și ochii, mușcându-și buzele.

– Acum te sărut numai și-ți mângâi numai o parte din trup. Atunci va fi altfel, vei fi a mea, a mea...

– Nu sunt și acum? spunea ea, cu un glas stins. Nu e *păcat*? Mi-au trebuit câteva zile până am înțeles ce vroia ea să-mi spună. Era păcat, pentru că ea simțea voluptatea complect și se temea ca roua dragostei astfel risipită să nu strice orânduiala lumii. O dată ce-mi dăduse buzele și mă îmbrățișase, cu trupul ei tot lipit de al meu, noi eram uniți. Și dragostea trebuia să se săvârșească până la capăt, altminteri voluptatea ajungea viciu, iar bucuria unirii noastre, o tristețe a cărnii. Păcatul nu erau încercările de a-i cunoaște tot mai mult trupul, ci limitarea îmbrățișărilor mele, care o făceau să cunoască cele mai definitive spasme fără ca rodul acestor bucurii să se adune, să crească. Risipirea rodului era păcat, în simțirea și judecata ei indiană. După datina lor, trebuia să fim uniți în pat, și din mângâierile noastre să răsară roade vii, pruncii... Căci, altminteri, dragostea se pierde, bucuria ajunge stearpă, iar unirea noastră, viciu...

M-am cutremurat înțelegând că nu senzualitatea și dragostea ei pentru mine o sileau să-mi ceară aceasta, ci o superstiție, o teamă de *karma*, de zei. de strămoși. În noaptea aceea mă gândeam unde se găsește adevărata sinceritate a simțurilor, adevărata inocență a cărnii, la ei sau la noi, civilizații? Oare Maitreyi n-a activat ca o hipnotizată, ca un automat, de când m-a sărutat întâia oară? Și spontaneitatea, vastitatea dragostei ei față de mine nu sunt oare simple consecințe ale celei dintâi căderi, acte determinate de conștiința ei barbară, superstițioasă?

Ajunsesem să evit pe cât puteam îmbrățișările prelungi în singurătate, pentru că adoram aproape pe d-na Sen și respectam pe d-l Sen, și așteptam să găsesc un prilej de a le cere pe Maitreyi pentru mine înainte de a o avea. Am fost un om moral, de aici mi se trag toate tragediile. Am iubit întotdeauna pe mai multe planuri, n-am știut să sacrific totul pentru un singur sâmbure de adevăr sau de viață, de aceea m-am lovit de toate pragurile și m-au dus valorile cum au vrut.

De altfel, iubeam atât de mult pe Maitreyi, încât preferam o comuniune mai caldă, mai completă, așa cum o aveam în plimbările cu mașina prin împrejurimile Calcuttei, zeci de kilometri făcuți până aproape de miezul nopții, dincolo de Barackpur, de Hoogly, de Chandernagore. Cu ea (spun cu ea deși eram întotdeauna întovărășiți de d-na sau de d-l Sen, de Liluși Mantu, de Chabu sau de Khokha – pentru că nu ne vedeam și nu ne

simțeam decât pe noi, pe noi doi), cu ea am vizitat atâtea sate din jurul Calcuttei, am dorit atâtea case ascunse între cocotieri, unde ghiceam din ochi că ne-ar fi plăcut să ne ascundem, am lăsat atâtea amintiri pe șoselele acelea întunecate de umbra arborilor care le încolonau. Atâtea lacuri artificiale pe marginea cărora neam așezat amândoi, strângându-ne pe furie mâinile, în timp ce ceilalți aduceau din mașină coșulețe cu *sandwich-uh* și fructe. Atâtea halte în noapte, pe șoseaua Chandernagorului, încremeniți cu toții de tăcere, de arbori, de licuricii care zburau în jurul nostru ca într-o Urwald. Cu deosebire îmi amintesc o noapte, când ni s-a oprit mașina chiar pe șoseaua aceea feerică a Chandernagorului, și șoferul a pornit cu Mantu să caute niște scule într-un sat din apropiere. Inginerul, obosit, a rămas să dormiteze în mașină, iar noi trei, Maitreyi, Chabu și cu mine, am plecat să recunoaștem pădurea. Vară fără lună, cu atâtea stele câte are Bengalul și licurici așezându-ni-se pe umeri, pe față, pe gât, ca într-un basm cu bijuterii. Nu ne spuneam nimic și, pe nesimțite, ne-am înlănțuit, temători de Chabu, încurajați de tăcerea și întunecul acela fermecat. Nu știu ce suflet necunoscut din mine izbucni atunci chemat de toată această Indie nebănuită. Pădurea părea că n-are nici început, nici margini. Arbori de eucalips, fără vârstă, prin care cerul se ghicea anevoie, într-atât erau de mincinoși licuricii și de depărtate stelele. Ne-am oprit în fața unui eleșteu artificial, unul din acele bazine în care agricultorii cresc pește. Am amuțit acolo toți trei. Cine știe ce minuni se urzeau atunci printre lotușii cu frunzele strânse, în apa aceea fără tresărire, în care se oglindeau zborurile boabelor de aur? Mă scuturam mereu, pentru că preajma noastră se prefăcuse în basm. Am stat așa mult timp și n-am cutezat atunci s-o sărut pe Maitreyi. Nu mai doream nimic, nu mai simțeam nevoia vreunui gest. Era o seninătate nefirească în sufletul meu, deși taina și miracolul din jur mă exaltase, mă narcotizase, mă răzvrătise. Nu știu cum s-a petrecut aceasta...

UNIVERSUL OPEREI

Romanul debutează cu starea de incertitudine a personajului masculin, Allan, un englez de 24 de ani și este scris la persoana I, pe baza însemnărilor făcute de autor în cei trei ani petrecuți în India: „Am șovăit atâta în fața acestui caiet, pentru că n-am izbutit să aflu încă ziua precisă când am întâlnit-o pe Maitreyi”. Îmbolnăvindu-se de friguri, inginerul englez Allan se mută în casa profesorului Narendra Sen, dar – își amintește el – „eu o întâlnisem pe Maitreyi cu cel puțin zece luni mai înainte”, mărturisindu-și neputința de a retrăi a ceea ce acum, când scrie romanul, „mirarea mea, nesiguranța și tulburarea celor dintâi întâlniri”.

Amintirea e vagă, o văzuse o dată într-o mașină care staționa și avusese

atunci o tresărire ciudată: „Mi se părea urâtă – cu ochii ei prea mari și prea negri, cu buzele cărnoase și răsfrânte, cu sânii puternici, de fecioară bengaleză crescută prea plin, ca un fruct trecut în copt”. Pielea ei era „mată, brună, de un brun nemaiîntâlnit până atunci, s-ar fi spus de lut și de ceară”, iar brațul gol avea o nuanță stranie de un „galben întunecat atât de tulburător, atât de puțin feminin, de parcă ar fi fost mai mult al unei zeițe sau al unei cadre decât al unei indiene”. Dialogul cu Harold, colegul său de cameră, scoate în evidență firea lui Allan, căruia îi plăcea să audă lumea vorbind de rău pe cei pe care îi „iubesc sau de care mă simt aproape”, întrucât astfel avea ocazia să-și verifice „anumite procese obscure ale conștiinței”.

Allan, „foarte mândru de cetățenia și descendența mea continentală”, se afla la începutul carierei sale în India, ocupând diverse funcții, mai întâi la reprezentanța uzinelor „Noel and Noel”, apoi la o societate de canalizare a deltei, pe șantier, unde se simțea foarte bine, fiind „singurul stăpân”. Lucien Metz, un gazetar „incult și impertinent, cu mult talent și multă perspicacitate”, venise în India să scrie „o carte de succes, politică și polițistă”. Întrebându-l pe Allan despre obiceiurile și firea bengalezilor, acesta își dă seama că nu cunoștea deloc viața interioară a femeilor indiene și că nu le văzuse decât la cinematograf și la recepții, așa că se hotărăște să-l roage pe Narendra Sen să-i invite la ceai.

Maitreyi i se păru „mult mai frumoasă”, fata, îmbrăcată „în sari de culoarea ceaiului palid, cu papuci albi, cusuți în argint, cu șalul asemenea cireșelor galbene, și buclele ei prea negre, ochii ei prea mari, buzele ei prea roșii”, îi păru acum miraculoasă. Admirând vestimentația Maitreyiei, Lucien își notează detalii ale costumului, bijuteriilor și ornamentelor specific indiene, timp în care tânăra „tremura toată, palidă, înspăimântată”.

După un timp, Narendra Sen îl sprijină pe Allan să ocupe un post de inspector într-o zonă de junglă. Se îmbolnăvește de „o malarie gravă, întovărășită de un surmenaj nervos”, este internat într-un sanatoriu din Calcutta, iar când își revine află că, pe lângă Harold, cel care se interesase mereu de starea sănătății lui era inginerul Narendra Sen, care-l și invită să locuiască la el pe toată perioada cât va trebui să rămână în India.

Englez, venit dintr-o altă cultură și civilizație, Allan se simte stingherit în casa inginerului, stă retras în bibliotecă, învață salutul lor tradițional, „împreunând palmele în dreptul frunții”, apoi încetul cu încetul, Maitreyi devine mai prietenoasă, interesându-se de obiceiurile europenilor, presupunând că în țara lui este foarte frig, de aceea sunt așa de albi: „Sunteți foarte frumoși. Și eu aș vrea să fiu albă, nu se poate asta, nu e așa?”.

Fascinat, tânărul scrie în jurnal: „Prima discuție cu Maitreyi. De remarcat primitivismul gândirii ei. Un copil care a cetit prea multe. Astăzi, pe terasă, o întâmplare penibilă cu povestitul. Sunt incapabil să spun povești; probabil, jena mea de tot ceea ce e inocent și naiv. Revelația a fost Chabu, un suflet panteist. Nu face deosebirea dintre sentimentele ei și ale obiectelor; de pildă, dă turte unui pom, pentru că ea mănâncă turte, deși știe că pomul nu poate mânca. Foarte interesant”.

Profesorul Narendra Sen îi povestește lui Allan două întâmplări care să scuze purtarea reținută și distantă a Maitreyiei față de el.

O altă latură a fetei este relevată de tatăl său care, cu mândrie, îi spune lui Allan că Maitreyi scrie „poeme filozofice, care îi plac foarte mult lui Tagore”, spre dezamăgirea lui Allan care consideră că ea nu are nici un fel de experiență de viață, deci poemele ei nu pot fi altceva decât manifestări infantile de răsfăț. Ca oaspete în casa lor, Maitreyi îl socotește „trimis de Dumnezeu”, iar când Allan îi cere iertare, din politețe, ea se întristează, deoarece nu înțelege cum „poate să ceară iertare un bărbat unei fete?”, mirându-se mai ales de explicațiile tânărului că nu are importanță dacă unul este alb, iar altul negru, dacă greșești ceri iertare celui alt, indiferent de culoarea pielii.

În primele luni, Allan nu avea nici un fel de sentimente pentru Maitreyi: El o învăța pe ea franțuzește și lecțiile destind relațiile dintre ei, acum Allan o vedea „mai feminină, mai a mea”.

Maitreyi i se pare ciudată, stârnind un adevărat interes. Allan este invitat în camera fetei și este surprins de austeritatea în care locuiește, deoarece camera avea numai un pat, un scaun și două perne și află cu stupeoare că în pat doarme Chabu, iar Maitreyi doarme pe jos, pe o rogojină.

El este puternic impresionat și emoționat se simte ca în fața „unei sfinte. Am adorat-o aproape în acea clipă”. El se simte din ce în ce mai atras de Maitrey, schimbă autografe pe care le scriu pe cărți și reviste, își povestesc istorisiri insinuante, vorbesc despre căsătoria indiană, fapte ce duc la o apropiere din ce în ce mai firească a celor doi.

Deși fata nu-i apare ca o frumusețe perfectă, are asupra lui o fascinație tulburătoare, provocându-i insomnii. Allan se gândește din ce în ce mai des la căsătorie, mai ales că asistă la nunta lui Mantu, un văr al lui Sen, acesta din urmă fiindu-i și guru. Allan recunoaște că „nici o femeie nu m-a tulburat atâta. Suferința mea senzuală e un blestem.

Maitreyi îl roagă s-o ajute să termine catalogul bibliotecii domnului Sen, prilej de apropiere reciproc prin titlurile volumelor pe care le înregistrau în fișe. În aceeași seară, Allan se duce în camera fetei și timp de două ore s-au atins cu picioarele într-o stare „halucinant de dulce, de fierbinte, nici un trup omenesc nu se înălțase atât de departe în carnea ei”. Între cei doi

se manifestă o atracție irezistibilă, ce scapă de sub control, Maitreyi „se abandonase atât de decisiv trupului meu, încât avusei chiar o urmă de melancolie că mi se dăruise atât de repede”.

A doua zi de dimineață, la ora 6, cei doi se întâlnesc în bibliotecă și Maitreyi, copleșită de vină, îi spune că e timpul să plece din casa lor și îi povestește de iubirea pe care o are, de la treisprezece ani, pentru gurul ei, Robi Thakkur, relatându-i cu detalii despre cutia cu scrisorile primite de la el, din toate părțile lumii, pe unde umblase. Cu toate acestea, gesturile tandre continuă, Maitreyi îi dăruiește o coroniță de iasomie, despre care Allan află mai târziu, că este semnul logodnei, „că fecioara care dăruiește o asemenea coroniță unui tânăr e considerată pe veci a lui, căci schimbul acesta de flori avea valoarea unui legământ dincolo de împrejurări și de moarte”. Ea îi oferă apoi cutiuța dată de Tagore, mărturisind că nu l-a iubit pe el, că aceea a fost numai o rătăcire și abia acum își dă seama ce este dragostea adevărată.

Allan se hotărăște să spună părinților fetei despre dragostea lor și este convins că aceștia așteaptă ca el s-o ceară în căsătorie, dar din nou este derutat de reacția ei, căci Maitreyi îl contrazice: „Tu nu știi un lucru, îmi spuse. Nu știi că noi te iubim altfel (ezită și se corectă), ei te iubesc altfel, și eu ar fi trebuit să te iubesc tot așa, nu cum te iubesc acum... Trebuia să te iubesc tot timpul ca la început, ca pe un frate...”. Fata îi mărturisește iubirea ei, „că orice s-ar întâmpla nu te voi iubi decât pe tine, că sunt a ta. Și într-o zi mă vei lua cu tine în țara voastră, nu e așa? Voi uita India atunci, vreau eu s-o uit...”.

Părinții ei nu vor fi de acord niciodată să fie soția lui, întrucât ei îi spusese: „Maitreyi, o să ai de acum un frate, pe Allan. Cată să-l iubești, va fi fratele tău, și baba îl va înfia, și la ieșirea la penste ne vom duce cu toții în țara lui: acolo, cu banii noștri, vom trăi ca un rajah; acolo nu e cald și nu e revoluție, și albi nu sunt răi ca englezii de aici și ne vor socoti frații lor...”. Cei doi trăiesc acum o adevărată poveste de dragoste, cu gesturi tandre, priviri și sărutări furate. Maitreyi îi mărturisește iubirea ei pentru pomul „cu șapte frunze”, cu care se îmbrățișa, se săruta, îi făcea versuri și „când mă mângâia el, cu frunzele pe obraz, simțeam o fericire atât de dulce, încât îmi pierdeam răsuflarea”.

Allan se hotărăște să treacă la hinduism, dar Maitreyi, temându-se de karma, îi dezvăluie acestuia concepția indică despre iubire, riscând o înfruntare primejdioasă din partea întregii familii. Fiind în pericol, iubirea lor ia amploare, sunt descrise plimbări tainice prin păduri, iar Maitreyi oficiază mirifica lor logodnă, după un ceremonial sacru, ireal de frumos.

Ea îi dă lui Allan inelul de logodnă din fier și aur, ca doi șerpi încolăciți și eroul primește botezul logodnei printr-o incantație mistică: „Mă leg de

tine, pământule, că eu voi fi a lui Allan și a nimănui altuia, voi crește din el ca iarba din tine. Și cum aștepti tu ploaia, așa îi voi aștepta eu venirea, și cum îți sunt ție razele, așa va fi trupul lui mie. Mă leg în fața ta că unirea noastră va rodi, căci mi-e drag cu voia mea, și tot răul, dacă va fi, să nu cadă asupra lui, ci asupra-mi, căci eu l-am ales. Tu, mă auzi, mamă pământule, tu nu mă minți, maica mea”.

Ritualul acestei nunți constituie poate cele mai frumoase pagini ce accentuează, în același timp, vraja de care este cuprins eroul, care, cu o luciditate a autenticității, este și ușor iritat de această „mascaradă”. Întâlnirile lor devin mai dese, Maitreyi se duce noaptea în camera lui Allan, care era „fericit că păcatul n-o deprimă, că nu vine în ceasurile de dragoste cu teama că face un rău”, deși eroul trece prin tot felul de îndoieli atât în ceea ce privește iubirea fetei, cât și în privința propriilor sentimente.

Întâmplător, Chabu, sora mai mică a Maitreyiei, divulgă părinților o scenă văzută în pădure cu cei doi, fapt care determină o ruptură brutală a relației dintre Allan și familia Narendra Sen. De aici, romanul prezintă, după povestea de iubire extatică, nefericirea profundă și bulversantă a celor doi îndrăgostiți. Allan se retrage în Himalaya pentru a se vindeca într-o singurătată deplină.

Din octombrie până în februarie aude și simte sufletul Maitreyiei, iar ea suportă pedepse tiranice din partea familiei, pentru că încălcase legile tradiției. În numele iubirii, Maitreyi luptă cu toate mijloacele, sfârșind prin a se dăruia unui vânzător de fructe, apoi „a plecat la Midnapur, să nască, chipurile în taină, dar toată lumea a aflat”. Ea speră că va fi izgonită de acasă și va putea astfel să-l urmeze pe Allan. Dar Sen nu vrea cu nici un chip s-o alunge, deși ea țipă întruna.

O nouă scrisoare a lui Narendra Sen pecetluiește definitiv incompatibilitatea celor două lumi, a celor două civilizații și religii, imposibilitatea căsătoriei între un alb european și o bengaleză, în numele iubirii sublime. Scrisoarea este redactată în termeni ofensatori, „văd că procedezi ca un șarpe din iarbă, căruia, dacă nu-i strivești capul când trebuie, se întoarce și mușcă”.

Allan are o relație cu Jenia Isaac, o evreică finlandeză și se simte dezgustat de această aventură, apoi încearcă o relație cu o tânără nemțoaică, Geurtie, la care se mutase „pentru că nu mai aveam ce mânca”.

Plecarea din India constituie pentru el o izbăvire, având un sentiment al vinovăției pe care-l exprimă în cuvintele așezate ca moto: „Îți mai amintești de mine, Maitreyi și dacă da, ai putea să mă ierți?”.

Romanul se încheie cu un sentiment de nostalgie simțit în profunzime de Allan: „Aș vrea să văd ochii Maitreyiei”.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Citiți și rezumați subiectul romanului *Maitreyi*. Comentați structura lui.
2. Descoperiți tema, ideea și motivele romanului *Maitreyi*.
3. Spicuiți câteva enunțuri din care ar rezulta că gândurile tânărului Allan sunt concentrate asupra Maitreyiei.
4. Indicați persoana la care e scris romanul și indicați cui aparțin relatările.
5. Analizați conflictul spiritual dintre Orient și Occident.
6. Care sunt semnificațiile titlului?
7. Comentați intriga romanului.
8. Ce moduri de expunere ați descoperit, lecturând romanul?
9. Spicuiți figurile de stil din roman.
10. Comentați caracterul romantic al romanului *Maitreyi*.
11. Apreciați valoarea romanului ca sinteză a unei lumi spirituale.

EVALUARE

1. Argumentați impresiile reproduse în urma lecturii romanului.
2. Caracterizați personajele principale (Allan și Maitreyi).
3. Completați enunțurile: a) *Opera mi-a trezit sentimente de ...* b) *Ceea ce impresionează este ...* c) *Surprinzător este momentul ...* d) *Nu aș vrea să trăiesc în lumea personajului pentru că ...*
4. Realizați un eseu despre conflictul spiritual între Orient și Occident.
5. Comentați rolul lui Mircea Eliade în dezvoltarea literaturii și culturii.

REȚINEȚI!

Romanul experienței este un tip de roman care s-a impus în perioada interbelică în literatura română prin opera unor scriitori precum Camil Petrescu sau Mircea Eliade. Modelul din literatura universală este romancierul francez André Gide.

Pentru romancierii din epoca interbelică, experiența este o modalitate de cunoaștere a eului pe care îl investighează în profunzime. Ei caută și provoacă experiențe noi pentru a se cunoaște mai bine, pentru a ști cum reacționează în situații limită.

Romanul experienței este strâns legat de conceptul de autenticitate. Observând că romancierii moderni nu se mai pot considera omniscienți, Camil Petrescu sublinia că aceștia devin conștienți de faptul că nu se pot cunoaște profund decât pe sine.

Romanul devine astfel o modalitate de prezentare a eului în toată autenticitatea sa, cu maximum de sinceritate. Camil Petrescu înțelegea prin autentic tot ce e omogen și solidar ca structură și permite cunoașterea întregului pornind de la parte.

Autenticitatea este definită de Mircea Eliade ca o degradare a conștiin-

ței magice. În timp ce magia crede că omul poate fi orice și poate face orice, autenticitatea înseamnă a te mulțumi cu faptul că, neputând fi și face orice, poți fi cel puțin tu însuși și îți poți crea propria ta lume.

Caracteristică romanului experienței este utilizarea unor documente intime precum jurnalul sau scrisorile.

Romanul lui Camil Petrescu este un roman al experienței este dovedit de importanța pe care o are războiul pentru personajul-narator Ștefan.

Caracteristicile esențiale ale **romanului de experiență** sunt următoarele:

- ✓ narațiunea la persoana I,
- ✓ aspect de jurnal intim sau de scriere autobiografică,
- ✓ dublarea analizei psihologice cu autoanaliza, mergând la dezvăluirea subconștientului,
- ✓ despărțirea autorului de narator, predilecția pentru experiențe.

În literatura română **romanul de experiență** a fost cultivat de Mircea Eliade, Anton Holban, Mihail Sebastian ș. a.

CRITICII SPUN!

„Fantasticul lui Mircea Eliade este benign, o revanșă a Vieții, a frumuseții și fecundității ei inepuizabile. Din acest punct de vedere, el rămâne, după părerea mea, în mod decisiv românesc, pentru că literatura română îmi pare a fi una din puținele literaturi ale lumii în care fantasticul n-a devenit niciodată grotesc, tragic, sumbru, păstrându-și puritatea lirică, de alternativă mai bună și mai frumoasă a realului. Iată de ce originalitatea acestui scriitor român de renume mondială sprijină și exprimă indiscutabil o spiritualitate românească.” (Sorin Alexandrescu)

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ, DE SCOP/FINAL PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ, DE SCOP/FINAL

TERMINOLOGIE

- **complement circumstanțial de cauză, de scop/final**
- **cuvânt determinat**
- **subordonata circumstanțială de cauză, de scop/finală**
- **topica**
- **punctuația**
- **elemente regente**
- **elemente de relație**

REAMINTIȚI-VĂ!

Complementul circumstanțial de cauză este partea secundară de propoziție care arată cauza unei acțiuni, stări sau însușiri. Răspunde la întrebarea: *din ce cauză? Cânta de bucurie.*

Regentul complementul circumstanțial de cauză:

1. **un verb:** Unii oameni *călătoreau de plăcere.*

2. **adjectiv:** Era *lihnită de foame*

Complementul circumstanțial de cauză se exprimă prin:

1. **substantiv în A, precedat de prep. de:** Le plânga *de milă* când îi vezi.

2. **substantiv în G cu locuțiune prepozițională din cauza, din pricina.**

Ex. *S-au supărat din cauza Mariei.*

3. **pronume personal în G:** *Din pricina ei s-au făcut multe jertfe.*

4. **pronume demonstrativ, relativ, nehotărât în G.** *Din cauza acesteia nu am mers în excursie.*

5. **pronume posesiv în A:** Am căzut *din cauza sa.*

6. **pronume personal în Dativ, forma neaccentuată (atonă)**

Ex. *N-am cumpărat nimic din pricina-i.*

7. **numeral cardinal.** Ex. Am luat notă mică *din cauza celor trei.*

8. **adjectiv în A cu prepoziție.** Ex. Fata era vestită *de frumoasă.*

9. **verb la gerunziu.** Ex. *Văzând* că nu sunt, a ieșit afară.

Topica și punctuația: Când stă *după* regent, complementul circumstanțial de cauză nu se desparte prin virgulă. Când stă *înaintea* regentului, complementul circumstanțial de cauză se desparte prin virgulă!

REAMINTIȚI-VĂ!

Propoziția circumstanțială de cauză îndeplinește funcția de complement circumstanțial de cauză, arătând cauza pentru care se săvârșește acțiunea din propoziția regentă.

Regentul propoziției circumstanțiale de cauză este un verb sau o locuțiune verbală de obicei la modul indicativ:

Mijloacele introductive:

1. **Conjunții:** *că, căci, dacă, deoarece, fiindcă.*

2. **Locuțiuni conjuncționale:** *din cauza că, din pricină că, de vreme ce, din moment ce, pentru că.*

3. **Adverbe cu valoare de conjuncție:** *cum, unde*

Topica și punctuația: Indiferent de poziția sa față de regentă, propoziția circumstanțială de cauză se desparte, în general, prin virgulă de aceasta.

Exemplu: Se simte rău¹/fiindcă n-a mâncat.²/
Exemplu: Cum drumul era scurt¹/am mers pe jos.²/

RECUNOAȘTEȚI!

1. *Identificați complementele circumstanțiale de cauză.*

a) Codrul clocoti de zgomot și dr arme și de buciom... / Urlă câmpul și de tropot și de strigăt de bătaie. (*Mihai Eminescu*) b) Din pricina dogoarei, mlaștinile sunt uscate. (*Emil Gârleanu*) c) Porumbii ...se trezesc crezând că pașii tăi sunt semințe azvârlite... (*Lucian Blaga*) d) Din pricina asta am plecat de acasă și din București. (*Marin Preda*)

2. *Contrațgeți propozițiile CZ din frazele următoare în complemente circumstanțiale de cauză.*

a) Se simțea leșinat, întrucât nu mâncase nimic. b) Este supărat pe tine, pentru că i-ai vorbit urât. c) Nu poți trece, fiindcă în față sunt oameni. d) Din pricină că nu avea prieteni, era foarte necăjit.

REAMINTIȚI-VĂ!

Complementul circumstanțial de scop/final este partea secundară de propoziție care arată scopul realizării unei acțiuni. Răspunde la întrebările în ce scop?cu ce scop?

Regentul complementului circumstanțial de scop/final:

- **verb la mod personal:** *A plecat după cumpărături.*
- **verb la mod nepersonal:** *L-am găsit învățând pentru examen..*

Complementul circumstanțial de scop/final se exprimă prin:

a) **substantiv sau substituit ale acestuia în cazul G. precedat de locuțiunile prepoziționale:** *în scopul, cu scopul, în vederea: În scopul construirii monumentului s-a strâns o sumă importantă de bani. Ne pregătim în vederea examenelor.*

b) **substantiv în cazul acuzativ precedat de prepozițiile:** *după, în, la, spre, pentru. Exemplu: Totul a decurs normal spre satisfacția noastră.*

c) **verbe la infinitiv cu prepozițiile spre, pentru, la și locuțiunea prepozițională în/cu scopul. Exemplu: A venit pentru a-mi aduce cartea.**

d) **verbe la supin. Exemplu: Au plecat la arat.**

Topica și punctuația: Complementul circumstanțial de scop stă, de obicei, după regentul său și nu se desparte prin virgulă.

REAMINTIȚI-VĂ!

Propoziția subordonată finală arată scopul realizării acțiunii din regentă. Răspunde la întrebările: de ce? cu ce scop? în ce scop?

Exemplu: *A depus eforturi uriașe*1/*ca să își facă o casă.*2/

Regentul propoziției finale poate fi un verb la un mod personal.

Exemplu: *Îi ceruse ceasul*1/*ca să nu întârzie.* 2/

Observați! Subordonata finală poate avea în regentă un corelativ exprimat prin locuțiunile adverbiale: *de aceea, de-asta, de-aia, pentru aceea sau prin adverbul anume.*

Exemplu: *Ca să te convingi*1/, *de aceea ți-am făcut această demonstrație.*2/

Propoziția subordonată circumstanțială de scop/finală se introduce prin:

Conjunțiile *să, ca să, de* și locuțiunile conjuncționale *în/cu scopul să, pentru ca să.*

Exemplu: *Copiii aleargă la râu* 1/*ca să se scalde.*2/

Topica și punctuația: Propoziția finală stă de obicei după regentă și nu desparte prin virgulă.

Exemple: a) *Au sosit mai mulți soldați*1/*ca să întărească paza* 2/. b) Când se află înainte de regentă, se desparte prin virgulă. c) *Ca să îți dau scrisoarea*1/*de aceea te-am sunat.*2/

RECUNOAȘTEȚI!

1. Completați propozițiile cu complementele circumstanțiale de scop.

a) S-a angajat acolo pentru... b) A plecat la piață după... c) S-a antrenat îndelung spre... d) Se îmbrăcase bine pentru... e) Învățase mult în scopul...

2. Stabiliți valoarea morfologică a termenilor regenți pentru PS din frazele:

a) Te ascult cu atenție, ca să înțeleg situația. b) Hai cu noi să aducem mobila. d) Ca să îndrepte lucrurile, s-a făcut luntre și punte.

EXERSAȚI!

1. *Construiți câte un enunț în care complementul circumstanțial de cauză să fie exprimat prin:* a) substantiv precedat de o prepoziție/locuțiune prepozițională în cazul acuzativ; b) adjectiv posesiv în acuzativ precedat de locuțiunile prepoziționale *din cauză, din pricina;* c) adjectiv în acuzativ cu prepoziție; d) verb la participiu; e) verb la gerunziu.

2. *Subliniați complementele circumstanțiale de scop din enunțurile următoare și precizați prin ce se exprimă:* a) „Zilele trecute am fost la vânătoare de rațe.” (Șt. Bănulescu) b) „Ai nevoie de o deplină economie de mișcări în vederea unei adânci chibzuieli.” (Marin Preda) c) „Căci toți se nasc spre a muri/ Și mor spre a se naște.” (Mihai Eminescu) d) „Către seară el intră în grădină cu scop de a chema pe Gheorghe.” (Nicole Filimon) e) „În vederea unei așteptări mai lungi, m-am rezemat de parapetul podului.” (Ion Luca Caragiale) f) „În același scop întrebuse pe Felix.” (G. Călinescu) g) „El și cu Strâmbă-Lemne au pornit la vânat.” (Ion Creangă) h) „Le

depusesse în mijloc cu scopul de a fi tăiate.” (George Călinescu) i) „Noi am plecat de-acasă voioși la vânătoare/ Prin munți la cerbi, la iepuri, la urși, la căprioare.” (Vasile Alecsandri)

3. Delimitați frazele de mai jos în propoziții, analizați-le și specificați felul acestora și raporturile sintactice.

a) Îl căutase zădarnic pe Cello Viorin la cafenea, unde știa că vine el uneori, dar fu oarecum mulțumită negăsindu-l, căci, în tulburarea ei era preferabil să rămână singură. (Mihail Sebastian, Orașul cu salcâmi)

b) Acu parcă înțelegea că este cu puțință ca unul să citească ceea ce au scris alții, fiindcă toți cărturarii scriu într-un fel. (Ioan Slavici, Budulea Taichii) c) Ano, nu te nedumeri, nu te întreba la ce mă gândesc când mă vezi tăcut, căcitoate le fac numai din dragoste către tine, care ai luminat zilele vieții mele; nu-ți face gânduri rele, că nu vreau să împarți necazurile vieții cu mine, ci să le port eu singur. (Ioan Slavici, Moara cu noroc)

4. Alcătuiți un dialog de 8–12 replici, folosiți componente circumstanțiale de cauză, de scop și propoziții subordonate circumstanțiale de cauză și de scop.

6. Despărțiți în propoziții fraza următoare și transcrieți propozițiile circumstanțiale de scop.

Era în ajunul plecării. Lăsase pe mama să-i rânduiască lucrurile, și ieșise

afară să-și răcorească fruntea în largul vântului. (Ionel Teodorescu)

7. Indicați adverbele și locuțiunile adverbiale corelative ale propozițiilor circumstanțiale de scop din frazele ce urmează: a) Înadins a făcut așa, ca să te supere. b) Deaceea se pregătise, ca să reușească. c) Anume a întârziat, ca să atragă atenția.

8. Recunoașteți propoziția subordonată cauzală.

a) Poate că de-aia mi-ai fost antipatic, că nu știi ceea ce trebuie să știi...

b) Auzind zmeul această vorbă a lui Făt-Frumos, se făcu foc și pară de mânie, se tulbură de necaz, mai că-și pierdu cumpătul de supărare și amărăciune, în timp ce voinicul fugea cu fața care se tot minuna privindul.” (Petre Ispirescu, Basm)

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Despărțiți în propoziții frazele și arătați felul subordonatelor.

a) El tace, pentru că-i e frică de cuvinte/El tace, fiindcă orice vorbă la el se

schimbă-n faptă. (*Lucian Blaga*) b) De vreme ce mi-ai dat voie, m-am apucat să-i citesc scrisorile. (*Ion Luca Caragiale*) c) Mi-i inima de lacrimi plină/ Că-n ea s-au îngropat mereu / Ai mei, și-o să mă-ngrop și eu. (*George Coșbuc*) d) E nevoie să mai spunem că toți și-au scos pipele, pentru că nu se știa dacă fumează ori nu. (*Mihail Sadoveanu*)

FOLOSIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

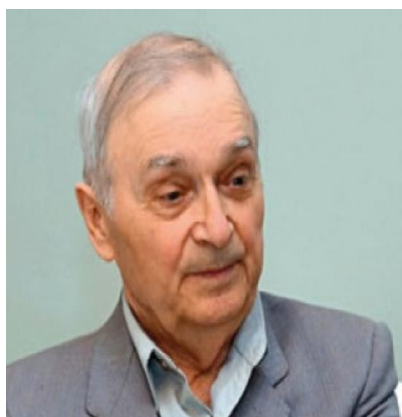
Alcătuți o compunere de volum mic, în care să vă expuneți opiniile despre *necesitatea învățaturii în găsirea unui drum în viață*. Integrați în compunere propoziții subordonate de cauză și propoziții subordonate de scop.

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

1. *Completați propozițiile cu elemente de relație potrivite:* a) A greșit .... neatenției. b) Nu vine .....teamă. c) Nu mai putea ..... oboseală. d) Am venit aici .... perfecționez. e) Au fixat bine tabloul .... nu cumva să cadă.
2. *Explicați semnele de punctuație din enunțurile date. Subliniați complementele.* a) Moșneagul nostru – Ilie Aldea lui Ion-era un om vechi. (*Mihail Sadoveanu*) b) Hai să intrăm în ogradă – zise Zaharia lui Gâțlan - că ne pierdem vremea stând în mijlocul drumului. (*Ion Creangă*) c) Ele fac ca personajul care le leagă – Țepeș – să apară în ipostaze atât de diferite. (*Ion Stăvărus*) d) Maria sta pe scaun, iar copilul – pe covor. e) Fetele erau mai înalte, iar băieții – mai scunzi. f) Bătrâna trecu înainte liniștită, pe nesimțite – o umbră. (*Mihail Sadoveanu*)

ION DRUȚĂ (1928)

Ion Druță (n. 3 septembrie 1928, satul Horodiște, județul Soroca, în prezent raionul Dondușeni, Republica Moldova) este un scriitor moldovean.

Fiul lui Pentelei Druță, zugrav bisericesc, și al Soficăi, de origine ucraineană. În 1939, familia Druță se mută în satul Ghica Vodă, de lângă Bălți, unde viitorul scriitor va face clasele primare.

În 1945, urmează cursurile unei școli de tractoriști, A absolvit școala de silvicultură

și Cursurile superioare de pe lângă Institutul de Literatură "Maxim Gorki" al Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S.. Din 1960 locuiește la Moscova, Rusia.

Primele povestiri ale prozatorului sunt publicate la începutul anilor '50. Operele sale, adunate în 4 volume. „Frunze de dor”, „Balade din câmpie”, „Ultima lună de toamnă”, „Povara bunătății noastre”, „Clopotnița”, „Horodiște”, „Întoarcerea țărâniei în pământ”, „Biserica Albă”, „Toiagul păstoriei” ș.a. fac parte din fondul de aur al literaturii naționale contemporane.

Operele sale au fost traduse în: rusă, franceză, germană, engleză, ucraineană, bulgară, cazahă, gruzină, letonă, maghiară, lituaniană, georgiană, slovacă, armeană, uzbekă, azerbaidjană, letonă etc.

Din 1987 Ion Druță este președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor din Moldova, post în care a fost ales unanim la Adunarea Generală a scriitorilor. Este decorat cu mai multe ordine și medalii, deține titlul de Scriitor al Poporului. În 1967, pentru piesa „Casa Mare”, nuvela „Ultima lună de toamnă” și romanul „Balade din câmpie”, Ion Druță a primit Premiul de Stat al R.S.S. Moldova. A fost ales membru de onoare al Academiei Române, membru titular al Academiei de Științe a Republicii. A fost inclus în lista celor 10 scriitori din lume pentru anul 1990 (*„Moldova Literară” din 26 iulie 1995*).

În 1989 se angajează activ în procesul de înnoire din Republica Moldova, militând pentru oficializarea limbii române și revenirea la grafia latină. Ion Druță a lucrat la ziarele „Țăranul sovietic”, „Moldova socialistă” și la revista „Femeia Moldovei”. Primul volum de schițe și nuvele, „La noi în sat”, apare în anul 1953, urmat de alte lucrări de proză scurtă și de romanele „Frunze de dor”, „Povara bunătății noastre”.

În anul 1969 se stabilește cu traiul la Moscova, publicând și în limba rusă mai multe volume de proză, eseistică și dramaturgie.

Druță se vedește un autor profund implicat în viața neamului, scriind despre subminarea limbii române în Basarabia, despre istorie, ecologie, agricultură.

„Prin caracteristicile ei esențiale, opera lui Ion Druță... este în total o expresie a rezistenței spirituale și morale în fața a tot ce subminează naționalul, umanul, sacrul”. În anii regimului totalitar comunist, Ion Druță a avut curajul să se ridice deasupra principiului abordării realității de pe pozițiile de clasă. (Mihai Cimpoi)

La 26 august 2008 i-a fost acordat Premiul de Stat pe anul 2008 și titlul de „Laureat al Premiului de Stat” pe anul 2008, pentru contribuția de excepție la dezvoltarea culturii și literaturii naționale și universale.

CLOPOTNIȚA

Acel mare, acel cumplit blestem ne-a ajuns pe la un miez de noapte din zece spre unsprezece aprilie. A fost un mare prăpăd peste toată Țara Moldovei. De turnat, turna cu găleata, dar de unde ia și unde toarnă nu se vede — beznă peste tot. Arareori fulgerul spărgea cerul dintr-un capăt în altul, despiciându-l ca pe un harbuz copt, și pârâia cerul înaintea fulgerului cum pârâie harbuzul înaintea cuțitului. După care rafală porneau a descărca tunete, și tot veneau vuind, clocotind, scuturând pământul până în adâncuri, până la sicriile străbunilor.

Clopotnița unei biserici

Mai spre zori urgia s-a domolit, vremea a început a bate în cald și prin aburul cela de după ploaie, primăvara a căzut ca o basma de față mare peste capitala Moldovei. În două-trei zile Chișinăul era verde dintr-un capăt în altul, și grădinile orașului răspundeau din ramuri la fiecă boare de vânt. „Elei, Doamne, că de n-ar fi fost ploaia ceea de dăunăzi, ce mai început frumos de an...”

Un tânăr nalt și zdravăn, cu ochi blânzi și triști, venea pe bulevardul Lenin la vale, împovărat de grijile unui sărac învățător. Pășea încet, cum umblă de obicei sătenii, prindea cu adâncul plămânilor mirozna aceluși început de primăvară și se tot gândea la ploaia ce bătui-se acum câteva zile peste întregul nostru pământ. Venea abătut, ducând în dreapta o geantă plină, așa încât abia o mai ajungeau cataramele, iar în stânga avea o plasă cu portocale, plină și ea...

...Horia Holban era un învățător bun colo în satul din nordul Moldovei, unde preda istoria într-o școală medie, și când elevii se încurcau așa încât nici nu mai știau încotro s-o apuce, el venea așezat și răbdător, lângă dâșii, zicându-le: „Ia hai, frate, să vedem ce o mai fi și cu asta...”. Acest „Ia hai, frate...” nu era deloc o formulă ipocrită prin care învățătorul își îndemna elevul să mai treacă o dată pe acolo pe unde acela nu a putut trece de zece ori. Nu, prin această formulă de simbrie țărănească învățătorul venea în ajutorul elevului, asumându-și o parte din necazurile lui și, ajungând așa, deodată, buni prieteni, porneau a dibui în doi prin negura trecutului, căutând împărății, războaie, structuri sociale și politice de tot felul. Chiar de nu găseau ei cine știe ce, principalul era că-l mișca pe elev din punctul mort al necunoașterii, al nehotărârii, și acest imbold deseori

cântărea mai mult decât un mănunchi de cunoștințe însușite mecanic.

„Bine, hai, ne mai întoarcem o dată...”

Zadarnice erau toate. Sufletul și mintea, ca doi catâri năvăși, când unul se oprește, nici celălalt nu vrea să tragă. Iar sufletul, vai, sărmanul lui suflet, stătea zgribulit sub șiroaiele ploii de dăunăzi. Iar ploaia tot turna, tot venea pe-o coastă de deal o apă tulbure și mare. De mii de ori a tot încercat el s-o treacă, dar cei doi catâri stăteau morțiș locului și nici înainte, nici înapoi.

„Nu, și-a zis în cele din urmă. Mai întâi să-mi liniștesc nervii. Creierul refuză să judece atâta vreme cât nervii sânt iritați. Cumpătul, în fond, este echilibrul dintre inimă, minte și suflet, și nu e de mirare că pierzând cumpătul, pierzi totul.”

Nervii, o, această boală a secolului, îl chinuiau și pe dânsul. Fire emotivă, Horia se consuma fulgerător, printr-o furtună de energie aproape nestăpânită, după care urmau depresiunile, crizele de dispoziție, și singurul leac, singura scăpare era drumul. Numai drumul îl putea readuce în albia lui. Se ridica și pleca unde-l duceau ochii. Mai ales călătoria cu trenul îi făcea bine. Acum, pentru a se întoarce acasă, avea de călătorit o noapte întregă, timp suficient pentru refacere, dar ce folos din drumul acela, când trenul urma să vină de abia pe la cinci, după masă, iar în orele ce-i mai rămâneau urma să țină sfat cu sine însuși, pentru a vedea ce e de făcut.

„Odesa – Cernăuți” era singurul tren ce străbătea Moldova dintr-un capăt în altul, și de obicei medicii de la Spitalul republican îi eliberau pe bolnavi așa cam pe la amiază, astfel încât oamenii să poată prinde trenul de cinci. Horia Holban fusese și el eliberat pe la amiază, să poată prinde trenul de cinci, dar a mai rămas pe-o noapte la spital, având niște treburi prin Chișinău. Vroia să treacă pe la minister, pe la Institutul de perfecționare, avea și niște probleme de rezolvat la Societatea de ocrotire a monumentelor de istorie și cultură. Din păcate, dimineața, cum s-a trezit, a zărit prin fereastra spitalului câțiva nori goniți de vânt în lungul cerului, și-a amintit ploaia de dăunăzi și apele acelei ploi erau cât pe ce să-l îngroape sub roțile mașinilor.

Era abătut, necăjit, prost de stupiditatea celor întâmplare. Acum nici vorbă să treacă pe la minister. Nervozitatea este un defect al structurii noastre biologice, o boală umilitoare, atunci când intri cu ea într-o instituție de stat, ca să discuți corect și demn, de la egal la egal. Șeful la care intri într-o asemenea stare nervoasă se gândește cum să scape de tine mai repede și, deci, de o rezolvare justă a chestiunii nici vorbă nu poate fi.

„Acum, ce mai soare și cald o fi la noi în Bucovina...”

A mișcat din umeri, făcând loc unei bune dispoziții ce putea să apară. Avea și el o slăbiciune care poate nu-i prea face cinste unui bărbat în toată

firea, dar, oricum, era a lui. Îi plăcea să se încălzească primăvara la soare. Soarele era o mână cerească, o minune binefăcătoare pentru trupul, pentru sufletul lui, și în clipele celea de dulce trândăveală el devenea mai isteț, mai curajos, mai dezghețat la minte. Cele mai înțelepte gânduri, cele mai îndrăznețe fapte i-au încolțit în minte tocmai în pragul primăverilor, când stătea la un dosiș și se încălzea la soare.

Cum a zis însă poetul, vreme trece, vreme vine, și mai iată o primăvară în viața lui. Era caldă, era frumoasă, cu soare mult și cer senin. Omul a tot stat și stat pe lavița cea de piatră, dar nici tu pace pentru trup, nici tu liniște pentru suflet, pentru că, într-adevăr, de unde să se ia ele în mijlocul acestui oraș plin de mașini, plin de vuiet și învâlmășeală?! Dulcea moțăiala a primăverii l-o fi căutând, pe semne, prin Bucovina, l-o fi pândind pe ulițele satului din nordul Moldovei, unde dăscălea copiii, pentru că mai era și asta o problemă: cum se chema și unde era ea – adevărata lui baștină?

Dumbrava Roșie îl mai făcea să tresară prin somn. Îl înfiora tainicul foșnet al stejarilor, îl legăna tăcerea poienilor, îl fura adâncul depărtărilor albastre ce veneau din Carpați, coborând valuri-valuri până hăt spre cetatea Hotinului. Și totuși, Bucovina era numai o parte din viața lui, cealaltă parte fiind răsădită într-un sat din nordul Moldovei. Și dacă din Bucovina îl striga pe nume copilăria, în nordul Moldovei îl așteptau elevii, îl aștepta feciorul pentru care și cumpăraseră portocalele din plasă, în sfârșit, tot acolo, în nordul Moldovei, și-a scuturat frunza prima lui dragoste. Fericită ori nu prea, dulce ori mai mult amară, ea până la urmă tot prima dragoste în viața unui om rămâne – altceva nu vrea să fie, și nici altminteri nu o poți chema.

Clopotul din Piața Victoriei sună din vreme în vreme, învățătorul șede cu fața la soare, dar i se scurg pe spinare șiroaie din ploaia de dăunăzi, și pentru că îl plouă întruna pe lavițele celea de piatră, simte cum începe a împietri și el. I se împietresc inima, sufletul, gânduri-le, și asta nu era a bine. Să împietrească inima, și-a zis, că s-a mai întâmplat și cu alții. Să

Cetatea Hotin

împietrească sufletul, că totuna nimeni nu te crede că îl ai atunci când îl ai, dar mintea – o, nu, pentru nimic în lume! Cum te poți descurca până la urmă, dacă încep a ți se împietri gândurile? Și tocmai acum, tocmai în aceste împrejurări?! Era poate cea mai grea, cea mai însemnată zi în viața

lui, pentru că de urcat va urca el, nu-i vorbă, la ora cinci în tren, dar gara la care urma să coboare – asta mai rămânea de hotărât.

Se putea da jos la Verejeni, putea merge cu trenul până la Petreni. Deși sună cam asemănător și întinse pe același fir al căilor ferate, părând două mărgele făcute de aceeași mână, ele totuși nu erau, și de la o gară la alta era ca de la cer la pământ. Cine știe în ce gară te așteaptă norocul, iar să cobori acolo unde el nici gând să te aștepte, păi, se poate o viață întregă să tot dai prin hopuri?! Apoi tot chitind cum să facă și să dregă, Horia la un moment dat a zâmbit. Ca să vezi până unde se poate ajunge, dacă tot stai și cauți cu tot dinadinsul să despici firul în patru. Pentru un colhoznic nici că poate exista o astfel de problemă. Într-o sutime de secundă hotărăște unde urcă, unde coboară, și, cum a hotărât – gata, e lege, chiar de-ar fi potop, chiar de-ar fi cutremur de pământ, pe când un tânăr cu studii superioare zace aproape două luni pe patul spitalului, se frământă zi și noapte, alegând unde ar trebui el să se întoarcă, dar nu se poate decide în nici un fel, să crape, nu altceva.

Carevasăzică, Petrenii sau Verejenii...

Petrenii era o mică haltă din preajma Cernăuților, o clădire de cărămidă roșie, străjuită de fagi, având câteva straturi de flori de-a lungul peronului și o căruță cu cai deshămați în dosul gării. Totul curat, îngrijit, plin de demnitate. O sală micuță de așteptare, dar scaune avea destule, pentru oricâtă lume ar fi intrat. Un ghișeu la care nu se făcea nicicând îmbulzeală și unde găseai bilete în orice direcție. Înseși destinele acestei lumi adunate în chipul gării păreau a ademeni țărănimea bucovineană să urce în tren, să plece pentru a se vedea ce se face și prin alte părți. Și ei tot veneau la gară, urcau și plecau – care pe-o zi, care pe-un an, care pentru a nu se mai întoarce.

Acum, stând pe aceste lavițe de piatră și încălzindu-se la soare, Horia și-a amintit cu o anumită stinghereală cum visa și el cândva să plece, să plece cât mai degrabă, pe cât mai mult. De acolo, din gărișoara ceea, i-a plecat părintele când a început războiul, și tot la Petreni venea el cu maică-sa când, după sfârșitul războiului, au început a se întoarce trenurile cu ostași. Întrebau așa, mergând în lungul vagoanelor, de Miron Holbări. Săptămâni, luni la rând au tot întrebat până și-au dat sama de zădarnicia acelor așteptări.

Tot din gărișoara ceea a plecat și el, cu atestatul de absolvire a școlii medii în buzunar. Atunci când pleca la universitate, a venit să-l petreacă maică-sa. Poate că mai mult în seara ceea nu pleca nimeni din Petreni, și pe peron nu era decât o singură femeie, iar trenul se depărta încet, urcând la deal, el, stând pe scara vagonului, a tot privit-o lung-îndelung. I-o fi intrat în inimă acel tablou al despărțirii lor și, de acum student fiind, visa adesea

un amurg și o bătrânică singuratică pe peronul gării. A tot visat-o și visat-o, încât de la o vreme a început să i se pară că chiar și semănau între ele – mamă-sa cu gara din Petreni. Amândouă tăcute, amândouă demne, amândouă închinată aceluiasi destin – de-a tot întâmpina și petrece.

Din păcate, nimic veșnic pe această lume. Când era în anul trei, i-a murit în câteva săptămâni, maica, apoi tot în anul acela au început a reconstrui gara. Au tăiat fagii, pentru că nu puteau îmbrăca clădirea în schele, dar pe urmă s-a renunțat la planul unei reconstrucții capitale, mulțumindu-se doar cu vopsirea cărămizii într-un verde ce nu vroia să fie verde cu nici un preț. Fără fagi și fără cărămizile arse în cuptoare, era de mirare că gara se mai chema Petreni, părănd o cu totul altă gară.

Acum, odată ce nu mai erau nici bătrâna maică, nici gara de demult, întoarcerea la Petreni părea un moft peste care se trece fără să-ți mai pese.

Verejenii erau cu totul altceva. O gară mare, sătulă, proaspăt văruiată, de parcă ar fi fost casa unei tinere gospodine în primul an al căsniciei. O gară mare și răsfățată, așezată la o jumătate de drum între Cernăuți și Odesa. O gară bogată, pentru că a știut să-și aleagă un loc bun – în dreapta se desfăcea, învălurată, Câmpia Bălților, în stânga porneau Codrii, o altă împărăție a Moldovei. Era un loc avut, plin de voie bună și pâine destulă, și vin destul. Când nu prea rodește via, rodește grâul, când nu prea cresc grânele, crește tutunul. În dreapta gării – hambare, în stânga – butoaie, munți întregi de lăzi pentru transportarea fructelor.

În sfârșit, ce mai vorbă lungă... De atâtea ori a tot trecut cu trenul pe acolo, încât știe cum se rânduiesc cele opt litere de metal bătute sub streășină gării. Știa când și ce se poate cumpăra la bufetul de-acolo, îi cunoștea pe toți cei trei impiegați ce făceau de serviciu cu schimbul, și mult s-ar fi mirat dacă cineva i-ar fi spus că această gară se va împlânta în viața lui, se va situa alături de mult iubitul său Petreni, îi va lua chiar locul, și la treizeci de ani el va fi dus cu targa la spitalul republican, prin stăruința aceluiasi Verejeni...

Așa e, hotărât că e așa, dar, culmea culmilor... De abia ieșit din spital, cu gândul la Petreni, la vechea și blândă lui gară, dor îi era totuși de gara cea dată cu var, așezată la jumătate de drum între Carpați și Marea Neagră. Îi era dor, o, ce dor îl mai țesea, cum ar mai fi vrut el să coboare la Verejeni, dar se răscula împotriva acestei întoarceri toată demnitatea lui de om. Bucovina cu toți fagii ei stătea alături și-i zicea: nu cumva să te împingă păcatul...

„Doamne, și măcar de n-ar fi fost furtuna ceea din miez de noapte...”

Horia șede pe lavița de piatră, alături zace uitată puțina lui avere – geanta și plasa cu portocale. Poate pentru că avea o zi grea, poate din alte motive, dar i s-a făcut deodată scârbă până și de lucrurile sale. În geantă

avea niște haine, căci fusese internat în spital prin martie, mai era încă frig, iar portocalele le cumpăraseră chiar în dimineața aceleiași zile. N-avea de gând să facă cumpărături, știind că o să-l încurce când va porni prin oraș cu treburi, dar cum a ieșit din spital, a zărit câțiva muncitori descărcând dintr-un camion, de-a dreptul pe trotuar, lăzi cu portocale. Pentru că avea pe undeva un băiat, a rămas și el să stea, deși nu hotărâse încă la care din cele două gări să coboare. Las', s-a gândit, portocalele, orișicum, sunt o raritate acum în pragul primăverii.

– Hai noroc, mă țică!

Un moscălaș s-a ițit de printre lespezile de piatră din care erau făcute lavițele din preajma monumentului. S-a aplecat să-l vadă mai bine, și a zărit o întregă armată de moscălași ce stăteau nemișcați în adâncul crăpăturii. Acolo unde era soare, stăteau pur și simplu unul în altul. Știa, diavoli, că soarele primăvara e dulce numai acolo, la dosiș, unde nu te ajunge vântul. Horia s-a bucurat de-o asemenea vecinătate, s-a bucurat de parcă găzele ar fi fost și ele venite din Bucovina să facă Universitatea din Chișinău. Acum o fi ajuns și ele la greu, li s-o fi făcut și lor dor de baștină. Mai rămâneau însă pe aici, o fi având niscaiva treburi pe la ministere. Spinările lor mici, cărămizii, punctate cu negru, stăteau nemișcate și îndârjite de parcă ar fi făcut o mare treabă încălzindu-se la soare. Tot urmărindu-le acolo în crăpătura lor, Horia s-a gândit – da ce crezi! Te pomenești că toate pe lume nu-s decât niște nimicuri și singurul lucru înțelept este să știi a deveni primăvara găză, să ieși nu pe mult din văgăuna ta, să-ți alegi un locușor și să stai încălzindu-te la soare...

„Mă rog... Dacă se pune așa problema, mergem să ne încălzim la soare...”

* * *

„ – ...oo-ri-aaa!”

Ușa clasei a scârțâit încet, pe furiș, ca o șoaptă. Ba i s-a năzărit chiar glasul care-l trezise noaptea trecută și-l coborâse din tren. De astă dată însă numele nu i-a fost strigat, ci rostit în șoaptă. Acum stătea nemișcat, în așteptare. Mai avea nevoie de-o frază două, măcar de câteva cuvinte, să le compare cu ceea ce mai păstra memoria, dacă nu, că prea încet, cu sfială, se mișca ușa clasei lor.

– M-am întors, Horia Mironovici, m-am întors, pentru că...

Uimit cum era, Horia s-a ridicat de la măsuța la care ședea. În cadrul ușii stătea Măria Moscalu, sacul cela cu cartofi, care nici măcar nu bănuise că trecutul Căprienei se cheamă și el Istorie. La drept vorbind, tocmai fraza ceea senină și nevinovată l-a îndemnat atunci să țină prelegerea despre ceea ce se numește „istorie”.

Măria stătea în pragul ușii, Horia lângă măsuță. Se uitau tăcuți unul la altul și învățătorul se gândea: încaltea de-ar fi fost elevă eminentă, de-ar fi

fost frumoasă, ca să poți zice – de, așa fată înțeleg și eu. Era micuță, modestă, și micile ei farmece păreau și ele adunate la întâmplare. La un moment dat însă sfântul har care o plăsmuia și-a dat sama că prea a luat-o razna cu Măria asta, și a căutat să-și termine munca cu ceva-ceva mai acătării. I-a dăruit ochi frumoși, o pereche de ochi nemaipomeniți. Ochi albaștri, dar nu albastrul cerului de primăvară, ci albaștri de neamul albăstrelelor ce cresc vara prin grâu.

Și tot stăteau – ea în prag, el lângă măsuță. Horia se mira: ce Dumnezeu, că doar mai nu demult, când i-a venit rândul s-o întrebe de ce nu s-a dus să stingă Clopotnița, Măria a zis că ea cocea pască în noaptea ceea, pentru că s-a întâmplat să fie tocmai Sâmbăta Paștilor. A fost poate singura în clasă pe care a crezut-o. Era dintr-o familie nevoiașă, cu mulți copii. Mamă-sa și-a pierdut sănătatea lucrând la tutun și tot umbla prin spitale, iar Măria de prin clasa a șasea era gospodină în casă. A mirare era însă faptul că, atunci când a strigat-o, Măria avea cu totul alt glas. Pur și simplu nu-i venea a crede că glasul unui om poate, într-un sfert de oră, să se schimbe atât de mult!

– M-am întors, Horia Mironovici, pentru că...

Se rușina cu fiecă cuvânt, glasul îi tot scădea, dar, oricât ar fi scăzut, nu mai putea fi nici o îndoială că acest glas l-a coborât din tren. Horia era fericit. Nu-l mai supăra, nu-l mai durea nimic. Inima bătea încet, ritmic, sănătos.

– Și ziceai că te-ai întors, Mărie?...

– M-am întors să vă spun că nu a fost nimic din toate născocirile înșirate în clasă. Care gâlci, care copturi, care păr făcut, care ciubote, că prostul acela nici măcar să fi avut ciubote – împla în niște vechituri cu șireturi. Adevărul este că frica nu ne-a lăsat în noaptea ceea să ne repezim în vârful dealului.

– Cum, adică, frica? V-ați temut de ploaie, de noapte, de foc?

– Ne-am temut de director.

– Păi, să fi ajuns voi chiar atât' de fricoși?

Măria, sprijinindu-se ba pe un picior, ba pe altul, a oftat.

– Cearcă de nu te teme! Nu vezi mata cum s-a așezat el în satul ista și se ține, cu dinții se ține! De amu într-o vreme se zicea că, gata, l-au scos cu totul. Femeia lui împla ziua întregă cu ochii plânși, împacheta lucrurile, da iaca vremea trece și ei nu se mai mișcă din Căpriană.

– Lasă, Mărie, vreme trece, vreme vine...

– Apoi, așa o fi fiind, Horia Mironovici, numai că, vezi mata... Până să treacă ea, vremea ceea, directorul vine la școală zi de zi și pe unde calcă, nu mai crește iarbă verde. Să vezi mata ce face el la lecțiile de literatură! Nu ne lasă în pace până nu împle catalogul clasei cu de „doi” și de „trei”.

Amu, cât nu erai mata, ne adunam prin coridoare și ne puneam la cale noi înde noi. Ce se va întâmpla cu mata până la urmă nu știa nimeni – unii ziceau că o să vă întoarceți, alții ziceau că v-ați și dus înapoi în Bucovina. Ei, ș-am stat noi și ne-am gândit. L-or scoate pe director ori nu l-or scoate, te vei întoarce mata ori nu te-i întoarce, nimeni nu știe, da noi iaca mâine-poimâine terminăm școala. Dacă ne înfundă el la examene cu întrebări suplimentare, dacă ne pocnește cu câte-p caracteristică proastă, ce te faci, un' te duci cu dânsa?!

Măria a înghițit în sec, repezind capul în lături, de parcă se lupta cu un puhoi de ape tulburi și reci. Valurile țineau s-o acopere tocmai când îi rămânea o nimica toată ca s-ajungă la mal.

– Iaca așa s-a întâmplat că Clopotnița ardea sus, pe deal, iar noi jos, în sat, lăcrămam și nu îndrăzneam a ne duce...

Acest glas subțire, curat și sonor ca un clopoțel, l-a fermecat cu desăvârșire. Acum el nu mai culegea sensul cuvintelor, mulțumindu-se cu muzica acestui glas tânăr, și se temea s-o întrerupă, se temea să facă o mișcare. Poate-poate se mai înfiripă, poate-poate mai spune ceva. Prin pojghița subțire și fragedă a adolescenței răzbătea sufletul de cetățean, se mișca spre lumină mugurul unei personalități. Asta e tot ce poate face o școală atunci, firește, când ea poate ceva.

Clopoțelul, în cele din urmă, a amuțit. A fost o muncă prea lungă, prea grea, prea istovitoare pentru puterile ei modeste, și atunci Horia a întreat-o:

– Bine, dragă Mărie, dar cum se face că tu, uite, nu te-ai temut! Că doar directorul iată-l stă în pragul școlii. Te-o fi văzut când ai trecut cu toată clasa odată, apoi ai ieșit, și iară te-ai întors...

– Da ce-o să-mi facă? a zis Măria arțăgos. De dus să învăț undeva mai departe nu mă pot duce, că a tot trecut pe la lecții și m-a tot îndesit cu note proaste, de-o să-mi fie rușine să ies cu atestatul cela din sat...

Horia și-a plecat fruntea, s-a gândit în sinea lui: „Sărmana literatură! Până unde au ajuns lucrurile, dacă în numele ei sânt pedepsiți tocmai cei în care a mai rămas un pic de curaj și demnitate...”

A pornit încet spre glasul care l-a trezit din somn, spre glasul care l-a coborât din tren, spre glasul care îl purtase, fără să fi știut, în inima lui. S-a oprit în fața fetei, a cules în palmă cei doi obraji rotunzi și gingași. Ochii Măriei s-au aprins și albăstrelele de grâu se legănau valuri-valuri, de parcă s-a ridicat soarele și ele se legănau cu grâu, cu spice, cu rouă cu tot.

– Se poate să te sărut, Mărie?

A simțit în podul palmelor cum i se rumeneau obraji, dar nu se putea despărți de această minune fragedă, gingașă, rotundă. Copila stătea nemișcată, cumincioară, și numai genele au scăpătat puțin-puțin, stingând

pe jumătate acel câmp de albăstrele.

– Dacă nu, Horia Mironovici. Că să nu ne vadă. Să nu ne râdă.

Învățătorul și-a coborât brațele, și trădată de această mișcare, fata a rămas rumenă, învăpăiată, de parcă iară cocea pască și acum a lăsat pe o clipă gura cuptorului. Stătea și aștepta să vadă ce o să spună învățătorul ei. A ascultat-o și acum urma să-i spună ce a fost la mijloc.

– Bine, dragă Mărie. Mulțumesc.

Bucuroasă de cele auzite, fata s-a întors, a mișcat ușa cu umărul, și în timp ce umărul ei deschide ușa, glasul cea divin, clopoțelul cea de argint, care îl trezise noaptea din somn iară a dispărut, și de acum un alt glas, glasul ei obișnuit, din totdeauna a întrebat:

– Da cu istoria satului cum rămâne, Horia Mironovici? Să se fi pierdut ea chiar cu totul, să fi ars împreună cu Clopotnița?!

Horia a tresărit, pentru că Măria i-a pus degetul pe rană. Era, în fond, chinuitoarea problemă care-i măcina puterile zi și noapte, de cum a aflat despre incendiul din Căpriana, dar nu-i ajungeau puteri, nu îndrăznea să îmbrace în haina limbii materne această mare durere. Făcuse însă această muncă grea una din elevele lui și iată că, îndemnat de acea elevă, el trebuia să rămână față în față cu acel adevăr greu și să ia atitudine.

— Cum se poate una ca asta, Mărie?! Că doar istoria n-o fi însemnând numai cioburi și vase de lut scoase de savanți la marginea Orheiului! Istoria nu se concentrează doar în icoane și clopotnițe ridicate în vârfuri de deal, oricât de vechi și oricât de mărețe ar fi ele. Istorie se cheamă și zborul navelor spațiale, și ploaia din zece spre unsprezece aprilie, și daravera din școala noastră.

Mirată cum nu se mai poate, Măria a întrebat:

– Mata, Horia Mironovici, nu cumva îți bați joc de mine?

– Se poate așa ceva?!!

Măria deodată a pufnit, apoi a prins a râde deschis, din toată inima.

– O să ajungă vechitura asta în istorie, cum nu... Că, iaca, stau cronicarii cu pana după ureche și-o așteaptă...

Măria mai râdea încă atunci când ieșea din școală. Directorul a ridicat un braț, oprind-o brusc locului, dar Măria, ori nu l-a văzut, ori s-a făcut că nu-l vede, dar a trecut pe lângă dânsul cum ai trece pe lângă un stâlp de poartă atunci când din poartă n-a rămas decât un singur stâlp.

Horia stătea lângă fereastră și se gândea că de acum încolo Măria Moscalu rămâne a fi omul lui de nădejde aici în sat. Glasul cea va rămâne pururea cu el. Vor trece ani, Măria se va mărita, va deveni o bună gospodină, o bună mamă, dar și ea, și bărbatul ei, și copiii lor, – toți vor fi oamenii lui, rămânându-i credincioși, orice s-ar întâmpla cu dânsul. Aceasta era roadă câmpurilor lui, singura avere adunată la treizeci de ani.

Așa stând lucrurile, nu mai avea unde pleca. Baștină învătătorului crește din baștină elevilor săi, și nu mai poate fi o altă baștină pe lume. Pe la vreo zece a ieșit și el din școală. Cer senin, soare, dar, vai, înțeleaptă noastră piele nu vrea să creadă în acest început de primăvară. Totuși una e sudul, alta e nordul, și vor mai trece multe zile până vor ieși moscălașii Căprienei de prin crăpături să se încălzească și ei la soare.

A avut, la un moment dat, senzația că e zi de sărbătoare. Știa bine că e sâmbătă, zi de sărbătoare nu avea de unde fi, dar sentimentul senin al unei zile neobișnuite se ținea morțiș de el. Trecând prin porțiță, a ieșit la drumul cel mare al satului, apoi, de la o cărărușă la alta, din ulicioară în ulicioară, până la marginea satului; după asta s-a pomenit că urcă dealul pe care stătuse câteva sute de ani Clopotnița lui Ștefan cel Mare. Se mira și el — câte frământări, câte întorsături de soartă pot încăpea în numai douăzeci și patru de ore! Cu o zi în urmă umbla bolnav, disperat, prostit în așa măsură, încât nu se putea decide la ce gară să coboare, iar acum totul se limpezise, se dezlegase. Nimic nu-l mai tulbura, nimic nu-l mai enerva. Urca totuși dealul pentru că sunt lucruri pe care trebuie să le vezi o dată, pentru a nu le uita nicicând. Se ducea, în fond, să-și ia rămas bun de la ceea ce a fost cândva un monument istoric. Mergând, se întreba pe sine: cum se face că noi avem obiceiuri de-a ne înmormânta răposaii, dar nu înmormântăm rămășițele monumentelor istorice? Dacă omul e o viață, monumentul este simbolul a mii și mii de vieți, și dacă sufletul are nevoie de patruzeci de zile pentru a-și lua rămas bun de la lumea în mijlocul căreia a trăit, cât îi trebuie unei clopotnițe când îi vine vremea să se despartă de poporul peste care a domnit veacuri la rând?

UNIVERSUL OPEREI

Ion Druță este unul dintre cei mai importanți scriitori basarabeni ce a îmbogățit literatura națională cu povestiri și dramaturgii atât pe înțelesul celor maturi, cât și celor mici. Scriitorul ne-a oferit un adevărat izvor de istorii legate de neamul, limba și istoria acestui pământ ce urmează cântul doinelor. Cu toate ca folosește o descriere amănunțită în operele sale, lectura lor face plăcere și într-un fel anumit te farmecă.

Clopotnița sau Horia (cum i se mai spune în popor) este un roman pentru toate vârstele ce îmbină istoria și dragostea față de neam și pământul natal cu mentalitatea poporului propriuzis.

Scris în 1972, la Moscova, Druță ne relatează o întâmplare cu adevărat tragică pentru poporul nostru, și anume arderea Clopotniței lui Ștefan cel Mare dintr-un sat cu însemnătate istorică – Căpriana.

Horia Holban este un simplu profesor de istorie cu studii superioare, din Bucovina, își arată atașamentul și dragostea față de acea Clopotniță,

ce înseamna pentru el o adevărată comoară și o dovadă vie a istoriei neamului moldovenesc. Chiar de la începutul romanului, personajul principal, Horia, este afundat în amintirile lui legate de Căpriana și totodată de Clopotniță. Astfel ne este relatat trecutul și prezentul lui Horia. În amintiri descoperim prima și ultima lui dragoste, decizia de a deveni de la un student cu un viitor remarcabil la un simplu învățător de istorie într-un sat de la nordul Moldovei, lecțiile pe care le ducea cu clasa... Toate sunt reamintite de învățător în drum spre Verejeni (*satul natal*) sau spre Căpriana. În drum spre una dintre destinații, își aduce aminte și de ploaia din 11 aprilie ce a fost una nemaipomenită, cu tunete și fulgere ce zguduiau cerul și pământul. Se frământă mereu din cauza acelei ploi, însă cu inima lui bolnavă, numai ce externat din spital, nu trebuia să și-o forțeze. Ajunge la gara de la Căpriana, trezit de un glas ce îl strigă și-i cerea parcă ajutorul. Și așa parcă zguduit de acea voce coboară la Căpriana. Acolo își întâlnește elevii care îi relatează crunta poveste a morții Clopotniței. Un adevărat haos a stârnit în ochii copiilor întrebarea învățătorului: *Unde ai fost în seara când ardea clopotnița?* Toți elevii rămâneau rușinați de lașitatea lor și nu doreau să spună că în acea noapte nu au fost lângă Clopotniță care sute de ani a stat de veghe asupra Căprianei. Într-un final bietul învățător le-a permis să plece. Știind și reflectând asupra celor întâmplate a fost întrerupt de Maria, care i-a povestit despre noaptea cea fulgerătoare, despre motivul care nu le-a permis să fie alături de Clopotniță. Horia a înțeles tot și s-a bucurat că măcar unul din cei 24 de apostoli a avut curajul să zică adevărul.

Clopotnita pare a fi ca o bătaie de clopot ce trebuie să ajungă la conștiința tuturor cetățenilor meleagului lui Ștefan cel Mare.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Citiți analitic romanul *Clopotnița*. Determinați tema și ideea romanului.
2. Identificați structura și problematica operei.
3. Faceți o scurtă caracterizare a personajelor romanului.
4. Caracterizați personajul principal – Horia și argumentați absența unor linii de portret fizic al protagonistului.
5. Analizați faptele personajului principal și raportați-le la timpul și spațiul desfășurării acțiunii.
6. Explicați semnificațiile titlului.
7. Analizați particularitățile artistice ale romanului *Clopotnița*.

EVALUARE

1. Citiți integral opera. Exprimați-vă părerile despre rolul scriitorului Ion Druță în literatura contemporană.

2. Apreciați arta de prozator în urma lecturii romanului *Clopotnița*. Citiți și alte opere scrise de Ion Druță.

3. Realizați un eseu în care să valorificați tradițiile, cultura și valorile naționale, având ca punct de reper afirmația lui Ion Druță: „Pământul, istoria și limba sunt cei trei piloni pe care se ține un neam.”

CRITICII SPUN!

„Discursul prozelor druțiene este unul eminent liric, de factură accentuat poetică și poetizantă, generator de stări tensionate, dramatice, molipsitoare, precum și de o tonalitate și atmosferă pline de viață. El, discursul, care urmează poetica spațiului mioritic blagian, adică spațiul undulat „deal-vale”, se constituie din orânduiri, întorsături și logodiri de cuvinte dintre cele mai neprevăzute și mai fascinante”. (Mihail Dolgan)

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONDIȚIONALĂ

TERMINOLOGIE

- **complementul circumstanțial condițional**
- **cuvânt determinat**
- **subordonata circumstanțială condițională**
- **elemente regente**
- **elemente de relație**

REAMINȚIȚI-VĂ!

Complementul circumstanțial condițional este partea secundară de propoziție care exprimă condiția realizării acțiunii din propoziție.

Exemplu: *Mâncând multe fructe și legume vei trăi sănătos.*

Complementul circumstanțial condițional răspunde la întrebările: *cu ce condiție? În ce condiții?*

Regentul complementului circumstanțial condițional poate fi: un verb la mod personal. **Exemplu:** *Învățând în fiecare zi vei reuși la examene.*

Complementul circumstanțial condițional se exprimă prin:

a) **Substantiv sau un substituit al acestuia la genitiv precedat de locuțiunea prepozițională în locul, în cazul.** **Exemplu:** a) *Eu, în locul fratelui tău, aș fi plecat imediat.* b) *În cazul unui răspuns favorabil, vom reveni.*

b) **Substantiv** în cazul acuzativ precedat de prepozițiile *cu, în* sau de locuțiunea prepozițion. *în caz de.* **Exemplu:** *În caz de nevoie, vin să te ajut.*

c) **verbe la gerunziu.**

Exemplu: *Ascultând de părinți, vei reuși.*

d) **adverbe** (numai atunci când una dintre condiții este anunțată).

Exemplu: *Să înveți bine, altfel nu vei reuși.*

Topica și punctuația: Complementul circumstanțial condițional stă, de obicei, înaintea regentului său și se desparte prin virgulă. Când stă după regent, nu se desparte prin virgulă.

Exemplu: *Numai văzând și făcând, vei putea să înțelegi mecanismul.*

REAMINTIȚI-VĂ!

Propoziția circumstanțială condițională (CȚ) este propoziția subordonată care îndeplinește în frază rolul unui complement circumstanțial condițional, arătând care este condiția îndeplinirii unei acțiuni sau a unei însusiri din regentă.

Răspunde la întrebarea *în ce condiții?*

Termeni regenți:

Propoziția circumstanțială condițională determină

- **Un verb:** *Dacă totul e pregătit, plec și eu în excursie.*
- **Locuțiune verbală:** *Ea este o elevă bună dacă o ajuți;*
- **Interjecție:** *Hai cum mine dacă ai timp.*

Elemente de relație:

- **conjuncții subordonatoare:** *dacă, de, să, când.*

Exemplu: *Dacă dorești pleci cu noi.*

- **locuțiuni conjuncționale subordonatoare:** *în caz că, în caz de.*

Exemplu: *În caz că e ploaie, ne adăpostim.*

- **Prin juuxtapunere:** *Ai carte, ai parte.*

Topica și punctuația: Subordonata circumstanțială condițională poate ocupa în frază toate cele trei poziții posibile: *prepoziție, interpoziție, postpoziție.* De regulă, circumstanțialele condiționale joncționale *întotdeauna se izolează*, cele juxtapuse se despart prin virgulă sau tireu.

RECUNOAȘTEȚI!

1. **Completați spațiile punctate cu propoziții condiționale potrivite.**

- a) Dacă ....., ai parte. b) În caz că ....., va merge la mare.
c) Să ....., aș fi ajuns departe. d) De ....., pierdem trenul.

2. **Identificați complementele circumstanțiale condiționale.**

- a) Altul, în locul lui, ar fi murit și ar fi înviat de de bucurie. Ungureanu a pus banii în desagă și și-a văzut de drum. (*Vol. Din folclorul nostru*)
b) Muncind din greu, am dobândit lucruri frumoase. c) În caz de nevoie, te

voi chema. d) Credeți că fără voi, dacă o ploaie de sulf și foc v-ar mistui cu cafenelele, cu cabaretele, cu Camera și cu Ministererele voastre cu tot, ca odinioară biblica Sodoma, credeți că toată viața acestei țări s-ar opri brusc paralizată. (Cezar Petrescu)

3. Alcătuiți șase propoziții în care să folosiți complementele circumstanțiale condiționale.

4. Indicați funcția sintactică a cuvintelor evidențiate.

a) De trei codri de aramă, de departe vezi albind/ Ș-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint. (Vasile Alecsandri) b) Altul, în locul lui, ar fi murit și ar fi înviat. (Folclor) c) Având prieteni adevărați, vei reuși să fii fericit. d) În caz de nevoie, un prieten adevărat te ajută. c) Muncind sârguincios, vei dobândi multe în viață.

5. Notați ce tip de subordonate introduce conjuncția să în următoarele fraze.

- a) Ne gândeam să-i fi luat în excursie.
- b) Era ideal să fi plecat în excursie.
- c) Ne-ar fi mulțumit, să-l fi luat în excursie.
- d) Ne-a rugat să-l fi luat în excursie.
- e) Răspunsul ar fi fost să-l fi luat în excursie.
- f) Se simțea bine și el să-l fi luat în excursie.

EXERSAȚII!

1. Analizați frazele următoare conform criteriilor studiate.

a) „Dacă se ține seama de întinsul teritoriu romanizat de pe ambele maluri ale Dunării, pare mai simplu să se admită că procesul de diversificare a limbii latine începuse mult mai de timpuriu”. (Ion Coteanu, Morfologia pronumelui în protoromână) b) „Se vedeau pietrele pe fundul apei, acolo pe unde ar trebui să curgă apa, dacă n-ar fi secat.” (Dumitru Radu Popescu, Mări sub pustiuri) c) De-ai ști, iubite, cât de mult \ Mi-i dor ca glasul tău s-ascult, \ Ai veni pe-ariپی de vânt \ Și mi-ai spune un cuvânt (Veronica Micle, De-ai ști)

2. Alcătuiți 3 fraze cu propoziții condiționale introduse cu următoarele conjuncții: dacă, de, să.

3. Citiți cu atenție textul și rezolvați cerințele.

Dacă s-ar fi convenit, ar fi rămas și ea afară cu capul descoperit, ca să simtă cum tâmpilele i se liniștesc și cum amețeaala inimii, surda ei fierbere și nodul de căldură ce i se urca în gât se destramă și se pierd.

(Mihail Sadoveanu, Orașul cu salcâmi)

a) Despărțiți în propoziții fraza.

b) Transcrieți subordonata condițională.

c) Precizați valoarea morfologică a elementului regent al subordonatei condiționale.

d) Selectați elementul introductiv al condiționalei.

f) Indicați felul celorlalte propoziții din frază și arătați raporturile sintactice care se stabilesc între ele.

g) Explicați utilizarea virgulelor în fraza dată.

4. Completați propozițiile condiționale din textele următoare, folosind punctuația adecvată:

a) Dacă _____, să-ți iei umbrela cu tine. b) De _____, să vină mâine. c) În caz că _____, anunță-mă din timp.

5. Delimitați frazele în propoziții și analizați-le, precizând felul lor și raporturile sintactice: a) Notarul îi spuse cu părere de rău că nu-l poate lua cu el în Armadia, că trebuie să umble negreșit prin comună, să zorească strângerea birurilor și să pună sechestre celor rămași prea mult în urmă, deoarece percepția îl amenință cu amendă dacă nu va vărsa în trei zile măcar sumele de pe semestrul trecut. (*Liviu Rebreanu, Ion*) b) Firește că dacă vreun nefericit s-ar rătăci pe aici „să vadă” întăriturile noastre, ar fi fost arestat și probabil executat ca spion. (*Camil Petrescu, Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*) c) Iar dacă tu ai cuget și-ți pasă de-al meu dor, / Ghirai, mă lasă, lasă în ora morții grele / Să mai sărut o dată pământul țării mele! (*Vasile Alecsandri*) d) Dacă ar fi un simplu invitat, ar fi dat bună seara și ar fi fugit. (*George Calinescu, Enigma Otiliei*)

6. Scrieți textul de mai jos, subliniați subordonatele condiționale, precizați elementele regente ale condiționalelor.

Dacă poți vorbi mulțimilor și să-ți păstrezi demnitatea, ori să pășești alături de regi, dar să nu-ți pierzi simpatia față de cei mici...

Dacă nici dușmanul, nici prietenii iubitori nu te pot răni...

Dacă pe toți îi prețuiești, dar pe niciunul prea mult...

Dacă poți să umbli neînduplecatul minut cu valoarea celor 60 de secunde parcurse... Al tău este pământul și tot ce e în el, va fi și încă ce-i mai mult: vei fi OM, fătul meu! (*Rudyard Kipling, Dacă*)

7. Analizați propozițiile subordonate condiționale, determinând termenii regenți, elementele de relație. Comentați topica lor.

a) Dar n-a fost el!... Să-l văd venind,

Aș mai trăi o viață.

E dus și voi muri dorind

Să-l văd o dată-n față. (*George Coșbuc, Mama*)

b) Și nu că mă laud, căci lauda-i față, prin somn, nu ceream de mâncare, dacă mă sculam, nu mai așteptam să-mi deie alții, și când era de făcut ceva treabă, o cam răream de pe acasă... când mă lua cineva cu răul, puțină treabă făcea cu mine... (*Ion Creangă, Amintiri din copilărie*)

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Rezolvați cerințele următoare, pe baza textului dat.

Dacă aș fi înțelept, ar trebui să port în mine un Minotaur mort, o spaimă învinsă, dar sunt departe de o asemenea biruință, sau mi-am dat seama, fără s-o cunosc, că n-o voi obține niciodată; nu sunt nici atât de viteaz, nici atât de norocos ca Tezeu. Și am labirintul în inima mea. N-am unde să fug.

(Octavian Paler, *Mitologii subiective*)

- Transcrieți subordonata circumstanțială condițională.
- Analizați predicatul subordonatei identificate anterior.
- Alcătuți o frază în care SC condițională să devină subiectivă.
- Precizați felul ultimei subordonate care apare în text.

2. Analizați frazele următoare după toate criteriile studiate.

a) „Dacă se ține seama de întinsul teritoriu romanizat de pe ambele maluri ale Dunării, pare mai simplu să se admită că procesul de diversificare a limbii latine începuse mult mai de timpuriu. (Ion Coteanu)

b) „Se vedeau pietrele pe fundul apei, acolo pe unde ar trebui să curgă apa, dacă n-ar fi secat.” (Dumitru Radu Popescu, *Mări sub pustiuri*)

FOLOSIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

1. Dezvoltați enunțul: **„Dă tot ce ai mai bun în tine, întrucât totul din viața ta îți aparține numai ție.”** (Ralph Waldo Emerson), folosind complementele condiționale la nivel de propoziție și fraze cu propoziții subordonate circumstanțiale condiționale.

2. Alcătuți o minicompunere pe tema: „Casă părintească, la tine iar revin, vatră străbună, cu atâtea amintiri...”, folosind complementele condiționale fraze cu propoziții subordonate circumstanțiale condiționale.

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

Comentați punctuația și ortogramele următoarelor enunțuri:

a) Dragostea dacă o cerți, se răzbună. b) O zi din viață să-mi fi dat/ O zi mi-era de-ajuns. (Mihai Eminescu) c) Ai carte – ai parte. (Folclor) d) Dar n-a fost el.. Să-l văd venind,/ Aș mai trăi o viață... (George Coșbuc) e) Numai dacă s-ar fi uitat cineva la capul lui..., ar fi înghețat de frică.

NICHITA STĂNESCU (1933 - 1983)

Un poet de o amplitudine, profunzime și intensitate remarcabile, scriitor și eseist român, Nichita Stănescu aparține temporal, structural și formal poeziei moderniste sau neomodernismului românesc din anii 1960 – 1970.

S-a născut la 31 martie 1933, la Ploiești. A făcut școala primară (primele două clase) în orașul natal, iar apoi a urmat Liceul *Sf. Petru și Pavel* din Ploiești, absolvindu-l în 1952. Și-a continuat studiile la Facultatea de Filologie a Universității din București, luându-și licența în 1957. Acesta este și anul debutului său publicistic în revista *Tribuna* de la Cluj. Debutează editorial la douăzeci și șapte de ani, în 1960, cu volumul *Sensul iubirii*.

Pentru scurt timp este corector și apoi redactor la secția de poezie a *Gazetei literare*. În 1963 are loc prima călătorie a poetului peste hotare în Cehoslovacia. În timpul acestei călătorii are o criză foarte gravă, ce necesită intervenția medicilor. Trei ani mai târziu publică la *Editura Tineretului* un volum cu 11 elegii.

Tipărește *Necuvintele*, pentru care primește Premiul Uniunii Scriitorilor. Îi mai apare și volumul de poezii *Un pământ numit România*. Este numit redactor-șef adjunct al revistei *Luceafărul*, alături de Adrian Păunescu.

Nichita Stănescu este, indiscutabil, liderul poetic al *șaizeciștilor*, care au un program neomodernist și își caută modelele și motivațiile estetice în modernismul interbelic. Printre cele mai importante volume de poezie ale lui Nichita Stănescu se enumeră: *O viziune a sentimentelor* (1964), *Dreptul la timp* (1965), *11 elegii* (1966), *Oul și sfera* (1967), *Necuvintele* (1969), *În dulcele stil clasic* (1970), *Măreția frigului* (1972), *Starea poeziei* (1975), *Epica Magna* (1978), *Opere imperfecte* (1979), *Noduri și semne* (1982). În 1970 devine redactor-șef adjunct la *România Literară*. Publică două noi volume de poezii *Belgradul în cinci prieteni* și *Măreția frigului*.

Nichita Stănescu s-a remarcat și ca un mare eseist și publicist prin volumele *Respirări* (1982) și *Antimetafizica* (1985). Devine publicist – comentator la *România literară*. Pentru volumul de eseuri *Cartea de recitare* obține pentru a treia oară Premiul Uniunii Scriitorilor.

Poezia sa a fost tradusă în numeroase limbi și, cu un accent afectiv special, în sârbo-croată. Primește premiul Herder în 1975 și este propus

în 1980 pentru Premiul Nobel.

Un an mai târziu obține pentru ultima oară Premiul Uniunii Scriitorilor și i se atribuie Premiul internațional Johann Gottfried von Herder.

La 31 martie 1983, la împlinirea a 50 de ani de viață, poetului i se organizează o sărbătoare națională.

În toamna anului 1981 poetul este internat la spitalul Fundeni. După ce este externat ascunde față de toți semnele maladiei sale, afișându-se optimist, iar medicii se declară uimiți de rezistența și vitalitatea sa extraordinară.

La 12 decembrie 1983 durerile din zona ficatului devin îngrozitoare și este adus la Spitalul de urgență unde crizele sunt extrem de violente și poetul se stinge din viață fix la orele două și zece minute. Ultimele sale cuvinte au fost: *Respir, doctore, respir...*

Ceea ce putem spune, până toate acestea se vor lămuri, este că poetul Nichita Stănescu continuă o serie mare de poeți din secolul al XX-lea (Bacovia, Arghezi, Blaga, Barbu) și că el însuși este un mare poet care cu închipuirile, jocurile, teoriile, stările și abilitățile lui a schimbat fața poeziei românești. Un mare poet român într-o istorie imposibilă (epoca totalitarismului), un mare liric european aproape necunoscut ..."

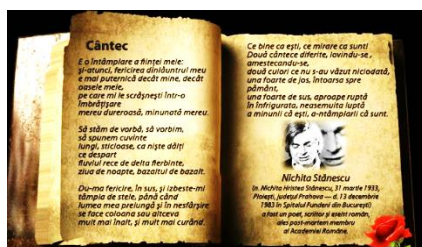
CÂNTEC

E o întâmplare a ființei mele:
și-atunci, fericirea dinlăuntrul meu
e mai puternică decât mine, decât oasele mele,
pe care mi le scrâșnești într-o îmbrățișare
mereu dureroasă, minunată mereu.

Să stăm de vorbă, să vorbim, să spunem cuvinte
lungi, sticloase, ca niște dălți ce despart
fluviul rece de delta fierbinte,
ziua de noapte, bazaltul de bazalt.

Du-mă fericire, în sus, și izbește-mi
tâmpla de stele, până când
lumea mea prelungă și în nesfârșire
se face coloana sau altceva
mult mai înalt, și mult mai curând.

Ce bine că ești, ce mirare că sunt!
Două cântece diferite, lovindu-se, amestecându-se,
două culori ce nu s-au văzut niciodată,
una foarte de jos, întoarsă spre pământ,

una foarte de sus, aproape ruptă
în înfrigurata, neasemuita luptă
a minunii că ești, a-ntâmplării că sunt.

UNIVERSUL OPEREI

Poezia *Cântec* este o definiție lirică a iubirii ca eveniment esențial al evoluției interioare. Face parte din perioada timpurie a creației lui Nichita Stănescu, fiind inclusă în cel de al doilea volum al poetului *O viziune a sentimentelor*, apărut în 1964. Versurile sunt niște descrieri ale sentimentelor unui suflet tânăr, aflat în căutarea unor noi spații. Iubita ca ființă este doar pretextul declanșării iubirii *E întâmplare a ființei mele*.

Autorul se află într-un continuu dialog sincer atât cu ființa iubită, cât și cu poezia. Poetul se adresează ființei iubite cu rugămintea de a discuta, de a-și spune unul altuia *cuvinte lungi, sticloase* care să aibă o funcție decisivă în ființarea lor în continuare, despărțind *ziua de noapte, bazaltul de bazalt*. În strofa a treia poetul se avântă ca ființă plină de fericire într-o lume specială, o lume țâșnită în sus, o lume prelungă și în nesfârșire: *Du-mă, fericire, în sus, și izbește-mi/ tâmpla de stele, până când/lumea mea prelungă și în nesfârșire/se face coloană sau altceva/mult mai înalt și mult mai curând*. Pentru poet, dragostea semnifică aici o aspirație către înalt, către puritate, dar ea semnifică și provocarea poetului către creație, plasarea lui în veșnicie.

Ultima strofă a poeziei este sub semnul mirării ca atitudine exemplară în fața existenței noastre ca ființe întâmplătoare.

Poetul se așează în centrul unui univers al său, mișcând cuvintele și imaginile, culorile ce nu s-au văzut niciodată, una *foarte de jos, alta foarte de sus*, dar ambele aducând imaginea celor care sunt minune și întâmplare. Astfel, creația cu ajutorul sentimentelor poate pune stăpânire pe materie creând o armonie universală, iar la baza acestei armonii se află dragostea, tinerețea, cuvântul poetic.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Citiți expresiv poezia lui N. Stănescu *Cântec*. Determinați tema și ideea poeziei.
2. Explicați versul „*mereu dureroasă, minunată mereu*” și comentați alăturarea acestor termeni opuși.
3. Extrageți din text elementele care creează imaginea iubirii ca luptă (înfruntare) și cele care creează imaginea iubirii ca miracol.
4. Explicați rolul imaginii „*e mai puternică decât mine, decât oasele mele*” alegând una dintre variantele: fericirea este ceva neînțeles, supraindividual; fericirea este concepută ca element distrugător al ființei;

fericirea tinde să desfacă alcătuirea solidă a fapturii.

5. Explicați rolul adresării directe: „Du-mă, fericire, în sus...”

EVALUARE

1. Descrieți modul în care apare dragostea în poezia lui Nichita Stănescu, folosindu-vă de imaginile din opera citită.

2. Selectați din fiecare strofă câte una-două imagini artistice pe care le considerați cele mai sugestive. Realizați apoi o descriere artistică în care să integrați imaginile alese.

CRITICII SPUN

„Poezia stănesciană reia tradiția liricii interbelice, făcând totodată, printr-o sinteză unică neomodernă, trecerea în literatura autohtonă de la modernismul începutului de secol spre postmodernismul sfârșitului de mileniu. Prin ea s-a petrecut în poezia românească, după întemeierea ei de către Eminescu, a doua mare mutație a structurilor limbajului și viziunii poetice, prima fiind cea modernistă a interbelicilor.

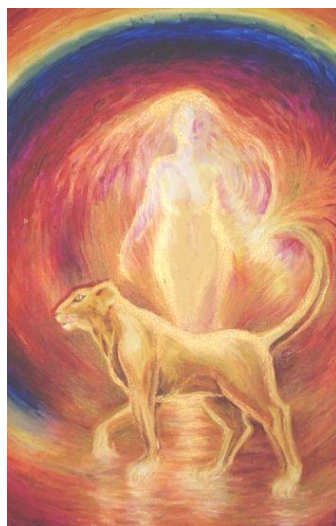
Cu fiecare volum al lui Nichita Stănescu s-a produs în literatura noastră o perpetuă revoluție a limbajului poetic, în jurul cărților sale dându-se o adevărată „bătălie a (neo)modernității”

LEOAICA TÂNĂRĂ, IUBIREA

Leoaica tânără, iubirea
mi-ai sărit în față.
Mă pândise-n încordare
mai demult.
Colții albi mi i-a înfipt în față,
m-a mușcat leoaica, azi, de față.

Și deodata-n jurul meu, natura
se făcu un cerc, de-a-dura,
când mai larg, când mai aproape,
ca o strângere de ape.
Și privirea-n sus țîșni,
curcubeu tăiat în două,
și auzul o-ntâlni
tocmai lângă ciocârlii.

Mi-am dus mâna la sprânceană,
la tâmplă și la bărbie,
dar mâna nu le mai știe.

Pictură inspirată din poezia
„Leoaică tânără, iubirea”
de Lician Blaga

Și alunecă-n neștire
pe-un deșert în strălucire,
peste care trece-alene
o leoaică arămie
cu mișcările viclene,
încă-o vreme,
și-ncă-o vreme...

UNIVERSUL OPEREI

Poezia *Leoaică tânără, iubirea* este o confesiune lirică a lui Nichita Stănescu, o artă poetică erotică, în care eul liric este puternic marcat de intensitatea și forța celui mai uman sentiment, iubirea. *Ideea* este o reluare a mesajului din poezia *Sburătorul* de Ion Heliade Rădulescu și anume evitarea iubirii care devine o patimă.

Titlul este exprimat printr-o metaforă în care transparența imaginii sugerează extazul poetic la apariția neașteptată a iubirii, văzută sub forma unui animal de pradă agresiv, *leoaică tânără* explicate chiar de poet prin apozitia *iubirea*.

Poezia *Leoaică tânără, iubirea* face parte din volumul *O viziune a sentimentelor*, apărut în 1964, în care Nichita Stănescu vizualizează iubirea ca sentiment, ca stare extatică a eului poetic. Poetul urmărește felul cum iubirea transformată dintr-un sentiment delicat într-o patimă violentă ucigătoare de suflet, caută să domine asupra rațiunii, dizlocând celelalte componente interioare și în special virtuțile (cumpătarea, curățenia, milostenia, hărnicia, smerenia, credința, nădejdea, iubirea, blândețea), transformându-l pe el, stăpânit de ea, într-o fiară. Simbolul *leoaică* sugerează patima, care-i devorează sufletul *Colții albi mi i-a înfipt în față/m-a mușcat, leoaica, azi, de față*. Patima transfigurează realitatea *Și deodată în jurul meu, natura/se făcu un cerc, de-a-dura*.

Poezia este structurată în trei secvențe lirice, corespunzătoare celor trei strofe.

Prima strofă exprimă vizualizarea sentimentului de iubire, sub forma unei tinere leoaice agresive, care îi sare în față eului liric.

Strofa a doua accentuează efectul psihologic al neașteptatei întâlniri cu un sentiment nou, necunoscut – iubirea, care degajă asupra sensibilității eului poetic o energie omnipotentă, extinsă asupra întregului univers *Și deodată-n jurul meu, natura*.

Strofa a treia revine la momentul inițial, „*leoaica arămie/cu mișcările viclene*” fiind metafora iubirii agresive, devoratoare pentru eul liric. Iubirea, ca formă a spiritului, învinge timpul dând energie și profunzime vieții *înc-o vreme, și-ncă-o vreme...*

Poetul invită la o meditație pe tema destinului uman supus unor violente ispite. Duhul rău, demonul, reprezentat printr-un leu, care caută pe cine să înghită, ia în lume forma patimei. Patima face sufletul un pom fără rod, putred, gata să se prăbușească, să cadă în stăpânirea duhului rău. Aspirația însă rămâne ca o șansă de mântuire, ca semn că pasărea măiastră a sufletului, sugerată de ciocârlii, va încerca să zboare spre cer.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Cititi expresiv poezia și explicați semnificația titlului poeziei..
2. Analizați particularitățile prozodice ale poeziei *Leoaică tânără, iubirea*.
3. Pornind de la conotațiile simbolice ale termenului – *leoaică*, argumentați interpretarea operei ca *poezie erotică* și ca *artă poetică*.
4. Selectați elementele ale căror prezență simbolizează puterea devastatoare a dragostei.
5. Comentați elementele de limbaj și de expresivitate ale poeziei *Leoaică tânără, iubirea*.
6. Memorizați poezia *Leoaică tânără, iubirea* de Nichita Stănescu.
7. „**Iubirea este unicul miracol îngăduit omului**”. Realizați un eseu de tip sinteză, în care să reliefați ideea iubirii ca spectacol ineputabil al posibilităților ființei umane în viziunea marilor poeți români: *M. Eminescu, T. Arghezi, N. Stănescu ș.a.*

EVALUARE

1. Citiți câteva poezii din volumul lui N. Stănescu „11 elegii” și comentați una dintre ele.
2. Analizați particularitățile construcțiilor metaforice în limbajul poetic stănescian.
3. Realizați un eseu nestructurat de minimum 2 pagini despre tema iubirii la Nichita Stănescu, pornind de la următoarea idee: „*omul ca întrebare, dragostea ca răspuns, dar și dragostea ca întrebare și omul ca răspuns*”.

NEOMODERNISMUL

REȚINEȚI!

Neomodernismul este un curent ideologic, literar definit de spiritul creator postbelic, caracterizat prin respingerea formelor grave și prin redarea temelor grave într-o manieră ludică, de joc, ce ascunde însă tragicul.

Neomodernismul este un curent literar apărut în secolul al XX-lea ca prelungire a modernismului și se caracterizează prin următoarele aspecte:

Un prim aspect este reprezentat de **ambiguitatea mesajului** și

a **referentului poetic** (context). Ambiguitatea mesajului constă în capacitatea unui cuvânt de a avea mai multe sensuri în același context; de pildă, poezia lui Nichita Stănescu poate fi interpretată ca o odă închinată iubirii sau ca o artă poetică; iubita poate fi femeia iubită sau poezia.

O a doua trăsătură o constituie faptul că poetul **modernist manifestă o viziune poetică modernă** construită prin structuri sintactice șocante, simboluri multiple și mai ales prin sintaxa versurilor (capacitatea unui cuvânt de a avea mai multe sensuri în același context).

Literatura neomodernistă este definită printr-un imaginar poetic inedit, limbaj ambiguu, metafore subtile și expresie ermetică.

Neomodernismul s-a conturat în doar 7 numere ale revistei *Albatros* editată în 1941 și condusă de Geo Dumitrescu. Această nouă formă de manifestare a modernismului ce se prelungește până prin anii '60 este îndreptată cu fața spre un trecut exemplar. Scriitorii neomoderniști doresc să se despartă de *spiritul veacului*, care este cel al războaielor și să recupereze valorile și modelele. Printre reprezentanții de seamă ai ideologiei neomoderniste se numără Gellu Naum, Marin Sorescu, Adrian Păunescu și Nichita Stănescu, acesta din urmă fiind liderul generației anilor '60. Scriitorii generației *șaiszeciste* aveau o libertate interioară și protestau împotriva realismului socialist.

CRITICII SPUN

„Între ctitorii unei culturi sunt descoperitori, inventatori și exploratori. Nichita Stănescu este un inventator, tip artistic la fel de rar ca întemeietorul. Experimentând asupra lui însuși, el creează un cu totul alt spațiu al aventurii poetice unde limba se naște din nou, recreându-și la rândul-i vorbitorii”. (*Alexandru Condeescu*)

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV, CONSECUTIV. PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONCESIVĂ, CONSECUTIVĂ

TERMINOLOGIE

- **complementul circumstanțial concesiv**
- **propoziția circumstanțială concesivă**
- **complementul circumstanțial consecutiv**
- **propoziția subordonată circumstanțială consecutivă**

REAMINȚIȚI-VĂ!

Complementul circumstanțial concesiv informează asupra împrejurărilor care ar trebui să împiedice, dar nu pot împiedica desfășurarea acțiunii.

Întrebările: *în ciuda cărui fapt? în pofida cărui fapt?*

Regentul este un verb/locuțiune verbală:

Exemplu: Împotriva așteptărilor, omul nu se supără. (*Liviu Rebreanu*)

Se exprimă prin:

a) substantive, numerale și pronume precedate de prepoziții, locuțiuni prepoziționale: *cu tot, în ciuda, în pofida, contra, împotriva/*

Exemplu: A început a se întinde și a se hârjoni *în ciuda fetei* împăratului Roș. (*Ion Creangă*)

Exemplu: Cu mâine zilele-ți adaogi, / Cu ieri viața ta o scazi, / Având *cu toate astea-n față/De-a pururi* ziua cea de azi. (*Mihai Eminescu*)

b) substantive, adjective precedate de conjuncția deși sau de adverbul chiar.

Exemplu: Ea răsufila adânc, *deși* încet. (*Mihai Eminescu*)

Exemplu: *Chiar* prostul, tăcând, de înțelept toți îl cred.

c) verbe la gerunziu și infinitiv.

Exemplu: *Lucrând* încă o lună, tot n-aș putea termina lucrarea în termenul stabilit.

Exemplu: Ne spuneam atât de multe, *fără-a* zice un cuvânt. (*M. Eminescu*)

RECUNOAȘTEȚI!

1. *Citiți propozițiile și precizați care este termenul regent al cuvintelor evidențiate. Ce exprimă aceste cuvinte?*

- a) În ciuda *ploii*, am ieșit la plimbare. b) Chiar *adormit* vei continua gândul.
c) *Deși conștiincioasă*, ea nu a obținut rezultate deosebite. d) În ciuda *arșiței*, recolta a fost frumoasă.

2. *Subliniați complementul circumstanțial concesiv și determinați prin ce parte de vorbire este exprimat:* a) Fără a-ți reproșa ceva, îmi exprim nemulțumirea. b) Bietul meu tovarăș. El niciodată nu și-a putut da seama ce căuta pe Hălăuca eu însă, cu toată strășnicia împrejurărilor, făceam haz, în vreme ce el bombănea mereu. (*Constantin Hogaș*) c) Fiindcă Budulea era cel mai mare la școală și fiindcă, cu toate astea, el era Budulea Taichii, băieții râdeau totdeauna când îl vedeau. (*Ioan Slavici, Budulea Taichii*)

3. *Transformați complementul circumstanțial concesiv într-o subordonată coresponzătoare.* a) Cu toată stima, nu l-am putut ajuta. b) Împotriva observațiilor, fetița nu se supără. c) Chiar sprijinindu-l, nu se știe de va fi.

EXERSAȚI!

1. *Subliniați complementele circumstanțiale concesive din următoarele texte și precizați cuvintele pe care le determină:* a) Cu toate acestea, fiindcă tot lucrul în lume trebuie să aibă un sfârșit, convorbirea noastră atât de fierbinte începu a slăbi. (*Vasile Alecsandri*) b) Din inima lor nu s-a șters

purtarea necuviincioasă a spânului, cu toate îndreptările și înrudirea lui. (*Ion Creangă*) c) Până azi dimineată, în ciuda tuturor întâmplărilor și a zvonurilor, a fost convins în adâncul său că oamenii lui vor sta liniștiți. (*Liviu Rebreanu, Răscoala*)

2. Alcătuiți trei exemple în care să existe compl. circumstanțiale concesive.

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

Marcați șirul care conține numai variante corecte de scriere a tuturor cuvintelor: a) *deși, măcarcă, cutoate că, chiar* b) *chiar, cu toate că, deși, măcar că.*

FOLOȘIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Dezvoltați în text coerent de 5-7 rânduri enunțurile (folosind complemente circumstanțiale concesive): *E amiază. Acoperișurile caselor lucesc aburinde.* Cu mantia plină de lumină, primăvara împarte din pocălul ei tinerețe, voioșie și culoare. Să ne bucurăm toți de acest minunat dar primit în dar de la blânda natură.

REAMINȚIȚI-VĂ!

Propoziția subordonată circumstanțială concesivă exprimă o împrejurare de natură să împiedice desfășurarea unei acțiuni sau existența unei calități din regentă, dar care nu le împiedică.

Întrebări: în ciuda cărui fapt? în pofida cărui fapt?

Propoziția subordonată circumstanțială concesivă determină: *un verb, un adjectiv, un adverb, o interjecție.*

Elemente de relație: a) **Conjunții subordonatoare:** *desi, că, să, de.*

Exemplu: *Să-i dai mură-n gură¹,/și tot nu recunoaște². P1-CV, P2-PP.*

Exemplu: *Deși e mic¹, e deștept². P1-CV, P2-PP.*

b) **Locuțiuni subordonatoare circumstanțiale:** *cu toate că, măcar că, măcar să, chiar dacă, chiar să.*

Exemplu: Chiar dacă e târziu, / vizitează-l. P1-CV, P2-PP.

c) **Pronume (adjective pronominale) nehotărâte:** oricine, oricare, orice, oricât. **Exemplu:** Oricare ar suna la ușă¹ să nu deschizi². P1-CV, P2-PP

d) **adverbe relative și nehotărâte:** cât, cum, unde, oricât.

Exemplu: Cât ar munci¹, tot nu e apreciat². P1-CV, P2-PP

Topica și punctuația: a) poate sta înaintea regentei:

Exemplu: Cât că învață¹, tot nu știe². **b)** poate sta după regentă:

Exemplu: El tot nu ascultă¹, oricâte sfaturi i-ai da².

Propoziția subordonată circumstanțială concesivă se desparte întotdeauna prin virgulă de propoziția regentă.

RECUNOAȘTEȚI!

1. Completați spațiile punctate cu propozițiile subordonate concesive:

a) Deși....., e isteț. b) Orice....., nu plec acasă.

c) Cum....., tot n-o nimerești. d) L-a ajutat, oricât..... e) Nu mă duc la el, măcar că.....

2. Identificați propozițiile circumstanțiale concesive din frazele de mai jos:

a) Orice ar zice și orice ar face, nu-l cred. b) Măcar că a început să bată vântul, tot merg la plimbare. c) Oriunde s-ar ascunde, o să-l găsească și o să-l pedepsească. d) Deși Ana este tânără și desi pare fragilă, a reușit să se impună în profesia ei, pe care o face cu multă pasiune. e) Chiar dacă n-are argumente, tot vrea să mă convingă.

3. Contrageți subordonatele concesive din cadrul frazei. Observați topica frazei și comentați rolul ei în susținerea ideii fundamentale.

Ar fi crescut Eminescu în România sau în Franța, și nu în Austria și în Germania; ar fi moștenit sau ar fi agonisit el mai multă sau mai puțină avere; ar fi fost așezat în ierarhia statului la o poziție mai înaltă; ar fi întâlnit în viața lui sentimentală orice alte firiguri omenеști – Eminescu rămânea același, soarta lui nu s-ar fi schimbat. (Titu Maiorescu)

EXERSAȚI!

1. Înlocuiți spațiile punctate cu conjuncțiile /locuțiunile/ corespunzătoare:

a) ... sunt obosit, mă uit la televizor. b) Și-a adus aminte de mine, ... nu ne-am văzut de mult timp. c) Mama este optimistă, ... are multe necazuri. d) ... suntem în vacanță, participăm adesea la diferite întreceri.

2. Construiți o frază cu o concesivă, al cărei corelativ din regentă să fie adverbul **totuși.**

3. Stabiliți valoarea morfologică a termenului regent pentru propozițiile concesive din frazele următoare: a) Poți zidi o lume-ntregă, poți s-o sfărâmi...orice ai spune / Peste toate o lopată de țărână se depune. / Mâna care-au dorit sceptrul universului și gânduri / Ce-au cuprins tot universul

încap bine-n patru scânduri. (*Mihai Eminescu, Scrisoarea I*) b) Deși ziua era la început, soarele totuși ardea cu putere și prevestea o adevărată zi de cuptor. (*Costantin Hogaș*) c) Hai la joacă, deși cerul e înnorat. d) Deși nu este frig, mi-am luat puloverul.

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Identificați în următoarele fraze propozițiile circumstanțiale concesive:*

a) Deși trepte osebite le-au ieșit din urna sorții, / Deopotrivă-i stăpânește raza ta și geniul morții. (*Mihai Eminescu*) b) Eu ascultam și-i sorbeam vorbele, măcar că nu le prindeam înțeleșul. (*Camil Petrescu*) c) Leul nu va mânca mâncarea câinelui, chiar dacă moare de foame. (*Proverb*)

2. *Copiați exemplele și puneți semnele de punctuație. Identificați propozițiile circumstanțiale concesive, precizând elementele de legătură:* a) Și desi eram încredințat că în cele din urmă biruința va cumpăni spre partea Pisicuții mă hotărâi totuși să intru la mijloc în această epopoe măreață... (*Costantin Hogaș*) b) N-am doborât nici un bombardier cu toate că erau mari cât niște case. (*Marin Preda*)

FOLOSIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Meditați în câteva enunțuri asupra următorului gând: „**Să fim toleranți**”.

Folosiți complemente concesive, consecutive, subordonate concesive și consecutive.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANTIAL CONSECUTIV PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ

TERMINOLOGIE

- **complementul circumstanțial consecutiv**
- **propoziția subordonată circumstanțială consecutivă**

REAMINTIȚI-VĂ!

Complementul circumstanțial consecutiv informează despre consecințele, rezultatul unei acțiuni sau al unei caracteristici deosebite.

Întrebarea: *care este urmarea faptului?*

Complementul circumstanțial consecutiv poate avea ca **termen regent**:

1. **Verb sau locuțiune verbal:** *A pictat de-a mai mare dragul.*
2. **Adjectiv:** E prea *neatent* pentru a nu greși problema.
3. **Înterjecție predicativă:** *Na o palmă* pentru a ține minte.

Mijloacele de exprimare:

1. **Substantive** precedate de prepoziția **de**: *Căzu bolnavă de moarte.* (*Ion Creangă, Soacra cu trei nurori*)
2. **Verbe la supin:** Era *mândră și frumoasă de nespus.*
3. **Verbe la înfinitiv:** *Văzuse destul pentru a nu mai spera* nimic.
4. **Locuțiuni adverbiale:** *Lucrau de-a mai mare dragul.*

REAMINTIȚI-VĂ!

Propoziția subordonată circumstanțială consecutivă este subordonata echivalentă cu un complement circumstanțial consecutiv.

Termeni regenți:

1. **Verb sau locuțiune verbală:** *Țipă¹, de-ți sparge urechile².*
2. **Adjectiv sau locuțiune adjectivală:** *Vorba era așa de dulce¹, încât ascultau și bătrânii².*
3. **Adverb sau locuțiune adverbială:** *Plângea așa de tare¹, încât nimeni n-o putea opri².*

Elemente de relație:

- **Conjunții subordonatoare:** *încât că, să, ca să, de.*
Exemplu: *S-a supărat așa de tare¹, că nu mai vorbește cu mine².*
- **Locuțiuni conjuncț. subordonatoare:** *încât să, ca să, pentru ca să, așa.*
Exemplu: *Mergea repede¹, astfel încât s-a împiedicat².*

Subordonata consecutivă se află totdeauna după regentă. Se desparte prin virgulă de regenta ei. Excepție face subordonata introdusă prin conjuncția *de*, atunci când verbul regent se află în finalul propoziției: *Minte¹ de îngheață apele².*

ATENȚIE!

Subordonata consecutivă se confundă uneori cu o propoziție coordonată conclusivă, îndeosebi când este introdusă prin elementul de relație *așa că*:

Ex: *Era prea târziu, /așa că n-am mai plecat.* P1-PP, P2-CNS

RECUNOAȘTEȚI!

1. **Completați spațiile punctate cu propoziții consecutive potrivite:** a) *Mergea așa de repede,..... .* b) *Ploaia a fost atât de puternică, ...* c) *Această veste l-a surprins atât de mult,..... .* d) *Astfel gerul e de tare, ...*
2. **Stabiliți valoarea morfologică a termenului regent pentru propozițiile**

consecutive din frazele următoare: a) Era frumoasă, încât își lua ochii. b) Cântă de răsună pădurea. c) A înțeles atât de repede, încât am rămas uimită.

3. Delimitați propozițiile din cadrul frazelor de mai jos și indicați ce parte de vorbire este elementul regent al propozițiilor consecutive:

a) A luat-o la sănătoasa așa de repede, că nu l-am mai prins. b) Era așa de amabil, încât nu l-am putut refuza. c) Moșul avea un bici de cele de cânepă, cu care pocnea, de-ți lua auzul. d) Vom învăța așa, de ne va merge slava.

EXERSAȚI!

1. Precizați ce fel de propoziții introduce conjuncția subordonatoare de în frazele: a) De știam cum stau lucrurile, nu aș fi insistat. b) Am mâncat atât de mult de m-am săturat. c) Andrei, vino de m-ajută. d) De mă omori, totuna nu-ți spun secretul. e) Mihai mă întreabă de mai plecăm în excursie.

2. Precizați valoarea morfologică a termenului regent pentru propozițiile consecutive din următoarele fraze: a) I se făcuse așa de teamă încât a aprins toate luminile. b) Mergeau așa de iute încât i se părea că pustiul și valurile mării fug, iar ei stau pe loc. c) A rezolvat problema spre invidia lor.

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Precizați tipul subordonatelor din exemplele date:

a) Știu tot ce e mai departe de tine, / Atât de departe, încât nu mai există aproape. (*Nichita Stănescu*) b) Am regretat pe urmă brusc că am dat drumul trăsorii căci eram atât de obosită, că nu mai puteam merge pe jos și parcă din senin am început să sufăr... (*Camil Petrescu*)

ORTOGRAFIE ȘI ORTOEPIE

Realizați o scurtă narațiune pe tema „*Omul fericit este acela care stăpânește și muncă, și dragostea*”.

Folosiți corect semnele de punctuație și comentați folosirea lor.

FOLOSIȚI-VĂ CREATIVITATEA!

Desfășurați în text coerent semnificația versurilor:

*La steaua care-a răsărit
E-o cale atât de lungă,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă. (Mihai Eminescu)*

GRIGORE VIERU (1935 – 2009)

Talent remarcabil de o uimitoare sensibilitate și ingeniozitate poetică, Grigore Vieru se impune în literatura română în primul rând prin spectrul unei profunde simțiri și expresivități.

Născut în familia țaranului Pavel Vieru din satul Pererâta, din apropierea Bricenilor, la 14 februarie 1935, Grigore, de mic copil, este îndrăgostit de plaiul natal, de oamenii în mijlocul cărora a crescut și a însușit cele mai frumoase deprinderi de folclor.

Din relatările foștilor săi dascăli aflăm că elevul Grigore Vieru era un băiat modest, colegial, cu simțul dreptății și demnității extrem de dezvoltat. Copilăria i-a fost marcată de tragedia războiului și a foametei, iar mai apoi de pierderea tatălui care nu s-a mai întors de pe front. Rămânând orfan de tată, Gr. Vieru duce o copilărie nu dintre cele mai fericite. Chipul părintelui îl urmărește

tot timpul. A învățat la școala din localitate, apoi și-a continuat studiile la Școala Pedagogică din Lipcani, după absolvirea căreia se înscrie la facultatea de filologie a Universității Pedagogice *Ion Creangă* din Chișinău, pe care o absolveste în 1958. Dar încă din primul curs este lovit de o boală grea, care îl va țintui o vreme îndelungată la pat. În această perioadă unica sa alinare este poezia. Și el scrie... Scrie mult... Scrie pentru sine, pentru meleagurile natale, pentru oameni. În amintirile sale despre anii copilăriei poetul menționa întotdeauna faptul, că primul oraș pe care l-a văzut în viața sa a fost Cernăuțiul, unde venise la piață împreună cu maică-sa.

Dragostea pentru Bucovina nu i s-a stins niciodată din suflet. După terminarea facultății activitatea sa poetică este foarte variată.

Debutul literar al poetului are loc în anul 1957 cu volumul *Alarma*, după care urmează un număr destul de impunător de cărți, care-l situează pe Grigore Vieru în galeria marilor scriitori români. Poetul semnează rând pe rând culegerile de versuri, dedicate copiilor: *Muzicuțe* (1958), *La fereastra cu minuni* (1959), *Bună ziua, fulgilor* (1960), *Făt-Frumos, curcubeul* (1961), *Ce poezie știi tu?*, *Cum mi-am învățat băiatul cifrele și numărutul* (1962), *Făgurașul și Mulțumim pentru pace* (1963). Se consacră pe deplin poeziei pentru copii și nici gând să-l treacă să scrie pentru cei maturi. Dar într-o noapte visează o poezie – de la titlu până la ultimul vers. Dimineața nu deschide ochii – nu se ridică din pat – de teamă să nu sperie visul și să nu risipească poezia! – se ridică încet-încet, trece la masă și transcrie poezia, care a rămas neschimbată până astăzi. Era poezia *Cămașele*. Cu doi ani mai târziu editează volumul *Versuri* o sinteză a creației sale poetice.

Dragostea de popor, de meleagurile natale, ambiajul rustic de unde a venit s-au profilat cu pregnanță în albia liricii vierene. În poezia *Cânt* viața de vie, strugurii, roua apar puternic poetizate, ceea ce denotă rudenția de sânge a poetului cu meleagurile natale, atașamentul său față de oamenii acestor meleaguri. Îndrăgostit de glia strămoșească, Grigore Vieru nu cunoaște o bucurie mai mare, decât atunci când valorile vieții îl readuc din nou în mediul unde a crescut, a însușit slova înțelepciunii populare și de unde a purces apoi în lumea largă, ducând cu sine și frumusețea romantică a plaiului natal, de la care a învățat „mersul semeț, gestul plecăciunii destoinice, statornicia, modestia”.

Dragostea de glie la Vieru se împletește cu dragostea de moștenire literară a marilor precursori. Poezia *Legământ* este consacrată marelui poet Mihai Eminescu, cartea căruia va rămânea totdeauna deschisă în viața poetului.

Simplitatea expresiei și profunzimea mesajului sunt caracteristici esențiale ale poeziei sale. Poezia lui Grigore Vieru ne cucerește prin gândul

artistic care se impune cu insistență, izbucnind din modelarea concretă a imaginii. Semnificative din acest punct de vedere sunt poeziile *Război*, *Reazăm*, *Cântec tânăr* etc. Simbolul principal, însă, va rămâne mama – dăătoare de viață care include în sine toată emoția, dar și filozofia poetului.

Grigore Vieru ne-a lăsat o poezie suavă și profundă, care reflectă cele mai sincere și mai sensibile emoții, dar și o dură poziție de cetățean și fiu al Țării și al Limbii sale. Volumele sale de versuri s-au zidit vers cu vers, metaforă cu metaforă, idee cu idee în sufletul fiecărui cititor, devenind ființă din ființa noastră, spiritualitate din spiritualitatea noastră.

Întreaga creație a lui Grigore Vieru a fost apreciată cu numeroase premii și distincții: „*Premiul de Stat al Moldovei*” (1978), *Diploma Internațională „Andersen”*, *Premii literare ale Uniunii Scriitorilor din Moldova și din România*. În anul 1989 a fost ales deputat al poporului în primul Parlament democratic al URSS, în 1990 devine membru de onoare al Academiei Române, iar în 1993 – membru corespondent al acesteia.

Grigore Vieru se stinge din viață în ianuarie 2009, în urma unui accident rutier, tocmai când se întorcea din sudul Basarabiei, unde participase la acțiunile desfășurate în cadrul Zilelor Eminescu. Este înhumat la cimitirul central din Chișinău, alături de cele mai remarcabile personalități ale culturii din Basarabia.

Poetul, omul de cultură, care a fost Grigore Vieru, a purtat pe umerii săi povara destinului românesc. El este simbolul reîntregirii neamului românesc, este o valoare literară, culturală, socială și umană, care ne-a lăsat o operă incontestabilă ce continuă să ne atingă cele mai sensibile strune ale sufletului de câte ori vom reveni la *scrisul mirific* al Domniei Sale.

CONGRESUL FLORILOR

Într-o țară fără nume,
Fără arme și hotar
Flori s-au adunat din lume
La congresul planetar,
Unde într-un glas lansară
O chemare către om,
Care-i domn la el în țară
Și în univers e om:
Respectați, respectați
Drepturile florilor,
Încetați, încetați
Să răriți viața lor!

Omule, îti suntem toate
Și surori, și duh, și vers,
Cum ți-a fost și calul frate
Scos acum din univers.
Omule, noi nu dăm lapte
Și nici carne , și nici vin-
Dăm culori, arome, șoapte,
Oare asta e puțin?!

Respectați, respectați,
Drepturile florilor,
Încetați, încetați
Să răriți viața lor!

Flori dispar, dispar izvoare,
Păsări câte-au dispărut!
Flori dispar, pricepi tu oare
Că războiul a-nceput?!

Respectați, respectați
Drepturile florilor,
Încetați, încetați
Să răriți viața lor!

Dulce este dimineața
Cu mierlițe și cu flori,
Omule, ce nu cruți viața,
Care singur ți-o omori!

Respectați, respectați
Drepturile florilor,
Încetați, încetați
Să răriți viața lor!

UNIVERSUL OPEREI

Grigore Vieru este contemporanul nostru, deci și al ideilor dominante în conștiința noastră, pe care o exprimă artistic și o îmbogățește cu sufletul său plin de roua dimineții. E un poet fructuos, mereu sensibil la freamătul inimii și la zbciumul timpului. Poetul întotdeauna a optat pentru pace, liniște, dragoste.

Prin intermediul poeziei *Congresul florilor* poetul ne relevă ideea că dragostea de flori, de tot ce este viu, înseamnă dragoste de viață, respectul față de om și de tot ce-l înconjoară. Distrugând fauna și flora pământului nostru, oamenii se distrug pe sine însuși. Ei nici nu-și dau seama de cele ce le fac, de cele câte le fac.

Florile reprezintă un adevărat spectacol al naturii, care a însoțit omul încă de la începuturile existenței sale, oferindu-i momente de bucurie atât ca mesager al unor sentimente și gânduri pe care acesta dorea să le transmită, cât și ca element decorativ.

Un element important al formei artistice în poezie este structura și sistemul imaginilor. Textul poeziei constituie o metaforă divizată în secvențe imaginative, care corespund celor 4 strofe din poezie.

În *I strofă* facem cunoștință cu țara vieții și a frumosului, țară fără *nume, arme și hotar*, unde va avea loc așa numitul *congres planetar*.

Drept personaje care iau parte la acțiune apar florile, care se adresează cu o chemare, cu un strigăt către om, care este mult mai puternic decât ele și e domn în univers, nu numai în țara lui, ci și în țara lor.

Strofa a II-a ne prezintă textul așteptării care e nu mai mult decât o rugămintă către om, ca acesta să se oprească și să se gândească și la viața lor câtuși de puțin, fiindcă ele de asemenea ne sunt de mare folos.

Necâtând la acel fapt că ele nu pot vorbi, nu dau *nici carne și nici lapte, și nici vin*, ele ne aduc o hrană spirituală foarte bogată, ne aduc liniște, pace, dragoste. Oare aceasta e puțin? se întreabă autorul prin glasul tremurător al florilor. Drept răspuns la această întrebare urmează secvența următoare unde găsim un mesaj destul de clar: dispăre din jurul nostru tot ce e frumos, tot ce e viu, zi cu zi, clipă cu clipă. Această dispariție e ca un război și acest război l-a început omul, fiindcă el se simte mai puternic, fiindcă el e *domn* în univers. *Ultimul tablou* începe cu epitetul *dulce*, care îl face pe cititor să mediteze asupra celor citite mai sus. Viața omului nu e pur și simplu viață cu bani, cu bogății. Viața omului sunt mierlele ce cântă dimineața, sunt florile ce tremură dimineața în *văzduhul tămâiet*.

Toate cele patru secvențe se încheie cu un mesaj pătrunzător, cu un strigăt răsunător în întreg universul: *Respectați, respectați / Drepturile florilor, / Încetați, încetați / Să răriți viața lor!*

Astfel, iubind florile, respectându-le, oamenii vor uita de nimiciri, de războaie, vor uita de tot ce e rău, vor putea trăi în pace, înțelegere.

Personalitatea lui Grigore Vieru nu poate fi concepută altfel decât ca un dar ceresc, pe care ni l-a dat Dumnezeu anume nouă la timpul potrivit.

Dumnezeu l-a născut pentru noi ca să ne putem vedea sufletul, arătându-ne prin opera poetului ce izvor curat și puternic este cuvântul atunci când este scris cu talent și iubire.

„*Sunt iarbă. Mai simplu nu pot fi*” – așa se definea poetul Gr. Vieru, maestru al cuvântului, iubitor de plai, de limbă și de neam. A iubit poporul român până la lacrimi și și-a consacrat întreaga sa viață copiilor, îndrăgostiților, maturilor, naturii, lăsându-ne o operă monumentală, de o muzicalitate și de-o frumusețe rară.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Dezvăluți semnificația titlului poeziei *Congresul florilor*.
2. Precizați secvențele care se desprind din text. Ce se comunică în ele?
3. Cum privește poetul relația om-natură ? Dar voi ?
4. Realizați un interviu cu colegii de clasă în baza textului.
5. Comentați expresia: *Omule, ce nu cruți viața, care singur ți-o omori!*
6. Descoperiți figurile de stil întâlnite în text.

EVALUARE

1. Memorizați poezia *Congresul florilor*.
2. Meditați asupra versului *Flori dispar, dispar izvoare, păsări câte-au dispărut*. Argumentați-vă răspunsul.
3. Exprimați-vă opinia despre sugestiile referitoare la rugămintea florilor într-un mic eseu.

CRITICII SPUN

„Un pom înflorit este acest minunat cântec din adâncurile ființei, numit Grigore Vieru, cel mai cunoscut și iubit de toate vârstele, poetul de pe malul Prutului... Versurile lui, odată ce le-ai auzit sau citit, te trezești într-o zi că le știi pe de rost...” (Ioan Alexandru)

CASA PĂRINTEASCĂ

„Nicăieri ca-n spital
Dorul de casa părintească
Nu e mai aprig”.

Acasă!
Acasă, acasă, acasă!
Aici
Dacă nu ești alb de ninsoare,
Ești alb de duminică.

„Bună ziua”.
„Bună să-ți fie inima!
Scot apă.
Mă uit în fântână
Ca în istorie,
Strig și-mi răspunde,

Vântul suflă curat
Dinspre munți,
Te poți vedea în el
Ca-n oglindă.

Un miros magic de brad
Răzbește până aici
Îmi notez o idee
De-a dreptul pe el:

Mama
Este trecutul meu cald,
Ziua de mâne a mea,
Viitorul meu strălucit.

Aici
Dacă o piatră în zid
E clintită din loc
Cel care trece pe drum
O reasează temeinic
Ca în propria îngrăditură.

Trandafirii
Sunt roșii de dragoste,
Unul m-a întrebat
Naiv de tot:
„E-adevărat că aiurea
Există un război al
Trandafirilor?”

Aici omul prin ploaie
Trece descoperit
Ca într-un ritual,
Iar melcul
Din palma copilului
Prețuiește mai mult
Decît tot argintul lumii.

Faguri de miere
Întinde tăriei
Floarea-soarelui sfântă,
Iar lanul de grâu
Fără margini sclipește
Ca o zi fericită și-aleasă
Din viața unui poet.

Alipită de cer,
Clar și profund, ciocârlia

Cântă farmecul vieții,
De firul de aur
Al viersului ei
Atârnă pământul întreg.

Ridic mâina
Nu pentru a cere cuvântul,
Ridic mâina după un măr,
Îmi văd umbra pe ierbi,
Mă pot pe dânsa culca
Convins pe deplin
Că-i umbra mea proprie.

Iarba îmi linge pe spate
Sarea cămășii.

E seară.
Cerul crește vibrând,
Mărit de cântecul greierilor.
Stele pe cer,
Necunoscînd pribegia, popasul,
Calea-și urmează.

Tăiată în cercuri de aur.
Ferestrele casei
Deschise-n univers.

Păreții albi
Ca miezul de nucă proaspăt,
Ca niște steaguri de pace.
Mama își răcorește palmele
Alipite de fața lor.
Fierbinte mi-e sîngele
De năzuință, de iubire.

Acasă
Patria mai liniștită este.
Și mai a mea.

Grigore Vieru este un poet al valorilor spirituale perene, un poet care și-a păstrat verticalitatea și demnitatea pe care ne-a lăsat-o drept moștenire în galeria poeziei. Dragostea pentru plaiul natal, pentru baștină, pământul strămoșesc și graiul matern ia diferite forme în opera autorului. A cântat soarele, tărâna, pâinea, a mai cântat-o pe mama, care e începutul tuturor începuturilor, a cântat dragostea ca miracol deosebit în viața fiecăruia dintre noi.

Dintre poeziile scriitorului, care merită să fie evidențiate în chip magistral, face parte și *Casa părintească*. Publicată, inițial, în volumul *Izvorul și clipa* (1981), poezia aceasta se prezintă ca o concentrare de motive lirice familiare autorului: casa, meleagul natal, mama, glia, patria, oamenii simpli de la țară. Poezia merită să fie evidențiată și pentru originalitatea formei versului liber, alb, a cărui muzicalitate e asigurată de o curgere nestingherită a sentimentelor și gândurilor autorului, de bogăția stilistică a textului. Motivul casei părintești, abordat de Grigore Vieru în poeziile *Casa mea* și *Acasă* (1968) e desfășurat în *Casa părintească* prin filiera unei întregi game de sentimente generate de contactul spiritual al poetului cu mama, cu oamenii, cu natura și chiar cu aerul baștinei.

Gândirea metaforică a lui Vieru este exemplară în această poezie. În satul natal *ești alb de duminică*, aici vântul suflă mai *curat*, floarea-soarelui întinde cerului *faguri de miere*, iar pereții casei părintești sunt mai albi decât orice alb. Ca miezul de nucă proaspăt, Vieru creează o atmosferă în care casa părintească și pământul natal se lasă înțelese ca niște bogății spirituale inestimabile, ca și mama, despre care poetul își notează o idee pe *vântul curat dinspre munți*.

Printr-o imagine plastică autorul exprimă statornicia omului de la țară, care locuiește de secole pe pământul strămoșilor, greu de istorie: *Mă uit în fântână ca în istorie, / strig și mi se răspunde, iar întregul pământ se ține de firul de aur al ghiersului ciocârliei*. Fără să recurgă la ritm și la rimă, autorul *Casei părintești* obține o muzicalitate interioară a comunicării artistice, datorită gradației ascendente, acumulării progresive de amănunte și detalii, unele mai poetice și mai sugestive decât altele.

Poetul folosește diverse figuri de stil (comparații, metafore, epitete, anafore) pentru a comunica cititorului gândurile și ideile ce l-au făcut să aștearnă pe hârtie aceste versuri.

În finalul poeziei autorul reia primul vers *Acasă*, astfel recurgând la o construcție inelară, grație careia ne ține în perimetrul aceleiași stări sufletești, dezvăluite pe parcursul întregii poezii prin versuri ce relevă în mod pregnant valorile etice ale casei părintești.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Citiți expresiv poezia *Casa părintească* de Grigore Vieru și determinați tema și ideea operei.
2. Încadrați poezia *Casa părintească* în registrul tematic al liricii lui Grigore Vieru și argumentați-vă răspunsul.
3. Încercați să dați o explicație de ansamblu privind locul special pe care-l ocupă poezia studiată în lirica lui Gr. Vieru.
4. Identificați în poezie sintagmele esențiale care definesc mesajul pe care ni-l transmite autorul prin această operă.
5. Selectați cuvintele și expresiile-cheie din poezie și determinați semnificația lor filozofică.
6. Interpretați semnificația cuvântului *acasă*.
7. Găsiți în text alte contexte care, prin gradul lor de ambiguitate, permit mai multe interpretări.
8. Selectați imaginile care demonstrează legătura indispensabilă a omului cu locul în care s-a născut.
9. Analizați poezia din punct de vedere al prozodiei.
10. Comparați poezia *Casa părintească* cu alte poezii cunoscute de voi, care au o tematică asemănătoare și efectuați o paralelă între ele.
11. Citiți câteva poezii (la opțiune) din creația lui Grigore Vieru și comentați una dintre ele. Memorizați o poezie.

EVALUARE

1. Alcătuiți portofoliul **Grigore Vieru**, care să cuprindă: fișa bibliografică; registrul tematic al operei poetului; referințe critice despre personalitatea autorului;
2. Comentați, în scris, afirmația lui Mihai Cimpoi, care spunea: „*Grigore Vieru este un poet „liniștit”* numai în aparență. Liniștea lui e însă una dramatică, poeziile sale reducându-se la impulsuri senzoriale, la exclamații elementare, dar sunt impulsuri și exclamații care poartă amprenta unei plinătăți sufletești”.
3. Discutați personalitatea lui Grigore Vieru din punct de vedere al poetului, omului de cultură și al cetățeanului care a luptat pentru păstrarea și valorificarea patrimoniului național.
4. Realizați un eseu pe tema „*Veșnicia s-a născut la sat*”, având ca punct de plecare poezia *Casa părintească* de Grigore Vieru.

CRITICI SPUN

„Poezia pentru Grigore Vieru este un ritual, precum un ritual era pentru strămoșii săi aratul și celelalte munci câmpenești; de aceea ne închipuim că, fiind un demn și fidel urmaș al lor, el purcede la scris trecându-și prin

foc uneltele pentru a le purifica. Ca să brăzdeze pământul, era nevoie ca plugul să fie curat: focul trebuia să alunge de pe el tot ce ar fi putut împiedica acțiunea lui măreată”. (Mihai Cimpoi)

ORTOGRAFIE ȘI PUNCTUAȚIE. SEMNELE DE PUNCTUAȚIE

Semnele de punctuație sunt: **virgula, punctul și virgula, două puncte, ghilimelele, linia de pauză, semnul întrebării, semnul exclamării, punctele de suspensie.**

➤ **Virgula** [,] este folosită atât în interiorul propoziției, cât și în interiorul frazei.

În propoziție se pune:

- între două sau mai multe părți de propoziție de același fel, între (două substantive sau între două atribute sau între două complemente):

Exemplu: „Merele, perele și cireșele sunt fructele mele preferate.”;

- între părțile de propoziție coordonate prin joncțiune copulativă sau disjunctivă. **Exemplu:** „Era nu numai interesat, dar și obligat să vină.”;

- desparte adverbele de negație sau de afirmație când sunt echivalente cu o propoziție. **Exemplu:** „Da, ai dreptate”, „Nu, n-am auzit.”;

- izolează de restul propoziției cuvintele în vocativ. **Exemplu:** „Elena, du-te la școală!”

- izolează cuvintele incidente de restul propoziției. **Exemplu:** „Ar fi vrut, desigur, să plece.”

- desparte o interjecție de restul propoziției. **Exemplu:** „Hei, vin-o aici!”

În frază desparte mai multe propoziții de același fel sau diferite subordonate de regentele lor. **Exemplu:** „A venit ca să vadă, să evalueze și să propună soluții.”

➤ **Punctul și virgula** [;] marchează o pauză mai mare decât cea redată de virgulă, indicând o semiizolare a elementelor pe care le desparte.

Exemplu: „Se simțea în aer cum se apropia furtuna; pădurea aștepta înfricoșată; cerul se năpustea asupra ei cu fulgere și tunete.” (Calistrat Hogaș)

➤ **Două puncte** [:] semn de punctuație prin care se anunță o enumerare sau vorbirea indirectă sau o notă explicativă. **Exemplu:** „În coș avea de toate: mere, pere, nuci și struguri.” **Exemplu:** „Mi-a spus foarte convingător. Eu am mai fost pe aici!”.

➤ **Ghilimelele** [„ ”, << >>] se mai numesc și semnele citării și au rolul de a încadra reproducerea unui text sau titlul unei opere literare sau științifice. **Exemplu:** „Am recitat cu plăcere „La Medeleni”.”

➤ **Linia de pauză** [-] este semnul care preia rolul virgulei, delimitând

cuvintele și construcțiile incidente. **Exemplu:** „El nu este – explica Ilie Moromete – fratele meu [...]”. (*Marin Preda*)

➤ **Semnul întrebării [?]** este semnul folosit în scriere pentru a marca intonația unei propoziții sau a unei fraze interogative, directe.

Exemplu: „– Mă, ce e cu tine? De ce tremuri?” (*Marin Preda, Moromeții*).

➤ **Semnul exclamării [!]** marchează în scris intonația unei propoziții sau a unei fraze exclamative sau imperative (care exprimă o chemare, o strigare, o mirare, o poruncă, un îndemn, un salut) **Exemplu:** „Radule! Radule! Unde te-ai ascuns?”; „Hai! Bine a-ți venit!”.

Astfel, semnul exclamării este folosit în intonația unor fraze care exprimă stări sufletești sau după un cuvânt sau grupuri de cuvinte care imită zgomote din natură. **Exemplu:** „Cum răsare soarele, cocoșul cântă: cucurigu!”.

Există situații când starea exprimată este din ce în ce mai intensă sau strigarea din ce în ce mai tare și atunci se folosesc „!” sau chiar „!!!”

Exemplu: „Ionel! Ionel!! Ionel!!! Du-te dincolo, mamă, spargi urechile dumnealui!” (*Ion Luca Caragiale, Vizită*)

În alte situații unele întrebări pot exprima și mirarea celui care întreabă și acest lucru se exprimă prin „?!” **Exemplu:** „Cum de-ai îndrăznit, jivină?!”

➤ **Linia de dialog [–]** indică începutul vorbirii fiecărei persoane care ia parte la o convorbire. Se scrie întotdeauna la capătul rândului. **Exemplu:** „ – Mamițico, nu ți-am spus că nu se zice marinel? – Da’ cum? – Marinal...”

FIXAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. *Explicați semnele de punctuație și de ortografie din textul următor:*

„Apropiindu-se de Alexandru-vodă , se închină până la pământ , fără a-i săruta poala , după obicei. – Bine-ați venit ,boieri ! Zise acesta, silindu-se a zâmbi. – Să fii Măria-ta sănătos, răspunseră boierii. – Am auzit, urmă Alexandru, de bântuirile țării și am venit s-o mântui; știu că țara m-așteaptă cu bucurie.” (*Costache Negruzzi, Alexandru Lăpușeanul*)

Model: Prima virgulă izolează o construcție circumstanțială temporară „apropiindu-se de Alexandru-Vodă” de verbul regent.

2. *Rescrieți textele de mai jos, aplicând semnele de ortografie și de punctuație necesare:* a) Ce faci domle Te privesc te ascult și atât. b) Hai cu mine copile. c) Ce bine ar fi dacă aş putea

3. *Înlocuiți semnele de punctuație din enunțurile de mai jos cu altele pe care le considerați mai potrivite:* Se-aude urarea – „Vin colindătorii” Îi așteptăm, copii, spune tata.

4. *Construiți enunțuri în care cratima, punctul și linia de pauză să fie – pe rând – semne de ortografie și semne de punctuație.*

SEMNELE ORTOGRAFICE

Semnele ortografice sunt înrudite cu semnele de punctuație, uneori acestea fiind folosite și ca semne ortografice.

Semnele ortografice propriu-zise sunt: **cratima, apostroful**.

Cratima marchează:

- rostirea împreună a două sau mai multe cuvinte:
  - dacă lipsesc sunete: c-am plecat (că am plecat); m-a văzut (mă a văzut)
  - se-nțelege (se înțelege); într-o zi (întru o zi)
  - dacă nu lipsesc sunete: dă-ne (ne dă) strigă-mă (mă strigă)
- scrierea unor cuvinte compuse, comune sau proprii: câine-lup; redactor-șef; floarea-soarelui; Popești-Leordeni; Vințu-de-Sus;
- despărțirea cuvintelor în silabe: ma-să; ba-la-dă; car-te; oa-meni.
- cantitatea, fiind pusă între două numerale: doua-trei; cinci-șase; etc.,

Apostroful marchează absența accidentală în rostire a unor sunete:

Las'pe mine. Un'te duci? Da'cine ești? Dom'le, ce vrei? Am fost pân'în sat.

Distincția semne ortografice – semne de punctuație este într-o anumită măsură artificială, nu numai pentru că scrierea corectă în sens larg include și punctuația, ci și deoarece cratima este un semn numai preponderent ortografic, bara oblică, blankul, linia de pauză și punctul sunt mai ales semne de punctuație, iar virgula, deși semn de punctuație, privește într-o anumită măsură și ortografia în sens strict. Unele dintre acestea sunt folosite și în alte domenii, ca semne grafice cu diverse valori convenționale.

Scrierea cu litere majuscule

I) Se scriu cu inițială majusculă:

1. Primul cuvânt al oricărui text și primul cuvânt care urmează după un semn de punctuație care marchează sfârșitul unei comunicări (punct, semnul întrebării, semnul exclamării, puncte de suspensie sau două puncte, după care începe vorbirea directă marcată prin ghilimele sau prin linie de dialog). „Vin imediat. Te rog să mă aștepți.” Strig: „Bubico! Bubico! Unde e băiatul?” Alerg... Mi-l aducea dobitoaca pe brațe...” (I. L. Caragiale – „Bubico”)

2. Numele de persoane (prenume și nume de familie), pseudonimele și porecele: Mihai Eminescu, Ion Barbu, Ion Torcălău, etc.;

3. Numele proprii mitologice și religioase, numele (simple sau compuse) ale personajelor din povestiri sau basme:

Allah, Budha, Dumnezeu, Zeus, Păcală, Făt-Frumos, Baba-Cloanța, Strâmbă-Lemne, etc.

4. Numele proprii date animalelor: Azor, Lupu, Duțulache (câini), etc.;

5. Numele astrilor și ale constelațiilor:

Venus, Ursa-Mare, Steaua Polară, Terra, Uranus, Soare, Pluton, etc.;

6. Denumirile organelor și organizațiilor de stat și politice naționale și internaționale, ale întreprinderilor și instituțiilor de tot felul (cu excepția cuvintelor ajutătoare): Organizația Națiunilor Unite; Ministerul Învățământului; Editura Didactică și Pedagogică; Facultatea de Litere etc.;
7. Denumirile evenimentelor cu excepția cuvintelor ajutătoare neașezate pe primul loc: Renașterea; al X-lea Congres Internațional al Lingviștilor; Unirea Principatelor; Lupta de la Podul Înalt, etc.;
8. Numele geografice și teritorial administrative (cu excepția cuvintelor de legătură): Țara Oașului, America de Nord, Pitești, Timișul de Sus, etc.;
9. Numele punctelor cardinale care constituie al doilea termen al unui toponim compus: Ploiești-Sud, București-Est, Suceava-Vest etc. sau sunt folosite ca toponime: „Tu te lauzi că Apusul înainte ți s-a pus?... / Ce-i mâna pe ei în luptă, ce-au voit acel Apus?” (*Scrisoarea*)
10. Primul cuvânt din titlurile publicațiilor periodice, ale operelor literare, științifice, artistice, precum și primul cuvânt din denumirile documentelor de importanță națională și internațională: Tineretul liber; România literară; Amintiri din copilărie (de Ion Creangă); Istoria literaturii române de la origini până în prezent (de G. Călinescu); Carul cu boi (de N. Grigorescu); Regulamentul organic, etc.;
11. Denumirile sărbătorilor: Crăciun, Paște, Anul Nou etc.;
12. Numele mărcilor de produse industriale: Sony, Panasonic, Colgate, etc.;
13. Numele proprii ale raselor, speciilor, varietăților de animale sau de plante; când numele este alcătuit din mai mulți termeni, majuscula este obligatorie numai la primul dintre aceștia: Bazna, York, Marele alb (rase de porci), Napoleon (mere, pere, struguri, cireșe), Aurora, Record etc.;
14. Unele simboluri și abrevieri pentru cuvinte comune ca: simbolurile elementelor chimice: C = carbon etc.; simbolurile punctelor cardinale: N = nord, V = vest, etc; simbolurile unor unități de măsură: CP sau HP (=calputere); abrevierile unor cuvinte sau ale unor expresii din limbi străine: Co. sau Comp. (=lat. compania, engl. company), N.B (=lat. nota bene), O.K. (=engl. all correct, “în regulă”), etc.

EXERSAȚII!

Motivați scrierea cu majusculă în fiecare caz întâlnit: a) „– Hai, Ilinco, nu te mai uita, așterne o treanță de pătură pe prispă, că mi-a rupt mâinile, se răsti Moromete, lăsându-l jos pe băiat.” (*Marin Preda*) b) „Cu Patrocle lângă dânsa, n-avea de ce se teme.” (*Mihail Sadoveanu*) c) Copiii s-au pregătit din timp pentru Crăciun. Au învățat colinde tradiționale. Ei vestesc nașterea lui Isus Hristos. d) Am citit cartea „România pitorească” de Alexandru Vlahuță.

NICOLAE LABIȘ (1935 - 1956)

Fiu al munților Moldovei sau, mai degrabă al Carpaților, Nicolae Labiș a fost un pui de căprioară azvârlit printre oameni, care s-a reîntors, sigur, împotriva voinței lui, prea repede în lumea din care a venit. În fulgerătoarea lui existență și trăind într-o perioadă dintre cele mai frământate ale epocii noastre, poetul a fost ca un paratrăsnet de care s-au lovit bucuriile și durerile veacului.

Nicolae Labiș s-a născut la 2 decembrie 1935 în satul Mălini, comuna Poiana-Mărului, județul Suceava, în familia învățătorilor Eugen și Ana-Profira Labiș. De mic copil viitorul poet a fost familiarizat de părinți cu natura irepetabil de frumoasă a țării, lucru ce s-a răsfrânt în opera lui de mai târziu, unde poetul parcă făcea corp comun cu pădurile și luncile din preajmă, îmbătându-se de aerul proaspăt al munților și de lumina neprihănită a văilor inundate de verdeață și flori.

Cu tatăl său, pasionat vânător, colinda pădurile, dealurile și munții din jurul satelor.

Universul miraculos al literaturii populare și culte i l-a dezvoltat Zamfira Cojocar, mama Profirei, în a cărei locuință din Humuleștii lui Creangă copilul își petrecea verile. Ulterior va afla de rudenie prin alianță cu genialul humuleștean și cu un sentiment de mândrie va scrie la 12 ani: „A fost odată unul Ion Creangă, ... Și-acela mi-i străbun de sânge mie”.

Anume dragostea pentru lumea miraculoasă a cărții l-a făcut pe Nicolae Labiș să învețe singur alfabetul și să citească poveștile îndrăgite încă înainte de a merge la școală. Și-a început școala în satul natal, ca elev al mamei sale. După terminarea primei clase începe să compună mici povestioare și poezii pentru copii. Între anii 1944-1945, în timp ce capul familiei era mobilizat pe front, celelalte rude împreună cu Nicolae Labiș s-au aflat în satul Văcarea, comuna Mihăilești.

În toamna anului 1946 părinții îl înscriu pe Nicolae Labiș în clasa întâi a liceului *N.Gane* din Fălticeni, unde îl găsim până în toamna anului 1951, când se transferă la școala medie *Mihail Sadoveanu* din Iași. În timpul studiilor liceale Nicolae Labiș a ținut un jurnal cu titlul *Antologie și informații literare*. În paginile lui își însera gândurile, nota versuri răzlețe, ivite în febra inspirației. Între timp pasiunea pentru literatură a devenit un lucru constant, serios și numele lui Nicolae Labiș devine cunoscut în mediile intelectualilor din Moldova.

În noiembrie 1950 el participă la Consfătuirea tinerilor scriitori din Moldova. La festivitatea de închidere citește poezia *Fii dârz și luptă, Nicolae*, publicată la finele anului în revista *Iașul nou*. Adevăratul debut literar este considerat de critica literară publicarea poeziei *Gazeta de stradă* în revista bucureșteană *Viața românească* din 1951.

În luna mai 1952, la București, Nicolae Labiș a participat la faza pe țară a concursului de limbă și literatură română și a câștigat premiul I cu tema *Lupta de clasă în folclor*.

Odată cu transferarea la Iași, Labiș este ales în fruntea cenaclului literar din capitala Moldovei. Este trimis la Școala de literatură *Mihai Eminescu* din București, pe care o va absolvi peste doi ani. Aici tânărul poet face cunoștință cu viitorii săi prieteni Florin Mugur, Ion Gheorghe, Gheorghe Tomozei, Ștefan Luca ș.a. Printre profesori îi are pe Mihail Sadoveanu, Tudor Vianu, Camil Petrescu. După absolvirea Școlii de literatură Labiș se încadrează activ în munca de ziarist în redacțiile revistelor *Contemporanul* și *Gazeta literară*. Publică cicluri de versuri în revistele: *Iașul nou*, *Viața românească*, *Tânărul scriitor* ș. a.

Cu excepția *Morții căprioarei* (1954), Labiș își scrie între 20-21 ani aproape toate poeziile majore: *Meșterul*, *Miorița*, *Ștefăniță-Vodă*, *Sunt spiritul adâncurilor*, *Baladă*, *Albatrosul ucis* ș. a.

În 1956 Nicolae Labiș participă la Conferința tinerilor scriitori unde se bucură de aprecierea celor mai mulți confrăți. Tot în acest an debutează cu două culegeri de versuri *Primele iubiri* și *Puiul de cerb*. În timpul vacanței de vară lucrează asupra unui nou volum de versuri pe care urma să-l întituleze *Lupta cu inerția*. Acest volum vede lumina tiparului abia în 1958.

În plină desfășurare a strălucitului său talent, e victima unui absurd accident de tramvai, întâmplat în noaptea de 9 spre 10 decembrie în fața spitalului Colțea din București. Transportat la spitalul de urgență, aici el îi dictează prietenului său Aurel Covaci versurile testamentare ale *Păsării cu clonț de rubin*.

Poetul decedează în spital în cea mai lungă noapte a anului, la 21 spre 22 decembrie 1956. Este înmormântat la cimitirul Bellu, unde își dorm somnul de veci personalitățile marcante ale literaturii și culturii noastre naționale.

MOARTEA CĂPRIOAREI

Seceta a ucis orice boare de vânt.
Soarele s-a topit și a curs pe pământ.
A rămas cerul fierbinte și gol.
Ciuturile scot din fântână nămol.

Peste păduri tot mai des focuri, focuri
Dansează sălbatice, satanice jocuri.

Mă iau după tata la deal printre târșuri,
Și brazii mă zgârie, răi și uscați.
Pornim amândoi vânătoarea de capre,
Vânătoarea foametei în munții Carpați.
Setea mă năruie. Fierbe pe piatră
Firul de apă prelins din cișmea.
Tâmpla apasă pe umăr. Pășesc ca pe-o altă
Planetă, imensă, străină și grea.

Așteptăm într-un loc unde încă mai sună,
Din strunele undelor line, izvoarele.
Când va scăpăta soarele, când va licări luna,
Aici vor veni în șirag să se-adape
Una câte una căprioarele.

Spun tatii că mi-i sete și-mi face semn să tac.
Amețitoare apă, ce limpede te clatini!
Mă simt legat prin sete de vietatea care va muri
La ceas oprit de lege și de datini.

Cu foșnet veștejit răsuflă valea.
Ce-ngrozitoare înserare plutește-n univers!
Pe zare curge sânge și pieptul mi-i roșu, de parcă
Mâinile pline de sânge pe piept mi le-am șters.

Ca pe-un altar ard ferigi cu flăcări vineții,
Și stelele uimite clipiră printre ele.
Vai, cum aș vrea să nu mai vii, să nu mai vii,
Frumoasă jertfă a pădurii mele!

Ea s-arătă săltând și se opri
Privind în jur c-un fel de teamă,
Și nările-i subțiri înfiorară apa
Cu cercuri lunecoase de aramă.

Sticlea în ochii-i umezi ceva nelămurit,
Știam că va muri și c-o s-o doară.
Mi se părea că re trăiesc un mit
Cu fata prefăcută-n căprioară.
De sus, lumina palidă, lunară,
Cernea pe blana-i caldă flori stinse de cireș.

Vai, cum doream ca pentru-ntâia oară
Bătaia puștii tatii să dea greș!

Dar văile vuiră. Căzută în genunchi,
Își ridicase capul, îl clătină spre stele,
Îl prăvăli apoi, stârnind pe apă
Fugare roiuri negre de mărgele.
O pasăre albastră zvâcnise dintre ramuri,
Și viața căprioarei spre zările târzii
Zburase lin, cu țipăt, ca păsările toamna
Când lasă cuiburi sure și pustii.
Împleticit m-am dus și i-am închis
Ochii umbroși, trist străjuți de coarne,
Și-am tresărit tăcut și alb când tata
Mi-a șuierat cu bucurie: – Avem carne!

Spun tatii că mi-i sete și-mi face semn să beau.
Amețitoare apă, ce-ntunecat te clatini!
Mă simt legat prin sete de vietatea care a murit
La ceas oprit de lege și de datini..
Dar legea ni-i deșartă și străină
Când viața-n noi cu greu se mai anină,
Iar datina și mila sunt deșarte,
Când soru-mea-i flămândă, bolnavă și pe moarte.

Pe-o nară pușca tatii scoate fum.
Vai fără vânt aleargă frunzarele duium!
Înaltă tata foc înfricoșat.
Vai, cât de mult pădurea s-a schimbat!
Din ierburi prind în mâini fără să știu
Un clopoțel cu clinchet argintiu..
De pe frigare tata scoate-n unghii
Inima căprioarei și rărunchii.

Ce-i inimă? Mi-i foame! Vreau să trăiesc, și-aș vrea...
Tu, iartă-mă, fecioară – tu, căprioara mea!
Mi-i somn. Ce nalt îi focul! Și codrul, ce adânc!
Plâng. Ce gândește tata? Mănânc și plâng. Mănânc!

UNIVERSUL OPEREI

Nicolae Labiș a scris poezia *Moartea căprioarei* când nu împlinise încă nici nouăsprezece ani.

În august 1954, poetul a venit de la București acasă, la Mălini, pe

neașteptate, explicându-le părinților că va rămâne în casa părintească două săptămâni să se odihnească.

După ce a mâncat, a luat calul și a mers, ferit de ochii lumii, pe malul râului, până la Poiana Mărului. Reconstitua, probabil, în minte, momentul cu vânătoarea căprioarei, petrecut cu opt ani în urmă, în timpul secetei din 1946, într-o poiană din apropiere.

Seara s-a întors în casa părintească, s-a închis în odaia sa și a lucrat neîntrerupt până spre miezul nopții. Cu sprijinul lui Ion Horea, poemul a apărut în numărul din octombrie al revistei *Viața Românească*.

Moartea căprioarei este mai presus de toate un bocet cu un profund fior liric, pe care Nicolae Labiș îl intonează la mormântul ingenuității. Poemul uimește și astăzi prin dramatism și prin expresivitatea lui energică.

Poezia evocă o întâmplare din copilărie, inclusă într-un text consistent cu o structură unitară, dezvoltată epic, având la bază o experiență trăită de copilul Labiș în perioada secetei și a foametei. Oamenii erau mânați de foame și în viziunea sa, întinau pădurea sa dragă, dar era conștient că nu aveau ce face. Autorul povestește întâmplarea în desfășurarea ei concretă, cu popasuri de pândă și de așteptare, cu momente vibrante. Distingem câteva episoade, în care poate fi urmărită tensiunea progresivă a trăirilor: reprezentarea ambianței și a atmosferei timpului; tatăl și feciorul, pornind la vânătoare; dezvăluirea pregnantă a așteptării; apariția căprioarei; moartea căprioarei și resemnarea finală.

De la început tensiunea lăuntrică e transmisă prin asociații cu stările naturii: „*Seceta a ucis orice boare de vânt/ Soarele s-a topit și a curs pe pământ*”. Descindem în atmosfera dezastrului și a secetei de după război, cu natura în convulsie și apăsarea materialității deformate. Textul devine din ce în ce mai tensionat. Soarele topit, fluidizat, curge în ucigătoarea lavă peste pământul vlăguit; ciuturile scot din fântână nămol. Totul în jur pare rele, nefirești, neprietene de parcă ar ști încotro și la ce se duc tatăl și feciorul. Poetul nu evită cuvintele purtătoare de sensuri directe, dar nici ambiguitatea, sugestia aprofundând prin conjugarea lor atmosfere de neliniște, starea de istovire totală a copilului.

Nicolae Labiș face o descriere a naturii care nu este lipsită de pitoresc, dar pădurea nu este numai spațiu de reverie și apărare: în acest colț de rai omul a venit să aducă fiorul morții și de aici se declanșează drama. Copilul simte durerea ce va urma și se solidarizează cu vietatea blândă care n-are nici o vină: „*Mă simt legat prin sete de vietatea care va muri/ La ceas oprit de lege și de datini*”.

Participarea emoțională a copilului la dramă este transmisă prin exclamații; ruga țâșnește fierbinte și are inflexiuni de bocet. Toate minuni-

le naturii sunt văzute de copil prin sîta amintirii, prin înţelegerea şi aprecierea postumă a faptului.

În poezie există două tipuri sufleteşti: cea a adultului care se suprapune peste cea a copilului. Aspectele contrastante se manifestă la niveluri, în accepţii şi sub forme diferite. Personajele dramei reprezintă nu numai două vârste, ci şi două optici diferite: copilul le vede pe toate cu ochii însetaţi de miracole, iar tatăl – cu duritatea şi înţelepciunea amară a vârstei, care ştie legile aspre ale vieţii. În plan mai larg se poate vorbi despre opunerea inocenţei şi credulităţii copilului şi dramatismul vieţii. Întreg poemul este axat pe atitudini şi reacţii opozante: personajul activ, tatăl, care „*ocheste*” jertfa şi personajul pasiv, copilul, care se roagă să dea greş.

Există şi alte opoziţii sau note contrastante: setea şi apa, foametea şi *mănânc*, apa limpede şi apa întunecată. Finalul poeziei prezintă sufletul răvăşit de durere al copilului, trecut prin coşmarul şi convulsiile foamei, dar şi sfîşietoarea lui contradicţie care se declanşează într-un strigăt înăbuşit de durere şi triumf: „*Mănânc şi plîng. Mănânc.*”

Poemul *Moartea căprioarei* transmite un impresionant mesaj de omenie şi bunătate, în ciuda dramei pe care o evocă. Tema poeziei o constituie motivul sacrificiului şi sentimentul vinei, poemul fiind o amară parabolă a jertfei. Motivele principale ale acestei poezii sunt pămîntul, munţii, pădurea, izvoarele, apusul de soare, dealurile etc. Căprioara este un simbol al feminităţii, în aspectul ei încă nediferenţiat, feciorelnic.

În mitologia greacă căprioara e un animal consacrat Herei, zeiţei dragostei şi căsătoriei. În literatura română căprioarele sunt invocate ca vietăţi blînde, ca frumos natural, ca emblemă a candorii, deaceia pentru Nicolae Labiş ea reprezintă universul bunătăţii şi al blîndeţii.

RECEPTARE ŞI SEMNIFICAŢIE

1. Citiţi expresiv poezia lui Nicolae Labiş. Comentaţi semnificaţia titlului.
2. Numiţi reperatele prin care este definit universul naturii în poezia *Moartea căprioarei*.
3. Evidenţiaţi trăsăturile de construcţie a textului poeziei. Distingeţi episoadele principale din care poate fi urmărită tensiunea progresivă a trăirilor sufleteşti ale eroului liric.
4. Descoperiţi motivul principal al poeziei.
5. Explicaţi în ce măsură reperatele de timp, loc şi atmosferă circumscriu universul lăuntric al copilului.
6. Surprindeţi aspectele contrastante şi semnificaţiile lor din poezia *Moartea căprioarei*.
7. Argumentaţi ce legatură există între peisajul descris şi trăirile sufleteşti

ale copilului.

9. Identificați simbolurile principale din poezie și explicați-le.

10. Comentați simbolul căprioarei în poezia lui Nicolae Labiș. Aduceți și alte exemple din literatura română în care căprioara este un simbol principal. În ce constă plasticitatea și muzicalitatea versurilor lui Nicolae Labiș? Argumentați-vă răspunsul cu citate din poezie.

EVALUARE

1. Alcătuiți fișa bibliografică a lui N. Labiș, demonstrând că poetul este „*cap de generație*” în poezia românească a timpului său.

2. Realizați un eseu despre motivul jertfei în numele binelui, având ca punct de reper poezia *Moartea căprioarei*.

3. Încercați să schimbați finalul operei, se soartă ar avea personajele? Argumentați-vă răspunsul. Ce v-a făcut să procedați așa?

CRITICII SPUN

„Nicolae Labiș a trăit istoria contemporană cu toate fibrele ființei lui, s-a mistuit aidoma brazilor cuprinși de flăcări, evocați de atâtea ori. Dacă nu vom întâlni în versurile sale o paletă bogată de culori, ne întâmpină, în schimb, o pluralitate de nuanțe psihice, o vibrație la ideile și sentimentele timpului istoric, subordonate unei grabe înfrigerate, unei febre a căutării care îl stăpânesc și-i dictează gesturile, atitudinile și opțiunile.” (Ion Bălu)

MEȘTERUL

Meșter valah, azi nume de fântână,
Crescut din lutul ce l-ai plămădit
În sprintenă zidire cu trei turlle
Și ce dantelată de granit,
Din cântece pierdute până astăzi
Și din puterea visului vânos
Ai închegat, cu palme bătucite,
Minunea de la Argeș mai în jos.

Un om bărbos ținea o floare albă
În aspre palme, mângâind-o blând...
Căzut în iarbă și secăt de vlagă,
O doină tristă îngâna în gând.
Priveai. Și-un dor tulburător te-ncinse
Lui să-i închini nemaivăzut altar,
Să stea pe plaiul aspru, precum floarea

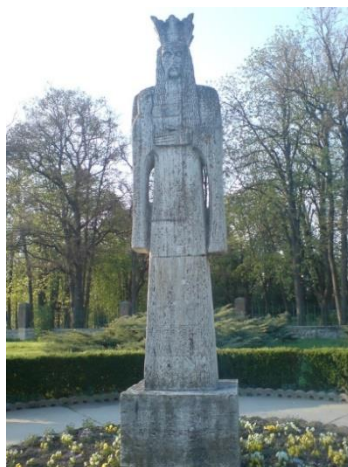
În palme bătucite de plugar.
Visai să vezi sub bolțile rotunde
Și-n fumul pâlپâit de lumânări,
Pe lemnul zugrăvit cu lut și soare
Chipul palmașilor acestei țări.
Înfrigurat de-un singur gând, smulgându-ți
Ca zdrențe vii părerile de rău,
Tu ți-ai strivit sub talpa mănăstirii
Inima ta, tot ce-ai avut al tău.

Dar ți-ai simțit-o renăscând cu larmă
În dangătul de clopot, presimțit
Al veacurilor multe, viitoare,
Tu, prometeu român, purtând alt mit
Când ridicat pe cea mai-naltă turlă,
Cu glas profetic, domnului despot,
De-ai să mai poți clădi la fel minune,
I-ai dat răspunsul răzvrătit: – Mai pot!

Orbind cu pirozeaua de pe cușmă,
Și îndreptând hangerul de la gât,
Domnul țintea profilul pietrei, fraged,
Cu ochi pizmuitor și mohorât.
El jinduia numai a lui să fie
Tot ce-ai putut, plătind din tine, da.
Ca piatra de pe frunte să-i lucească
Rugul unic suit pe jertfa ta.

Când schelele curmate se surpară
Păreai atât de neînvins sub nori,
Încât cu slabe aripi de șindrilă
Ai fi putut spre alte zări să zbori.
Dar dragostea pământului și-a țării
Te-a prăvălit pe câmpul fumuriu,
Ca să țâșnești în veci de veci, fântână,
De jertfă și de cântec pururi viu.

S-a destrămat sub piatră-n mănăstire
Cel ce demult a poruncit ca domn,
Fântâna curge-n brazde și-n ulcioare,
Fără odihnă, fără uitare, fără somn.

Prin poezia *Meșterul* publicată la Sibiu în 1927, Nicolae Labiș se înscrie în seria prestigioasă a autorilor atrași de frumusețea tragică și de fondul profund meditativ al mitului estetic, purtător al unui generos mesaj de jertfă creatoare.

Motivele folclorice – împrumutate fie artelor aplicate, fie literaturii – se contopesc într-o viziune a meșterului ce încearcă să învingă duritatea materiei pentru a slăvi prin operă pe plugarul cu „*palme bătute*”, sanctificat în icoanele mănăstirii.

Conflictul interior al meșterului este doar amintit, ca suprem motiv de slăvire, subordonat menirii creatoare: „*Înfrigurat de-un singur gând, smulgându-ți/Ca zdrențe vii părerile de rău,/Tu ți-ai strivit sub talpa mănăstirii/Inima ta, tot ce-ai avut al tău.*”

Răzvrătirea prometeică se declanșează împotriva autorității tiranice a „*domnului despot*”, poetul fiind sensibil la conflictul social dintre creator și exponentul puterii egoiste a cărei vanitate o va nimici timpul în contrast cu supraviețuirea creatorului prin operă.

Motivul zborului icaric este asociat în poezia lui Labiș cu patriotismul care îl animă pe creator: „*Dar dragostea pământului și-a țării/Te-a prăvălit pe câmpul fumuriu,/Ca să țâșnești în veci de veci, fântână,/De jertfă și de cântec pururi viu*”.

Metafora metamorfozării meșterului în fântână, caracteristică și ea abordărilor contemporane ale mitului, încheie poezia lui Nicolae Labiș, accentuând ideea perenității prin creație:

„*Fântâna curge-n brazde și-n ulcioare,
Fără odihnă, fără uitare, fără somn*”.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Citiți expresiv poezia *Meșterul* de N. Labiș și determinați ce tip de valorificare a mitului popular a realizat autorul.
2. Explicați, utilizând detalii din textul poeziei, semnificația ecoului ce l-a trezit mitul meșterului Manole în sufletul tânărului poet.
3. Conturați imaginea meșterului prin intermediul detaliilor din text.
4. Alegeți și argumentați fragmentul preferat din text.

EVALUARE

1. Explicați versul „*Tu ți-ai strivit sub zidul mănăstirii inima.*” Explicați semnificația imaginii artistice. Găsiți epitete pentru cuvântul *inimă*.
2. Comentați modul cum apreciază poetul creația meșterului, notând în caiete o listă de imagini și simboluri din text, pe care să le explicați.

3. Scrieți un articol care să prezinte punctul vostru de vedere asupra textului poeziei *Meșterul*.

CRITICII SPUN

„Destinul poetului Nicolae Labiș a fulgerat scurt în poezia noastră, tăind o dâră de două ori simbolică: Labiș e prin lirismul său în chiar miezul condiției poetice, însemnând tot ce se poate sugera prin aceasta, iar pe de altă parte, ființa poetului retezată brusc se suprapune unei biografii lirice exemplare, mitice în absolut – numai Eminescu mai aflându-se în această situație”. (*Marin Mincu*)

MIORIȚA

Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai,
Zbuciumat se plânge fluierul de fag.
Inima mi-o strânge și pătrunde-n sânge
Acest cântec dureros și drag.

Stelele făclii, păsărele mii,
Jalea își descântă-n fluierul de os...
Tainic își frământă cadențarea sfântă
Acest cântec trist și luminos.

Se îngână lin liniști în arin,
Tremură la stână fluierul de soc.
Măicuță batrână cu brâul de lână,
Ce mai cați bătutul de noroc?

Brâul tău din copcii s-a desprins – târzii,
Pașii ți-i înseamnă pe cărări cu lună...
Pentru ce și astăzi lăcrămezi și vii
Când la stână fluierul sună?

El, cu ochi ca mura, tras ca prin inel,
El, cu plete negre-n vânturi scuturate,
N-are să mai poată mândrul ciobănel
Înainte ta să se arate...

Ochilor tăi tulbui pentru vecii li-i dat
Legănat pe triluri, palid, să îl vadă,
Pașilor să-l cate pentru veci li-i dat
În pădurea lungă de baladă...
Ostenești... O clipă numai să te-oprești.

Odihnește-ți ochii în afund de zare...
Vai, pe zare-s nouri – turmele cerești –
Și-auzi glasul tragicei mioare...

De ce fugi pe câmpuri, după ce chemări?
Despletit ți-i părul – albă vâlvătaie...
Vezi, de vânturi dusă, s-a topit sub zări
Miorița laie, bucălaie...

Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai,
Stau câteodată împietrit și mut
Să-nțeleg o clipă neînțelesul grai
Plin de jalea unui veac trecut...

UNIVERSUL OPEREI

În poezia *Miorița* Nicolae Labiș a demonstrat din plin veșnicia noastră ca popor. *Miorița* a apărut în mai multe locuri deodată și independent. Ideea *Mioriței* aparține întregului popor român.

Ideea generală este reținută de poet din balada populară *Miorița*. Poetul modern reia din balada strămoșească ideea amintirii a ceea ce a fost dureros, pe care o filtrează prin timp și prin propriul său suflet, transpunând-o în zilele noastre. Relația cu *Miorița* poetul o face în așa fel, încet, ca cititorul să poată urmări în paralel cele două *Miorițe*, iar între cele două să se poată observa distanța în timp și spațiu a sentimentului: „*Se îngână lin liniști în arin.../Când la stână fluierele sună*”.

Măicuța pare și ea coborâtă din legendă, pare a fi rămasă cu chipul pe care s-a așternut definitiv așteptarea din balada amintirilor noastre: „*ființa ei pare a fi țesută din fantastic și mister, din umbre și lumini*”. Ei i se adresează poetul peste veacuri, poate dincolo de lumile noastre, anunțându-i primele semne ale așteptării zadarnice:

„*El, cu ochi ca mura, tras ca prin inel,/El, cu plete negre-n vânturi scuturate, /N-are să mai poată mândrul ciobănel/Înainte ta să se arate*”...

Există în poezia lui Labiș un fel de predestinare a mamei să-și caute și să-și aștepte copilul, indiferent ce s-ar întâmpla, să nu creadă în nici un adevăr, deoarece ea are dreptul ei, de la care nimeni n-o poate abate.

Măicuței îi este dat să aștepte să se scurgă timpurile, visând reîntoarcerea feciorului din balada care l-a înghițit pentru veșnicie. Obsesia așteptării transformă viața în vis, în fantastic, în mister, halucinația devine mistuitoare. Întrebările retorice devin din ce în ce mai apăsătoare.

Miorița lui N.Labiș sugerează o continuare a ceea ce a fost, o punte întinsă peste veacurile de ieri și de mâine, o punte întinsă spre eternitate.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Citiți expresiv poezia *Miorița*. Descoperiți ideea generală reținută de poet din balada populară *Miorița*.
2. Urmăriți cum se face în poezia lui N. Labiș relația cu balada populară.
3. Cu ce scop folosește Nicolae Labiș chiar de la începutul poeziei adjectivul „*luminos*” alături de substantivul „*durere*”?
4. Care este în poezie predestinarea mamei?
5. Ce puteți spune despre imaginile-opoziție întâlnite în text?

EVALUARE

1. Formulați, în baza textului, câteva idei cu referire la valoarea destinului uman.
2. Care este rostul întrebărilor retorice din poezia *Miorița*?
3. Reconstituiți pe baza imaginilor artistice ale poeziei portretul artistic al mamei. Cu ce se identifică el?

CRITICII SPUN

„Labiș a parcurs, la începutul tinereții, toate etapele și s-a descoperit pe sine într-un anotimp. Reveria romantică, neliniștea simbolistă și o anumită impetuoșitate proprie timpurilor în schimbare coexistă în poemele lui hotărâte să îmbrățișeze totul: lumea dinăuntru și lumea (*complicată, amenințătoare*) din afară.” (*Eugen Simion*)

ION BARBU (1895 – 1961)

Ion Barbu este pseudonimul poetului și matematicianului român Dan Barbilian.

Este unul dintre cei mai importanți scriitori români interbelici, precum și un reprezentant al modernismului literar românesc.

S-a născut la 18 martie 1895 la Câmpulung-Muscel, în familia unui magistrat. Studiile elementare și gimnaziale le face la Câmpulung, Dăminești, Stâlpești, Pitești. Urmează liceul la București. Anii de studenție reprezintă o epocă de oscilație între matematică și poezie.

Debutează în anul 1918 în revista *Literatorul* a lui Alexandru Macedonski cu poezia *Ființa*. După un an își începe colaborarea la cenaclul și revista *Sburătorul*, unde este remarcat de criticul E. Lovinescu, care îl prezintă elogios în paginile revistei ca pe *un poet nou*

și-l publică, începând din 1919, un număr însemnat de poezii, de care poetul se va dezice mai târziu.

Până în 1930 continuă să fie legat de poezie și de viața literară în general, desăvârșindu-și, în același timp, formația matematică (prin studii în Germania și doctoratul în 1929 la București). Se face cunoscut prin versuri, articole și interviuri apărute în *Contemporanul*, *Viața românească*, *Viața literară*, *Ideea europeană* etc. Revenit în țară, este asistentul marelui profesor Gh.Tițeica. Urcă toate treptele ierarhiei universitare. Apariția plachetei *După melci* (1921), nepotrivit ilustrată, este urmată de publicarea volumului de versuri *Joc secund* (1930), de fapt singura carte de poezie apărută din voință proprie.

După această dată nu mai scrie poezie decât foarte rar și ocazional, pentru că se dedică matematicii. Din 1931 e conferențiar, apoi profesor de matematică la Universitatea din București. Publică peste 80 de studii de specialitate, ține prelegeri la universități străine, participă la simpozioane internaționale, devenind un matematician de renume europeană.

Moare la 11 august 1961 în București. Postum, opera literară îi va fi reeditată de multe ori, impunând în conștiința publică un dificil, dar mare poet.

DUPĂ MELCI

(Unchiului meu Sache Soiculescu al carui glas îl imprumut aici.)

Dintr-atâția frați mai mari:

Unii morți,

Alții plugari,

Dintr-atâția frați mai mici:

Prunci de treabă,

Uzi, peltici,

Numai eu răsar mai rău.

(Mai năuc, mai nătărău.)

Dintr-atâția (prin ce har?)

Mă brodisem un hoinar.

Eram mult mai prost pe-atunci...

Când Păresimi da prin lunci,

Cu pietrișul de albine,

Ne părea la toți mai bine:

Țânci ursuzi,

Desculți și uzi,

Fetișcane

Cozi plăvane

Înfășate-n lungi zăvelci,

O porneau în turmă bleagă

Să culeagă

Ierburi noi, crăițe, melci...

Era umed în bordei

Și tuleam și eu cu ei.

I

Tot așa o dată, iar,
La un sfânt prin Făurar
Ori la sfinții Mucenici,
Târla noastră de pitici
Odihnea pe creastă, sus,
– Eu voinic prea tare nu-s:
Rupt din fugă,
Subt o glugă
De aluni, pe buturugă,
Odihnii
Și eu curând...

Vezi, atunci mi-a dat prin gând
Că tot stând și alegând
Jos, în vraful de foi ude
Prin lăstari și vrejuri crude,
S-ar putea să dau de el:
Melcul prost, încetinel...
În ungher adânc, un gând
Îmi șoptea că melcul blând
Din mormânt de foi, pe-aproape,
Cheamă Omul să-l dezgroape...
Și pornii la scotocit
(Cu noroc, căci l-am găsit).
Era, tot, o mogâldeață,
Ochi de bou, dar cu albeață:
Între el și ce-i afar'
Strejuia un zid de var.
– Ce să fac cu el așa?
Să-l arunc nu îmi venea...
Vream să văd cum se dezghioacă
Pui molatec, din ghioacă;
Și de-a lungul, pe pământ,
M-așezai cu-acest descânt:
– „Melc, melc, Cotobelc,
Ghem vărgat
Și ferecat;
Lasă noaptea din găoace,
Melc nătâng, și fă-te-ncoace.

Nu a bine să te-ascunzi
Subt păreții grei și scunzi;
Printre vreascuri cerne soare,
Colți de iarbă pe răzoare
Au zvâcnit iar muguri noi,
Pun pe ramură altoi.
Melc, melc,
Cotobelc.
Iarna leapădă cojoace,
Și tu singur în găoace!
Hai, ieși,
Din cornoasele cămeși!
Scoate patru firifoare
Străvezii, tremurătoare.
Scoate umede și mici
Patru fire de arnici;
Și agață la feștile
Ciufulite de zambile
Sau la fir de mărgărint
Înzăuatul tău argint...

Peste gardurile vii
Dinspre vii,
Ori de vrei și mai la vale,
În tarlale,
Tipărește brâu de zale..."

După ce l-am descântat,
L-am pus jos
Și-am așteptat...

Înserase mai de-a bine;
Crengi uscate, peste mine,
Bâzâind la vântul strâmb,
Îmi ziceau răstit din drâmb...

Vream să văd cum iar învie
Somnoros, din colivie...
Năzdrăvana de pădure
Jumulită de secure,
Scurt, furiș,
Înghițea din luminiș.

Din lemnoase văgăuni,
Căpcăuni
Îi vedeam pieziș
Cum cască
Buze searbăde de iască;

Și întorși
Ochi buboși
Înnoptau supt frunți pestrițe
De păroase,
De bārboase
Joimarite.

Și cum stam sub vânt și frig
Strâns cârlig,
Iscodind cu ochii trei
Mai de sus de bārână drumul,
Unde seara țese fumul
Multor mreji:
Pe subt vreascuri văzui bine
Repezită înspre mine
O gușată cu găteji.

Ghiondorâș
Căta la cale;
De pe șale,
Când la deal și când la vale,
Curgeau betele târâș.

Iar din plosca ei de gușe
De mătușe
Un tăios, un aspru: hârșii...

Plâns prelung, cum scoate fiara,
Plâns dogit,
Când un șarpe-i mușcă ghiara,
Muget aspru și lărgit
De vuia din funduri seara...
Mi-a fost frică, și-am fugit!

II

Toată noaptea viscoli...
Încă bine n-ajunsesem,

Că porni, duium, să vie
O viforniță târzie
De Păresimi.
Vântura, stârnind gâlceavă,
Albă pleavă;
Și cădeau și mărunței
Bobi de mei...
(Ningea bine, cu temei.)
În bordei,
Foc vârtos mânca năprasnic
Retevei.

Pe colibă singur paznic
M-au lăsat c-un vraf de pene...
Rar, le culegeam alene:
Moșul Iene
Răzbătea de prin poiene
Să-mi dea genele prin gene.
Și trudit
Lângă vatră prigorit
Privegheam prelung tăciunii...
Umbre dese
Ca păunii
Îmi roteau pe hornul șui
Leasa ochilor verzui.

Și-mi ziceam în gând: "Dar el,
Melcul, prost, încetinel?
Tremură-n ghioacă, vargă,
Nu cumva un vânt să-l spargă;
Roagă vântul să nu-l fure
Și să nu mai biciuiască
Bărbi de mușchi, obraji de iască,
Prin pădure.
Roagă vântul să se-ndure."
De la jarul străveziu,
Mai târziu,
Somnoros venii la geam.
Era-nalt, nu ajungeam,
Dar prin sticla petecită
Dar prin gheața încâlcită

Fulgera sul lung, de har,
Prăpădenia de afar';
Podul lumii se surpase
Iar pe case,
Până sus, peste colnic
Albicioase,
Ori foioase,
Cădeau cepi de arbagic.

Viu îmi adusei aminte
Ce-auzisem înainte,
De o noapte între toate
Urgisită,
Când, pe coate,
Guri spurcate
Sufică vânt
Să dărăme
Din pământ...
Când, pe sloi, rupând din pită,
Baba Dochia-nvălită
Cu opt sărici
Stă covrig.
Stă de-nghite
Și sughite
Și se vaicăără
De frig.
– Hei, a noaptea-aceea poate!

Înapoi
La fulgii moi,
Cumpenind a somn, pe coate,
Cu tot gândul sus, la el,
Șoptii:
„Melc încetinel,
Cum n-ai vrut să ieși mai iute!
Nici viforniță, nici mute
Prin păduri nu te-ar fi prins...
Iar acum, când focu-i stins,
Hornul nins,
Am fi doi s-alegem pene,
Și alene

Să chemăm pe moșul Iene
Din poiene
Să ne-nchidă:
Mie, gene;
Ție
Cornul drept,
Cel stâng,
Binișor,
Pe când se frâng
Lemne-n crâng,
Melc nătâng,
Melc nătâng!"

III

Dintre pene și cotoare
Gata nins,
Cum mijeia un pic de soare
Pe întins,
Războind cu lunecușul,
Din tăpoi săltând urcușul,
Înălțat la dâmbii prinși,
Îl zării lângă culcușu-i
De frunziș.

Era, tot, o scorojită
Limbă vânătă, sucită,
O nuia, ca un hengher,
Îl ținea în zgărzi de ger!
Zale reci,
Aspre benți ce se-ntretaie,
Sus, de vreascurile seci
Îl prindeau:
O frunză moartă, cu păstaie.
Și pe trupul lui zgârcit
M-am plecat,
Și l-am bocit:
– „Melc, melc, ce-ai făcut,
Din somn cum te-ai desfăcut?
Ai crezut în vorba mea
Prefăcută... Ea glumea!
Ai crezut că plouă soare,
C-a dat iarbă pe răzoare,

Că alunul e un cântec...
 Astea-s vorbe și descântec!

Trebuia să dormi ca ieri
 Surd la cânt și îmbieri,
 Să tragi alt oblon de var
 Între trup și ce-i afar' ...
 Vezi?

Ieșiși la un descântec:
 Iarna ți-a mușcat din pântec...
 Ai pornit spre lunci și crâng,
 Dar porniși cu cornul stâng,
 Melc nătâng,
 Melc nătâng!"

Iar când vrui să-l mai alint,
 Întinsei o mână-amară
 De plâns mult...
 și dârdâind,
 Două coarne de argint
 Răsucit se fărâmară.

Că a ciunt, nu m-am uitat...
 Ci, în punga lui de bale,
 Cu-nsutite griji, pe cale
 L-am purtat

Legănat:
 Pungă mică de mătasă...
 Iar acasă
 L-am pus bine
 Sus, în pod,
 (Tot lângă mine)
 Ca să-i cânt din când în când
 Fie tare,
 Fie-n gând:

„Melc, melc,
 Cotobelc,
 Plouă soare
 Prin fânașuri și răzoare,
 Lujerii te-așteaptă-n crâng,
 Dar n-ai corn
 Nici drept,
 Nici stâng:
 Sânt în sân la moșul Iene
 Din poiene;
 Cornul drept,
 Cornul stâng...

Iarna coarnele se frâng
 Melc nătâng,
 Melc nătâng!"

UNIVERSUL OPEREI

Poezia apare pentru prima dată în revista *Viața Românească* în 1921, iar apoi a fost retipărită în același an, într-o plachetă ilustrată de pictorul M. Teiușanu. Are ca temă în perimetrul cunoașterii și creației, având drept motiv universul copilăriei, unde jocul devine o inițiere în vârsta maturității: ideea poetică se referă la sensul inițierii și actul de revelare.

În poemul scris la persoana I, poetul ia locul unuia dintre copii. El este un copil oarecare, dintr-o șleahță numeroasă de frați. Starea de copilărie este resimțită ca pe o stare de inocență, de sorginte mitică, definită în baladă drept o năuceală, prostie. Este de fapt starea necesară începerii oricărei inițieri, așa cum descrie mitologia. Starea de cunoaștere spre a cărei finalitate se face inițierea este un privilegiu pentru un inițiat; copilul care este maturul în stadiul inițierii nu percepe că actul cunoașterii

necesită o responsabilitate pe care autorul o transferă ritualului mitic – descântecul. Omul baladei văzut ca pe un copil deosebește importanța actului de cunoaștere, starea infantilă are privilegiul de intrare în tainele universului prin intermediul mitului. Inițierea este un proces complex de învățare a regulilor unei instanțe superioare, este deseori descrisă ca o călătorie (motivul călătoriei), care contează ca ieșire din spațiul profan și intrarea în teritoriul mitic: este o luare în posesie a unei taine făcută prin acumulare progresivă, asemenea unei ascensiuni sau coborâri în mit: în balada de față drumul ca ascensiune corespunde intrării în pădure a copilului.

Înainte de venirea Paștelui, când primăvara inundă natura, copiii ies în pădurea înverzită, încep jocurile lor în crângul plin de viață; acolo începe rememorarea unei întâmplări legate de un melc găsit „*Prin vlăstari și vrejuri crude*” când iarna încă nu se sfârșise. Melcul ascuns în cochilie dezvoltă asupra copilului mirajul misterului, ocazie cu care încearcă, în joacă, o primă experiență de cunoaștere. Tradiția amintește copilului descântecul prin care melcul iese, dacă-i cânti, din găoace. Copilul îi cântă descântecul și așteaptă minunea ca melcul să iasă la iveală. Pădurea fascinează imaginația copilului: crengile uscate, scorburile și copacii devin personajele unui joc al imaginației copilului care transformă pădurea într-un scenariu de poveste. Odată cu înserarea copilul vede făpturi malefice ale pădurii care îl invadează. După această întâmplare, vremea se schimbă și începe din nou iarna. Copilul își amintește de întâmplarea cu melcul și regretă descântecul pe care i l-a cântat, gândindu-se că vremea rea îl prinde fără cochilie. Își amintește de cojoacele Babei Dochia și se gândește cum să salveze melcul de la moartea prematură la care l-a expus. Odată cu regretul faptului deja consumat, copilul înțelege experiența cuvântului rostit. Visul îi aduce copilului imaginea melcului și îl invocă pe Moș Ene care să facă gestul reparatoriu față de melc. Vremea aduce soarele și copilul pleacă în pădure ca să găsească melcul; acesta era deja mort, de unde regretul copilului pentru fapta sa. Regretul copilului vine din neputința acestuia de a întoarce timpul înapoi; prin descântec, copilul vede că a pășit dincolo de joc; regulile jocului sunt reversibile, dar acest joc a fost o inițiere în lumea reală unde regulile se bazează pe responsabilitate. Prin descântecul care aduce moartea melcului, copilul iese din copilărie și intră în maturitate, unde faptele au consecințe reale, uneori dramatice. Copilul află puterea cuvântului din descântecul care aduce moartea melcului și îl proiectează în lumea realului: descântecul a adus melcului iluzia binefăcătoare a soarelui, care este cunoașterea. Dar această experiență se dovedește iluzorie, căci efectul distruge. Experiența copilului este tragică pentru că nu anticipează forța cunoașterii: magia

săvârșită aduce moartea, ceea ce nu face parte din jocul său. Lumea jocului este de fapt viața, în care nu apare încă distincția dintre bine și rău. Copilul provoacă un rău incontrollabil, folosind o forță care să răstoarne legile universale: alungă iarna și cheamă primăvara. Invocațiile se fac în manieră folclorică, ca urmare a săvârșirii unui ritual magic: aliterațiile, rimele împerecheate, lipsa neologismelor, frecvența alegoriei, metoforei sau hiperbolei descriu cadrele unui univers mitic.

Copilul/poetul ia în stăpânire lumea pe măsură ce o rostește, face o descriere a lumii și astfel o cunoaște: înaintează în pădure și acolo i se arată experiențele mitice ale acesteia: duhuri, zâne, personaje de poveste. Adultul poeziei – poetul însuși, care află înțelesul poveștii cere puterea cuvântului ca pe un exercițiu de cunoaștere. Acesta vrea să întemeieze prin cuvânt universul, dar, odată concretizat în operă cuvântul își pierde sensul mitic, virtual, poetic. Poetul rămâne atunci cu bucuria demiurgului de a construi lumi, dar poezia nu aduce bucurie decât creatorului ei; aceasta rămâne ca lume a lui, căci își pierde magia inițială.

RECEPTARE ȘI SEMNIFICAȚIE

1. Prezentați impresia pe care v-a produs-o lectura acestui text.
2. Identificați versurile în care copilul se prezintă (autocaracterizare).
3. Explicați semnificația versului: „*Eram mult mai prost pe-atunci...*”
4. Descrieți grupul de copii care pleacă în pădure.
5. Arătați motivul pentru care ceata de *țânci ursuzi* și de fetișcane pornesc într-o zi de Păresimi spre pădure.
6. Identificați strofa în care este prezentat melcul. Caracterizați-l.

EVALUARE

1. Motivați introducerea în tablou a unui alt personaj – Baba Dochia.
2. Însăpăimântat de viforniță, adăpostit în bordei, copilul „reface” acum descântecul spus în pădure. Comparați-l cu acela și arătați-i diferențele.
3. Ce descoperă copilul, după ieșirea soarelui, la reîntoarcerea în pădure?
4. Descrieți efectele pe care natura dezlănțuită le-a provocat melcului ieșit din cochilie prematur.
5. Comentați semnificația bocetului, a lamentației copilului, punând în evidență suferința acestuia, conștient acum de puterile pe care și le atribuie.
6. Identificați expresia – cheie a bocetului murmurat de copil când constată efectul cuvintelor sale din descântec.

CRITICII SPUN

„Nu există un alt poet român care să spună mai mult în mai puține cuvinte. Concizia este virtutea capitală a stilului său și ar fi o gravă eroare să luăm o lipsă ceea ce este numai lipsa prisosului”. (*Tudor Vianu*)

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	3
Tudor Arghezi, Testament	4
Noțiuni de sintaxă (actualizare).....	8
Fraza.....	15
Lucian Blaga, Eu nu strivesc corola de minuni a lumii	21
Sintaxa frazei. Predicatul și PSPredicativă.....	26
Lucian Blaga, Meșterul Manole.....	32
Subiectul și PSSubiectivă.....	47
Marin Sorescu, Trebuiau să poarte un nume.....	53
Ana Blandiana, Intransigenta sărbătoare.....	57
Atributul și PS Atributivă.....	63
Arcadie Suceveanu, Viziuni la Cernăuți.....	69
Retorica.....	73
Liviu Rebreanu, Ion.....	78
Complementele și propozițiile subordonate necircumstanțiale.....	95
Complementul direct și PSCD.....	96
Complementul indirect și PSCI.....	103
Adrian Păunescu, Rugă pentru părinți	112
Retorica.....	116
Marin Preda, Moromeții.....	118
Complementele și propozițiile subordonate circumstanțiale.....	124
Complementul CLoc și PSCLoc.....	125
Complementul CTime și PSCTime.....	136
Camil Petrescu, Ultima noapte de dragoste, întâia.....	141
Complementul CMod și PSCMod.....	155
Mircea Eliade, Maitreyi.....	159
Complementul CLCauză, Final și PSCCauză, Finală.....	179
Ion Druță, Clopotnița.....	184
Complementul CCondițional și PSCCondițională.....	197
Nichita Stănescu, Cântec.....	202
Leoaică tânără, iubirea.....	205
Complementul CConcesiv și PSCConcesivă.....	208
Complementul CConsecutiv și PSCConsecutivă.....	212
Grigore Vieru, Congresul florilor.....	215
Casa părintească.....	220
Ortografie și punctuație. Semnele de punctuație și ortografice.....	224
Nicolae Labiș, Moartea căprioarei.....	228
Meșterul, Miorița.....	234
Ion Barbu, După melci.....	239

Навчальне видання

Говорнян Лілія Серафимівна
Васильчук Марія Дмитрівна
Сандулова Лілія Федорівна

РУМУНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА **(інтегрований курс, рівень стандарту)**

Підручник для 11 класу з навчанням румунською мовою
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за державні кошти. Продаж заборонено

Румунською мовою

Редактор *Л.С. Пушкарьова*

Коректор *І.В. Іоницой*

В оформленні підручника на сторінках 3, 4, 5, 6, 11, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 28, 30, 31, 32, 38, 39, 41, 46, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 59, 60, 61, 62, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 75, 77, 78, 80, 81, 82, 84, 85, 87, 89, 98, 102, 103, 105, 107, 108, 109, 110, 112, 114, 117, 118, 120, 127, 128, 131, 133, 135, 138, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 149, 151, 157, 158, 159, 161, 166, 168, 183, 184, 188, 199, 201, 203, 205, 210, 212, 214, 215, 217, 218, 220, 227, 229, 230, 231, 234, 235, 237, 239, 240, 244 використано фотографії з колекцій вільних зображень електронних ресурсів.

Формат 70x100¹/16.

Ум. друк. арк. 20,088. Обл.-вид. арк. 16,34

Тираж 490 пр. Зам. № 5/07

Державне підприємство

«Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»

79008 м. Львів, вул. Галицька, 21

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4826 від 31.12.2014

www.svit.gov.ua

e-mail: office@svit.gov.ua

svit_vydav@ukr.net

Друк СПД Торба М.М.

79049 м. Львів, вул. Коломийська, 7, кв. 44